

สำนักงาน ก.พ.
Office of the Civil Service Commission

ทุนฝึกอบรม

เพื่อพัฒนาข้าราชการพลเรือนสามัญ
ที่ปฏิบัติราชการในภูมิภาค

2

1

มุมมอง

9

มุมมอง

13

คำนำ

หนังสือ “มุมมอง มุมคิด 13 ทุนฝึกอบรมเพื่อพัฒนาข้าราชการพลเรือนสามัญที่ปฏิบัติราชการในภูมิภาค” เป็นการรวบรวมบทความของผู้รับทุนฝึกอบรมสำหรับข้าราชการพลเรือนสามัญที่ปฏิบัติหน้าที่ปฏิบัติราชการในภูมิภาค ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 ซึ่งผู้รับทุนได้เข้ารับการฝึกอบรมในประเทศไทยและต่างประเทศ ณ ประเทศญี่ปุ่น โดยการเขียนบทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ ข้อคิด ข้อเสนอแนะที่ได้รับจากการเข้าฝึกอบรม

สำนักงาน ก.พ. หวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือ “มุมมอง มุมคิด 13 ทุนฝึกอบรมสำหรับเพื่อพัฒนาข้าราชการพลเรือนสามัญที่ปฏิบัติราชการในภูมิภาค” จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่าน และสามารถนำข้อคิดที่ผู้รับทุนถ่ายทอดมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

สำนักงาน ก.พ.

สารบัญ	
โครงการยกระดับความสามารถการแข่งขันสินค้าเกษตรด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน	1
ข้อเสนอการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพาะเลี้ยงกุ้งอย่างยั่งยืน กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 1	16
Thailand Riviera กับการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยว กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 2	21
นวัตกรรมกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวัฒนธรรมสู่ความยั่งยืน กลุ่มจังหวัดภาคกลางปริมณฑล	33
การใช้ระบบเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก 1	46
การพัฒนาเครือข่ายอุตสาหกรรมเกษตร (ผลไม้) แบบครบวงจร กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก 2	59
การพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืน กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง	67

สารบัญ	
การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว Life Style Sabaidee : Young Smart Farmer กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1	90
การส่งเสริมการเกษตรด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมอย่างยั่งยืน กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2	105
นวัตกรรมการพัฒนาภูมิปัญญาผู้สูงอายุสู่เทคโนโลยีการผลิตผ้าไหมโบราณ กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1	118
แนวทางการพัฒนาพืชและผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพื่อการสร้างรายได้ กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2	134
การยกระดับการผลิตปศุสัตว์ (โคเนื้อ) เพื่อความมั่นคง มั่งคั่ง ขยายแดนได้ กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน	147
การพัฒนาบ่อน้ำแร่ร้อนระนองให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่ได้มาตรฐาน กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน	165
การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดความยั่งยืน กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย	177

สารบัญ	
การพัฒนาและเพิ่มมูลค่าลำไย กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1	191
การท่องเที่ยวแบบเชื่อมโยงภายในจังหวัด และกลุ่มจังหวัด How Ciao Lanna กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2	207
นวัตกรรมการบริหารจัดการขยะ ตัดแยกขยะ เปลี่ยนเป็นเงิน ต้นแบบ เพื่อยกระดับการท่องเที่ยว กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1	225
การพัฒนาเมืองอัจฉริยะ (Smart Lower North Thailand) ด้วยนวัตกรรมหุ่นยนต์โต้ตอบแบบปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence Chatbot) กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 2	244

โครงการยกระดับความสามารถการแข่งขันสินค้าเกษตร ด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม

1. บทคัดย่อ

กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน ซึ่งประกอบด้วย จังหวัด พระนครศรีอยุธยา จังหวัดสระบุรี จังหวัดลพบุรี จังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดอ่างทอง และจังหวัดชัยนาท ตั้งอยู่ในพื้นที่ราบลุ่มภาคกลางของประเทศไทย บริเวณลุ่มน้ำเจ้าพระยา และลุ่มน้ำป่าสัก มีพื้นที่รวม 16,593.43 ตารางกิโลเมตร หรือ 10,378,776.50 ไร่

ประชากรส่วนใหญ่ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งเป็นพื้นที่การเกษตรมีศักยภาพรองรับการผลิตด้านการเกษตร โดยมีพื้นที่ทางการเกษตรรวมทั้งสิ้น 6,662,227 ไร่และมีพื้นที่ที่เป็นพื้นที่ชลประทาน 3,940,241 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 22.40 ของพื้นที่ทางการเกษตรในประเทศ ซึ่งเป็นสัดส่วนที่สูงเมื่อเทียบกับภาคอื่น มีแม่น้ำสายใหญ่ไหลผ่าน ทั้งแม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก และแม่น้ำท่าจีน เหมาะแก่การพัฒนาการขนส่งทางน้ำ และมีสัดส่วนพื้นที่ชลประทานสูง โดยภาพรวมทางด้านเศรษฐกิจ มูลค่า 812,217 ล้านบาท และมีสินค้าเกษตรที่ผ่านการรับรองมาตรฐาน GAP และก้าวสู่อินทรีย์ เป็นอันดับ 2 ของประเทศ สัดส่วนผลิตภัณฑ์มวลรวมด้านเกษตร ในปี 2560 มูลค่า 48,794 ล้านบาทคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 4.21 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมทั้งหมดของกลุ่มจังหวัด แต่เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร สัดส่วนประชากรมีอายุค่อนข้างสูงเพิ่มมากขึ้น ซึ่งในปัจจุบันประชากรที่

เป็นเกษตรกรของกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน ช่วงประมาณ 46 - 55 ปี คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 28.96 ของเกษตรกรทั้งหมด ส่งผลต่อจำนวนแรงงานที่ลดลง ทำให้ขาดแคลนแรงงานภาคเกษตร ในขณะเดียวกัน เกิดการขาดแคลนทรัพยากรและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากเกษตรกรนิยมทำการเกษตรแบบอุตสาหกรรม ละทิ้งวิถีชีวิต การทำการเกษตรแบบดั้งเดิม ที่เน้นความสมดุลของระบบนิเวศและ ทรัพยากรธรรมชาติ โดยหันมาพึ่งพาสารเคมี ปุ๋ยเคมี และสารกำจัดศัตรูพืช เป็นปัจจัยสำคัญในการผลิตซึ่งส่งผลต่อคุณภาพดินและน้ำลดลงเรื่อย ๆ หากต้องการปริมาณผลผลิตที่มากขึ้น จำเป็นต้องใช้สารเคมี ปุ๋ยเคมี ที่มากขึ้นด้วยเช่นกัน ทำให้คุณสมบัติของดินทั้งโครงสร้างดิน ทางเคมีและ ทางชีวภาพ เสียหายหนักมากและเร็วยิ่งขึ้น ถึงแม้จะสามารถผลิตสินค้า เกษตรได้เป็นจำนวนมาก แต่รายได้สุทธิของเกษตรกรกลับลดลง เนื่องจาก ปัจจัยการผลิตเหล่านี้เป็นต้นทุนหลักที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ของเกษตรกร ประกอบกับความไม่สมดุลภาคการเกษตรที่มีมากขึ้น ได้แก่ สินค้าเกษตร ส่วนใหญ่ขึ้นกับฤดูกาล, ความไม่สมดุลของธรรมชาติทำให้เกิดภัยธรรมชาติ ต่างส่งผลกระทบต่อผลผลิตทางการเกษตร, ราคาผลผลิตขึ้นกับอุปสงค์และ อุปทาน, การเอารัดเอาเปรียบกึ่งผูกขาดในภาคการเกษตร, ความเหลื่อมล้ำ ในการเข้าถึงทรัพยากร-เทคโนโลยีการผลิต/นวัตกรรม-แหล่งเงินทุน- นโยบายภาครัฐ ทำให้เกษตรกรตกอยู่ภาวะมีหนี้สินล้นพ้นตัวยากที่จะหลุดพ้น จากกับดักความยากจนได้

ปัจจุบันความสมดุลทางธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลงมากขึ้น มลภาวะที่เป็นพิษมีเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นอันตรายต่อสุขภาพ

ร่างกายและการดำรงชีวิต โดยผู้บริโภคเริ่มตระหนักถึงการดูแลสุขภาพมากขึ้น ใส่ใจเรื่องการบริโภคเพื่อประโยชน์ต่อร่างกายและปลอดภัยจากสารพิษสะสม และให้ความสำคัญกับการเลือกซื้อสินค้าเกษตรที่มีความปลอดภัย และได้มาตรฐาน ส่งผลให้อาหารเกษตรปลอดภัยหรืออินทรีย์ซึ่งได้มาจากการทำการเกษตรแบบปลอดภัยหรือแบบอินทรีย์ที่ปราศจากสารเคมี ในกระบวนการผลิตได้รับการยอมรับและมีความนิยมเพิ่มมากขึ้น เพราะปลอดภัยจากยาฆ่าแมลง สารเร่งการเจริญเติบโต (ฮอร์โมน) และสารสังเคราะห์ประเภทต่าง ๆ ที่ใช้เพิ่มผลผลิตจากการทำการเกษตรแบบเคมี การบริโภคผลผลิตที่มาจากกรทำการเกษตรแบบเคมี นอกจากเป็นอันตรายต่อผู้บริโภคและผู้ผลิตแล้ว ยังก่อให้เกิดปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อม จากการตกค้างของสารเคมีที่ปนเปื้อนไปสู่ดิน น้ำ และอากาศที่เกิดขึ้นจากกระบวนการเพาะปลูกและเก็บเกี่ยว เป็นที่มาของโรคร้ายต่าง ๆ หรือโรคร้ายใหม่ ๆ มากมาย เป็นมหันตภัยเงียบที่คุกคามสุขภาพกายและใจของผู้ผลิตและผู้บริโภคตลอดเวลาเหมือนกับที่กล่าวกันว่า “ตายผ่อนส่ง” และที่สำคัญการเกษตรแบบเคมียังส่งผลให้เศรษฐกิจของเกษตรกรแย่งลงจากต้นทุนการผลิตที่เพิ่มสูงขึ้นตามราคาสารเคมีและปริมาณการใช้สารเคมี ในกระบวนการผลิตแต่สวนทางกับราคาผลผลิตที่ไม่มีความแน่นอนและเกษตรกรก็ไม่สามารถกำหนดราคาเองได้ เนื่องจากต้องเป็นไปตามกลไกของตลาด และในขณะเดียวกันการค้าสินค้าเกษตรระหว่างประเทศมีมาตรการด้านสุขอนามัยพืช (SPS) ถูกนำมาใช้เป็นข้อกีดกันทางการค้าสินค้าเกษตร อีกทั้งขณะนี้มีการรวมตัวเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ทำให้มีการเคลื่อนย้ายสินค้าเกษตรอย่างมีเสรีมากขึ้น ซึ่งจะมีผลกระทบต่อ

การค้าระหว่างไทยกับประเทศอาเซียนด้วยกัน ซึ่งมาตรการด้านสุขอนามัยพืช และความปลอดภัยด้านอาหารได้ถูกนำมาเป็นเงื่อนไขทางการค้าระหว่าง ประเทศในตลาดโลกมากขึ้น ดังนั้น สินค้าเกษตรและอาหารต้องมีความ ปลอดภัยและได้มาตรฐาน ณ เวลานี้ ทางเลือกที่เกษตรกรจะสร้างความ มั่นคงในอาชีพและความสมบูรณ์ของสุขภาพกายและใจรวมทั้งร่วมรักษา สิ่งแวดล้อมที่ดีให้คงอยู่ต่อไปคือการทำการเกษตรโดยปฏิเสธการใช้สารเคมี ทุกชนิดหรือที่เรียกว่าการทำเกษตรแบบปลอดภัยหรือแบบอินทรีย์นั่นเอง

จึงทำให้เกิดกระแสการตื่นตัวด้านสุขภาพและการรักษา สิ่งแวดล้อม ได้รับผลกระทบทางบวก ทำให้ตลาดเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย เติบโตขึ้น จากการที่ผู้บริโภคเริ่มเห็นความสำคัญเรื่องการบริโภคอาหาร เพื่อสุขภาพ ทำให้ผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์เป็นที่ต้องการของ ผู้บริโภคมากขึ้น ร้านค้าพืชผลเกษตรอินทรีย์เป็นเป้าหมาย สำหรับผู้บริโภคที่ต้องการพืชผล ปลอดภัย การที่อุปสงค์ของผู้บริโภคเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้มี เกษตรกรผลิตพืชผลเกษตรอินทรีย์เกิดขึ้นใหม่อีกหลายแห่ง ในการทำ เกษตรอินทรีย์นั้นเกษตรกรผู้ผลิต หรือผู้ประกอบการจะต้องปฏิบัติ ให้เป็นไปตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ที่หน่วยงานรับรองใช้เป็นเกณฑ์ ในการตรวจรับรองผลผลิต ซึ่งมาตรฐานนี้เองจะเป็นตัวช่วยให้เกษตรกร มีรายได้ที่สูงขึ้นเนื่องจากผลผลิตจากการผลิตเกษตรอินทรีย์เป็นที่ต้องการ ของผู้บริโภคเป็นจำนวนมาก หากแต่จะมีมูลค่าสินค้ามากขึ้น ถ้าใช้ นวัตกรรมและเทคโนโลยีการเกษตรเข้ามาบริหารจัดการ เป็นตัวช่วยในการ ยกกระตือรือร้นสินค้าเกษตรและผู้ประกอบการ ส่งเสริมธุรกรรมท่องเที่ยว สร้างสรรค์ที่ หรือท่องเที่ยววิถีเกษตรด้วยแล้ว จะสามารถสร้างแรงจูงใจ

และตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวให้นิยมเดินทางมาท่องเที่ยวมากขึ้น นอกจากนี้ผู้ประกอบการเอกชนที่มีนโยบายการตลาดเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ เล็งเห็นแนวโน้มทิศทางการตลาดเกษตรอินทรีย์ และเริ่มวางแผนจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์เพิ่มขึ้น เช่น Top Supermarket, The Mall, Lemon Farm เป็นต้น

ซึ่งจากการวิเคราะห์ปัญหาที่สำคัญของเกษตรกรกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน ประการหนึ่ง คือปัญหาลินค้าเกษตรล้นตลาดและราคาลินค้าเกษตรตกต่ำ โดยเฉพาะข้าว จึงมีข้อเสนอในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยการส่งเสริมให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนการผลิตข้าวทั่วไปเป็นการผลิตข้าวเพื่อการบริโภคโดยเน้นการผลิตข้าวแบบเกษตรปลอดภัยหรือเกษตรอินทรีย์ และลดพื้นที่การทำนาทำการเกษตรพืชผัก/ผลไม้เกษตรปลอดภัยหรือเกษตรอินทรีย์เพิ่มมากขึ้น เพื่อลดความเสี่ยงจากพืชผลทางการเกษตรล้นตลาด และเสนอให้มีการบูรณาการร่วมกันทุกภาคส่วน โดยส่งเสริมการเกษตรปลอด ๖ ไร่ ๖ ตำบล ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด เพิ่มความสามารถในการแข่งขันภาคการเกษตรด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการปลูกพืช พัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศการเกษตร การบริหารจัดการและเชื่อมโยงการท่องเที่ยวให้เป็นท่องเที่ยวสร้างสรรค์ที่ให้ความสำคัญกับการต่อยอดจากฐานทรัพยากรเดิมที่มีอยู่ในชุมชนเช่นการท่องเที่ยววิถีเกษตร มุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้และความเพลิดเพลิน, เกษตรกรเจ้าของพื้นที่เกษตรปลอดจนชุมชนท้องถิ่นได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างแท้จริง, มีแนวทางการป้องกันผลกระทบของการพัฒนาการท่องเที่ยวต่อและวัฒนธรรมประเพณี

ในท้องถิ่น, มีการเตรียมความพร้อมและพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรให้สามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ของตนในรูปแบบธุรกิจภายในครอบครัวหรือจัดการร่วมกันกับชุมชน โดยการจัดให้มีสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว ที่พัก อาหารและเครื่องดื่ม ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ผลผลิตของชุมชน สร้างเครือข่ายการท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มความเข้มแข็ง และหรือพัฒนาเป็นวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยว เพื่อร่วมกันประกอบธุรกิจ เป็นระบบเศรษฐกิจฐานรากเน้นการจัดการทุนและทรัพยากรของชุมชนอย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้พึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน คือโครงการยกระดับความสามารถการแข่งขันสินค้าเกษตรด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม

2. วัตถุประสงค์ของการดำเนินโครงการ

- 2.1 เพื่อแก้ราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ
- 2.2 เพื่อให้เกษตรกรผลิตสินค้าตรงตามความต้องการของตลาด
- 2.3 เพื่อแก้ปัญหาแรงงานภาคการเกษตรที่ลดลง

3. นโยบายและยุทธศาสตร์ที่เอื้อต่อการดำเนินโครงการ

3.1 กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน มีศักยภาพในการพัฒนากลุ่มจังหวัดครอบคลุม 4 ด้าน ดังนี้

3.1.1 ด้านโลจิสติกส์ โดยมีศักยภาพในการเป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงภูมิภาคต่าง ๆ และมีระบบขนส่งครอบคลุมทุกช่องทาง ซึ่งมีทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 32 (ถนนสายเอเชีย) เป็นเส้นทางขนาด 8 ช่องทางจราจรแยกจากทางหลวงหมายเลข 1 ที่ อำเภอลำลูกเกด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผ่านจังหวัดอ่างทอง สิงห์บุรี และจังหวัดชัยนาท

สู่ภาคเหนือของประเทศไทย, ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 (ถนนพหลโยธิน) จากจังหวัดสระบุรี ผ่านจังหวัดลพบุรี จังหวัดชัยนาท เข้าจังหวัดอุทัยธานี และไปเชื่อมต่อกับเส้นทางไปสู่ภาคเหนือ, ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 309 จากจังหวัดอ่างทอง ผ่านจังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดชัยนาท ไปจังหวัดอุทัยธานี และเชื่อมต่อเส้นทางไปสู่ภาคเหนือของประเทศไทย, ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 311 จากจังหวัดลพบุรี สู่อำเภอสิงห์บุรี เป็นทางเชื่อมต่อทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 กับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 32 นอกจากนั้น ยังมีเส้นทางรถไฟสายเหนือผ่านในพื้นที่กลุ่มจังหวัด โดยมีสถานีสำคัญที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และเส้นทางคมนาคมการขนส่งทางน้ำ ซึ่งมีท่าเรือน้ำจืดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, จังหวัดอ่างทอง สำหรับเส้นทางคมนาคมทางอากาศ อยู่ใกล้กับท่าอากาศยานดอนเมืองและท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ซึ่งเป็นท่าอากาศยานนานาชาติ โดยภาพรวมการขนส่งพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน เป็นจุดแยกของการขนส่ง ทำให้ง่ายต่อการพัฒนาเป็นศูนย์กลาง Logistic ที่สินค้าต้องมาพักก่อนกระจายไปที่อื่น ๆ

3.1.2 ด้านการเกษตร โดยพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบลุ่มเหมาะแก่การเพาะปลูก และมีแม่น้ำสายใหญ่ไหลผ่าน ทั้งแม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก และแม่น้ำท่าจีน รวมถึงพื้นที่ระบบชลประทานสำหรับการเกษตร และมีสินค้าเกษตรที่ผ่านการรับรองมาตรฐาน GAP และก้าวสู่อินทรีย์ เป็นอันดับ 2 ของประเทศ

3.1.3 ด้านการท่องเที่ยว มีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย และเป็นกลุ่มจังหวัดที่มีลักษณะโดดเด่นด้านการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์

ศาสนา วัฒนธรรมและวิถีชีวิต โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก มีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งกระจายตัวอยู่ในพื้นที่แต่ละจังหวัด ซึ่งในแต่ละปีมีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่กลุ่มจังหวัด เป็นจำนวนมาก และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี

3.1.4 ด้านอุตสาหกรรมการลงทุนการค้าขาย มีสัดส่วน ผลิตภัณฑ์มวลรวมสาขาอุตสาหกรรมใน GDP มากเป็นอันดับ 1 ของประเทศ มีโรงงานอุตสาหกรรม จำนวน 6,23 แห่ง และรัฐบาลมีนโยบาย EEC เชื่อมต่อ Supply Chain มายังผู้ผลิตภาคอุตสาหกรรมของกลุ่มจังหวัด มีการค้าและการลงทุนของบริษัทข้ามชาติเป็นจำนวนมาก

3.2 ภายใต้วิสัยทัศน์ของกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน “ลุ่มน้ำแห่งประวัติศาสตร์ ศูนย์กลางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน”

“ลุ่มน้ำ” หมายถึง ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก ตลอดจนลำน้ำสาขา อันเป็นบริเวณพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ประกอบด้วย 6 จังหวัด คือ จังหวัดชัยนาท จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดลพบุรี จังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดสระบุรี และจังหวัดอ่างทอง

“ประวัติศาสตร์” หมายถึง เรื่องราวหรือเหตุการณ์ในอดีต ที่มีความเชื่อมโยงผูกพันกัน โดยมีกรุงศรีอยุธยาเป็นศูนย์กลางทั้งทางด้านการปกครองและด้านเศรษฐกิจ มีเมืองลพบุรีเป็นเมืองลูกหลวงและเป็นราชธานีแห่งที่ 2 ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เมืองสิงห์บุรีเป็นหัวเมืองชั้นใน เมืองชัยนาท อ่างทองหรือวิเศษชัยชาญและเมืองสระบุรี เป็นเมืองหน้าด่านที่สำคัญ

“ศูนย์กลางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน” หมายถึง เป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจทางด้านเกษตรปลอดภัย อุตสาหกรรมการผลิต และท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับการบริหารจัดการน้ำและโลจิสติกส์แบบบูรณาการ โดยมุ่งสร้างคุณค่าจากภูมิปัญญาท้องถิ่นและเพิ่มมูลค่าเพิ่มด้วยนวัตกรรม ภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม และสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน

3.3 การขับเคลื่อนใน 4 ประเด็นยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตการตลาด โดยใช้นวัตกรรม ยกยกระดับสินค้าเกษตร การแปรรูปอุตสาหกรรม และผู้ประกอบการ SME 4.0

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาและยกระดับแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมท่องเที่ยว ผลิตภัณฑ์ชุมชนและปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกความปลอดภัยให้ได้มาตรฐานสากลเพื่อสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 บริหารจัดการทรัพยากรน้ำ มาตรการสิ่งแวดล้อมที่มีคุณภาพและสร้างมูลค่าเพิ่มจากผักตบชวา โดยใช้นวัตกรรม

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาระบบโครงข่ายคมนาคม Logistic พัฒนาสภาพแวดล้อม ชยะมูล ฝอยและการจัดการเมือง และชุมชนให้น่าอยู่

3.4 การวางตำแหน่งการขับเคลื่อนของกลุ่มจังหวัด ออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่

3.4.1 ด้านการเกษตร

3.4.2 ด้านท่องเที่ยว

3.4.3 ด้านอุตสาหกรรม

4. แนวคิด บางส่วนที่ได้จากการฝึกอบรมและศึกษาดูงาน ณ ประเทศ ญี่ปุ่น ที่สามารถนำมาปรับใช้ในการดำเนินโครงการ ประกอบด้วย

4.1 นวัตกรรมทางการเกษตร เป็นการทำการเกษตรสมัยใหม่ ที่บริหารจัดการทรัพยากรการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการนำ เทคโนโลยีสารสนเทศ เทคโนโลยีชีวภาพ และเทคโนโลยีการเกษตร ที่ทันสมัย มาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเพาะปลูก เพิ่มผลผลิต และเพิ่ม คุณภาพของผลิตผล โดยใช้ข้อมูลของต้นพืช สภาพแวดล้อมของฟาร์ม และ ฐานข้อมูลด้านการเกษตรที่เชื่อมโยงถึงกันเป็นเครือข่าย มาประมวลผล ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ซึ่งเป็นงานวิจัยร่วมกับทางมหาวิทยาลัยและ สถานศึกษา เพื่อช่วยในการตัดสินใจปรับปรุงจัดการผลผลิตและการดูแลรักษา ต้นพืชได้อย่างพอเหมาะ รวมถึงการจัดการผลิตผลเกษตรหลังการเก็บเกี่ยวด้วย เพื่อคงคุณภาพของผลิตผลเอาไว้ให้นานที่สุด อีกทั้งช่วยลดต้นทุนการผลิต จากการใช้ปัจจัยการผลิตอย่างฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็น และแก้ปัญหา การขาดแคลนแรงงานภาคการเกษตรได้เป็นอย่างดี

4.2 การสร้างมูลค่าเพิ่มทางการท่องเที่ยวและการบริการ เป็นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ที่ให้ความสำคัญกับการต่อยอดจากฐาน ทรัพยากรเดิมที่มีอยู่ในชุมชน โดยมุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้และ ความเพลิดเพลิน ชุมชนมีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว อย่างแท้จริง, มีแนวทางการป้องกันผลกระทบของการพัฒนาการท่องเที่ยวต่อ

และวัฒนธรรมประเพณีในท้องถิ่น, มีการบริหารจัดการร่วมกันระหว่างภาครัฐ เอกชนและชุมชนในรูปแบบธุรกิจขนาดเล็ก โดยภาครัฐเป็นผู้ลงทุน โครงสร้างพื้นฐาน และให้ภาคเอกชนบริหารจัดการร่วมกับชุมชน อีกทั้งยังมีการจัดให้มีสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว ได้แก่ ที่พัก, อาหารและเครื่องดื่ม, ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร, ผลผลิตของชุมชน สร้างเครือข่ายการท่องเที่ยว และพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวที่มีอยู่ให้สามารถเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน ด้วยการปลูกฝังให้ชุมชนรักในการบริการ สร้างค่านิยมความปลอดภัย ความซื่อสัตย์ ส่งผลให้นักท่องเที่ยวรู้สึกอบอุ่นใจ และเต็มใจที่จะจ่ายเพื่อการท่องเที่ยวนั้น เป็นลักษณะร่วมกันประกอบธุรกิจเป็นระบบเศรษฐกิจฐานราก เน้นการจัดการทุนและทรัพยากรของชุมชนอย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้พึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

4.3 การบริหารจัดการการท่องเที่ยวของเมือง ดังนี้

4.4.1 การบริหารจัดการการท่องเที่ยว โดยภาครัฐเป็นผู้ลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน และให้ภาคเอกชนเข้ามาบริหารจัดการร่วมกับชุมชน เน้นให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม และพึงเสียงประชาชน

4.4.2 การเชื่อมโยงการท่องเที่ยว โดยใช้แม่น้ำน่านกระเป็นศูนย์กลาง เช่นหมู่บ้านทำกระดาศาจะอยู่ต้นน้ำ ล่องแม่น้ำลงมาจะพบหมู่บ้านตีดาบเข็ก ต่ลงมาด้วยการจับปลาอายุด้วยนกน้ำ หมู่บ้านทำอาหารตัวอย่างและผลิตภัณฑ์ชุมชนอื่น ๆ ตามลำน้ำแม่น้ำน่านกระ

4.4.3 เน้นผู้ให้บริการทางการท่องเที่ยว ให้มีความหลากหลาย และร่วมมือกันหลายภาคส่วน เพื่อตอบสนองความต้องการที่มีมากขึ้นของผู้ที่มาท่องเที่ยว

4.4 การสร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ การมีนโยบายที่ชัดเจนของการดำเนินงานโรงงานแปรรูปผลไม้ (สตอเบอรี่, ลูกพลับ) โดยเน้นผลิตภัณฑ์จากชุมชนมาทำการแปรรูป ดำเนินการเก็บผลผลิตตามฤดูกาลและนำผลผลิตที่ได้แช่ห้องเย็นและทยอยนำออกมาแปรรูป (แยมและขนม) เพื่อจำหน่ายตามคำสั่งซื้อของตลาดและเหลือเล็กน้อยจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชม และมีร้านกาแฟ ซึ่งเป็นจุดพักผ่อนจากการเยี่ยมชมและเป็นจุดจำหน่ายผลผลิตของชุมชนด้วย

4.5 การสร้างคุณค่า/ความภาคภูมิใจ ต่ออาชีพ วิถีชีวิตและชุมชนของตนเอง

4.6 สินค้าที่จำหน่ายให้เป็นวัตถุดิบที่มีอยู่ในพื้นที่ เป็นการสร้างเสน่ห์ให้กับพื้นที่นั้น ๆ

5. แนวทางกระบวนการในการพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน เพื่อพัฒนาภาคการเกษตรเพื่อเพิ่มมูลค่าอย่างสร้างสรรค์

จากการวิเคราะห์ปัญหาที่สำคัญของเกษตรกรกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน ประการหนึ่ง คือปัญหาสินค้าเกษตรล้นตลาดและราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ โดยเฉพาะข้าว จึงมีข้อเสนอในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยการส่งเสริมให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนการผลิตข้าวทั่วไปเป็นการผลิตข้าวเพื่อการบริโภคโดยเน้นการผลิตข้าวแบบเกษตรปลอดภัยหรือเกษตรอินทรีย์ และลดพื้นที่ การทำนามาทำการเกษตรปลอดภัยหรือเกษตรอินทรีย์ ในพืชผักหรือผลไม้เพิ่มมากขึ้น เพื่อลดความเสี่ยงจากพิษผลทางการเกษตรล้นตลาด และเสนอให้มีการบูรณาการร่วมกันทุกภาคส่วน โดยส่งเสริมการเกษตรตลอด โซ่อุปทานให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด

เพิ่มความสามารถในการแข่งขันภาคการเกษตรด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม มาปรับใช้กับการปลูกพืชมากขึ้น

จึงมีข้อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาสำหรับกลุ่มจังหวัด ภาคกลางตอนบน ซึ่งเป็นการการบูรณาการร่วมกันทุกภาคส่วน โดยส่งเสริม การผลิตสินค้าเกษตรตลอดห่วงโซ่อุปทาน ให้สอดคล้องกับความต้องการ ของตลาด อีกทั้งเพิ่มความสามารถในการแข่งขันภาคการเกษตรด้วยเทคโนโลยี และนวัตกรรม มาปรับใช้กับการปลูกพืช พัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ การเกษตร การบริหารจัดการและเชื่อมโยงการท่องเที่ยวให้เป็นท่องเที่ยว สร้างสรรค์ที่ให้ความสำคัญกับการต่อยอดจากฐานทรัพยากรเดิมที่มีอยู่ ในชุมชน ดังนี้

6. ตัวชี้วัดความสำเร็จในการดำเนินงาน

เชิงปริมาณ

6.1 รายได้ของเกษตรกรเพิ่มขึ้น ร้อยละ 5 ต่อปี

6.2 เกิดพันธะสัญญาการซื้อขายสินค้าล่วงหน้า ไม่น้อยกว่า 2 สัญญาต่อปี

เชิงคุณภาพ

6.3 เกษตรกรมีเทคโนโลยี/นวัตกรรม มาปรับใช้ในแปลง/ฟาร์มของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7. บทสรุป

จากการฝึกอบรมในชั้นเรียนและการศึกษาดูงานประเทศญี่ปุ่น ในครั้งนี้ ได้รับความรู้และประสบการณ์ที่สำคัญสำหรับการนำไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัดและกลุ่มจังหวัด โดยสมาชิกได้เสนอแนวคิดในการพัฒนาภาคการเกษตรเพื่อเพิ่มมูลค่าอย่างสร้างสรรค์สำหรับกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน ได้เสนอโครงการยกระดับความสามารถการแข่งขันสินค้าเกษตรด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม ซึ่งหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรในพื้นที่เป้าหมายให้มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนตลอดจนผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดและกลุ่มจังหวัดสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ผู้จัดทำ

นางสาวนิสา สังข์ศรี นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ
สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสระบุรี

นางสาวอิทธิญา พึ่งเป็นสุข นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ
สำนักงานเกษตรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

นางสาวณัฐนภศรัย พวงวนิชกิจ นักวิชาการพาณิชยชำนาญการ
สำนักงานพาณิชย์จังหวัดลพบุรี

ข้อเสนอการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพาะเลี้ยงกุ้งอย่างยั่งยืน

บริบทของกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 1

กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 1 (ราชบุรี กาญจนบุรี และ สุพรรณบุรี) โดยภูมิศาสตร์กลุ่มจังหวัด ฯ มีแม่น้ำท่าจีน แม่น้ำแม่กลอง และแม่น้ำแควไหลผ่าน มีความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติ เหมาะแก่การเกษตรกรรม มีเขตชายแดน ติดต่อกับสหภาพเมียนมา ระยะทาง 440 กิโลเมตร มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงมากมาย ประการสำคัญทั้ง 3 จังหวัดเป็นจังหวัดขนาดกลางที่มีประชากรใกล้เคียงกันประมาณจังหวัดละ 8 แสนคน) ทั้งเป็นกลุ่มจังหวัดที่อยู่ติดกับกลุ่มจังหวัดปริมณฑล ส่งผลให้ได้รับอิทธิพลจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม และการท่องเที่ยวจากศูนย์กลางของประเทศ จึงนับเป็นกลุ่มจังหวัดที่มีศักยภาพและความพร้อมในด้านทรัพยากร โครงสร้างพื้นฐาน ภูมิศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวและเกษตรกรรม

ภาคการเกษตรของกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 1

กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 1 มีโครงสร้างผลิตภัณฑ์มวลรวมกลุ่มจังหวัด (Gross Provincial Group Product) คิดเป็น 18% ของมูลค่าโดยรวม แม้ว่าเศรษฐกิจกลุ่มจังหวัดโดยส่วนใหญ่ ขึ้นกับภาคนอกเกษตร แต่กลุ่มจังหวัดมีพื้นที่ทางการเกษตรที่มีความอุดมสมบูรณ์ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพภาคการเกษตร เช่น ปศุสัตว์ ประมง เป็นต้น โดยทางด้านปศุสัตว์ มีการเลี้ยงทั้งโคเนื้อ และโคนม และทางด้านประมง เกษตรกรมีการเลี้ยงกุ้งเป็นสัตว์เศรษฐกิจของจังหวัดสุพรรณบุรี

ราชบุรี กาญจนบุรี โดยเฉพาะในจังหวัดราชบุรี ที่อำเภอบางแพจะมีเทศกาลกินกุ้งเป็นประจำทุกปี และในจังหวัดสุพรรณบุรีจะพบร้านขายกุ้งตลอดเส้นทางในพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งสร้างเศรษฐกิจให้กับกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 1 ดังนั้น กลุ่มภาคกลางตอนล่าง 1 จึงเห็นว่าหากนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาเสริมศักยภาพการเลี้ยงกุ้งอย่างยั่งยืนก็จะส่งผลดีในภาพรวมทั้งทางด้านเศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม

แนวคิดการเลี้ยงกุ้งอย่างยั่งยืนในกลุ่มภาคกลางตอนล่าง 1

Concept	Process	Out put	Outcome
- ความยั่งยืน	- ศึกษา วิจัย สร้างสายพันธุ์กุ้งชนิดใหม่	- ได้พันธุ์กุ้งที่ทนต่อโรค	- ได้กระบวนการ
- เทคโนโลยีและ	ที่ทนต่อโรค โตไว กินอาหาร	ทนทานต่อโรค โตไว	วิจัยพันธุ์กุ้ง
นวัตกรรม	ที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และ	กินอาหารที่ไม่ทำลาย	และกระบวนการ
	อยู่ได้หลายสภาพแวดล้อม	สภาพแวดล้อม และ	การเลี้ยงกุ้งที่
		อยู่ได้หลายสภาพแวดล้อม ไม่ทำลาย	สิ่งแวดล้อม

การคิดค้นหานวัตกรรมเพื่อรองรับการขยายตัวของการเพาะเลี้ยงกุ้งควบคู่กับการรักษาสภาพแวดล้อม เป็นสิ่งสำคัญที่จะให้การเลี้ยงกุ้งอย่างยั่งยืนโดยใช้เครื่องมือการวิจัย เพื่อสร้างเทคโนโลยีและนวัตกรรม ในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านโภชนาการและสุขภาพกุ้ง โดยคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างอาหารกุ้ง และโรคกุ้งเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเลี้ยง และการจัดการสุขภาพกุ้ง มีการใช้วัตถุดิบแทนอาหารกุ้ง การกระตุ้นระบบภูมิคุ้มกันเพื่อลด

การใช้จ่ายปฏิชีวนะ, ด้านสิ่งแวดล้อม โดยการจัดการของเสีย มีการหมุนเวียนของเสียมาใช้ใหม่ การใช้พลังงานทางเลือกในระดับฟาร์ม เปลี่ยนมาใช้พลังงานแสงอาทิตย์ในการผลิตออกซิเจน เป็นต้น ด้านเทคโนโลยีวิศวกรรมการเพาะเลี้ยง โดยการเลี้ยงกุ้งในระบบหมุนเวียน การศึกษาระบบเลี้ยงกุ้งที่ปรับเปลี่ยนให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ

เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่มีความเป็นไปได้ในอนาคต

- สร้างสายพันธุ์ที่มีความสามารถปรับตัวในการเลี้ยงในระบบน้ำจืดได้ดี
- สร้างสายพันธุ์ที่ทนต่อสภาพแวดล้อม เช่น อุณหภูมิ ความเค็มของน้ำ ตลอดจนออกซิเจนและแอมโมเนีย
- สร้างสายพันธุ์กุ้งชนิดใหม่ที่มีศักยภาพ เช่น กุ้งแชบ๊วยสายพันธุ์ใหม่, กุ้งก้ามกามสายพันธุ์ใหม่
- งานวิจัยโรคกุ้ง เช่น การพัฒนาวิธีการจัดการการเลี้ยงกุ้ง และระบบความปลอดภัยทางชีวภาพ
- การพัฒนากระตุ้นให้กุ้งสุขภาพดี
- สร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ในการควบคุมโรคกุ้ง
- การสร้างนวัตกรรมการฆ่าเชื้อโรค และทำความสะอาดอุปกรณ์ภายในบ่อที่ใช้ในการเลี้ยงกุ้ง

สถานการณ์การเลี้ยงกุ้งของเกษตรกรในกลุ่มภาคกลางตอนล่าง 1

เกษตรกรขาดทักษะในการสร้างนวัตกรรมและเทคโนโลยี ในการผลิตสินค้าเกษตรที่ทันสมัยรวมถึงการสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่จากกุ้งเพื่อเพิ่มช่องทางการตลาด นอกจากนี้เกษตรกรยังไม่เล็งเห็นการผลิตสินค้าเกษตรที่ได้มาตรฐานตามหลักวิชาการ และขาดการวางแผนด้านการตลาด รวมถึงการผลิตที่คำนึงถึงสภาพแวดล้อมและความยั่งยืนในอนาคต

หลังกลับจากดูงานที่ประเทศญี่ปุ่น

ประเทศญี่ปุ่น เป็นประเทศที่น่านำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ ในภาคเกษตรกรรมเพื่อเพิ่มผลผลิตให้มีประสิทธิภาพ ดังจะเห็นได้จากการใช้เครื่องจักรต่าง ๆ มาช่วยในการเพาะปลูกตั้งแต่กระบวนการผสมดิน ให้น้ำ ปุ๋ย คัดแยกต้น ควบคุมอากาศ จนถึงกระบวนการเก็บเกี่ยว โดยใช้แรงงานในปริมาณที่น้อย ดังนั้น หากประยุกต์ใช้แนวคิดด้านนวัตกรรมดังกล่าวมาใช้ในการเลี้ยงกุ้งก็จะทำให้เกษตรกรสามารถมีผลผลิตที่เพิ่มขึ้น โดยใช้ต้นทุนด้านแรงงานที่ไม่สูงมาก ประเด็นที่พบเพิ่มเติม คือ ภาคการเกษตรของญี่ปุ่นนั้นมีการวางแผนทางการตลาดและการขายในระยะยาว โดยจะเห็นได้จากการที่เกษตรกรจะทำการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับอุปสงค์และอุปทานของผลผลิตทางการเกษตร ก่อนที่จะทำการวางแผนการเพาะปลูก ซึ่งจะเป็นการป้องกันผลผลิตทางการเกษตรที่ล้นตลาด อีกทั้งยังมีการหาตลาดไว้ล่วงหน้าก่อนที่จะมีการเพาะปลูก จากแนวคิดดังกล่าวจะเป็นการช่วยเกษตรกรมีประสิทธิภาพในการเพาะปลูก เนื่องจากสามารถวางแผนปริมาณการเพาะปลูกได้สอดคล้องกับความต้องการทางการตลาด ประเด็นที่มีความน่าสนใจอีกประเด็นหนึ่งก็คือ

การเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยจะเห็นว่า ในการเพาะปลูกนั้น เกษตรกรจะไม่ทิ้งน้ำที่เจือปนปุ๋ยลงสู่แหล่งน้ำ แต่จะนำกลับมารดน้ำใหม่ ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงการใส่ใจต่อสิ่งแวดล้อม อีกทั้งยังเป็นการควบคุมต้นทุนปุ๋ยของเกษตรกรไปอีกทางหนึ่งด้วย โดยเกษตรกรจะใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการวัดค่าระดับความเข้มข้นของปุ๋ยในน้ำ และเติมปุ๋ยเฉพาะในส่วนที่ขาดเท่านั้น

สิ่งเหล่านี้ไม่ได้เกิดขึ้นอย่างง่ายดาย การทำให้คนในประเทศเป็นคนที่มีรู้จักคิด รู้จักวางแผน คำนึงถึงส่วนรวม สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ย่อมต้องบ่มเพาะมาแต่เยาว์วัย แต่อย่างไรก็ตามหากจะให้ประเทศไทยเรา เริ่มบ่มเพาะคนในชาติให้รู้จักคิดรู้จักสร้างนวัตกรรมตั้งแต่เยาว์วัยคงต้องใช้เวลาานาน แต่หากนำแนวคิดวิธีการมาปรับเปลี่ยนให้คนในชาติรู้จักสร้างสรรค์นวัตกรรม โดยเฉพาะนวัตกรรมด้านการเกษตร โดยการศึกษาต่อยอดหรือที่เรียกว่า “Best Practice” ก็จะสามารถพัฒนาวิธีการการสร้างนวัตกรรมและเทคโนโลยี ที่สามารถนำมาใช้ในด้านเกษตร หรือด้านอื่น ๆ ได้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก

ผู้จัดทำ

เรือเอกวิรัตน์ อาจคงหาญ

นักวิชาการประมงชำนาญการพิเศษ

สำนักงานประมงจังหวัดสุพรรณบุรี

ภูวนธ มะลินิล

นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ

สำนักงานจังหวัดราชบุรี

Thailand Riviera กับการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยว

ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 2

กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 2 ประกอบด้วย 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสมุทรสาคร สมุทรสงคราม เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ มีพื้นที่รวมกัน 13,881.754 ตารางกิโลเมตร มีชายฝั่งทะเลยาว 359 กิโลเมตร ลักษณะทางกายภาพด้านทิศตะวันตกในเขตพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์มีลักษณะเป็นที่ราบสูงและภูเขาสูงชัน และค่อย ๆ ลาดต่ำลงสู่ทิศตะวันออก พื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร สมุทรสงคราม เป็นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำลำคลองหลายสายเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 2 จึงอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรป่าไม้ ป่าชายเลน เหมาะแก่การทำนา ทำสวน ทำนาเกลือ การประมง และการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ทั้งนี้ กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 2 ต้องการที่จะบรรลุเป้าหมายการพัฒนา **“เป็นฐานการผลิตและบริการในภาคการเกษตร อุตสาหกรรม อาหาร การท่องเที่ยว ที่ได้มาตรฐานและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม”**

ศักยภาพด้านการท่องเที่ยว

ด้วยลักษณะทางกายภาพที่มีความโดดเด่นทำให้กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 2 มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวสูง ทั้งในเชิงพื้นที่และความหลากหลายของทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว โดยในปี 2560 มีนักท่องเที่ยว 14.98 ล้านคน เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย 13.31 ล้านคน และนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ 1.57 ล้านคน สร้างรายได้ 60.92 พันล้านบาท จุดเด่นด้านการท่องเที่ยว ได้แก่

ทุนฝึกอบรมเพื่อพัฒนาข้าราชการพลเรือนสามัญที่ปฏิบัติราชการในภูมิภาค

- ทำเลที่ตั้งที่อยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานคร สามารถเดินทางได้สะดวก ทั้งทางถนน และรถไฟ มีเส้นทางเรือเฟอร์รี่เชื่อมโยงกับภูมิภาคตะวันออก และมีสนามบินที่อำเภอบัทยา

- มีธรรมชาติสวยงาม ทั้งภูเขาเป็นแนวยาวทางด้านทิศตะวันตก และชายฝั่งทะเลเป็นแนวยาวทางทิศตะวันออก มีความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศ มีผืนป่าแก่งกระจานที่กำลังจะเป็นมรดกโลก และป่าชายเลนขนาดใหญ่กระจายอยู่ทั้ง 4 จังหวัด มีหาดทรายที่สวยงาม และมีชื่อเสียงระดับสากล จึงมีความสวยงามตามธรรมชาติที่สามารถดึงดูดใจและสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว

- มีโครงการพระราชดำริ จำนวน 230 โครงการ เป็นโครงการในจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 109 โครงการ จังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 8 โครงการ จังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน 21 โครงการ และจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 92 โครงการ และจังหวัดเพชรบุรีเป็นจังหวัดที่มีโครงการพระราชดำริ มากที่สุดในประเทศไทย ในพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 2 จึงมีความโดดเด่นในด้านการท่องเที่ยวเชิงการเรียนรู้

- วิถีชีวิต วิถีชุมชน กระจายอยู่ทั้งพื้นที่ โดยเฉพาะวิถีชุมชนเกษตร และประมงพื้นบ้านมีความหลากหลายในด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

- เป็นพื้นที่เมืองเก่ามีประวัติศาสตร์ยาวนานต่อเนื่องมาตั้งแต่สมัยทวารวดี อยุธยา และรัตนโกสินทร์ จึงมีโบราณสถาน วัดวาอาราม

และประวัติศาสตร์ที่หลากหลายกระจายอยู่ทั่วไปในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 2 จึงมีความโดดเด่นในการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม

- มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงในระดับสากล ได้แก่ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี และอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ที่เป็นที่ยุ้จักของนักท่องเที่ยวทั่วโลก

นโยบายในการพัฒนาเชิงพื้นที่

ด้วยจุดเด่นด้านการท่องเที่ยวดังกล่าว มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 6 มีนาคม 2561 ได้เห็นชอบแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่งทะเลตะวันตก (Royal Coast) หรือ Thailand Riviera แนวคิดการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวในพื้นที่ Thailand Riviera เป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวตามเส้นแนวตั้ง (1) แนวเขาตะนาวศรี (2) แนวถนนเพชรเกษม (3) แนวทางรถไฟ (4) แนวชายทะเล (5) แนวประมงชายฝั่ง และขยายแนวขวางเชื่อมโยงระหว่างชายฝั่งทะเลกับเทือกเขาตะนาวศรี เพื่อให้แนวตั้งทั้ง 5 ถูกใช้ประโยชน์ร่วมกับแนวทางการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่งทะเลตะวันตกมีจุดมุ่งเน้นสำคัญเพื่อประโยชน์ในการรักษาฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว หรือการบริหารและพัฒนาการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ และสอดคล้องตามนโยบายรัฐบาลในการใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการกระจายรายได้จากเมืองหลักสู่เมืองรองเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจของเมืองรองและชุมชน ช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ และเพื่อช่วยพัฒนาและยกระดับมาตรฐานการอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยให้กับ

นักท่องเที่ยวมีกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนการพัฒนา Thailand Riviera ดังนี้

1. การส่งเสริมการพัฒนาพื้นที่ Thailand Riviera ในภาพใหญ่ จะเน้นการสนับสนุนการเดินทางท่องเที่ยวโดยทางราง และทางถนน โดยการพัฒนาเส้นทางรถไฟ และถนนเพื่อการท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์ เฉพาะพื้นที่ พร้อมพัฒนาท่าเรือและสนามบินเพื่อเป็นจุดจ่ายนักท่องเที่ยว ที่มาจากพื้นที่อื่นเข้าสู่ระบบราง และถนนต่อไป โดยการพัฒนาพื้นที่ Thailand Riviera จะมีการแบ่ง Theme การพัฒนา เป็นฝั่งซ้ายและฝั่งขวา (เมื่อหันหน้าเข้าหาแผนที่) โดยมีแนวความคิด ดังนี้

พื้นที่ฝั่งขวา จะสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยอาศัย แนวเส้นทางการพัฒนาโครงข่ายคมนาคมตามแผน การพัฒนาโครงข่ายคมนาคมของกระทรวงคมนาคม เน้นการส่งเสริม แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น กิจกรรมด้านการท่องเที่ยวบริเวณ ชายหาด และกิจกรรม ด้านการท่องเที่ยวในทะเลที่สร้างให้เกิดรายได้

พื้นที่ฝั่งซ้าย จะเน้นการส่งเสริมกิจกรรมที่สนับสนุน ให้ชุมชนเกิดรายได้ และสนับสนุนการจำหน่ายผลผลิตการเกษตรจากการ ท่องเที่ยวโดยชุมชนและส่งเสริมการท่องเที่ยวที่อิงทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ ภูเขา หรือน้ำตก ตามแนวเทือกเขาตะนาวศรีที่ทอดผ่านตลอดพื้นที่ โดยเน้นการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงจากสถานีรถไฟ เข้าสู่ชายฝั่ง ภูเขา และชุมชน โดยจัดสรรสัมปทาน การเดินรถให้แก่ชุมชน เพื่อให้ชุมชน ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาการท่องเที่ยว และสร้างให้เกิดความยั่งยืน

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของ Thailand Riviera
จึงเป็นโอกาสอันดีของชุมชนท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 2
ที่ตั้งอยู่ตามแนวเส้นทางในแนวดังกล่าวจะได้รับโอกาสในการพัฒนา
โดยในยุทธศาสตร์ที่ 3 ได้เน้นการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนท่องเที่ยวและ
การเชื่อมต่อการท่องเที่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ โดยการใช้รูปแบบ
กระจายจากศูนย์กลางการคมนาคมโดยมีสถานีรถไฟเป็นจุดกระจาย
นักท่องเที่ยวสู่ชุมชน และแหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะชุมชนท่องเที่ยว
OTOP นวัตกรรม และชุมชนท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ได้มีโอกาสในการ
พัฒนาเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน

ภาพที่ 1 การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนในพื้นที่ Thailand Riviera

แนวคิดในการพัฒนาของประเทศญี่ปุ่นที่นำมาปรับใช้กับชุมชนท่องเที่ยวในพื้นที่

การศึกษาดูงานในพื้นที่ประเทศญี่ปุ่นทำให้ได้แนวคิดที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาและออกแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 2 ด้วยประเทศญี่ปุ่นมีการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวที่ประสบความสำเร็จและเป็นต้นแบบให้แก่ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ทั้งนี้รูปแบบของการพัฒนาการท่องเที่ยวในประเทศญี่ปุ่นที่นำมาปรับใช้ในการพัฒนาประเทศไทยได้ ดังนี้

1. ระบบโลจิสติกส์เชื่อมโยงการท่องเที่ยว ระบบโลจิสติกส์ระหว่างแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งมีความสะดวก สามารถเดินทางจากศูนย์กลางของเมืองเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวด้วยรถสาธารณะที่มีความสะดวกสบาย รวดเร็ว ปลอดภัย และจะใช้รถไฟเป็นหลักในการเดินทางสอดคล้องแนวทางการพัฒนาประเทศไทยในอนาคต

2. การจัดการเชิงพื้นที่ รูปแบบของชุมชนท่องเที่ยวในประเทศไทยยังเป็นการจัดการเป็นแหล่งหรือเป็นจุด ไม่ได้มีการพัฒนาพื้นที่ทั้งชุมชนให้มีเอกลักษณ์เหมือนกัน ดังเช่น เราจะพบเห็นบ้านโบราณ 1 หลัง ตั้งอยู่ท่ามกลางบ้านสมัยใหม่ หรือมีจุดเช็คอิน แบล็กดรอปป้ายรูป แต่ทำออกไปเพียงไม่กี่เมตรมีสภาพเสื่อมโทรมขาดการดูแล เป็นต้น ซึ่งแตกต่างกับการบริหารจัดการในพื้นที่ชุมชนท่องเที่ยวของประเทศญี่ปุ่นที่มีการออกแบบ และอนุรักษ์ภูมิสถาปัตยกรรมทั้งชุมชน ทำให้ชุมชนท่องเที่ยวของประเทศญี่ปุ่นยังคงรักษาเอกลักษณ์ชุมชนดั้งเดิม มีความสวยงามสะอาด ซึ่งเกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชน การวางแผนพัฒนาชุมชน

ท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 2 จึงควรหันมาให้ความสำคัญกับการออกแบบภูมิสถาปัตยกรรมในชุมชน

3. การให้ความสำคัญกับการจัดการภูมิสถาปัตยกรรม

3.1 การออกแบบแหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทยปัจจุบันเน้นความเรียบง่ายกลมกลืนกับธรรมชาติ ไม่เน้นการสร้างสิ่งก่อสร้างขนาดใหญ่ใช้โทนสีเดียวกับสีของธรรมชาติในพื้นที่ และคงเอกลักษณ์ทางศิลปะและวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมของญี่ปุ่น นอกจากนี้พบว่า การออกแบบพื้นที่คำนึงถึงประโยชน์การใช้สอยเป็นหลักให้ความสำคัญกับการออกแบบ Friendly Design เพื่อเอื้อแก่นักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวชุมชนในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 2 อาจต้องพิจารณาในเรื่องของการกำหนดพื้นที่การใช้ประโยชน์ในแต่ละแหล่ง รวมถึงการจัดการปรับปรุงแก้ไขสิ่งปลูกสร้างที่ไม่สอดคล้องกับเอกลักษณ์ของท้องถิ่น

3.2 มีการออกแบบพื้นที่ส่วนกลางเพื่อใช้สำหรับส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยเฉพาะ และได้มีการออกแบบโดยยังอัตลักษณ์ของชุมชนพื้นบ้านของญี่ปุ่น ทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกมีส่วนร่วมเมื่อเดินเข้ามาในพื้นที่ แตกต่างจากอาคารและสิ่งก่อสร้างของชุมชนท่องเที่ยวในประเทศไทยที่มีการใช้อาคารที่มีรูปแบบเป็นอาคารเอนกประสงค์ทำให้ขาดเอกลักษณ์ของชุมชน

4. การจัดการแหล่งท่องเที่ยวบนรากฐานของเรื่องราววิถีชีวิตและประวัติศาสตร์ รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวในประเทศไทยปัจจุบันเน้นการนำเอาเรื่องราวของวิถีชีวิต วัฒนธรรมดั้งเดิมของท้องถิ่น ความเชื่อมาเป็นจุดขาย โดยการสร้าง Story Telling ในแต่ละแหล่งท่องเที่ยว

ผ่านเรื่องเล่า การแต่งกาย และการแสดง มีลักษณะรูปแบบเดียวกับแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 2 ที่ปัจจุบันเริ่มมีการพัฒนาเรื่องราววิถีชีวิตและประวัติศาสตร์ของชุมชน เช่น วิถีนาเกษตร วิถีชาวเล วิถีนาเกลือ วิถีชีวิตชาวกระเหรี่ยง เป็นต้น ทั้งนี้วิถีชีวิตของชุมชนดังกล่าวสามารถนำมาใช้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพแต่อาจจะต้องให้ความสำคัญในการพัฒนาการเรียนรู้การท่องเที่ยวบนฐานชุมชน ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต และความเป็นมาความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน ชุมชน รวมถึงการรวมกลุ่มกันของคนในชุมชนเพื่อร่วมกันทำกิจกรรมการท่องเที่ยว เป็นรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่น่าสนใจ

5. การนำแนวคิด PPP มาใช้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว รูปแบบความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน ชุมชน (Public Private Partnership, PPP) ในภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของญี่ปุ่นได้เปิดโอกาสให้ภาคเอกชนและชุมชน เป็นผู้คิดและออกแบบการท่องเที่ยวและเสนอแผนงาน/โครงการ เพื่อให้หน่วยงานของรัฐให้การสนับสนุน ทั้งนี้การลงทุนในกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งหมดเป็นการลงทุนจากภาคเอกชนทำให้ไม่มีข้อจำกัดในด้านของงบประมาณซึ่งจะแตกต่างจากรูปแบบการท่องเที่ยวของประเทศไทยที่ส่วนใหญ่ภาครัฐจะเป็นผู้ลงทุนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ลักษณะกลไก Public Private Partnership ของประเทศญี่ปุ่นสามารถบรรลุผลสำเร็จได้เนื่องจากการดำเนินงานอยู่ภายใต้ผลประโยชน์ร่วมกันของภาคีต่าง ๆ โดยภาคเอกชนสามารถคิดสร้างสรรค์ผลงานที่สามารถสร้างผลกำไรได้ ภาคชุมชนได้รับผลประโยชน์ที่

นำมาสู่การพัฒนาในด้านต่าง ๆ ในชุมชน ในขณะที่ภาครัฐเองสามารถรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ทุนทางสังคมและวัฒนธรรมให้คงอยู่ โดยกลไกดังกล่าวต้องเกิดจากการมีจิตสาธารณะในการร่วมกันทำประโยชน์ให้แก่พื้นที่ ทั้งนี้รูปแบบดังกล่าวหากนำมาปรับใช้ในประเทศไทย อาจมีข้อจำกัดในประเด็นการให้การสนับสนุนภาคเอกชนว่าการสนับสนุนควรทำได้ในระดับใด และเมื่อภาครัฐให้การสนับสนุนแล้วจะก่อให้เกิดผลประโยชน์แก่ส่วนรวมมากน้อยแค่ไหน ซึ่งระเบียบและกฎหมายของประเทศไทยทำให้การที่ภาครัฐให้การสนับสนุนในด้านต่าง ๆ แก่ภาคเอกชนทำได้ลำบาก อย่างไรก็ตามในอนาคตคาดว่าจะรูปแบบความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน ชุมชน (Public Private Partnership, PPP) จะเข้ามามีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทย

นวัตกรรมการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 2

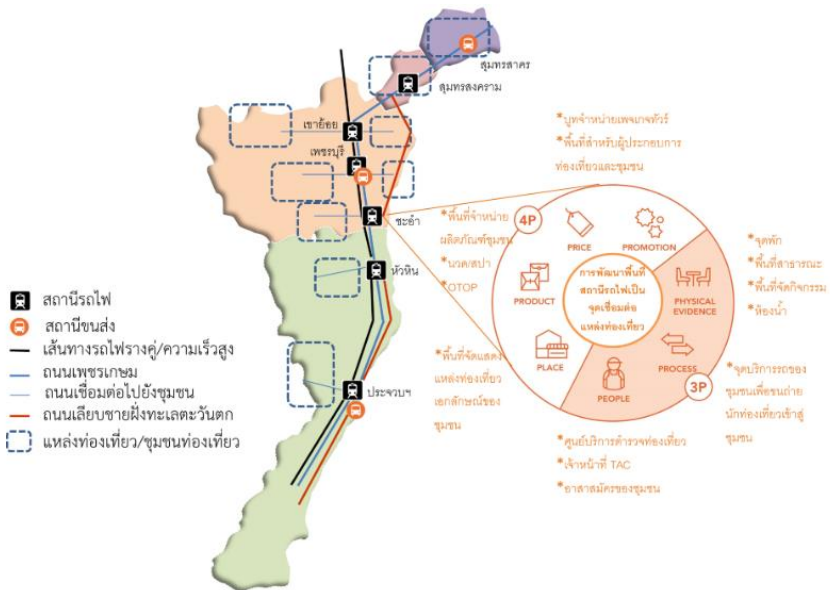
แนวทางการขับเคลื่อนชุมชนท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 2 จึงควรให้ความสำคัญใน 2 ประเด็น คือ (1) นวัตกรรมกระบวนการในการเคลื่อนย้ายนักท่องเที่ยวเข้าสู่ชุมชน (2) รูปแบบการพัฒนาในเชิงพื้นที่ โดยมีแนวคิดดังนี้

1. นวัตกรรมกระบวนการในการเคลื่อนย้ายนักท่องเที่ยวเข้าสู่ชุมชน โดยการใช้สถานีรถไฟรางคู่ และรถไฟความเร็วสูง เป็นจุดเชื่อมต่อเพื่อนำนักท่องเที่ยวเข้าสู่พื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ทั้งนี้มีแนวโน้มนักท่องเที่ยวจะเดินทางท่องเที่ยวโดยทางรถไฟมากขึ้น จากความก้าวหน้าในนโยบายการพัฒนาโครงข่ายของรัฐบาล และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว Thailand Riviera ที่ได้กำหนดการพัฒนา

การท่องเที่ยวตามแนวตั้ง สถานีรถไฟและสถานีขนส่งจึงมีบทบาทสำคัญในการกระจายตัวนักท่องเที่ยวสู่ชุมชนเล็ก ๆ ที่กระจายอยู่ทั่วพื้นที่ช่วยแก้ไขปัญหาในการเดินทางต่อไปยังแหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่ส่วนใหญ่กระจัดกระจายตามแนวขวางของเส้นทางรถไฟ กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 2 จึงควรมีการพัฒนากระบวนการในการนำนักท่องเที่ยวเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวให้สะดวก และรวดเร็ว บริเวณสถานีรถไฟต้องพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางของเมืองเพื่อเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวด้วยรถสาธารณะ มีการจัดการเชิงพื้นที่ที่ประกอบด้วย

- พื้นที่จำหน่ายแพ็คเกจทัวร์ ที่พัก โฮมสเตย์ พื้นที่สำหรับผู้ประกอบการท่องเที่ยวและชุมชน
- พื้นที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน นวด/สปา และสินค้า OTOP ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่น
- พื้นที่จัดแสดงแหล่งท่องเที่ยว ชุมชนท่องเที่ยว และนิทรรศการ Story Telling ของแหล่งท่องเที่ยว
- ศูนย์บริการช่วยเหลือนักท่องเที่ยวที่รวมหน่วยงานเจ้าหน้าที่ และบุคลากรเพื่อช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว เช่น ตำรวจท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ TAC และอาสาสมัครของชุมชน
- จุดบริการรถสาธารณะเพื่อขนถ่ายนักท่องเที่ยวเข้าสู่ชุมชน ด้วยรถท้องถิ่น รถราง หรือเกวียนตามลักษณะอัตลักษณ์ของพื้นที่
- จุดพักสำหรับคอยรถ พื้นที่สาธารณะ พื้นที่จัดกิจกรรมห้องน้ำ ที่ออกแบบสำหรับนักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม (Tourism for All)

ภาพที่ 2 กระบวนการในการเคลื่อนย้ายนักท่องเที่ยวเข้าสู่ชุมชน

2. รูปแบบการพัฒนาในเชิงพื้นที่ โดยพัฒนาชุมชนท่องเที่ยว ในลักษณะของ Area คือทุกพื้นที่ทุกจุดของชุมชนคือแหล่งท่องเที่ยว ให้ความสำคัญกับการออกแบบภูมิสถาปัตย์ในแหล่งท่องเที่ยว การใช้วัสดุ โทนสี การคงเอกลักษณ์ทางศิลปและวัฒนธรรมของชุมชนให้มีเอกลักษณ์ ร่วมกันทั้งชุมชน แนวทางการพัฒนาที่สำคัญจึงต้องกำหนดจุดที่เป็น ศูนย์กลางการท่องเที่ยวของชุมชนที่สะท้อนเอกลักษณ์ของพื้นที่ เช่น ชุมชนนาเกลือ ออกแบบให้มีลักษณะเหมือนยั้งเก็บเกลือ เป็นต้น พร้อมกับการ สร้างเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมระหว่างศูนย์บริการท่องเที่ยว จุดชมวิว จุดท่องเที่ยว ที่เน้นความเรียบง่ายกลมกลืนกับธรรมชาติ ไม่เน้น การสร้างสิ่งก่อสร้างขนาดใหญ่ ใช้โทนสีเดียวกับสีของธรรมชาติในพื้นที่

คำนึงถึงประโยชน์การใช้สอยเป็นหลักให้ความสำคัญกับการออกแบบ Friendly Design เพื่อเอื้อแก่นักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม โดยงบประมาณ การออกแบบและก่อสร้างที่จะเกิดขึ้นนั้น ให้เป็นการลงทุนปรับปรุงร่วมกัน ระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน โดยการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะได้ไม่เป็นภาระของชุมชนเจ้าของพื้นที่และไม่เป็นภาระกับงบประมาณภาครัฐมากนัก

ภาพที่ 3 ตัวอย่างการออกแบบเชิงพื้นที่ในบริบทของประเทศไทย

สภาพพื้นที่ชุมชนท่องเที่ยว

แนวทางในการพัฒนา

ผู้จัดทำ

นายเจตตระการ ด้วงยิ้ม

นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ
สำนักงานจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

นายมานิต ไหลงาม

นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ
สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสมุทรสงคราม

นายธราพงษ์ รักขนาม

นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ
สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเพชรบุรี

นวัตกรรมกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และวัฒนธรรมสู่ความยั่งยืน

1. ข้อมูลสภาพทั่วไปและศักยภาพในเชิงพื้นที่ของกลุ่มจังหวัดภาคกลาง ปริมณฑล

1.1 ตั้งอยู่ใกล้กรุงเทพมหานคร ทำให้ได้รับอิทธิพลจากการขยายตัวของกรุงเทพฯ จนกลายเป็นเขตเศรษฐกิจเดียวกัน ซึ่งมีความเจริญเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจ และการค้า

1.2 ประกอบไปด้วย 4 จังหวัด ได้แก่ นครปฐม สมุทรปราการ นนทบุรี และปทุมธานี

1.3 GDP/GPP (รวม) ในปี 2558 มีค่าสูงสุดที่จังหวัดสมุทรปราการ อยู่ที่ 685,392 ล้านบาท (ลำดับที่ 4 ของประเทศ) รองลงมา จังหวัดปทุมธานี อยู่ที่ 341,817 ล้านบาท (ลำดับที่ 7 ของประเทศ) ถัดมาคือ จังหวัดนครปฐม อยู่ที่ 288,820 ล้านบาท (ลำดับที่ 9 ของประเทศ) และ จังหวัดนนทบุรี 193,426 ล้านบาท (ลำดับที่ 10 ของประเทศ)

1.4 มีแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถสร้างรายได้จากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ เนื่องจากอยู่ใกล้ สามารถเดินทางท่องเที่ยวได้ภายใน 1 วัน เหมาะกับการท่องเที่ยวแบบ One day Trip ของคน กทม.ที่ต้องการวันพักผ่อนประจำปีสัปดาห์ เพื่อผ่อนคลายจากการทำงาน ทั้งแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติทางสายน้ำ หรือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ชุมชน ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เช่น ตลาดน้ำ ตลาดโบราณ โฮมสเตย์ วัฒนธรรม ตามลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ลุ่มแม่น้ำท่าจีน มีประเพณีที่มีความเป็นเอกลักษณ์ และวิถีชีวิตของเชื้อชาติต่าง ๆ ที่อยู่ในพื้นที่ อาทิ ชาวมอญ มุสลิม ชาวจีน และชาวไทย

2. วิสัยทัศน์ “ศูนย์กลางการค้า การลงทุน บริการธุรกิจและการพาณิชย์ การผลิตอุตสาหกรรมระดับประเทศ ศูนย์กลางโลจิสติกส์ ศูนย์บริการด้านสุขภาพ (Medical Hub) แหล่งผลิตอาหาร การศึกษาระดับมาตรฐาน ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสู่การเป็นเมืองน่าอยู่”

3. เป้าหมายการพัฒนา “เศรษฐกิจมั่นคง ประชาชนมั่งคั่ง และความสุขที่ยั่งยืน”

4. มุ่งเน้นการพัฒนาที่สำคัญ 4 ประเด็น

4.1 การพัฒนานวัตกรรมด้านการผลิต และยกระดับอุตสาหกรรมเกษตร อุตสาหกรรม และพาณิชย์ กรรม

4.2 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ระบบโลจิสติกส์ เมือง และชุมชนอย่างเป็นระบบ

4.3 การพัฒนาเมืองยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน สู่การเป็นสังคมน่าอยู่

4.4 การส่งเสริมและพัฒนากองท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวัฒนธรรมให้มีชื่อเสียงระดับโลก

5.แนวคิดที่ได้จากการฝึกอบรมและศึกษาดูงาน ณ ประเทศญี่ปุ่น

5.1 จากความคล้ายคลึงของจังหวัดซากะกับกลุ่มจังหวัดฯ ที่มีทั้งธรรมชาติ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ เทศกาล กิจกรรมต่าง ๆ การจับจ่ายใช้สอย รวมทั้งอาหาร

5.2 การบริหารจัดการอย่างมีระบบทั้งคน งบประมาณ สถานที่ มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม มีการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว มีการสนับสนุนงบประมาณ และมีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง สร้างความมีเอกลักษณ์ให้โดดเด่นไม่เหมือนใครให้กลายเป็นจุดสนใจของนักท่องเที่ยว

5.3 ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง

6.แนวคิดการพัฒนานวัตกรรมกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวัฒนธรรมสู่ความยั่งยืน

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่สร้างรายได้ให้กับประเทศไทยเป็นจำนวนมาก โดยในปี 2560 สร้างรายได้ให้กับประเทศไทยเป็นจำนวนมากถึง 2.254 ล้านล้านบาท คิดเป็นตัวเลขประมาณ 18 % ของ GDP โดยมีองค์ประกอบของ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่สำคัญ อาทิ แหล่งท่องเที่ยว ภาควิชาการ โรงแรมที่พัก ร้านอาหาร สินค้าของที่ระลึก

ภาคการขนส่ง กิจกรรมการท่องเที่ยว เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นกลไกที่ก่อให้เกิดรายได้ และขับเคลื่อนกิจกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทย

โดยรายได้จากการท่องเที่ยวสามารถแบ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่ก่อให้เกิดรายได้ ในกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งจะเห็นได้ว่า กิจกรรมบริการขนส่ง (เครื่องบิน รถโดยสาร รถไฟ เรือ) สร้างรายได้มากที่สุดถึงร้อยละ 27 รองลงมาเป็นที่พักร้อยละ 23 สินค้าอื่น ๆ ร้อยละ 20 บริการอาหารเครื่องดื่ม ร้อยละ 18 บริการกีฬาและนันทนาการ ร้อยละ 4 สินค้าเพื่อการท่องเที่ยว ร้อยละ 3 และบริการนำเที่ยว ร้อยละ 3 สิ่งเหล่านี้รวมกันเป็นองค์ประกอบของรายได้จากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศไทย

คณะทำงาน จึงมีแนวคิดว่าจะทำอย่างไรให้นักท่องเที่ยวรู้สึกประทับใจ การท่องเที่ยวเที่ยวของประเทศไทยและกลุ่มจังหวัดภาคกลาง ปริมาณพล ให้สามารถเดินทางท่องเที่ยวได้อย่างสะดวก มีความสุข และสร้างความประทับใจให้นักท่องเที่ยวกลับมาเที่ยวประเทศไทยซ้ำอีกครั้ง

ซึ่งทางคณะทำงานได้พิจารณาแนวทางการสร้างนวัตกรรม การท่องเที่ยวออกเป็น 2 กระบวนการ โดยมีรายละเอียดดังนี้ คือ

6.1 กระบวนการเตรียมความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวให้พร้อมและสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว

6.1.1 จากแนวคิดการสร้างเอกลักษณ์ทางการท่องเที่ยวของประเทศญี่ปุ่น ที่มีการกำหนดเป็นเขตพื้นที่การท่องเที่ยวและการสร้างสัญลักษณ์ทางการท่องเที่ยวของแต่ละพื้นที่ให้เด่นชัด ประเทศไทยควรนำมาเป็นแบบอย่างในการพัฒนา โดยอันดับแรก กลุ่มจังหวัดและจังหวัด ต้องกำหนดสัญลักษณ์ทางการท่องเที่ยวที่จะเป็นตัวแทนของจังหวัดและกลุ่มจังหวัดนั้น ๆ โดยสัญลักษณ์นั้นจะต้องมีความเป็นเอกลักษณ์ไม่ซ้ำซ้อนกันและสื่อถึงวัฒนธรรมประเพณีของพื้นที่นั้น มีการออกแบบให้มีลักษณะที่เข้าใจง่าย สามารถประยุกต์ไปเป็นของที่ระลึกสินค้า ของฝากที่มีความแปลกใหม่และน่าสนใจได้ โดยใช้สัญลักษณ์นั้นเป็นตัวแทนของพื้นที่และย้ำภาพของสัญลักษณ์ให้ชัดเจนในทุก ๆ พื้นที่ของจังหวัด และสร้างการรับรู้ของสัญลักษณ์แก่ประชาชนและนักท่องเที่ยว

6.1.2 ค้นหาและพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ที่จะแสดงออกถึงตัวตนและวัฒนธรรมของแต่ละจังหวัดและพัฒนาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวสามารถมีส่วนร่วมและสัมผัสกิจกรรมนั้น ๆ ได้ โดยเน้นการสร้างแตกต่าง (Differentiation) การบูรณาการ (Intergration) และการใส่ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) โดยอาศัยเทคโนโลยีเป็นสื่อในการให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัส และเกิดความประทับใจในกิจกรรมการท่องเที่ยว อาทิ การจัดทำพิพิธภัณฑ์ การเรียนรู้ การปั่นหม้อของชาวมอญในเกาะเกร็ด โดยใช้เทคโนโลยีเป็นสื่อในการให้นักท่องเที่ยว รับรู้ถึงประวัติศาสตร์ กระบวนการ

ขั้นตอนการจัดทำ และให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสคือการทดลองทำเอง และสามารถนำผลงานกลับไปเป็นของที่ระลึกได้

6.1.3 เสริมสร้างจิตสำนึก ของเป็นเจ้าบ้านที่ดี ให้กับประชาชนและผู้ประกอบการในพื้นที่ ให้ประชาชนเข้าใจถึงการต้อนรับนักท่องเที่ยว เพื่อสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว ในทุกภาคส่วน ทั้งผู้ประกอบการที่พัก ร้านอาหาร ผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนประชาชนทั่วไปที่อยู่ในพื้นที่

6.1.4 พัฒนาผู้นำเที่ยวในพื้นที่ ที่เป็นชาวบ้านทั้งผู้สูงอายุและเยาวชนที่อยู่ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ให้สามารถเป็นผู้นำเที่ยวในชุมชน ให้ความรู้และความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวได้ สามารถรองรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ทั้งการเดินทางแบบ Group Tour และ Private Tour

6.1.5 การพัฒนาอย่างยั่งยืน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือของทุกภาคส่วน โดยเฉพาะให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและร่วมตัดสินใจ รัฐต้องเข้าใจในบริบทของชุมชนอย่างแท้จริงว่า ความต้องการของชุมชนคืออะไรโดยมีพี่เลี้ยงประคับประคอง การสร้างมูลค่าเพิ่มทางการท่องเที่ยวและบริการให้มีคุณภาพ ทั้งทางด้านธรรมชาติ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ เทศกาล กิจกรรมต่าง ๆ ช็อปปิ้ง รวมทั้งอาหาร เริ่มจากชุมชนเล็ก ๆ เพื่อให้เติบโตและแข็งแรง การสร้างควมมีเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชนให้โดดเด่นไม่เหมือนใคร ให้ชุมชนรู้สึกมีความเป็นเจ้าของ ต้องการอนุรักษ์ในวัฒนธรรมของท้องถิ่นของตนเองมีการประชาสัมพันธ์

อย่างต่อเนื่องผ่านช่องทางต่าง ๆ ให้เข้าถึง ซึ่งกลุ่มจังหวัด ต่างมีแหล่งท่องเที่ยวและวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตนเอง

6.2. กระบวนการสร้างฐานข้อมูลเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวในรูปแบบ Open API Platforms บนสื่อออนไลน์ รูปแบบต่าง ๆ

องค์ประกอบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

เมื่อนักท่องเที่ยวคิดถึงการท่องเที่ยวจะมีกระบวนการคิด และองค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวที่สำคัญ ประกอบด้วย

1. ก่อนการเดินทาง จะคิดถึงการเตรียมตัวไปยังแหล่งท่องเที่ยวหรือจังหวัดนั้น ว่ามีข้อมูลอย่างไร มีอะไรน่าเที่ยว อะไรเป็นไฮไลท์ทางการท่องเที่ยว จะไปอย่างไร ต้องไปกับบริษัททัวร์หรือสามารถไปด้วยตนเองได้

2.การเดินทาง ว่าสามารถเดินทางโดยเครื่องบิน สายการบิน
บินอะไร ระยะเวลาเดินทางเท่าไร เครื่องบินมีไฟล์ทไหน สามารถเดินทาง
ต่อด่วนรถไฟ เรือ หรือรถโดยสารหรือไม่

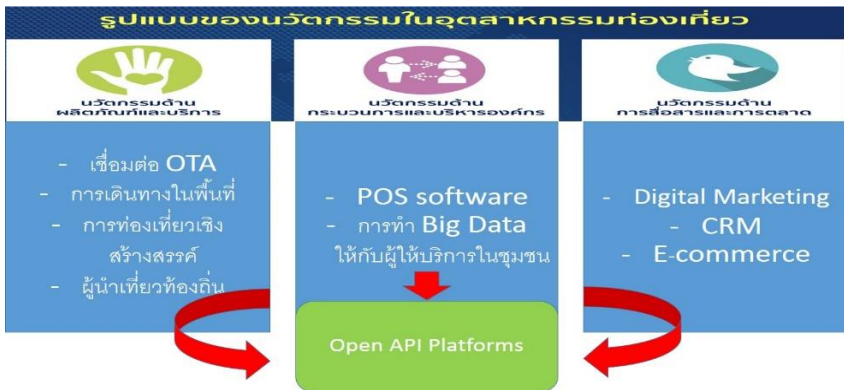
3.ที่พัก มีโรงแรมให้บริการ มีห้องว่างหรือไม่ ห้องพัก
เป็นอย่างไร มีสิ่งอำนวยความสะดวกบริการหรือไม่

4.การเดินทางในพื้นที่ สามารถเช่ารถเดินทางหรือต้องใช้
บริษัททัวร์ และมีรถสาธารณะบริการหรือไม่

5.อาหารและข้อปลีก ร้านอาหารที่น่าสนใจ แหล่งข้อปลีก
ยอดนิยม สินค้าของฝากและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

6.สถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ สถานที่ท่องเที่ยวทาง
ประวัติศาสตร์ กิจกรรมการท่องเที่ยวที่สำคัญ

สิ่งเหล่านี้คือองค์ประกอบที่สำคัญสำหรับตอบสนองความ
ต้องการของนักท่องเที่ยว คณะทำงานจึงขอเสนอแนวคิดการสร้าง
ฐานข้อมูลเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ในรูปแบบ Open
API Platforms บนสื่อออนไลน์ รูปแบบต่าง ๆ ประกอบด้วย Website ,
Application มือถือหรือแท็บเล็ต บนระบบปฏิบัติการ IOS หรือ Android
มีลักษณะเป็น การรวบรวมฐานข้อมูลสำหรับการท่องเที่ยวที่ทั้งภาคเอกชน
และภาครัฐ เคยทำไว้ และเชื่อมข้อมูลให้สามารถแสดงผล โดยใช้
Platforms เดียวกัน โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

6.2.1 ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวออนไลน์ (online travel agent) หรือ OTA ในปัจจุบัน มีเครือข่ายของการประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวออนไลน์เป็นจำนวนมาก แต่ละเครือข่ายก็จะมีฐานข้อมูลที่พึก กิจกรรม การเดินทาง และมีโปรโมชั่น ส่วนลดโรงแรม สายการบิน และการเดินทางต่าง ๆ มากมาย OTA ที่มีธุรกิจครอบคลุมและได้รับการยอมรับมากที่สุด ในส่วนของทั้งการจองตั๋วเครื่องบินและโรงแรม ทราเวลโลก้า (Traveloka) ได้รับความนิยมเป็นอันดับที่ 1 รองลงมาคือ อโกด้า (Agoda) บুকกิ้งดอทคอม (Booking.com) และเอ็กซ์พีเดีย (Expedia) หากสามารถสร้างช่องทางของประเทศไทย ที่เชื่อมโยงข้อมูลจากฐานข้อมูลภายนอกให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ ทั้งที่พัก การเดินทาง การเช่ารถ การจองตั๋ว รถ เรือ รถไฟ รถโดยสาร สภาพการจราจร การร่วมหรือจองบัตรเข้าร่วมอีเว้นท์ทางการท่องเที่ยวที่สำคัญ และฐานข้อมูลในส่วนของการพยากรณ์อากาศ อัตราแลกเปลี่ยน การแปลภาษา ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะตอบสนอง ต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว และที่สำคัญที่สุดคือการสื่อให้เห็นถึงอัตลักษณ์

ของแต่ละจังหวัด และกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สำคัญ ที่จะเชิญชวนนักท่องเที่ยวมาเที่ยว ทั้งเทศกาล ประเพณีและกิจกรรมที่สำคัญต่าง ๆ

6.2.2 การเดินทางในพื้นที่ เชื่อมโยงการเดินทาง โดยรถสาธารณะ ที่จำเป็นในพื้นที่ อาทิ การเดินทางในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยรถไฟฟ้า การเดินทางโดยเรือโดยสาร และรถโดยสารประจำทาง การพัฒนาเป็นเมืองอัจฉริยะที่สามารถ ระบุ เวลาการเดินทาง และเส้นทาง การเดินทางจากสถานที่หนึ่งไปสู่แหล่งท่องเที่ยวอีกแห่งหนึ่งได้ และเชื่อมโยงการเดินทางระหว่างจังหวัดไว้ด้วยกัน ด้วยฐานข้อมูลรถโดยสารระหว่างจังหวัด และจากจังหวัดไปสู่แหล่งท่องเที่ยวในชนบท และรวมช่องทางการเดินทางโดยรถไม่ประจำทางต่าง ๆ ไว้ อาทิ Grab taxi, Tuk Tuk Hop, ViaBus, Longdo Traffic, รถเมล์ เป็นต้น

6.2.3 การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เป็นการนำเสนอ กิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีความแปลกใหม่น่าสนใจ เน้นการสร้างความแตกต่าง (Differentiation) การบูรณาการ (Intergration) และการใส่ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) เพื่อให้เกิดกิจกรรมที่น่าสนใจบนพื้นฐานของวัฒนธรรมและประเพณีของแต่ละพื้นที่ นำเสนอให้นักท่องเที่ยวได้รับทราบ และเชิญชวนให้มาท่องเที่ยวในสถานที่จริง และระบุช่วงเวลาและฤดูกาลท่องเที่ยว ของแต่ละแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวไว้

6.2.4 ผู้นำเที่ยวท้องถิ่น สร้างช่องทางการติดต่อและชำระเงิน แก่ผู้นำเที่ยวท้องถิ่น ที่ผ่านการฝึกอบรม ตรวจสอบคุณสมบัติและขึ้นทะเบียน ให้สามารถมาต้อนรับ ดูแลและบริการนักท่องเที่ยวได้ เพื่อสร้าง

รายได้ให้กับชุมชนและสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว (community-based tourism platform)

6.2.5 Point Of Sale หรือ POS นั้น คือการเก็บข้อมูล การขาย และข้อมูลการบันทึกค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น เมื่อมีการขายสินค้า การบริการ จะเป็นการทำฐานข้อมูลทางการท่องเที่ยวที่สำคัญ (Big Data) และเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวแสดงความคิดเห็นต่อแหล่งกิจกรรม หรือ การบริการทางการท่องเที่ยวเพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาการให้บริการ ทางการท่องเที่ยว และการวางแผนในการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวหรือ เชิญชวนให้นักท่องเที่ยวกลับมาเที่ยวซ้ำ

6.2.6 การทำ Big Data ให้กับผู้ให้บริการในชุมชน จะเป็น ฐานข้อมูลการท่องเที่ยวขนาดใหญ่ที่ให้ทุกคนสามารถมีส่วนร่วมและเข้าถึง ข้อมูลที่สำคัญของนักท่องเที่ยวของแต่ละชุมชน เพื่อให้ผู้ให้บริการ ในชุมชนสามารถออกแบบการให้บริการให้ตอบสนองต่อตลาด

6.2.7 การนำแนวคิด Digital Marketing คือ การทำ การตลาดรูปแบบหนึ่ง ที่ใช้หลักการของ Marketing พร้อมนำเทคโนโลยี ต่าง ๆ เข้ามาช่วย เพื่อให้เข้าถึงผู้บริโภคหรือลูกค้ามากยิ่งขึ้น เพราะการทำ การตลาดจะไม่หยุดแค่ที่โลก Offline อีกต่อไป โดยทุกวันนี้การสื่อสารกับ ลูกค้าผ่านสื่อโทรทัศน์ โทรศัพท์หรือหนังสือพิมพ์นั้น อาจจะไม่เข้าถึงลูกค้า หรือกลุ่มเป้าหมายได้ดี เท่ากับสื่อออนไลน์ เพราะเนื่องด้วยการดำเนินชีวิต ของคนที่เปลี่ยนแปลงไป การจัดทำ Open API Platforms จะเป็นตัวเก็บ ข้อมูลผู้ให้บริการและสื่อสารช่องทางการประสัมพันธ์ถึงนักท่องเที่ยว

โดยตรง อาศัยช่องทางการรับรู้ที่สำคัญ อาทิ Facebook, YouTube, Instagram และ E-Mail เป็นต้น

6.2.8 การนำระบบ CRM (Customer Relationship Management) หมายถึง กิจกรรมทางการตลาดที่กระทำต่อลูกค้า มาช่วยสร้างความจงรักภักดีของลูกค้า โดยมุ่งให้ลูกค้าเกิดความเข้าใจมีการรับรู้ที่ดี ตลอดจนรู้สึกชอบบริษัทและสินค้าหรือบริการของบริษัท ทั้งนี้จะมุ่งเน้นกิจกรรมการสื่อสารแบบสองทางโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างบริษัทกับลูกค้าให้ได้ประโยชน์ทั้งสองฝ่ายเป็นระยะเวลายาวนาน ในส่วนของการท่องเที่ยวเราสามารถ สร้างช่องทางการสื่อสารและตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว และจัดโปรโมชั่น หรือ Campaign ในช่วงการจัด Event หรือเทศกาลต่าง ๆ มีการทำข้อเสนอพิเศษ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว

6.2.9 การใช้ประโยชน์จาก E-Commerce หรือพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ คือ การดำเนินธุรกิจโดยใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางธุรกิจที่องค์กรได้วางไว้ เช่น การซื้อขายสินค้าและบริการ การโฆษณาผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ จะเป็นช่องทางในการซื้อผลิตภัณฑ์ของชุมชนได้โดยตรง รวมทั้งระบบจัดส่งของไปให้ลูกค้าทั้งภายในและต่างประเทศ

6.2.10 การใช้ระบบ AI หรือปัญญาประดิษฐ์ เป็นตัวช่วยในการสื่อสารระหว่างนักท่องเที่ยวและผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยว เมื่อนักท่องเที่ยวสอบถามข้อมูล เส้นทางท่องเที่ยวผ่านช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ จะนำระบบ AI มาช่วยในการประมวลผลข้อมูลและตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว

ผู้จัดทำ

นายอนุวัตร สุขสมานพาณิชย์ นายแพทย์ชำนาญการ
โรงพยาบาลสมุทรปราการ

นางกนิษฐา สุขเจริญ นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ
สำนักงานจังหวัดปทุมธานี

นายยุทธศักดิ์ ปั่นแดง นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ
สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนนทบุรี

การใช้ระบบเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของ กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก 1

1. ความเป็นมา

กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก 1 ประกอบด้วยจังหวัดระยอง ชลบุรี และฉะเชิงเทรา เป็นจังหวัดที่อยู่ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor : EEC) และเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญจำนวนมาก อีกทั้งยังมีความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยว อาทิ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวเชิงนันทนาการ แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม และการท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ (Business tourism) หรือ ธุรกิจไมซ์ (MICE) นอกจากนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น (Man-made Attraction) อาทิ สวนสนุก สวนน้ำ ศูนย์การค้า สถานบันเทิง และการจัดงานกิจกรรมพิเศษ เช่น การจัดแข่งขันกีฬาทางน้ำ การจัดแสดงคอนเสิร์ต และการแสดงนิทรรศการระดับนานาชาติ เป็นต้น

2. สถานการณ์การท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก 1

การท่องเที่ยวไทยในพื้นที่ EEC ขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยมีอัตราการเติบโตเพิ่มขึ้นทั้งด้านจำนวน ผู้มาเยี่ยมเยือน และรายได้จากการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่เป็นผลสืบเนื่องมาจากศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของเมืองพัทยา โดยในปี 2561 มีผู้มาเยี่ยมเยือนในพื้นที่ EEC จำนวน 29,453,592 คน เป็นคนไทย จำนวน 19,098,986 คน เป็นคนต่างชาติ

จำนวน 10,354,606 คน คิดเป็นร้อยละ 10 ของจำนวนผู้มาเยี่ยมเยือนทั้งหมดของปี 2561 ทั้งนี้ จังหวัดชลบุรีมีผู้มาเยี่ยมเยือนมากที่สุด จำนวน 18,354,227 คน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 62 ของผู้มาเยี่ยมเยือนในพื้นที่ EEC รองลงมา คือ จังหวัดระยอง จำนวน 7,672,012 คน และฉะเชิงเทรา จำนวน 3,427,353 คน คิดเป็นร้อยละ 26,12 ตามลำดับ ในขณะที่รายได้จากการท่องเที่ยวในพื้นที่ EEC มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามจำนวนผู้มาเยี่ยมเยือน โดยในปี 2561 มีจำนวน 314,467.08 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 12 ของรายได้จากผู้มาเยี่ยมเยือนทั้งหมดในปี 2561 ซึ่งจังหวัดชลบุรีเป็นจังหวัดที่มีรายได้จากผู้มาเยี่ยมเยือนมากที่สุด จำนวน 272,435.80 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 87 ของรายได้จากผู้มาเยี่ยมเยือนในพื้นที่ EEC ทั้งหมด รองลงมาคือ จังหวัดระยอง จำนวน 37,024 ล้านบาท และฉะเชิงเทรา จำนวน 5,007.28 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 11, 2 ตามลำดับ (สถิติด้านการท่องเที่ยวปี 2561 (Tourism Statistics 2018, กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา)

สถานการณ์การท่องเที่ยวรายจังหวัด

(1) **จังหวัดชลบุรี** เป็นจังหวัดที่มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงนันทนาการ/กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงพักผ่อนหย่อนใจมากที่สุดและมีผู้มาเยี่ยมเยือนมากที่สุด โดยมีสัดส่วนระหว่างนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติและนักท่องเที่ยวชาวไทยใกล้เคียงกัน ซึ่งส่วนใหญ่มาเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ (Leisure โดยเฉพาะกลุ่ม Soft Adventure & Eco Tourism)

(2) **จังหวัดระยอง** เป็นจังหวัดที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและมีกิจกรรมเชิงพักผ่อนหย่อนใจมากที่สุด สัดส่วนนักท่องเที่ยวชาวไทย

มากกว่าชาวต่างชาติ ซึ่งมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อวันและระยะเวลาพักรงจาก จังหวัดชลบุรี กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ กลุ่ม MICE และศึกษาดูงาน

(3) **จังหวัดฉะเชิงเทรา** เป็นจังหวัดที่มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและมีกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมมากที่สุด กลุ่มเป้าหมายเป็นกลุ่มครอบครัว โดยเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับจังหวัดชลบุรีและระยอง โดยส่วนใหญ่จะเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยที่สร้างรายได้หมุนเวียนให้กับจังหวัด

3. สภาพปัญหาและอุปสรรคด้านการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก 1

3.1 **ภาพลักษณ์การท่องเที่ยว** โดยเฉพาะเมืองพัทยา เนื่องจากมีสถานบริการจำนวนมากและแพร่หลายในกลุ่มชาวต่างชาติจนกลายเป็นกระแสข่าวดังบนโลกออนไลน์แพร่กระจายไปในวงกว้างได้อย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบด้านการท่องเที่ยวของเมืองพัทยา โดยเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ไม่เคยมาเมืองพัทยา รวมถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เป็นครอบครัวที่กำลังตัดสินใจมาท่องเที่ยว นอกจากนี้ ยังมีข้อจำกัดด้านการเผยแพร่และเข้าถึงข้อมูลด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่

3.2 **ปัญหาการกระจุกตัวในตัวเมืองและแหล่งท่องเที่ยวหลัก** เช่น เมืองพัทยา เนื่องจากขาดการจัดระเบียบโซนนิ่งที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ ในบางพื้นที่ของจังหวัดมีลักษณะของนักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่หรือนักท่องเที่ยวมวลชน อาจส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของผู้ที่อยู่อาศัยในพื้นที่และมีการแย่งกันใช้บริการสาธารณะ

3.3 กลุ่มตลาดนักท่องเที่ยวที่ไม่มีคุณภาพ เนื่องจากนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่ EEC ส่วนใหญ่เป็นคนไทยและนักท่องเที่ยวต่างชาติชาวจีนที่บางส่วนมีการใช้จ่ายเพื่อการท่องเที่ยวในระดับต่ำและมีระยะพักแรมค่อนข้างน้อย อีกทั้งปัญหาทัวร์ศูนย์เหรียญจากจีนและฝรั่งเศส

3.4 โครงสร้างพื้นฐานการคมนาคมและโลจิสติกส์บางพื้นที่ยังไม่สะดวก ไม่เชื่อมโยงถึงแหล่งท่องเที่ยวหรือเชื่อมโยงแต่มีปัญหามาตรฐานและความพอเพียงในทุกรูปแบบการเดินทาง ทั้งทางถนน รถไฟ ท่าเรือ และบริการเดินเรือ และสนามบิน ที่รองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมากและมีแนวโน้มรุนแรงมากขึ้น โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวที่เดินทางเอง ในการเดินทางเชื่อมโยงระหว่าง 3 จังหวัด และการเดินทางจากตัวเมืองสู่เมืองท่องเที่ยวรอง และสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ รวมทั้งปัญหาการจราจรติดขัดในพื้นที่ท่องเที่ยวยอดนิยมอย่างเมืองพัทยา

3.5 ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากการขยายตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ทั้งภาคอุตสาหกรรม เกษตรกรรมและการท่องเที่ยวในพื้นที่ ส่งผลให้เกิดการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้และชายหาด ปัญหาการกัดเซาะชายฝั่ง ทำให้ชายหาดลดน้อยลง และภาวะมลพิษทางน้ำและอากาศ ประกอบกับขาดการจัดการสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดปัญหาน้ำเสีย ขยะ และสภาพแวดล้อมในบริเวณตัวเมืองและแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ นอกจากนี้ แหล่งท่องเที่ยวบางแห่งยังขาดการพัฒนาอย่างเหมาะสมเนื่องจากขาดความรู้

3.6 ขาดแคลนแรงงานและการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว รวมทั้งบุคลากรด้านการท่องเที่ยวยังขาดมาตรฐานและทักษะ โดยเฉพาะภาษาต่างประเทศ เช่น ภาษาเพื่อนบ้าน จีน เกาหลี รัสเซีย และสวีเดน เป็นต้น ขาดกลไกที่สร้างความเข้มแข็งให้แก่ผู้ประกอบการรายย่อยภาคการท่องเที่ยว ทำให้ไม่มีความสามารถในการแข่งขันระยะยาว รวมทั้งปัญหาแรงงานต่างด้าว และธุรกิจที่ต่างชาติเข้ามาดำเนินการ

3.7 ความปลอดภัยและความเชื่อมั่นจากนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวขาดความเชื่อมั่นและมีความกังวลเกี่ยวกับความปลอดภัยในการเดินทางมาท่องเที่ยวในบางพื้นที่ สืบเนื่องจากยังมีปัญหาด้านสังคมและการเอารัดเอาเปรียบนักท่องเที่ยวอยู่บ้าง เช่น คุณภาพและมาตรฐานของโรงแรมที่พักไม่เหมาะสมกับระดับราคา การเอารัดเอาเปรียบด้านราคาสินค้าและบริการด้านท่องเที่ยว การจำหน่ายสินค้าด้วยคุณภาพ ปัญหาความเชื่อมั่นในมาตรฐานความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะปัญหาอาชญากรรม การหลอกลวงนักท่องเที่ยว ฉ้อโกง ประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน รวมถึงการโจรกรรมในสถานที่พักผ่อน

3.8 เส้นทางท่องเที่ยวยังไม่สามารถเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวทุกพื้นที่ เพื่อให้เกิดความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยว การกระจายตัวของนักท่องเที่ยว ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย เกิดการสร้างงานสร้างอาชีพ เป็นการกระจายรายได้ให้กับชุมชนและท้องถิ่น รวมถึงปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนในชุมชนมีความรู้สึกรักและหวงแหนทรัพยากรการท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตน

4. ผลการศึกษาภายในประเทศ และการศึกษาดูงาน ณ ประเทศญี่ปุ่น

4.1 ผลการศึกษาภายในประเทศ

4.1.1) นวัตกรรมด้านการท่องเที่ยว

(1) นวัตกรรมด้านผลิตภัณฑ์และบริการ คือ นวัตกรรมที่นำมาใช้เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ทั้งที่เป็นสินค้าและบริการเพื่อส่งต่อคุณค่าต่อผู้ใช้หรือผู้รับบริการ และเป็นการเพิ่มคุณค่ากับสินค้า เพิ่มประสบการณ์ให้ผู้ซื้อทำให้ผู้ซื้อมีความพึงพอใจมากขึ้น ได้แก่ สินค้าของฝากแปลกใหม่ สร้างสรรค์ ความเป็นท้องถิ่น รูปแบบทัวร์เชิงสร้างสรรค์ ทัวร์เฉพาะกลุ่ม การใช้หุ่นยนต์ในการบริการนักท่องเที่ยว การใช้ Big Data มาวิเคราะห์เพื่อพัฒนาสินค้าและบริการ

(2) นวัตกรรมด้านกระบวนการและบริหารองค์การ คือ นวัตกรรมที่นำมาใช้เพื่อสร้างสรรค์ ปรับปรุง พัฒนาให้กระบวนการ รวมถึงการบริหารจัดการในองค์กรของผู้ให้บริการ หรือผู้ผลิตสินค้านั้น ๆ มีประสิทธิภาพ เช่น การลดต้นทุน การเพิ่มผลผลิต เพื่อให้เกิดสินค้าและบริการที่มีคุณภาพ หรือลดผลกระทบต่อชุมชน ได้แก่ อุปกรณ์และระบบอัตโนมัติที่ทำให้บริการรวดเร็วได้มาตรฐาน การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการ การใช้เทคโนโลยีสีเขียว และการสร้างเครือข่ายในกลุ่มธุรกิจเพื่อลดต้นทุนการบริการ

(3) นวัตกรรมด้านการสื่อสารและการตลาด คือ นวัตกรรมที่นำมาใช้เพื่อการสื่อสารและการทำตลาดระหว่างผู้ให้กับผู้รับบริการ หรือผู้ผลิตกับผู้ซื้อหรือผู้ซื้อสินค้า ซึ่งนำไปสู่กระบวนการให้บริการและตกลงซื้อขายและอาจรวมไปถึงการได้ข้อมูลตอบกลับหลังการรับบริการ เช่น การใช้ Social

Media ในการเข้าถึงและการบอกต่อ การพัฒนา Digital Marketing การพัฒนาระบบ Loyalty Program การอำนวยความสะดวกด้านการสื่อสารและการแปลภาพ

4.1.2 การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง การกำหนดแนวทางการใช้ประโยชน์และการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว รวมทั้งปัจจัยแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สามารถรักษาเอกลักษณ์ของธรรมชาติและวัฒนธรรมไว้นานที่สุด เกิดผลกระทบน้อยที่สุด และใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ควรคำนึงถึงองค์ประกอบ 3 ประการ คือ

(1) เป็นการจัดการท่องเที่ยวที่มีจิตสำนึก มีความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศนั้นๆ

(2) เป็นการจัดการการท่องเที่ยวที่สร้างความรู้และให้ความรู้

(3) เป็นการจัดการการท่องเที่ยวที่ประชาชนในท้องถิ่นมีบทบาท มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ร่วมจัดทำและร่วมได้รับผลประโยชน์อย่างเสมอภาค

4.2 ผลการศึกษาฐานงาน ณ ประเทศญี่ปุ่น : กรณีศึกษาการจัดการท่องเที่ยว “ซากะ” โดยใช้กลยุทธ์เมืองรอง

เครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวของเมืองซากะ คือ ข้อมูล (Data) เพื่อวางแผนการจัดการด้านการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ ซึ่งข้อมูลดังกล่าวได้มาจากพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีด้านการท่องเที่ยว ของนักท่องเที่ยว เช่น facebook, twitter, youtube, Instagram ไม่ว่า จะเป็นการศึกษาหาข้อมูล การเลือกซื้อสินค้าและบริการท่องเที่ยว การวางแผนการเดินทาง การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างเพื่อน/ญาติ พี่น้อง เป็นต้น แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ประเมินสถานภาพประชากร (Carrying Capacity) ของประเทศ/จังหวัดหรือสถานการณ์นักท่องเที่ยว กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในประเทศที่ผ่านมาซึ่งพบว่า ประชากร ในประเทศลดลงอย่างรวดเร็ว และเมื่อเทียบกับอัตราการบริโภคของ ประชากรจะเท่ากับ 1.25 ล้านคน/คน/ปี จึงทำให้ต้องมีการตั้งเป้าหมาย การเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวต่อประชากรเป็นอัตรา 8:1 เพื่อให้มีรายได้จาก การท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น โดยมีการตั้งเป้าหมายในปี ค.ศ.2020 จะมี นักท่องเที่ยวเข้ามาเยือนประมาณ 40 ล้านคน และในปี ค.ศ.2530 จะมี นักท่องเที่ยวเข้ามาเยือนประมาณ 60 ล้านคน รวมถึงข้อมูลการใช้จ่าย (Spending) ของประชากรและนักท่องเที่ยว โดยมีการตั้งเป้าหมาย สัดส่วนการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวในปี ค.ศ.2020 ประมาณ 200,000 เยนต่อคน นอกจากนี้ยังมี Target ที่มีความหลากหลาย ซึ่งปัจจุบัน นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยือนประเทศญี่ปุ่นมากทีสุดเป็นอันดับหนึ่ง คือ ประเทศเกาหลี และกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เป็นเป้าหมายในลำดับต่อไป คือ

ประเทศได้วันนี้ เมื่อทราบข้อมูล (Data) ที่ผ่านการวิเคราะห์โดย Google Analytics แล้วก็นำข้อมูลที่ได้มาทำการตลาด (Digital Marketing) เพื่อทำการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายและสามารถจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อตอบโจทย์ของนักท่องเที่ยวได้ดียิ่งขึ้น นอกจากการใช้ Google Analytics เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูลแล้ว ยังมี การใช้เทคโนโลยีในการจัดเก็บข้อมูลด้านการท่องเที่ยวอื่น ๆ อีก เช่น QR Code, Application, Technology AR เป็นต้น ซึ่งผลจากการใช้เทคโนโลยีเหล่านี้จะทำให้เกิดการจัดเก็บข้อมูลและนำไปใช้ในการทำ CRM (Customer Relationship Management) คือ การบริหารความสัมพันธ์กับลูกค้าเพื่อความยั่งยืนต่อไป

5. แนวคิดการใช้ระบบเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก 1

จากการศึกษาภายในประเทศและศึกษาดูงาน ณ ประเทศญี่ปุ่น ทำให้เกิดแนวคิดในการใช้ระบบเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก 1 เนื่องจากในยุคปัจจุบัน สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) มีอิทธิพลต่อชีวิตประจำวันของคนในสังคมเป็นอย่างมาก ทั้ง facebook, twitter, youtube, Instagram โดยผู้ใช้งานจะเป็นผู้สื่อสารหรือเขียนเล่า เนื้อหา เรื่องราวประสบการณ์ บทความ รูปภาพ และวิดีโอ ที่ผู้ใช้เขียนขึ้นเอง ทำขึ้นเอง หรือพบเจอจากสื่ออื่น ๆ แล้วนำมาแบ่งปันให้กับผู้อื่นที่อยู่ในเครือข่ายของตนผ่านทาง Social Network ที่ให้บริการบนโลกออนไลน์ เป็นสื่อประชาสัมพันธ์ที่รวดเร็ว ทันสมัย สามารถเข้าถึงได้ทุกที่ ครอบคลุมทั้งภายในและ

ภายนอกประเทศ ดังนั้น แนวทางในการจะพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายมากที่สุด คือ การใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีในการจัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล Google Analytics และ Facebook Pixel

- Google Analytics คือ เครื่องมือชนิดหนึ่งเพื่อไว้วัดผลและเก็บข้อมูลเชิงสถิติทั้งหมดเกี่ยวกับเว็บไซต์
- Facebook Pixel คือ ระบบ Tracking ของ Facebook ที่ใช้ติดตั้งบนเว็บไซต์ของผู้ใช้งานที่จะติดตามพฤติกรรมการใช้งานของผู้ใช้งาน

ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการใช้ Google Analytics และ Facebook Pixel จะทำให้ได้ข้อมูลเรื่องการตลาดด้านท่องเที่ยว โดยข้อมูลดังกล่าวจะทำให้ทราบถึงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ตั้งแต่การวางแผนการเดินทาง (มาเองหรือมากับแพ็คเกจท่องเที่ยว) เป็นคนชาติไหน นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ซื้ออะไร ใช้เวลาอยู่ในประเทศนานแค่ไหน กิจกรรมที่ทำระหว่างท่องเที่ยว ข้อมูลการใช้บัตรเครดิตของนักท่องเที่ยว ข้อมูลการใช้สมาร์ทโฟน รวมถึงการแสดงความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อกิจกรรมหรือแหล่งท่องเที่ยว แต่ละแห่งในสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งข้อมูลสถิติที่ได้จาก Google Analytics หรือ Facebook Pixel จะถูกนำมาสรุปแยกตามประเด็นต่าง ๆ จัดเรียงลำดับ หาค่าเฉลี่ยและค่าร้อยละ พร้อมทั้งเปรียบเทียบค่าต่าง ๆ กับช่วงระยะเวลาและลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก 1 หลังจากคัดเลือกนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายได้แล้ว ภาครัฐก็จะกำหนดเป้าหมาย

ในการพัฒนาว่าจะทำอย่างไรให้นักท่องเที่ยวกลุ่มดังกล่าวใช้เวลาในพื้นที่ภาคตะวันออกให้นานขึ้น และกระจายตัวไปเที่ยวยังสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ มากขึ้น รวมถึงการประชาสัมพันธ์ให้สอดคล้องกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายได้อย่างทั่วถึง รวดเร็ว และครอบคลุมได้ดียิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม การจะพัฒนาการท่องเที่ยวให้ยั่งยืน (Sustainable Tourism) จะต้องมุ่งเน้นความได้เปรียบด้วยการสร้างมูลค่า (Value Creation) โดยการสร้างองค์ความรู้และสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์ การมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการกำหนดทิศทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวด้วยตนเอง ดังนี้

5.1 พัฒนาด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ EEC ต้องเป็นไปตามบทบาทหรือทิศทางการพัฒนาของแต่ละจังหวัด โดยเน้นจุดเด่นของแต่ละจังหวัดเพื่อสร้างความแตกต่าง หลีกเลียงการแข่งขัน และสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวให้ครอบคลุมทั้ง 3 จังหวัดเพื่อให้สามารถประกอบการได้ตลอดปีและเพื่อกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวอย่างทั่วถึง

5.2 พัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community – Based Tourism : CBT) และกระจายผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างเป็นธรรม โดยไม่ทำลายอัตลักษณ์ของชุมชน ใช้วิถีชีวิตชุมชนดั้งเดิมเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยว พัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อสร้างอาชีพเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชน และกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีความหลากหลายเพื่อสร้างโอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยว

5.3 พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวก

เพื่อรองรับการขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว โดยเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เป็นผู้สูงอายุและผู้พิการ เพื่อความสะดวก รวดเร็ว และปลอดภัย รวมทั้งช่วยกระจายตัวของนักท่องเที่ยวไปสู่เมืองท่องเที่ยวรอง

5.4 พัฒนาศูนย์บริการด้านการท่องเที่ยวและการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน นอกจากนี้ยังทำให้การประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย สอดคล้องกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวได้อย่างทั่วถึง รวดเร็ว และครอบคลุมได้ดียิ่งขึ้น

5.5 สร้างความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นการสื่อสารคุณค่าและภาพลักษณ์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยมที่มีคุณภาพสูงต่อนักท่องเที่ยว มีมาตรการรักษาความปลอดภัยและมาตรการป้องกัน ข้อควรปฏิบัติเพื่อความปลอดภัย รวมทั้งสนับสนุนการเข้าถึงข้อมูลการท่องเที่ยวในพื้นที่เพื่อทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความมั่นใจและเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก 1 เพิ่มมากขึ้นได้

ผู้จัดทำ

นางสาวทรงลักษณ์ อภิบาลศรี นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ
สำนักงานจังหวัดชลบุรี

นางจุฑารัตน์ ขาวคม นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ
สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด
ระยอง

การพัฒนาเครือข่ายอุตสาหกรรมเกษตร (ผลไม้)

แบบครบวงจร

1. ข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก 2

กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก 2 ประกอบด้วย จังหวัด 5 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดจันทบุรี ตราด นครนายก ปราจีนบุรี และสระแก้ว มีพื้นที่ครอบคลุมทั้งหมด 14.52 ล้านไร่ หรือ 27,699.081 ตารางกิโลเมตร โดยมีพื้นที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก 2 มีทั้งสิ้น 7.37 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 50.75 แบ่งเป็น สวนผลไม้/ไม้ยืนต้น 2.80 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 37.99 นาข้าว 1.88 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 25.59 พืชไร่ 1.79 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 24.28 สวนผัก/ไม้ดอก/ไม้ประดับ 0.064 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.88 ที่ดินทางการเกษตรอื่น ๆ 0.83 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 11.27 หากดูจากพืชที่เพาะปลูกพบว่า กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก 2 ไม่ได้พึ่งพาพืชเศรษฐกิจเพียงชนิดเดียวหรือน้อยชนิดแต่มีการพึ่งพามากำปะหลัง ข้าว อ้อย ยางพารา และผลไม้ ซึ่งถือว่าเป็นจุดแข็งประการหนึ่ง โดยพืชหลักทางเศรษฐกิจที่ใช้ในพื้นที่เพาะปลูกของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก 2 คือ ผลไม้ โดยเฉพาะทุเรียน 207,737 ไร่ มังคุด 168,375 ไร่ ลำไย 254,060 ไร่ และเงาะ 104,973 ไร่

จากข้อมูลผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคการเกษตร (GPP) ของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก 2 ของสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พบว่าปี 2560 มีมูลค่า 129,162 ล้านบาท ปี 2559 มีมูลค่า 101,475 ล้านบาท และปี 2558 มีมูลค่า 99,977 ล้านบาท แสดงถึงการผลิต

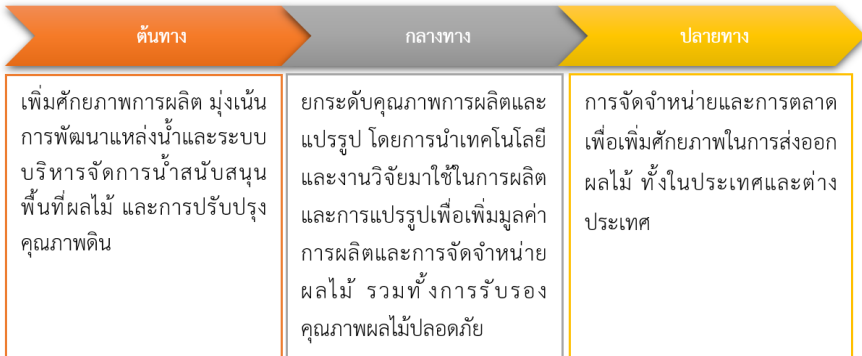
ภาคเกษตรมีอัตราการขยายตัวสูงขึ้น ร้อยละ 27.28 เทียบกับการขยายตัวร้อยละ 1.49 ในปี 2559 โดยมีผลผลิตพืชสำคัญที่ขยายตัวสูง ได้แก่ ไม้ผล (ทุเรียน มังคุด ลำไย) พืชไร่ (อ้อยโรงงาน มันสำปะหลัง) กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก 2 จึงเป็นแหล่งเพาะปลูกผลไม้หลักของประเทศ และหากจะพิจารณาในเชิงพื้นที่จะพบว่า จังหวัดจันทบุรี มี GPP ภาคเกษตรสูงสุดที่ร้อยละ 61 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมของกลุ่ม รองลงมาเป็น ตราด สระแก้ว ปราจีนบุรี และ นครนายก

จากข้อมูลศักยภาพทางด้านการเกษตรดังกล่าว ประกอบกับ ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขันมุ่งเน้น การยกระดับการผลิตทางการเกษตรเพื่อสร้างมูลค่าให้สูงขึ้นและขับเคลื่อน การเกษตร ด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม ทิศทางการพัฒนาภาคตะวันออก มุ่งพัฒนาการผลิตและการค้าผลไม้ให้เป็นศูนย์ผลไม้เมืองร้อนแห่งเอเชีย โดยปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตควบคู่ไปกับการรักษาคุณภาพสินค้า และมติคณะรัฐมนตรีเห็นชอบให้ภาคตะวันออกเป็นมหานครผลไม้โลกที่มี คุณภาพปลอดภัยอย่างครบวงจร และระเบียบผลไม้ภาคตะวันออก กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก 2 จึงได้กำหนดเป้าหมายในการพัฒนา ตามแผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก 2 (พ.ศ.2562 - 2565) คือ

“เมืองแห่งคุณภาพชีวิต ศูนย์กลางท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและนิเวศ แหล่งผลไม้และครัวสุขภาพไทย”

ซึ่งในด้านการเกษตรมุ่งเน้นการพัฒนาประสิทธิภาพการผลิต การแปรรูป การตลาด สินค้าเกษตร (ผลไม้ปศุสัตว์ ประมง และสมุนไพรไทย) คุณภาพปลอดภัยอย่างครบวงจร โดยเฉพาะผลไม้ได้กำหนดการพัฒนา

ที่มีความสอดคล้องและเชื่อมโยงกันทั้งต้นทาง กลางทาง และปลายทาง กล่าวคือ

2. แนวคิดที่ได้รับจากการฝึกอบรมและศึกษาดูงาน

จากการฝึกอบรมในห้องเรียนและการศึกษาดูงานในหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ณ เมืองนาโกย่าประเทศญี่ปุ่น จำนวน 4 แห่ง ได้แก่ 1) การท่องเที่ยวของจังหวัดกิฟุ และพิพิธภัณฑ์นาการะงาวะอุไค Nagaragawa Ukai Museum 2) องค์กรสวนดอกไม้ (Flora Shimbe) และฟาร์มสตอร์เบอร์รี่ Tumi Tumi Farm 3) แหล่งเรียนรู้ศูนย์กลางของชุมชน Gifu Media Cosmo และ 4) พิพิธภัณฑ์ตีตาบ 1 ใน 3 ของประเทศญี่ปุ่น Seki Hamono Museum แต่ละแห่งมีความเชื่อมโยงกันสอดคล้องกันภายใต้หัวข้อ การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) เศรษฐกิจดิจิทัลและการสร้างสรรค์นวัตกรรม (Digital Economy and Innovation) การสร้างมูลค่าเพิ่มทางการท่องเที่ยวและการบริการ (Value added Creation for Tourism and Service) และนวัตกรรมการเกษตรและอาหาร (Innovative Agriculture and Food) ทั้งนี้ ผู้จัดทำจะเน้น

แนวคิดที่ได้รับในประเด็นการเรียนรู้ นวัตกรรมเกษตร (Innovative Agriculture) พบว่ารัฐบาลญี่ปุ่นได้ใช้แนวคิดที่เรียกว่า “อุตสาหกรรมขั้นที่ 6 (Sixth-Order Industry)” ของกระทรวงเกษตร ป่าไม้ และการประมง (MAFF) เมื่อปี 2010 โดยเป็นแนวคิดที่นำภาคการเกษตร ภาคอุตสาหกรรม และภาคการบริการเข้ามารวมเข้าด้วยกัน เพื่อเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ และการสร้างผลิตภัณฑ์ภายใต้แบรนด์ของตัวเอง เป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันให้สูงขึ้น และสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนด้วยการรวมเอาจุดเด่น ขนบธรรมเนียม และวัฒนธรรมของชุมชนเข้าไปผนวกกับใช้วัตถุดิบจากท้องถิ่นที่มีพร้อมอยู่ในท้องถิ่น ทำให้ชุมชนมีเอกลักษณ์ใหม่ที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มและรายได้ให้กับชุมชน ประกอบกับการสนับสนุนจากภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างชัดเจน ตั้งแต่การออกกฎหมายสนับสนุนกิจการประเภทที่ 6 รวมถึงการสนับสนุนเรื่องเงินทุน และการให้คำปรึกษาแก่ผู้สนใจในภาคเอกชน ซึ่งการสนับสนุนกิจการประเภทที่ 6 ของ MAFF มุ่งเน้นในด้านหลัก 2 ด้านใหญ่ ๆ คือ การสนับสนุนการจัดตั้งกิจการประเภทที่ 6 ภาคการเกษตรรายใหม่ และการสนับสนุนการใช้วัตถุดิบในชุมชน

สำหรับการศึกษาดูงาน ณ ฟาร์มสตอร์เบอร์รี่ Tumi Tumi ซึ่งดำเนินการโดย บริษัท Tumitum Strawberry Farm ตั้งอยู่ที่ 974-1 Sakurai Nakajima, Motosu-shi, จังหวัดกิฟุ ก่อตั้งเมื่อวันที่ 30 ธันวาคม 2012 มีลักษณะของการประกอบกิจการ ดังนี้

1. **ภาคเกษตร** ผู้ประกอบกิจการเช่าที่เอกชนในการทำฟาร์ม โดยได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐเกี่ยวกับเงินลงทุนในการประกอบกิจการ

และเครื่องจักรอุปกรณ์ในระยะเริ่มแรก ภายในฟาร์มมีสภาพเป็นโรงเรือน มีการเพาะปลูกโดยใช้เทคโนโลยีทางการเกษตรที่แม่นยำ ได้รับการสนับสนุนองค์ความรู้ในการผลิตจากภาครัฐ มีการผลิตที่ปลอดภัยและได้รับการรับรองว่าเป็น “Gifu Clean Agriculture” มีการนำเอาเครื่องจักร อุปกรณ์ รวมถึงเทคโนโลยีมาใช้ในการกระบวนการผลิตทุกขั้นตอน อาทิเช่น เครื่องผสมปุ๋ยระบบคอมพิวเตอร์ เครื่องวัดสภาพอากาศ ระบบคอมพิวเตอร์ควบคุมอากาศภายในโรงเรือน ระบบการให้น้ำ และปุ๋ยอัตโนมัติ

2. ภาคการผลิตและแปรรูป ผู้ประกอบกิจการทำการแปรรูปสตอเบอร์รี่ให้เป็นขนมหวานชนิดต่าง ๆ แยม โยเกิร์ต และไอศกรีมด้วยตนเอง โดยลงทุนเครื่องจักรเอง

3. ภาคการตลาดและการบริการ ผู้ประกอบกิจการเปิดฟาร์มให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวและผู้สนใจมาเที่ยวชมสวนและเก็บสตอเบอร์รี่รับประทาน โดยมีช่องทางจำหน่ายผ่านระบบ Internet และนำผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปแล้วจำหน่ายเองผ่านร้านค้าของบริษัทเองที่เปิดขึ้นภายในฟาร์มสตอเบอร์รี่ โดยในขั้นตอนนี้ ภาครัฐมีบทบาทในการให้ข้อมูลที่เกี่ยวกับความต้องการและแนวโน้มของอุตสาหกรรมกับผู้ประกอบการ

ทุนฝึกอบรมเพื่อพัฒนาข้าราชการพลเรือนสามัญที่ปฏิบัติราชการในภูมิภาค

ให้รู้จักบริหารจัดการการเกษตรด้วยการนำนวัตกรรมเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาการเกษตรให้เป็นเกษตรกรมืออาชีพ (Smart Farmer) มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถต่อยอดไปสู่การเป็นผู้ประกอบการพึ่งพาตนเอง และเป็นผู้ที่มีความพร้อมทั้งองค์ความรู้ด้านการผลิต การตลาด การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่

2. ส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตร (ผลไม้) ให้เป็นเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น โดยการนำอัตลักษณ์พื้นถิ่นและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการผลิตสินค้าและผลิตภัณฑ์เกษตรที่มีมูลค่าสูง ขึ้นทะเบียนเป็นสินค้า GI หรือสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications) เน้นการผลิตสินค้าเกษตรให้ได้คุณภาพมีมาตรฐานสากล เช่น GAP มาตรฐานอินทรีย์ GMP เป็นต้น สามารถสร้างความแตกต่างของผลผลิต และต่อยอดคุณภาพด้วยการสร้างตราสินค้า (Brand) เพื่อเป็นการรับรองคุณภาพให้ผู้บริโภคเกิดความเชื่อมั่นโดยภาครัฐ หรือภาคเอกชน ให้การสนับสนุนด้วยการจัดตั้งองค์กรกลางเพื่อทำหน้าที่รับรองคุณภาพสินค้าทางการเกษตรโดยเฉพาะ

3. การสร้างมาตรฐานการผลิตและการแปรรูปสินค้าเกษตร โดยการพัฒนาส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพ และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าเกษตรโดยการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรรูปแบบใหม่ ๆ เพื่อเป็นการสนับสนุนให้เกษตรกรก้าวขึ้นเป็นผู้ประกอบการได้ด้วยตนเอง โดยภาครัฐให้การสนับสนุนด้านเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ สนับสนุนด้านองค์ความรู้การทำวิจัยและพัฒนา (R&D) เพื่อสร้างและพัฒนาสินค้าเกษตรแปรรูปรูปแบบใหม่ ๆ รวมถึงสนับสนุนให้มีพื้นที่/เวที ให้เกษตรกรมีโอกาสในการนำเสนอสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์สินค้าเกษตรแปรรูป

เพื่อสร้างการรับรู้ รวมถึงศึกษาความต้องการของผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศ

4. ส่งเสริมให้เกษตรกรดำเนินธุรกิจโดยใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce) โดยภาครัฐต้องส่งเสริมระบบเศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy) อย่างจริงจัง สนับสนุนส่งเสริมให้มีการสร้างตลาดออนไลน์ที่เข้มแข็งและสมบูรณ์แบบ ให้เกษตรกรเป็นผู้จำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์สินค้าเกษตรแปรรูปผ่านเว็บไซต์ เพื่อให้เกษตรกรสามารถขายสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพสู่ผู้บริโภคได้โดยตรง โดยภาครัฐ ภาคเอกชน สนับสนุนในการคัดเลือกผลผลิตสินค้าเกษตรที่มีอัตลักษณ์ที่โดดเด่น สนับสนุนการจัดการองค์ความรู้ด้วยการจัดคอร์ส สอนการขายออนไลน์ สนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานด้านเครือข่ายการขนส่งให้ครอบคลุมพื้นที่ และโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น เช่น อินเทอร์เน็ตไฟเบอร์ความเร็วสูง เป็นต้น

ผู้จัดทำ

นางชนิดา นามวงษ์

นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ
สำนักงานจังหวัดจันทบุรี

การพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืน

กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง (ร้อยแก่นสารสินธุ์)

1. ข้อมูลทั่วไปกลุ่มจังหวัด

1) ลักษณะทางกายภาพ กลุ่มจังหวัด

ตั้งอยู่ตอนกลางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ บนพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำชีที่อยู่ตอนกลางของพื้นที่และที่ราบลุ่มแม่น้ำมูลซึ่งอยู่ทางตอนใต้ของพื้นที่ มีพื้นที่รวม 31,423.87 ตาราง

กิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 6.18 ของพื้นที่ประเทศ ร้อยละ 18.61 ของพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยจังหวัดขอนแก่น มีพื้นที่มากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ร้อยเอ็ด กาฬสินธุ์ และมหาสารคาม ตามลำดับ

2) การใช้ประโยชน์ที่ดิน จังหวัดขอนแก่น เป็นศูนย์กลางการบริหารงานกลุ่มจังหวัด มีพื้นที่ทั้งสิ้น 19.6 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 18.61 ของพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และคิดเป็นร้อยละ 6.18 ของประเทศ มีพื้นที่ป่าไม้ 1,553,497 ไร่ ร้อยละ 7.9 ของพื้นที่กลุ่มจังหวัด มีพื้นที่การเกษตร 13,585,443 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 69.17 ของพื้นที่กลุ่มจังหวัด โดยอยู่ในเขตชลประทาน 2,225,209 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 16.38 ของพื้นที่การเกษตร หรือ ร้อยละ 11.33 ของพื้นที่กลุ่มจังหวัด

ตารางพื้นที่การเกษตร ชลประทาน และป่าไม้ของกลุ่มจังหวัด

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง พ.ศ.2560

หน่วย : ไร่

รายการ	กลุ่มจังหวัด	กาฬสินธุ์	ขอนแก่น	มหาสารคาม	ร้อยเอ็ด
1. พื้นที่การเกษตร	13,585,443	2,833,181	4,219,573	2,818,055	3,714,634
- พื้นที่ชลประทาน	2,225,259	559,475	572,183	455,817	637,784
2. พื้นที่ป่าไม้	1,553,497	464,706	742,018	133,044	213,729
3. พื้นที่นอกการเกษตร	4,500,978	1,043,829	1,842,153	356,203	1,258,793
พื้นที่ทั้งหมด	19,639,918	4,341,716	6,803,744	3,307,302	5,187,156
ครัวเรือนเกษตรกร (คร.)	705,436	161,117	225,901	164,536	219,661

ที่มา : ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร พ.ศ.2560

3) เขตการปกครองของกลุ่มจังหวัด แบ่งเขตการปกครองเป็น 77 อำเภอ 659 ตำบล 8,305 หมู่บ้าน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น 722 แห่ง ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด 4 แห่ง เทศบาลนคร 1 แห่ง เทศบาลเมือง 10 แห่ง เทศบาลตำบล 243 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 464 แห่ง

4) ด้านเศรษฐกิจ ผลิตภัณฑ์มวลรวมกลุ่มจังหวัด (Gross Provincial Cluster Product : GPCP) ปี 2559 จำนวน 370,827 ล้านบาท มีมูลค่า GPCP เป็นลำดับที่ 11 จาก 18 กลุ่มจังหวัด อัตราการขยายตัวของ GPCP กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ปี 2555-2559 เท่ากับ 1.93 โดยจังหวัดขอนแก่น มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมมากที่สุดในกลุ่มจังหวัด คือ 194,848 ล้านบาท รองลงมาคือ ร้อยเอ็ด (68,647 ล้านบาท) มหาสารคาม (54,263 ล้านบาท) และกาฬสินธุ์ (53,069 ล้านบาท) ตามลำดับ

5) ข้อมูลด้านเกษตรกรรม มีพื้นที่การเกษตร 13,588,036 ไร่ (ร้อยละ 69.18 ของพื้นที่กลุ่มจังหวัด) คราวเรือนเกษตรกร 705,436 คราวเรือน มีพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ได้แก่

-พื้นที่ปลูกข้าว จำนวน 8,881,361 ไร่ ผลผลิต 2,665,664 ตัน ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 300.14 กิโลกรัม (ผลผลิตเฉลี่ยประเทศ 454 กิโลกรัม ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 364 กิโลกรัม)

-พื้นที่ปลูกอ้อยโรงงาน จำนวน 1,134,442 ไร่ ผลผลิต 10,517,019 ตัน ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 9.27 ตัน (ผลผลิตเฉลี่ยประเทศ 9.43 ตัน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 9.31 ตัน)

-พื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง จำนวน 674,664 ไร่ ผลผลิต 1,787,676 ตัน ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 2.65 ตัน (ผลผลิตเฉลี่ยประเทศ 3.5 ตัน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3.61 ตัน)

-พื้นที่เกษตรอินทรีย์ปัจจุบันในปี พ.ศ.2561 กลุ่มจังหวัดพื้นที่เกษตรอินทรีย์ 282,272 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 2.08 ของพื้นที่เพื่อการเกษตรทั้งหมด (13,588,036 ไร่) โดยจังหวัดร้อยเอ็ดมีพื้นที่เกษตรอินทรีย์มากที่สุดในกลุ่มจังหวัด จำนวน 34,709 ไร่ และขอนแก่น มีจำนวนน้อยที่สุด จำนวน 8,000 ไร่

6) ปัญหาความยากจน กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง มีสัดส่วนจำนวนคนจนเมื่อเปรียบเทียบกับด้านรายจ่าย ปี พ.ศ.2560 จำนวน 471,408 คน ลดลงร้อยละ 22.15 จากช่วงเวลาเดียวกันของปี 2559 โดยจังหวัดที่มีสัดส่วนจำนวนคนจนมากที่สุดคือ จังหวัดกาฬสินธุ์ (266,209 คน) รองลงมาคือ จังหวัดมหาสารคาม (92,888 คน) จังหวัดร้อยเอ็ด (80,706 คน) และจังหวัดขอนแก่น (31,605 คน) ตามลำดับ

7) ประเด็นปัญหาด้านการเกษตร

(1) เกษตรกรยังขาดแคลนน้ำทำการเกษตร จำเป็นต้องพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรให้สามารถกักเก็บน้ำได้อย่างเพียงพอ และมีระบบบริหารจัดการและกระจายน้ำได้อย่างทั่วถึง

(2) เกษตรกรยังทำการเกษตรแบบดั้งเดิม ทำให้ใช้ระยะเวลาในกระบวนการเพาะปลูกนานและมีต้นทุนการผลิตที่สูง จึงต้องปรับเปลี่ยนการทำเกษตรดั้งเดิม ไปสู่เกษตรสมัยใหม่ โดยส่งเสริมการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมสมัยใหม่ มาใช้ในการทำการเกษตรให้เพิ่มมากขึ้น

(3) ปัญหาราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ ไม่มีตลาดรองรับ เนื่องจากการทำเกษตรเชิงเดี่ยว ทำให้มีต้นทุนการผลิตสูง ปัญหาการใช้สารเคมีทางการเกษตรเกิดผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงต้องปรับเปลี่ยนมาทำเกษตรกรรมยั่งยืน ส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกรให้เกิดความเข้มแข็ง สร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าเกษตร รวมทั้งส่งเสริมการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมสมัยใหม่ มาใช้ในการทำการเกษตรมากขึ้น

(4) ปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติ และทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรม

8) เป้าหมายการพัฒนามูลฐานจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง

2. แนวคิดจากการศึกษาภาคทฤษฎีและการศึกษาดูงาน ณ ประเทศ ญี่ปุ่น (นาโงย่า และฟูกูโอกะ)

2.1 ภาคทฤษฎี

การพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs) ปี 2030 มีเป้าหมาย 17 ด้าน ประกอบด้วย

ทุนฝึกอบรมเพื่อพัฒนาข้าราชการพลเรือนสามัญที่ปฏิบัติราชการในภูมิภาค

1. ขจัดความยากจน : No Poverty	9. อุตสาหกรรม นวัตกรรม
โครงสร้างพื้นฐาน : Industry, Innovation and Infrastructure
2. ขจัดความหิวโหย : Zero Hunger	10. ลดความเหลื่อมล้ำ : Reduced Inequality
3. มีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี : Good Health and Well-being	11. เมืองและถิ่นฐาน
มนุษย์อย่างยั่งยืน : Sustainable Cities and Communities
4. การศึกษาที่เท่าเทียม : Quality Education	12. แผนการบริโภคและ
การผลิตที่ยั่งยืน : Responsible Consumption and Production
5. ความเท่าเทียมทางเพศ : Gender Equality	13. การรับมือการ
เปลี่ยนแปลงสภาพ
ภูมิอากาศ : Climate Action
6. การจัดการน้ำและสุขาภิบาล : Clean Water and Sanitation	14. การใช้ประโยชน์จาก
มหาสมุทรและทรัพยากร
7. พลังงานสะอาดที่ทุกคนเข้าถึงได้ : Affordable and Clean Energy	
8. การจ้างงานที่มีคุณค่าและ
การเติบโตทางเศรษฐกิจ : Decent Work and Economic Growth	

ทางทะเล : Life Below

Justice Strong

Water

Institutions

15. การใช้ประโยชน์จาก

17. ความร่วมมือเพื่อการ

ระบบนิเวศทางบก : Life

พัฒนาที่ยั่งยืน :

on Land

Partnerships to

16. สังคมสงบสุข ยุติธรรม

achieve the Goal

ไม่แบ่งแยก : Peace and

ประเทศไทยมีเป้าหมายการพัฒนา 4 ด้าน คือ ทุนทางกายภาพ ทุนทางสังคม ทุนมนุษย์ และทุนทางธรรมชาติ เพื่อไปสู่การเติบโตที่ยั่งยืน ได้แก่ การอยู่ดีมีสุขของสังคม การพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืน และคุณภาพสิ่งแวดล้อม ภายใต้การทำงานที่มีความเป็นธรรม ความมีชีวิตชีวา ประสิทธิภาพ และการแข่งขันและการร่วมมือซึ่งนำไปสู่หลักคิดในเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยอาศัยการทำงานแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน (Change Model : Creative Happy Alternative Network Good mind E-governance) เป็นการทำงานที่ผสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน สถาบันการเงิน สถาบันการศึกษา ภาคประชาชน สื่อสารมวลชน “การทำงานแบบประชารัฐ” มีกระบวนการทำงาน 5 ด้าน คือ การเข้าถึงปัจจัยการผลิต การสร้างองค์ความรู้ การตลาด การสื่อสาร สร้างการรับรู้เพื่อความยั่งยืน และการบริหารจัดการ มีเป้าหมายสร้างรายได้ให้ชุมชน ประชาชนมีสุข มีกลุ่มงานหลัก 3 เรื่อง ประกอบด้วย เกษตร แปรรูป (SME/OTOP) ท่องเที่ยวโดยชุมชน

ดังนั้น การนำนวัตกรรมมาใช้เพื่อพัฒนาพื้นที่ จึงเป็นองค์ความรู้ที่จะนำ นวัตกรรมนำไปสู่การเพิ่มมูลค่า การจัดการนวัตกรรม Innovation Management (อนาคต ไอเดีย ทรัพยากร วัฒนธรรม วิธีคิด) การสร้างสภาพแวดล้อมสำหรับ “วัฒนธรรมนวัตกรรม” การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (การกำหนดขอบเขตปัญหา หาแนวทางแก้ไขปัญหา วิเคราะห์แนวทางแก้ไขปัญหา เลือกแนวทางแก้ที่ดีที่สุด ลงมือปฏิบัติจริง) และการออกแบบรูปแบบธุรกิจ Business Model Canvas หรือรูปแบบต่าง ๆ ของการนำนวัตกรรมมาใช้ เช่น National Innovation System (Creativity Co-Creation Collaboration) นวัตกรรมเพื่อสังคม เช่น Corporate Social Responsibility : CSR) ดำเนินธุรกิจหลักอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม และ Social Entrepreneurship ดำเนินธุรกิจโดยเน้น “คุณค่าต่อสังคม”

การสร้างมูลค่าเพิ่มทางการท่องเที่ยวและบริการ
แนวโน้มการท่องเที่ยวระดับโลก ได้แก่ การเติบโตของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ การเติบโตของนักท่องเที่ยว Gen Y&Z การเติบโตของประชากรกลุ่มชนชั้นกลาง การเติบโตของตลาดเกิดใหม่ ประเด็นทางการเมืองและการก่อการร้าย วิวัฒนาการทางเทคโนโลยี ช่องทางดิจิทัล ความภักดีของลูกค้า รูปแบบการดำเนินชีวิตที่ใส่ใจสุขภาพ การให้ความสำคัญกับความยั่งยืน การพัฒนาท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนจำเป็นต้องสร้างการมีส่วนร่วมจากชุมชน สร้างความเข้าใจ

ให้นักท่องเที่ยวเกิดภาพจำ หรืออาจเปลี่ยนมุมมองแนวคิดสร้าง/พัฒนาสิ่งที่มีอยู่ในมีความแปลกใหม่

2.2 การศึกษาดูงาน

สถานที่ศึกษา ดูงาน	ความรู้ที่ได้รับ
1) Destination Marketing Organization : DMO ชากะ	DMO เป็นรูปแบบของจัดตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจ (จิตอาสา) มีเป้าหมายการพัฒนาเชิงพื้นที่ที่เน้นการท่องเที่ยวของจังหวัดชากะ และเชื่อมโยงกับพื้นที่ใกล้เคียง (กลุ่มจังหวัด) ขั้นตอนการดำเนินงานของ DMO 1) แต่งตั้งคณะทำงานฯ ที่มีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนทำงานในลักษณะจิตอาสาเน้นคนรุ่นใหม่ที่ต้องการทำงานเพื่อพัฒนาชุมชนในพื้นที่ตนเอง 2) ศึกษา รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำมาวางแผนการพัฒนาเชิงพื้นที่ในแต่ละระดับเมือง จังหวัด อำเภอ ตำบล ฯลฯ ศึกษาแบบการทำ DMO ในเมืองท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่ประสบความสำเร็จนำผู้เชี่ยวชาญมาเป็นผู้ให้คำแนะนำ 3) จัด Workshop เรียนรู้การทำ DMO 4) กำหนดแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ (เน้นการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน) 5) ให้

สถานที่ศึกษา ดูงาน	ความรู้ที่ได้รับ
	ความรู้และรับฟังความคิดเห็นของคนในพื้นที่/ชุมชน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้การทำงานรูปแบบ DMO 6) เริ่มจากพื้นที่เล็ก ๆ และคนที่พร้อม (ก่อน) (สร้างความภาคภูมิใจของคนในพื้นที่ เกิดจิตสำนึกรักบ้านเกิด) เพื่อให้เกิดต้นแบบความสำเร็จแล้วจึงนำแนวทางไปขยายผลในพื้นที่อื่น ๆ 7) สร้างการกระจายความเติบโตในพื้นที่ต่าง ๆ และเชื่อมโยงกับพื้นที่ข้างเคียง แสวงหาความร่วมมือ 8) ส่งเสริมการตลาด (ประชาสัมพันธ์/สื่อ/web/ภาพยนตร์ &TV/youtube/บทความ) เป้าหมายสำคัญคือ สร้างความภาคภูมิใจของคนในพื้นที่ เกิดจิตสำนึกรักบ้านเกิด
2) Saga Perfection of Tourism Department	รูปแบบการดำเนินงาน 1) วิเคราะห์ประเมินสถานการณ์ประชากรของประเทศ/จังหวัด สถานการณ์ นักท่องเที่ยว กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในประเทศ จากที่ผ่านมา เพื่อวางแผนการจัดการด้านการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ

สถานที่ศึกษา ดูงาน	ความรู้ที่ได้รับ
	2) วิเคราะห์ประเมินสถานที่แหล่งท่องเที่ยว จุดแข็ง จุดอ่อน ปัญหาอุปสรรค โอกาสการพัฒนา เพื่อเป็นแนวทางในการเลือกที่จะพัฒนาไปในทิศทางใด 3) วิเคราะห์ประเมินด้านสังคม โดยเฉพาะกลุ่มประชากรในพื้นที่ มีแนวคิด มีพฤติกรรมอย่างไร การใช้ชีวิตเป็นอย่างไร เป็นต้น 4) นำไปสู่การตั้งเป้าหมายด้านการท่องเที่ยวร่วมกัน ➤ นโยบายด้านการท่องเที่ยว ใช้นโยบายแบบ in-bound เน้นเจาะกลุ่มเป้าหมาย ➤ นโยบายด้านการตลาด ใช้การตลาดแบบ เชื่อมโยงและกระจายกลุ่มเป้าหมายด้านการท่องเที่ยวเกี่ยวกับเมืองต่าง ๆ ที่มีการท่องเที่ยวแบบเฉพาะ
3) องค์กรสวนดอกไม้ Flora Shimabe	การปลูกสวนปลูกดอกไม้ (Begonia) ในระบบปิดที่ส่งขายเฉพาะประเทศญี่ปุ่นภายในโรงเรือนใช้แรงงานคนเพียง 15 คน ใช้เครื่องจักรและเทคโนโลยีขนาดใหญ่เข้ามาช่วย

สถานที่ศึกษา ดูงาน	ความรู้ที่ได้รับ
	ในการดูแลกระบวนการผลิตทุกขั้นตอน ตั้งแต่ การเตรียมดิน การปลูก การรดน้ำ พ่นยา คำนวณส่วนผสมปริมาณแร่ธาตุอาหาร รวมทั้ง การควบคุมอุณหภูมิที่เหมาะสม และสามารถ ควบคุมคุณภาพได้การผลิตได้ตามมาตรฐาน ปริมาณการผลิตประมาณ 800,000 ชูด/ปี ซึ่งทั้งหมดมีคุณภาพและมาตรฐานเดียวกัน นอกจากนี้ยังคำนึงถึงสภาพแวดล้อมโดยการใช้ ระบบหมุนเวียนน้ำที่ใช้รดน้ำกลับมาใช้ซ้ำ โดยได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ ในรูปแบบ เงินลงทุนในการสร้างโรงเรือนแบบให้เปล่าร้อยละ 50 และให้กู้ระยะยาว 20 ปี ในอัตราดอกเบี้ยต่ำ (ร้อยละ 1) รวมทั้งสถาบัน การศึกษา หรือ หน่วยงานวิจัย ที่ คิดค้นนวัตกรรมและ เทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อช่วยสนับสนุนการผลิต ของเกษตรกร เช่น เมล็ดพันธุ์ สายพันธุ์ ที่เหมาะสม เป็นต้น

สถานที่ศึกษา ดูงาน	ความรู้ที่ได้รับ
4) ฟาร์มสตอเบอรรี่ (Tsumi Tsumi Ichigo Farm)	ฟาร์มสตอเบอรรี่ในโรงเรือนระบบปิดนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อลดแรงงานคน ใช้ระบบคอมพิวเตอร์ในการควบคุมอุณหภูมิ ระบบให้น้ำ ใส่ปุ๋ย มีรายได้หลักจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ใช้การบอกเล่าเรื่องราว (Story) ดึงดูดนักท่องเที่ยว แต่ละปีมีนักท่องเที่ยวประมาณ 25,000 คน โดยเก็บค่าเข้าชมคนละ 1,700 เยน หรือปีละประมาณ 42.5 ล้านบาท หรือประมาณ 12 ล้านบาท มีการแปรรูปผลผลิตในส่วนที่เกินความต้องการ เช่น แยมโยเกิร์ต เป็นต้น รวมทั้งมีการทำประกันภัยผลผลิตทางการเกษตรเพื่อลดความเสี่ยง
5) เกษตรโรบอท บริษัท Inaho	บริษัท Inaho ซึ่งเป็นบริษัทที่มีแนวคิดรูปแบบธุรกิจการเกษตรแนวใหม่ โดยใช้หุ่นยนต์ (Robot) เข้ามาช่วยในการเก็บเกี่ยวผลผลิตการเกษตร เช่น พริกหวาน หน่อไม้ฝรั่ง แตงกวา มะเขือม่วง เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงานด้านเกษตรและเกษตรกรสูงอายุ รวมไปถึงการลงทุนซื้อหุ่นยนต์ เป็นการร่วม

สถานที่ศึกษา ดูงาน	ความรู้ที่ได้รับ
	แชร์ส่วนแบ่งผลกำไรที่เกิดขึ้นจากรายผลผลิตของเกษตรกร ขณะนี้บริษัทอยู่ระหว่างวิจัยข้อมูลส่วนแบ่งกำไรที่เหมาะสมและพัฒนาหุ่นยนต์ให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น
6) Gifu Media Cosmo	เป็นอาคารอเนกประสงค์ของชุมชน ให้คนในชุมชนสามารถมารวมตัวกัน ทำกิจกรรมทำงาน และเรียนรู้ร่วมกัน แบ่งพื้นที่ใช้สอยเป็น 3 ส่วน ตามวัตถุประสงค์การใช้งานที่ต่างกัน ได้แก่ 1) ฟุมุฟุมุ (FumuFumu) เป็นเสมือนห้องสมุดเมือง 2) โดกิโดกิ (DokiDoki) เป็นพื้นที่สำหรับจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมและนิทรรศการ โชว์ผลงาน และการแสดงคอนเสิร์ต 3) วาอิวาอิ (WaiWai) เป็นศูนย์กลางชุมชนสำหรับการพบปะแลกเปลี่ยนและส่งเสริมเรื่องพหุวัฒนธรรม สมาชิกในชุมชนต่างเพศต่างวัยสามารถเข้าร่วมกิจกรรมที่หลากหลาย เป็นความสำเร็จของการมีส่วนร่วมในชุมชน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่ดีของความร่วมมือภาครัฐและ

สถานที่ศึกษา ดูงาน	ความรู้ที่ได้รับ
	ชุมชนให้ความสำคัญในการสร้างจิตสำนึกแก่เด็ก นักเรียน นักศึกษา และประชาชนอย่างจริงจัง รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้ใหญ่เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก และเยาวชน
7) Nagaragawa UKai Museum	เป็นพิพิธภัณฑ์แสดงประวัติศาสตร์ชาติวิถีการจับปลาด้วยนกกาน้ำ ซึ่งเป็นวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวประมงที่อาศัยอยู่บริเวณแม่น้ำ Nagara ปัจจุบันวิถีการจับปลาดังกล่าวมีผู้สืบทอดอยู่เพียง 6 ครอบครัว โดยได้รับการอนุรักษ์ไว้เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ใช้จัดแสดงเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยว และได้รับการสนับสนุนจากสำนักพระราชวังของประเทศญี่ปุ่น การดำเนินการด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวของอำเภอกิฟุ (Gifu) เป็นการร่วมกันระหว่างองค์กรภาครัฐและภาคเอกชน โดยภาครัฐและเป็นผู้กำหนดนโยบายและมาตรการในการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวและการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน เช่น อาคารที่

สถานที่ศึกษา ดูงาน	ความรู้ที่ได้รับ
	ทำการ สถานที่ พิพิธภัณฑสถาน เป็นต้น โดยว่าจ้างภาคเอกชนเป็นผู้ดำเนินการและบริหารจัดการ
8) กลุ่ม เครื่องปั้นดินเผา Hataman Ceramic	หมู่บ้านโอคาวาจิยามะ มีชื่อเสียงเรื่องการผลิตเครื่องเซรามิกคุณภาพสูงให้กับขุนนางชนชั้นสูงในยุคเอโดะ (ค.ศ. 1603 – 1868) ปัจจุบันเป็นแหล่งท่องเที่ยวและจำหน่ายเครื่องปั้นดินเผา กรณีที่มียอดสั่งซื้อจำนวนมากจะผ่านสมาคมผู้ประกอบการเป็นผู้ดูแลตลาด การผลิตส่วนใหญ่จะทำตามคำสั่งซื้อเท่านั้น เนื่องจากดินเหนียวที่นำมาทำเครื่องปั้นดินเผาจะได้รับโควตาจากภาครัฐ จึงเป็นการควบคุมตลาด Demand & Supply จุดเด่นของกลุ่มคือ การปรับตัวอย่างต่อเนื่องขององค์กร ความเป็นเอกลักษณ์ นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ มาตรฐานและคุณภาพ การกำหนดตำแหน่งผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสม ความร่วมมือของ ภาครัฐ สมาคม ผู้ผลิต และผู้ประกอบการ

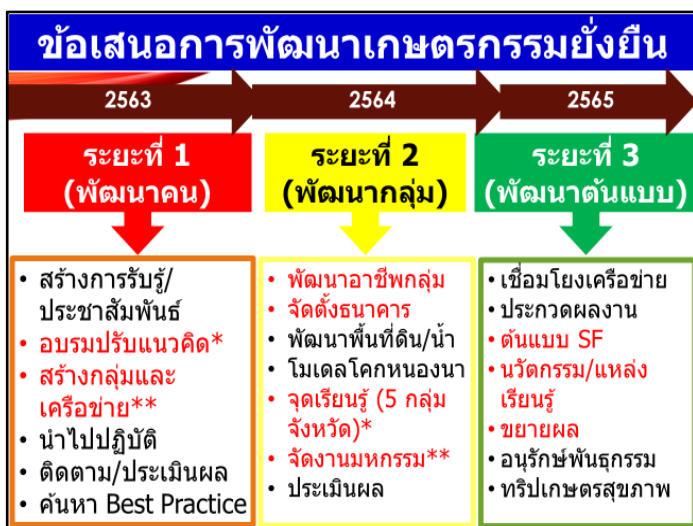
สถานที่ศึกษา ดูงาน	ความรู้ที่ได้รับ
9) พิพิธภัณฑ์ เซกิฮาโมโน (ดาบ ซามูไร)	เป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีเรื่องราวประวัติศาสตร์ยาวนานกว่า 1,300 ปี มีจุดเด่นที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวคือตำนานดาบซามูไร การสืบทอดวิธีการตีดาบแบบดั้งเดิม และแหล่งแร่เหล็กคุณภาพดี รวมทั้งการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของหน่วยงานภาครัฐ และการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ที่ดีในรูปแบบเอกชน ปัจจุบันได้เปิดให้นักท่องเที่ยวเข้าชม โดยมีการจัดแบ่งสัดส่วนการเล่าเรื่องราวโดยภาพและกระบวนการผลิตอย่างสวยงาม เริ่มตั้งแต่กระบวนการหาแร่เหล็ก การถลุง การตี รวมถึงการตีเหล็กจริง ๆ ให้นักท่องเที่ยวได้ลงสัมผัสกับดาบซามูไรซึ่งใช้งานได้จริง นอกจากนี้ยังมีบริการอื่น ๆ เช่น บริการให้แต่งกายชุดกิโมโน การชงชา มีร้านค้าให้เลือกซื้อของฝากของที่ระลึก เช่น มิดทำครวที่มีคุณภาพ กรรไกร กรรไกรตัดต้นไม้ กรรไกรตัดเล็บ มีแบรนด์สินค้า ชื่อ เซกิโยชิฮิเดะ (Seki Yoshihide)

2.3 แนวคิดและความรู้เพื่อมาปรับใช้ในพื้นที่กลุ่มจังหวัด

- 1.การพัฒนาคน และสร้างวัฒนธรรมองค์กร ความมีระเบียบวินัย
ความรับผิดชอบต่อสังคม ความมีคุณธรรม และการรักษาชื่อเสียง
คุณภาพมาตรฐาน
- 2.การมีส่วนร่วมของชุมชน/พื้นที่ (ความเป็นเจ้าของ)
- 3.การถ่ายทอดสื่อสาร/สร้างข้อตกลงร่วมกัน
- 4.การรวมกลุ่ม/เครือข่ายที่เข้มแข็ง (สหกรณ์)
- 5.ใช้เทคโนโลยี/นวัตกรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้งานและ
อนุรักษ์ทรัพยากร เช่น กำจัดของเสีย
- 6.เพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ และสร้างเอกลักษณ์
(Story/design/หลากหลาย)
- 7.การวางแผนการตลาด (Demand & Supply)
- 8.ด้านอื่น ๆ รัฐบาลนายการ (สนับสนุนแบบมีเงื่อนไข)

3. การนำมาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาในพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง

จากข้อมูลทั่วไปและสภาพปัญหาของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง แม้กลุ่มจังหวัดจะมีพื้นที่เกษตรมากถึง 13,588,036 ไร่ แต่ปัญหาที่พบคือเกษตรกรมีรายได้จากการเกษตรต่ำ เนื่องจากทำการเกษตรเชิงเดี่ยวไม่สามารถต่อราคา ต้นทุนการผลิตสูง จนเกิดปัญหาหนี้สินพอกพูน รวมทั้งปัญหาสารเคมีตกค้างในดินและน้ำ และปัญหาด้านสุขภาพ โดยเฉพาะการเสียชีวิตด้วยโรคมะเร็ง

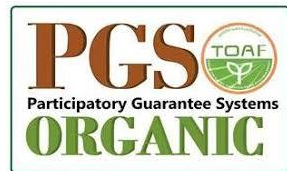

กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลางจึงได้เสนอโครงการพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืนเพื่อสร้างสมดุลด้านการทำ

เกษตรให้มีความหลากหลายทางชีวภาพ ลดละเลิกการใช้สารเคมี อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีความสมบูรณ์ ช่วยสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรอย่างมั่นคงและยั่งยืน โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 แบ่งการดำเนินงานเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 เน้นการพัฒนาคน

- ตั้งคณะทำงานจิตอาสา (ภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชนชาวบ้าน สถาบันการศึกษา) คล้ายรูปแบบ DMO มากำหนดแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืน โดยรวบรวมข้อมูลเกษตรกรกลุ่มเป้าหมาย และเกษตรกรต้นแบบที่มีองค์ความรู้ คัดเลือกเพื่อเป็นศูนย์ฝึกอบรม
- ประชาสัมพันธ์/สร้างการรับรู้และรับสมัครเกษตรกร
- ฝึกอบรมปรับแนวคิดการทำเกษตรด้วยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงผ่านการอบรมจากประชาชนชาวบ้าน เรียนรู้การใช้ชีวิตแบบพึ่งพาตนเองและพึ่งพาธรรมชาติ
- เกษตรกรที่ผ่านการอบรมจะนำความรู้ไปปฏิบัติ
- รวมกลุ่มเพื่อสร้างเครือข่าย “ทีมพี่เลี้ยง” จะคอยตรวจติดตาม แนะนำ และสร้างมาตรฐานการตรวจรับรองมาตรฐานกลุ่มหรือระบบควบคุมภายในกลุ่ม (Internal Control System : ICS) เพื่อนำไปสู่

การขอรับรองมาตรฐานอินทรีรี่ แบบชุมชนมีส่วนร่วม
(Participatory Guarantee Systems : PGS)

- ค้นหา Best Practice และรวบรวมองค์ความรู้ (KM) พัฒนานวัตกรรม

ระยะที่ 2 เน้นการพัฒนากลุ่ม

- จัดเกรตกลุ่มที่มีความพร้อมมาก ปานกลาง น้อย ให้แต่ละกลุ่มจัดทำแผนพัฒนากลุ่มของตนเองตามความสนใจ ภาครัฐจะสนับสนุนปัจจัยบางส่วน
- กลุ่มเกษตรกรจัดตั้งกองทุนหรือธนาคารของกลุ่ม เช่น ธนาคารเมล็ดพันธุ์ ธนาคารปุ๋ยอินทรีย์ เพื่อให้เกิดการหมุนเวียนภายในกลุ่ม
- พัฒนาระบบกระจายน้ำ/ส่งน้ำ เพื่อที่จะแก้ไขปัญหาด้านความเพียงพอของน้ำในภาคเกษตร
- พัฒนาโมเดลโคกหนองนา/เกษตรทฤษฎีใหม่/เกษตรอินทรีย์
- คัดเลือกจุดเรียนรู้ของกลุ่มจังหวัดขอนแก่น กาฬสินธุ์ ร้อยเอ็ด และมหาสารคาม ให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน
- จัดงานมหกรรมรวมพลคนพอเพียง “เกษตรกรรมยั่งยืน” นำเสนอผลงานเด่น มอบรางวัลใบประกาศแก่เกษตรกรดีเด่น
- ประเมินผลงาน

ระยะที่ 3 เน้นการพัฒนาต้นแบบ

- เชื่อมโยงเครือข่ายด้านการผลิตและการตลาดโดยอาศัยช่องทางที่ทันสมัย (สร้างช่องทางการจำหน่ายผ่าน Facebook, Line) และตลาดโรงพยาบาล
- ประกวดผลงาน (พัฒนานวัตกรรม/งานวิจัยชุมชน)
- ต้นแบบ Smart Farmer / Young Smart Farmer / ยุวเกษตรกร เพื่อให้เกิดต้นแบบความสำเร็จและสามารถนำไปขยายผลในอนาคต
- สร้างแหล่งเรียนรู้เกษตรกรรมยั่งยืน/เกษตรทฤษฎีใหม่/เกษตรอินทรีย์/วนเกษตร/เกษตรธรรมชาติ
- ขยายผลไปสู่พื้นที่อื่น ๆ
- อนุรักษ์พันธุกรรม เช่น เมล็ดพันธุ์ข้าวพื้นถิ่น
- ส่งเสริมการท่องเที่ยวเกษตรสุขใจเกษตรสุขภาพ เพื่อเชื่อมโยงภาคการเกษตรเข้ากับภาคการท่องเที่ยว ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมภาคการท่องเที่ยวให้สามารถดำเนินการได้ตลอดปีและช่วยให้เกษตรกรสามารถมีรายได้อย่างต่อเนื่อง

ทุนฝึกอบรมเพื่อพัฒนาข้าราชการพลเรือนสามัญที่ปฏิบัติราชการในภูมิภาค

ผู้จัดทำ

นางสาวอัมพรพรรณ อภิรักษากร สำนักงานเกษตรและสหกรณ์
จังหวัดกาฬสินธุ์

นายอภิสิทธิ์ มวลคำลา สำนักงานจังหวัดขอนแก่น

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

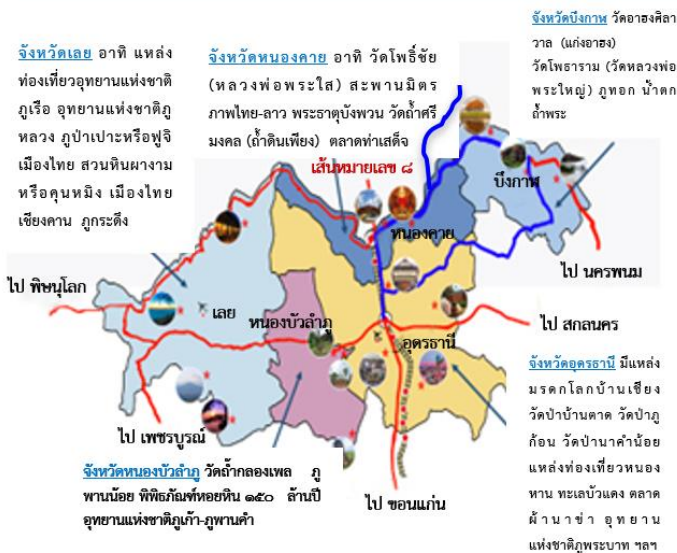
Life Style Sabaidee : Young Smart Farmer

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ประกอบด้วย 5 จังหวัด ได้แก่ อุดรธานี หนองคาย เลย บึงกาฬ และหนองบัวลำภู มีประชากร จำนวน 3,671,306 คน คิดเป็นร้อยละ 5.64 ของประเทศ และร้อยละ 17.61 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีรายได้เฉลี่ยต่อหัวประชากร 64,605 บาท/ปี มีพื้นที่โดยรวมประมาณ 34,345 ตารางกิโลเมตร ตั้งอยู่ตอนบนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีชายแดนติดกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) ความยาวพรมแดนประมาณ 527 กิโลเมตร ในพื้นที่ 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเลย หนองคาย และบึงกาฬ มีแม่น้ำเป็นเส้นแบ่งกั้นพรมแดน ได้แก่ แม่น้ำเหือง และแม่น้ำโขง มีด่านศุลกากร 4 แห่ง และมีสะพานมิตรภาพไทย – ลาว จำนวน 2 แห่ง (แห่งที่ 1 หนองคาย และแห่งที่ 5 บึงกาฬ) เป็นจุดเชื่อมระหว่างสองประเทศ ซึ่งถือเป็น “ประตูสู่อินโดจีน” มีความพร้อมด้านการอำนวยความสะดวก แก่นักลงทุน นักท่องเที่ยว และประชาชนในกลุ่มจังหวัด โดยการเดินทางจากกรุงเทพมหานคร ภาคเหนือ ภาคใต้ และประเทศเพื่อนบ้าน มาสู่กลุ่มจังหวัด โดยรถไฟจากกรุงเทพมหานครไปยังอุดรธานี และหนองคาย และสนามบินจังหวัดอุดรธานีและจังหวัดเลย เป็นจุดพัก แล้วเดินทางโดยรถยนต์ด้วยถนน 4 เลนตลอดทาง และสามารถเดินทางเข้าสู่ สปป.ลาว ทางรถยนต์ข้ามสะพานมิตรภาพไทย – ลาว แห่งที่ 1 และแห่งที่ 5 เชื่อมโยง

เป็นเหตุการณ์ค้าสู่ประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม และประเทศ
สาธารณรัฐประชาชนจีน และสามารถใช้ประโยชน์จากเส้นหมายเลข 8 เข้าสู่
ประเทศเวียดนามตอนเหนือและเขตปกครองพิเศษกวางซีจ้วง ของประเทศ
จีนตอนใต้

แผนที่เส้นทาง มุมมองการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัด

จากข้อมูลการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดพบว่า นักท่องเที่ยว
ผู้มาเยือนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นรวมถึงนักท่องเที่ยว
จากเมืองหลวงพระบาง สปป.ลาว เข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่กลุ่มจังหวัด
มากขึ้นโดยในปี พ.ศ.2560 มีนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมา จำนวน 2.04 ล้าน
และมีรายได้จากการท่องเที่ยว จำนวน 20.7 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมา

ร้อยละ 14 ปัจจุบันได้มีการเปิดเส้นทางท่องเที่ยวที่สำคัญ 2 เส้นทาง ระยะทางกว่า 750 กิโลเมตร คือ เส้นทางโรแมนติก รูท (Romantic Route) ทิศตะวันตก เชื่อมโยงการท่องเที่ยวเส้นทางริมโขง (อุดร หนองบัวลำภู เลย หนองคาย) ระยะทางประมาณ 400 กิโลเมตร ทิศตะวันตก และเส้นทาง นาคี รูท (Nakhee Route) ระยะทางประมาณ 350 กิโลเมตร ทิศตะวันออก เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยง เดินทางท่องเที่ยวสืบสานเรื่องราวของ พญานาค (อุดรธานี บึงกาฬ หนองคาย) ซึ่งจะเห็นได้ว่าสามารถรองรับ นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนกลุ่มจังหวัดได้อย่างสะดวก สบาย ปลอดภัยและมั่นใจ

แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ได้กำหนด วิสัยทัศน์ “เกษตรอุตสาหกรรมชั้นนำ การค้าและการท่องเที่ยว สากล ชุมชนน่าอยู่อย่างยั่งยืน” และจุดยืนทางยุทธศาสตร์ (Positioning) : ศูนย์กลางการท่องเที่ยวอารยธรรมลุ่มน้ำโขง ดังนี้

- 1) การท่องเที่ยวเชิงอัตลักษณ์ของอนุภูมิภาค ลุ่มน้ำโขงและ พัฒนาระบบโลจิสติกส์
- 2) การพัฒนาเศรษฐกิจและการค้า
- 3) ศักยภาพการผลิตทางการเกษตรและการสร้างมูลค่าเพิ่ม

2. แนวคิดการเรียนรู้และศึกษาดูงาน

จากการเรียนรู้ด้วยการฝึกอบรมในประเทศและการศึกษาดูงานที่ประเทศญี่ปุ่น ทำให้เกิดองค์ความรู้เพื่อที่จะพัฒนางานและต่อยอด การปฏิบัติงานในพื้นที่ส่วนภูมิภาค ประกอบกับนำองค์ความรู้ที่ได้รับ เป็นแนวทางจัดทำข้อเสนอการพัฒนางานของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ให้เกิดประสิทธิภาพ ดังนี้

1) การคิดเชิงนวัตกรรม (Innovative Thinking) คือ การคิดสิ่งใหม่ ๆ ที่ช่วยแก้ปัญหาการพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ ตอบสนองผู้คนหรือลูกค้า ด้วยผลิตภัณฑ์ใหม่ หรือบริการใหม่ ๆ หรือกระบวนการใหม่ นั่นคือ $\text{Knowledge} + \text{Creativity} + \text{value} = \text{สามารถสร้างคุณค่าและประโยชน์ต่อคนและสังคมได้}$

2) การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน การจัดบริการโดยคำนึงถึงขีดความสามารถชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ธรรมชาติ วิถีชีวิตที่มีต่อขบวนการท่องเที่ยว ประชาชนทุกภาคส่วนได้รับผลประโยชน์อย่างเสมอภาคการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ซึ่งจะต้องมีความต่อเนื่อง (Continuity) ทั้งทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม และสร้างประสบการณ์ที่ดีให้แก่นักท่องเที่ยว เน้นคุณภาพของสิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ที่มีความสมดุล (Balance) ระหว่างอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ความต้องการของชุมชนท้องถิ่นและทรัพยากรอย่างลงตัว

3) การสร้างฉากทัศน์ (Scenario Building) เป็นการวางแผนระดับยุทธศาสตร์ที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จของกิจการ และความอยู่รอดในระยะยาว ซึ่งจะเป็นแนวคิดการวางแผนในเชิงสร้างสรรค์มองไปในอนาคตหนทางข้างหน้าการค้นหาแบบเปิดกว้างเกี่ยวกับรูปแบบที่อาจเกิดขึ้นกับกิจการภาคธุรกิจที่ดำเนินการอยู่ จึงเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้การเรียนรู้ ที่จะช่วยเพิ่มความเชื่อมั่นในการจัดทำแผนงานในอนาคต ปลดพันธนาการของความคิดความเชื่อแบบซ้ำซาก ย้ำอยู่กับที่โดยส่งผลให้เกิด

ความพยายามลดระดับความเสี่ยงหรือผลกระทบและการปฏิวัติ
การดำเนินงานหรือเปลี่ยนโฉมหน้าการวางแผนอย่างสิ้นเชิง

4) การท่องเที่ยว

เมืองนาโกย่าจังหวัด กิฟุ

NagaragawaUkai Museum

พบว่ามีการเกษตรกรรม ในประเทศ
ญี่ปุ่นแนวคิดในการพร้อมที่จะ
พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

โดยไม่ต้องรอการช่วยเหลือจากภาครัฐร่วมกับเอกชนประเทศญี่ปุ่นสามารถ
พัฒนาตนเอง และพัฒนาจนกลายเป็นผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยววิถี
วัฒนธรรมที่สามารถพึ่งตนเองและเอื้อเฟื้อต่อชุมชนได้อย่างยั่งยืน

5) สวน Tsumi

Tsumilchigo และสวนสตอ-

เบอร์รี่ การบริหาร ธุรกิจ
ครอบครัวสู่รูปแบบบริษัทซึ่งมี
เป้าหมายเพื่อสร้างความเข้มแข็ง
ให้แก่เกษตรกรในพื้นที่ที่มีการ

บริหารจัดการแบบครบวงจร ตั้งแต่ ต้นทาง กลางทาง ปลายทาง โดยจะมี
ฟาร์มผลไม้ปลูกไว้เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาเยี่ยมชม และจำหน่ายผลผลิต
มีการศึกษาวิจัยสายพันธุ์ การขยายพันธุ์ การพัฒนาระบบโรงเรือนการผลิต
การแปรรูปผลผลิต และการตลาด โดยมีร้านค้าจำหน่ายสินค้าเกษตรสำหรับ
ให้เกษตรกรนำสินค้ามาจำหน่าย ด้วยการกำหนดราคาขายเอง รวมทั้งรับซื้อ

สินค้าที่ไม่ได้เกรดสูงมาตัดแต่งและขายในราคาถูก และบางส่วนนำไปแปรรูปจำหน่าย หรือนำไปเป็นวัตถุดิบประกอบอาหารภายในร้านอาหารของบริษัท ทำให้ผลผลิตเกษตรไม่มีเหลือตกค้าง

6) การบริการ Service mind การบริการด้วยจิตบริการอย่างเต็มเปี่ยมด้วยใจ เป็นการแสดงออกที่เห็นถึงความเอาใจใส่ลูกค้าด้วยความจริงใจ ซึ่งจะเห็นได้จากการนำชุดพื้นเมืองกิโมโนซึ่งเป็นอัตลักษณ์ที่มีคุณค่า ในการต้อนรับลูกค้า จนส่งลูกค้าออกจากร้าน เป็นการแสดงด้วยการโค้งให้เกียรติลูกค้า สร้างความชื่นชมประทับใจแก่ลูกค้าผู้มาเยือน หรือการใช้บริการ ถือเป็นการสร้างมูลค่าอย่างไม่ต้องลงทุนแต่อย่างใด

7) การวางแผนพัฒนาเชิงพื้นที่โดยคนรุ่นใหม่ การพัฒนาเกษตรแนวใหม่เพื่อตอบสนองอุตสาหกรรมเกษตรในช่วงที่ประเทศญี่ปุ่นขาดแคลนแรงงานเนื่องจากเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ จึงมีวิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยการผลิตหุ่นยนต์ Robot นำมาใช้เพื่อการเกษตรด้วยการบริการ โดยมีการวางแผนในระดับพื้นที่ชุมชนให้คนรุ่นใหม่เข้ามาร่วมคิดและวางแผน ซึ่งเป็นแผนระยะยาว และในอนาคตคนรุ่นใหม่จะสามารถนำแผนไปสู่การปฏิบัติได้จริงอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นเมื่อมีการวางแผน และการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาช่วยทำงานจะทำให้มีเกษตรกรรุ่นใหม่เพิ่มมากขึ้นสามารถลดค่าใช้จ่าย ลดเวลา ผลผลิตมีคุณภาพได้มาตรฐาน เพิ่มประสิทธิภาพการทำงานรวมถึงการเพิ่มกำไร สร้างรายได้ให้กับเกษตรกรได้เป็นอย่างดี

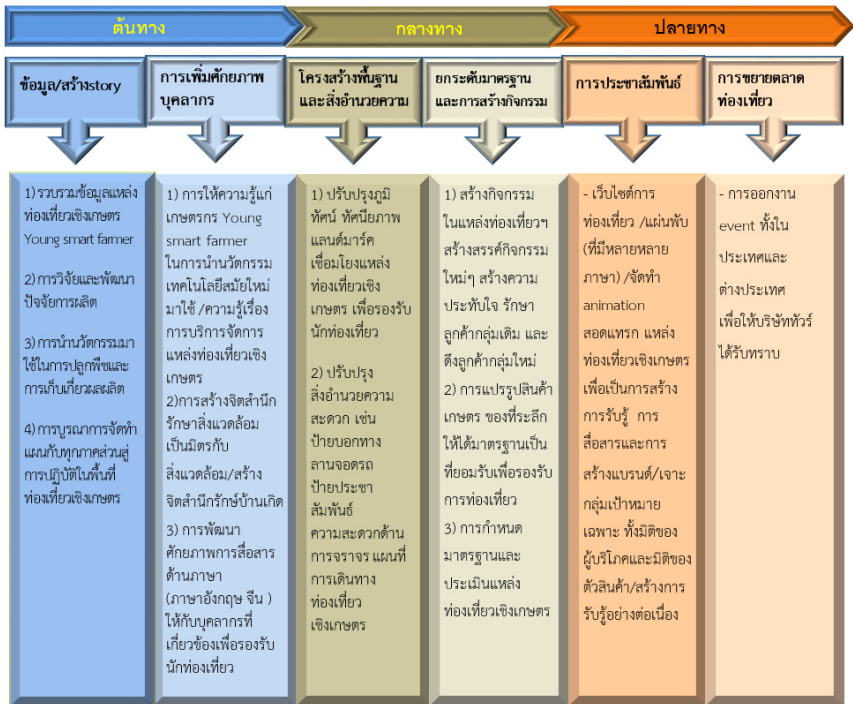
3. ข้อเสนอแนะทางการพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนบน 1

การพัฒนาของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 มีเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันทุก ๆ ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ สังคม การค้า การลงทุน การท่องเที่ยวและการเกษตร รวมถึงอุตสาหกรรมการเกษตร เพื่อให้ครอบคลุมทุกมิติ มีศักยภาพรองรับการแข่งขัน และประเด็นสำคัญในการพัฒนาลำดับต่อไป คือ ส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีชีวิตลุ่มน้ำโขง เพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนากลุ่มจังหวัดให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน ด้วยการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้สามารถสร้างรายได้จากการขายสินค้าและบริการทางการเกษตร OTOP รวมถึงสินค้าแปรรูปต่าง ๆ โดยนำนวัตกรรมเทคโนโลยี 4.0 มาใช้เพื่อสร้างรายได้ให้กับเกษตรกร และยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น

บทบาทและจุดเน้นการพัฒนาในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1	
จังหวัด	การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวควบคู่การเกษตรอุตสาหกรรม
อุดรธานี	▪ ศูนย์กลางการค้าการลงทุน และการบริการเชื่อมโยงภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ▪ ศูนย์การผลิตและจำหน่ายผ้าพื้นเมือง ▪ ส่งเสริมการท่องเที่ยวยุคก่อนประวัติศาสตร์และภูมิปัญญาท้องถิ่น ▪ เป็นแหล่งผลิตไม้ผลและไม้ดอกไม้ประดับ
บึงกาฬ	▪ ส่งเสริมผลิตภัณฑ์ยางพารา ▪ ส่งเสริมการผลิตและแปรรูปผลไม้ ได้แก่ เงาะ ทุเรียน สับปะรด เมล่อน ▪ ส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีชีวิตลุ่มแม่น้ำโขง
หนองคาย	▪ ประชูดการค้า เชื่อมโยงประเทศเพื่อนบ้าน ▪ ส่งเสริมอุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าเกษตร ได้แก่ สับปะระ เงาะ ทุเรียน ปลายินในกระซังแม่น้ำโขง พืชผักผลไม้ วิถีชีวิตลุ่มน้ำโขง ▪ ส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีชีวิตลุ่มแม่น้ำโขงและเชื่อมโยงประเทศเพื่อนบ้านล้านช้าง
เลย	▪ ส่งเสริมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวิถีชีวิตลุ่มแม่น้ำโขงและเชื่อมโยงประเทศเพื่อนบ้าน ▪ เป็นแหล่งผลิตไม้ผลและไม้ดอกไม้ประดับ ▪ แปรรูป ได้แก่ เงาะ สับปะรดไร้ม่วง พืชผักเมืองหนาว
หนองบัวลำภู	▪ ส่งเสริมการผลิตด้านการเกษตรปลอดภัย ▪ การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสัตว์น้ำ ▪ ส่งเสริมการท่องเที่ยวยุคก่อนประวัติศาสตร์

อย่างไรก็ตามการพัฒนาของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนบน 1 ยังมีปัญหา เรื่อง ราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ เนื่องจากผลผลิต ไม่ได้มาตรฐาน ประกอบกับเกษตรกรไม่ได้รับการส่งเสริมพัฒนาศักยภาพ ดังนั้น คณะผู้จัดทำจึงขอเสนอแนวทางการพัฒนาและเพิ่มมูลค่าด้านการท่องเที่ยวให้กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนบน 1 ในหัวข้อ **“การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว Life Style Sabaidee : Young Smart Farmer”** เพื่อขับเคลื่อนเกษตรสู่อุตสาหกรรมชั้นนำโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยี และนวัตกรรม ซึ่งเป็นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยการส่งเสริมให้กลุ่มเกษตรกร Young Smart Farmer ซึ่งเป็นเกษตรกรรุ่นใหม่ จำนวน 144 ราย คิดเป็นร้อยละ 4.13 ของกลุ่มเกษตรกรที่มีอยู่ในพื้นที่ 5 จังหวัด ได้แก่ อุดรธานี หนองคาย เลย หนองบัวลำภู และบึงกาฬ โดยการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้มีความสามารถด้านการเกษตร ทดแทนเกษตรกรผู้สูงอายุ และสร้างแรงจูงใจให้คนรุ่นใหม่หันมาใส่ใจการเกษตรบนเส้นทางท่องเที่ยว โดยนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการ สร้างรายได้จากพื้นที่แหล่งเพาะปลูกให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีการประสานประโยชน์ร่วมกันกับประชาชนในท้องถิ่น สามารถขายสินค้าทางการเกษตร/OTOP และสินค้าแปรรูปต่าง ๆ บนเส้นทาง การท่องเที่ยวได้ ในลักษณะ Flagship Project ซึ่งเป็นการบูรณาการ ร่วมกันของทุกภาคส่วน ทั้ง Value Chain ต้นทาง กลางทาง และ ปลายทาง ดังนี้

การวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) และปัจจัยสู่ความสำเร็จ

ต้นทาง

1. รวบรวมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร รวมทั้งการสร้างเรื่องเล่าการท่องเที่ยว

1.1 รวบรวมข้อมูลเกษตรกรรุ่นใหม่ (Young smart farmer) ที่มีความพร้อมตามพันธันทางการท่องเที่ยวที่มีความเข้มแข็ง และสร้างเรื่องเล่าเชื่อมโยงการท่องเที่ยวในพื้นที่

1.2 การวิจัยและพัฒนาปัจจัยการผลิต เพื่อส่งเสริมเกษตรกรในการพัฒนาดินให้เหมาะสมกับพืชแต่ละชนิด ตลอดจนสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม เช่น ปริมาณน้ำ อุณหภูมิ

1.3 ส่งเสริมการนำนวัตกรรมมาใช้ในการปลูกพืช และการเก็บเกี่ยวผลผลิต เช่น การปลูกพืชผักและผลไม้ในโรงเรือน คัดกรองแสง การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเก็บเกี่ยวผลผลิต เพื่อลดแรงงาน และจูงใจให้เกิดเกษตรกรรุ่นใหม่ที่จะส่งเสริมการพัฒนา ด้านการเกษตรของพื้นที่ต่อไปในอนาคต

1.4 การบูรณาการจัดทำแผนกับทุกภาคส่วนสู่การปฏิบัติในพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรการประสานประโยชน์ร่วมกันกับประชาชนในท้องถิ่น เพื่อให้คนในพื้นที่ (โดยเฉพาะเกษตรกร) สามารถสร้างรายได้ตลอดทั้งปี

2. การเพิ่มศักยภาพบุคลากร

2.1 การให้ความรู้แก่เกษตรกร young smart farmer ในการนำนวัตกรรมเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ /ความรู้เรื่องการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งเป็นเรื่องใหม่สำหรับเกษตรกรในพื้นที่

2.2 การสร้างจิตสำนึกรักษาสีงแวดล้อม เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม/สร้างจิตสำนึกรักษ่าบ้านเกิด ซึ่งจะส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่ร่วมมือกันในการพัฒนากลุ่มให้เกิดความยั่งยืน

2.3 การพัฒนาศักยภาพการสื่อสารด้านภาษา (ภาษาอังกฤษ จีน) ให้กับบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความพร้อม สำหรับการรองรับการเติบโตของนักท่องเที่ยว

กลางทาง

1. การปรับปรุงโครงการสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก

1.1 ปรับปรุงภูมิทัศน์ ทัศนียภาพ แลนด์มาร์ค สร้างเสน่ห์ เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อที่จะให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจและเป็นจุดท่องเที่ยวในการบอกต่อถึงความประทับใจดังกล่าวกับนักท่องเที่ยวกลุ่มใหม่

1.2 ปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ป้ายบอกทาง ลานจอดรถ ป้ายประชาสัมพันธ์ แผนที่การเดินทางท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อให้เกิดความสะดวกด้านการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ อย่างครบวงจร

2. การยกระดับมาตรฐานและการสร้างสรรคกิจกรรม

2.1 สร้างกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร สร้างสรรคกิจกรรมใหม่ ๆ สร้างความประทับใจ รักษาลูกค้ากลุ่มเดิม และดึงดูดลูกค้ากลุ่มใหม่

2.2 การแปรรูปสินค้าเกษตร ของที่ระลึกให้ได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับเพื่อรองรับการท่องเที่ยว

2.3 กำหนดมาตรฐาน และประเมินแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้ได้มาตรฐาน

ปลายทาง

1. การประชาสัมพันธ์

1.1 การประชาสัมพันธ์ผ่านทางเว็บไซต์การท่องเที่ยว การเจาะกลุ่มเป้าหมายด้วย เครื่องมือสมัยใหม่ เช่น Facebook Audience Insight / Google Analytic เป็นต้น ตลอดจนเครื่องมือประชาสัมพันธ์แบบดั้งเดิม เช่น แผ่นพับ (ที่มีหลากหลายภาษา) พร้อมทั้งจัดทำ animation สอดแทรก แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อเป็นการสร้างการรับรู้และการสร้างแบรนด์

1.2 การส่งเสริมการขายตลาดท่องเที่ยว

การออกงานและเข้าร่วมงาน event ทั้งในประเทศและต่างประเทศ การเจาะกลุ่มเป้าหมายเฉพาะทั้งมิติของผู้บริโภคและมิติของตัวสินค้ารวมทั้งการสร้างการรับรู้อย่างต่อเนื่อง

ประโยชน์ของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

- 1) ช่วยขยายตลาดให้แก่เกษตรกร เช่น จำหน่ายต้นอ่อนเมล็ดพันธุ์ ผลผลิต และภายหลังที่อาจมีการสั่งซื้อเป็นระยะต่อเนื่องได้
- 2) สามารถนำผลผลิตที่จำหน่ายไม่ทัน มาแปรรูปเป็นของที่ระลึก จำหน่ายให้นักท่องเที่ยวได้
- 3) มีรายได้เสริมจากธุรกิจอื่น ๆ และยังสามารถกระจายประโยชน์ไปยังคนอื่น ๆ ในชุมชนได้ เช่น ค้าขาย ที่พัก นำเที่ยว มัคคุเทศก์ การขนส่ง เป็นต้น

4) เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสืบค้นข้อมูล สร้างเครือข่ายความร่วมมือ และอาจเกิดการจุดประกายสู่ความรู้ใหม่ ๆ และการสร้างสรรค์ต่อยอดแนวความคิดต่าง ๆ

5) เกษตรกรเกิดการพัฒนาตนเอง และเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่เกิดการพัฒนาสู่ความยั่งยืน

6) การจัดการท่องเที่ยวแวะพักชมสวนเกษตรยังทำให้เพื่อนบ้านสามารถขายสินค้า ทั้งจากสวนเกษตร และสินค้าจำพวกอาหาร เครื่องดื่มได้เพิ่มมากขึ้น

7) คนในสังคมชุมชนเกิดความตระหนัก ยกย่องอาชีพ เกษตรกรเป็นอาชีพที่สำคัญอย่างยั่งยืนในสังคม และเกิดจิตสำนึก ร่วมรับผิดชอบต่อสังคม และสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1) การจัดทำแผนพัฒนากลุ่มจังหวัด 5 ปี (พ.ศ. 2561-2565) และแผนปฏิบัติการประจำปีของกลุ่มจังหวัดแต่ละปี ควรให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องได้เสนอโครงการ/กิจกรรม ที่สนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยเกษตรกรรุ่นใหม่ Young Smart Farmer ให้ครอบคลุมเชื่อมโยงทุกระบวนการพัฒนาแล้วบรรจุไว้ในแผนเพื่อรองรับการสนับสนุนงบประมาณนำไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่ได้จริง

2) การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตามเส้นทาง เพื่อเชื่อมโยงผลิตภัณฑ์หรือสินค้าการเกษตรในชุมชนควรมีเกษตรกรรุ่นใหม่ Young Smart Farmer ที่มีความพร้อมรองรับนักท่องเที่ยวทั้ง 5 จังหวัด (อุดร

หนองคาย เลย หนองบัวลำภู และบึงกาฬ) โดยมีต้นแบบอย่างน้อย จังหวัดละ 1-2 ราย

3) สร้างภาคีเครือข่าย Young Smart Farmer กลุ่มสบายดี และกลุ่มจังหวัดอื่น ๆ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และนวัตกรรมแปลกใหม่ เพื่อให้เกิดความเข้มแข็ง และเกื้อกูลกัน สามารถแก้ไขปัญหาการประกอบอาชีพ เกษตร ในลักษณะเดียวกันได้

4) ยกย่องและเชิดชูเกียรติเกษตรกรรุ่นใหม่ ที่ประสบผลสำเร็จ เพื่อประมวลองค์ความรู้เกษตรกรรุ่นใหม่ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนบน 1 (กลุ่มสบายดี) นำไปศึกษาหลักการทางวิทยาศาสตร์ วิจัยและพัฒนา นวัตกรรม เพื่อรองรับก่อนเผยแพร่ต่อไป

5) พัฒนาศักยภาพเกษตรกรรุ่นใหม่ Young Smart Farmer ให้มีความรู้ต่อยอดนวัตกรรมเพื่อหนุนเสริมกิจกรรมเดิมให้สามารถก้าวต่อไปได้โดยมีตลาดรองรับ รวมถึงการบริหารจัดการผลิตภัณฑ์หรือสินค้าและแหล่งบริการด้านการเกษตร เช่น ไร่เกษตรผลไม้ สวนไม้ดอกไม้ประดับ ให้มีคุณภาพ รวมถึงการทำของที่ระลึกที่เกี่ยวข้องตามเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม เพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกร และประชาชน

ผู้จัดทำ

นางนภาพร แก้วสี นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ
กลุ่มงานบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัด
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

นางสาวพัชนพร พันธุ์ชิน นักวิชาการพาณิชย์ชำนาญการ
สำนักงานพาณิชย์จังหวัดบึงกาฬ

นายสัญญา ยานสิทธิ์ นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ
สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัด
หนองบัวลำภู

การส่งเสริมการเกษตรด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมอย่างยั่งยืน

กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2

1. หลักการและเหตุผล

กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2 ประกอบด้วย จังหวัดสกลนคร นครพนม มุกดาหาร มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีแม่น้ำโขงเป็นเส้นกั้นพรมแดน ที่จังหวัดนครพนมและมุกดาหาร มีสะพานมิตรภาพเชื่อมระหว่างประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวที่จังหวัดมุกดาหารและนครพนม มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบสูง มีระดับความสูงเฉลี่ยของพื้นที่สูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 100–200 เมตร ที่ราบสำคัญคือ แอ่งสกลนคร มีพื้นที่ครอบคลุมจังหวัดสกลนคร จังหวัดนครพนม และจังหวัดมุกดาหาร มีลักษณะเป็นที่ราบกว้างใหญ่ มีหนองน้ำขนาดใหญ่บ้างเล็กบ้าง ที่สำคัญคือ หนองหารในจังหวัดสกลนคร

ด้านเกษตรกรรม พื้นที่เพาะปลูก 6,287,953 ไร่ สามารถแบ่งออกได้ 5 ส่วน ได้แก่ นาข้าว พืชไร่ สวนไม้ผลไม้ยืนต้น สวนผักไม้ดอก/ไม้ประดับ และด้านการเกษตรอื่น ๆ เป็นนาข้าวมากที่สุด จำนวน 4,168,253 ไร่ สินค้าเด่น ได้แก่ สินค้าประเภทผ้าและเกษตรแปรรูป รวมถึงสินค้า GI ได้แก่ ผ้าคราม ผ้าหมักโคลนหนองสูง เนื้อโคขุนโพนยางคำ ข้าวฮางหอมทองสกลทวาปี น้ำหมากเมาสกลนคร สับปะรดท่าอุเทน และลิ้นจี่นครพนม

ด้านการท่องเที่ยว จำนวนผู้เยี่ยมชมในจังหวัดและกลุ่มจังหวัด มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี โดยจำนวนนักท่องเที่ยวผู้มาเยี่ยมชมเยือนในปี พ.ศ.

ทุนฝึกอบรมเพื่อพัฒนาข้าราชการพลเรือนสามัญที่ปฏิบัติราชการในภูมิภาค

2557 อยู่ที่ประมาณ 3.46 ล้านคน ในขณะที่ในปี พ.ศ. 2559 อยู่ที่ 4.08 ล้านคน รายได้จากการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2 มีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปี โดยรายได้จากการท่องเที่ยวมีการเติบโตจาก 5,063 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2557 เป็น 6,422 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2559 **ท่องเที่ยวที่สำคัญของกลุ่มจังหวัด ได้แก่** วัดพระธาตุเชิงชุม วัดพระธาตุพนม วัดรอยพระพุทธบาทภูมโนรมย์ อุทยานหนองหารเฉลิมพระเกียรติ สะพานมิตรภาพ 2, 3 เป็นต้น

เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (กนพ.) มีมติ เมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2557 ตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร และเมื่อวันที่ 24 เมษายน 2548 ตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดนครพนม ซึ่งทั้ง 2 จังหวัด เป็นจังหวัดชายแดน มีสะพานมิตรภาพไทยลาวแห่งที่ 2 และ 3 เชื่อมกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว อีกทั้งกลุ่มจังหวัดฯ ยังมีสนามบินอีก 2 แห่ง คือ ท่าอากาศยานสกลนคร และท่าอากาศยานนครพนม ที่ทำให้การเดินทาง การคมนาคมขนส่ง ของกลุ่มจังหวัด สะดวกมากยิ่งขึ้น

โครงสร้างเศรษฐกิจ จากข้อมูลผลิตภัณฑ์มวลรวมกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2 ประมวลผลโดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สามารถสรุปได้ว่า ในปี 2560 กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2 มีผลิตภัณฑ์มวลรวม 124,325 ล้านบาท เศรษฐกิจของกลุ่มจังหวัดฯ ขึ้นอยู่กับภาคเกษตรกรรมเป็นหลัก โดยมีมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคการเกษตรอยู่ที่ 11,560 ล้านบาท รองลงมาคือ ภาคการศึกษา มีมูลค่าผลิตภัณฑ์ 7,920 ล้านบาท และการขายส่งและ

ทุนฝึกอบรมเพื่อพัฒนาข้าราชการพลเรือนสามัญที่ปฏิบัติราชการในภูมิภาค

การขายปลีก มีมูลค่าผลิตภัณฑ์ 5,569 ล้านบาท มี ผลิตภัณฑ์มวลรวมของ กลุ่มจังหวัด (GPP) รวม 124,325 ล้านบาท มีรายได้ต่อหัว 73,205 บาท/คน/ปี

ดังนั้น กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2 ได้เล็งเห็นโอกาสที่จะเกิดขึ้นใน 5-10 ปีข้างหน้าที่กำลังมาข้างหน้า พร้อมทั้งได้พิจารณาจากจุดแข็ง จากทำเลที่ตั้ง แหล่งผลิตสินค้าทางการเกษตร การค้าชายแดน และแหล่งท่องเที่ยว 3 ธรรม รวมทั้งจุดอ่อนของกลุ่มจังหวัดที่ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตรซึ่งมีศักยภาพในการผลิตในระดับปฐมนานกว่านักการค้า หรือนักการตลาด และไม่ใช่นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ในทางที่สร้างสรรค์ในการประกอบอาชีพ กลุ่มจังหวัดจึงได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนา “ครัวอาหารปลอดภัย ศูนย์กลางการค้าโลจิสติกส์ใหม่ เมืองแห่งความสุขทุกช่วงวัย” อันจะนำไปสู่การเพิ่มศักยภาพการแข่งขันและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของกลุ่มจังหวัด ภูมิภาค และประเทศ อย่างมั่นคงและยั่งยืนต่อไป

ทุนฝึกอบรมเพื่อพัฒนาข้าราชการพลเรือนสามัญที่ปฏิบัติราชการในภูมิภาค

การวิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มจังหวัด (สนุก) ด้านการเกษตร

จุดแข็ง -ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม -มีการเกษตรหลากหลาย(พืช ปศุสัตว์ ประมง) -สถานที่ท่องเที่ยวมีความหลากหลายทั้งด้านวัฒนธรรม ธรรมชาติ -มีแหล่งน้ำธรรมชาติ (หนองหาร แม่น้ำโขง ลำน้ำพุง ลำน้ำอูน ลำน้ำก่ำ ลำน้ำสงคราม ลำน้ำยาม) -มีศูนย์พัฒนาการศึกษาภูพานในพระราชดำริ -มีสถาบันอุดมศึกษาหลายแห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติจังหวัดสกลนคร มหาวิทยาลัยนครพนม มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสกลนคร	จุดอ่อน -เกษตรกรมีจำนวนลดน้อยลง -เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ -คนรุ่นใหม่ไม่นิยมอาชีพเกษตรกรรม -ขาดการบริหารจัดการฟาร์มที่ดี -ขาดเทคโนโลยี องค์ความรู้ และนวัตกรรมในการผลิตสินค้าเกษตร -ขาดเงินทุนในการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง
โอกาส -นโยบายภาครัฐให้การสนับสนุนด้านการเกษตร -การคมนาคมการขนส่งผลิตผลทางการเกษตรมีความสะดวกในการเชื่อมโยงไปยังตลาดทั้งในและต่างประเทศ -เป็นพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ	อุปสรรค -ระเบียบ ข้อกฎหมาย วิธีปฏิบัติของภาครัฐมีข้อจำกัดและไม่ยืดหยุ่น -ภัยพิบัติทางธรรมชาติ เช่น ภัยแล้ง วาตภัย อุทกภัย อัคคีภัย

แนวคิดที่ได้จากการฝึกอบรมและศึกษาดูงาน ณ ประเทศญี่ปุ่น

1. จากการฝึกอบรมในชั้นเรียน พบว่า โลกเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีการแข่งขันมากขึ้น เทคโนโลยีได้ก้าวเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อชีวิตประจำวันของเรามากขึ้น ทำให้เกิดนวัตกรรมอย่างมากมายในโลก เราจะได้เห็นความอัจฉริยะของสิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ และชีวิตจะถูกยกระดับคุณภาพ มีความสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสาร การคมนาคม การขนส่ง เทคโนโลยีต่าง ๆ จะเข้ามามีความสำคัญในการดำรงชีวิตแทบทุกมิติ แต่การพัฒนาเหล่านี้ก็นำมาซึ่งความถดถอยด้านทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมจะถูกทำลายมากขึ้น ภาวะโลกร้อน และภัยพิบัติทางธรรมชาติมีมากขึ้น สิ่งสำคัญจึงอยู่ที่ว่าเราจะอยู่กับนวัตกรรมอย่างไร เราจะทำอะไรให้การพัฒนานวัตกรรมเป็นไปอย่าง

ทุนฝึกอบรมเพื่อพัฒนาข้าราชการพลเรือนสามัญที่ปฏิบัติราชการในภูมิภาค

สร้างสรรค์และยั่งยืน ธรรมชาติยังคงอยู่และมีความอุดมสมบูรณ์อยู่คู่กับชุมชนเมือง นอกจากปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว ปัจจัยหนึ่งที่สำคัญมากในการกำหนดทิศทางการก้าวไปของประเทศไทยว่าจะก้าวเดินไปในทิศทางใดก็คือคนหรือชุมชนนั่นเอง ทำอย่างไรคนหรือชุมชนจึงจะพัฒนาก้าวทันเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมีคุณภาพ การเสริมสร้างความรู้ การปลูกฝังค่านิยม เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การทำงานแบบประชาธิปไตย เหล่านี้ล้วนจะนำมาซึ่งการพัฒนาอย่างสร้างสรรค์และอย่างยั่งยืนต่อไป

1.1) นวัตกรรม และสตาร์ทอัพ - นวัตกรรม คือ ความรู้ (Knowledge) ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) และความคุ้มค่า (Value) ซึ่งมีหลายรูปแบบ ทั้งในรูปแบบนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ นวัตกรรมกระบวนการ นวัตกรรมบริการ และนวัตกรรมทางรูปแบบธุรกิจ ซึ่งนวัตกรรมจะนำมาซึ่งความสามารถในการแข่งขันทั้งในด้านผลิตภาพ คุณภาพ เวลา ต้นทุนการผลิต ผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ การเติบโต เป็นต้น นวัตกรรมสร้างสรรค์จะนำมาซึ่งความสำเร็จของสตาร์ทอัพ นักธุรกิจใหม่ ๆ จะต้องปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว การแข่งขันที่เปลี่ยนไปเพื่อความสำเร็จของธุรกิจที่ยั่งยืน

1.2) การพัฒนาที่ยั่งยืน – การพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทของสังคมไทย ทั้งในเรื่องของการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน การพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน และการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน นั้น การน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ จะทำให้คน/สังคม/ชุมชน/เมือง/ประเทศ มีความรู้คู่คุณธรรม นำไปสู่

เศรษฐกิจ/สังคม/สิ่งแวดล้อม/วัฒนธรรม ที่สมดุลและพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

1.3) การมีส่วนร่วมของชุมชน - การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เพราะรากฐานที่มั่นคงย่อมเกิดจากคนในชุมชนเองที่ต้องร่วมกันคิด ร่วมกันปฏิบัติ/พัฒนา ร่วมกันรับประโยชน์หรือโทษจากการกระทำร่วมกันทำอย่างไรเพื่อให้ชุมชนเกิดการมีส่วนร่วมมากที่สุด มีการรับฟังความคิดเห็น ร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และร่วมรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ พร้อมต่อการแข่งขันบนโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงแบบไร้พรมแดนแห่งนี้

1.4) การทำงานแบบประชาธิปไตย - การทำงานแบบประชาธิปไตย เป็นการทำงานร่วมกันทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ ภาคประชาสังคม และภาคประชาชน ร่วมกันพัฒนาบ้านเมือง เพื่อความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน มีการทำงานแบบภาคีเครือข่าย ร่วมกันแสดงความคิดเห็น รับฟังความคิดเห็น ประชุมร่วมกัน รับผิดชอบร่วมกันสร้างสังคมไทยร่วมกันอย่างมีความสุขและยั่งยืนต่อไป

1.5) การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน – อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเติบโตอย่างต่อเนื่อง มีนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นในเอเชียแปซิฟิก ในสัดส่วนสูงกว่าพื้นที่อื่น ๆ และมีการเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยวจากประเทศเกิดใหม่ อาทิ จีน อินเดีย เป็นจำนวนมาก สำหรับประเทศไทยนั้น การท่องเที่ยวทะเลและชายหาดยังเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว แต่ความเสื่อมโทรมทางธรรมชาติโดยเฉพาะทะเลและชายหาดไทยก็เป็นที่น่าเป็นห่วงเช่นกัน ปัจจุบันนักท่องเที่ยวเอเชียมีแนวโน้มให้ความสนใจ

ทุนฝึกอบรมเพื่อพัฒนาข้าราชการพลเรือนสามัญที่ปฏิบัติราชการในภูมิภาค

การท่องเที่ยวในชนบทและป่าเขาเพิ่มมากขึ้น จึงเป็นโอกาสในการเชื่อมต่อ การท่องเที่ยวจากเมืองหลักไปยังพื้นที่เมืองรอง ปัจจุบันพฤติกรรม นักท่องเที่ยวจะเน้นการเยี่ยมชมสถานที่ทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม การรับประทานอาหาร และซื้อสินค้าพื้นเมือง การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ และผจญภัย การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อุทยาน และการท่องเที่ยว เชิงสุขภาพเพิ่มมากขึ้น เราต้องเตรียมตัวให้พร้อมในการส่งเสริม การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน รักษาสิ่งแวดล้อมให้อุดมสมบูรณ์คงเดิม วางแผนการ รับมือเรื่องโลกร้อน ขยะและมลพิษ อย่างรอบคอบและรอบด้าน เพื่อให้ เกิดผลกระทบกับทรัพยากรธรรมชาติให้น้อยที่สุด

2. จากการศึกษาดูงาน ณ ประเทศญี่ปุ่น ณ เมืองนาโกย่า และเมืองฟุกุโอกะ

สถานที่ศึกษา ดูงาน	ความรู้ที่ได้รับ
1) Destination Marketing Organization : DMO ชากะ	DMO เป็นรูปแบบของจัดตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจ (จิตอาสา) มีเป้าหมายการพัฒนาเชิงพื้นที่ เน้นการ ท่องเที่ยวของจังหวัดชากะ และเชื่อมโยงกับพื้นที่ใกล้เคียง(กลุ่มจังหวัด)ขั้นตอนการดำเนินงานของ DMO 1)แต่งตั้งคณะทำงานฯ ที่มีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทำงานในลักษณะจิตอาสาเน้นคนรุ่นใหม่ ที่ต้องการทำงานเพื่อพัฒนาชุมชนในพื้นที่ตนเอง 2) ศึกษา รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำมาวาง แผนการพัฒนาเชิงพื้นที่ในแต่ละระดับเมือง จังหวัด อำเภอ ตำบล ฯลฯศึกษารูปแบบการทำ DMO ในเมืองท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่ประสบความสำเร็จน่าผู้เชี่ยวชาญมาเป็นผู้ให้คำแนะนำ 3)จัด Workshop เรียนรู้การทำ DMO 4) กำหนดแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ (เน้นการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน) 5)ให้ความรู้และรับฟังความคิดเห็นของคนในพื้นที่/ชุมชนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้การทำงานรูปแบบ DMO 6)เริ่มจากพื้นที่เล็ก ๆ และคนที่พร้อม (ก่อน)(สร้างความภาคภูมิใจของคนในพื้นที่เกิดจิตสำนึก รักบ้านเกิด) เพื่อให้เกิดต้นแบบความสำเร็จแล้วจึงนำไปขยายผลในพื้นที่อื่น ๆ 7)สร้างการ กระจายความเติบโตในพื้นที่ต่าง ๆ และเชื่อมโยงกับพื้นที่ข้างเคียงแสวงหาความร่วมมือ 8) ส่งเสริม การตลาด(ประชาสัมพันธ์/สื่อ/web/ภาพยนตร์&TV/youtube/บทความ) เป้าหมายสำคัญคือสร้างความภาคภูมิใจของคนในพื้นที่เกิดจิตสำนึกรักบ้านเกิด

ทุนฝึกอบรมเพื่อพัฒนาข้าราชการพลเรือนสามัญที่ปฏิบัติราชการในภูมิภาค

สถานที่ศึกษา งาน	ความรู้ที่ได้รับ
2) องค์กรสวน ดอกไม้ Flora Shimabe	การปลูกสวนปลูกดอกไม้ (Begonia) ในระบบปิดที่ส่งขายเฉพาะประเทศญี่ปุ่นภายในโรงเรือนใช้ แรงงานคนเพียง 15 คน ใช้เครื่องจักรและเทคโนโลยีขนาดใหญ่เข้ามาช่วยในการดูแลกระบวนการ ผลิตทุกขั้นตอน ตั้งแต่การเตรียมดิน การปลูก การรดน้ำ พ่นยา คำนวณส่วนผสมปริมาณแร่ธาตุ อาหารรวมทั้งการควบคุมอุณหภูมิที่เหมาะสม และสามารถควบคุมคุณภาพได้การผลิตได้ตาม มาตรฐาน ปริมาณการผลิตประมาณ 800,000 ชุด/ปี ซึ่งทั้งหมดมีคุณภาพและมาตรฐานเดียวกัน นอกจากนี้ยังคำนึงถึงสภาพแวดล้อมโดยการใช้น้ำที่ไหลวนเวียนน้ำที่ใช้รดน้ำกลับมาใช้ซ้ำ โดยได้รับ การสนับสนุนจากภาครัฐ ในรูปแบบเงินลงทุนในการสร้างโรงเรือนแบบให้เปล่าร้อยละ 50 และให้กู้ ระยะยาว 20 ปี ในอัตราดอกเบี้ยต่ำ (ร้อยละ 1) รวมทั้งสถาบันการศึกษา หรือหน่วยงานวิจัย ที่ คิดค้นนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อช่วยสนับสนุนการผลิตของเกษตรกร เช่น เมล็ดพันธุ์ สาย พันธุ์ที่เหมาะสม เป็นต้น
3) ฟาร์มสตอ เบอร์รี่ (Tsumi Tsumi Ichigo Farm)	ฟาร์มสตอเบอร์รี่ในโรงเรือนระบบปิด นำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อลดแรงงานคน ใช้ระบบคอมพิวเตอร์ใน การควบคุมอุณหภูมิ ระบบให้น้ำ ใส่ปุ๋ย มีรายได้หลักจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ใช้การบอกเล่า เรื่องราว (Story) ดึงดูดนักท่องเที่ยว แต่ละปีมีนักท่องเที่ยวประมาณ 25,000 คน โดยเก็บค่าเข้าชม คนละ 1,700 เยน หรือปีละประมาณ 42.5 ล้านบาท หรือประมาณ 12 ล้านบาท มีการแปรรูป ผลผลิตในส่วนที่เกินความต้องการ เช่น แยม โยเกิร์ต เป็นต้น รวมทั้งมีการทำประกันภัยผลผลิตทาง การเกษตรเพื่อลดความเสี่ยง
4) เกษตรโรบอ บริษัท Inaho	บริษัท Inaho ซึ่งเป็นบริษัทที่มีแนวคิดรูปแบบธุรกิจการเกษตรแนวใหม่ โดยใช้หุ่นยนต์ (Robot) เข้า มาช่วยในการเก็บเกี่ยวผลผลิตการเกษตร เช่น พริกหวาน หน่อไม้ฝรั่ง แตงกวา มะเขือม่วง เพื่อแก้ไข ปัญหาการขาดแคลนแรงงานด้านเกษตรและเกษตรกรสูงอายุ รวมไปถึงการลงทุนซื้อหุ่นยนต์ เป็น การร่วมแชร์ส่วนแบ่งกำไรที่เกิดขึ้นจากรายผลผลิตของเกษตรกร ขณะนี้บริษัทอยู่ระหว่างวิจัย ข้อมูลส่วนแบ่งกำไรที่เหมาะสมและพัฒนาหุ่นยนต์ให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

3. การประยุกต์ใช้ ในการพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2

จากการฝึกอบรมในชั้นเรียน และการศึกษาดูงาน ณ ประเทศญี่ปุ่น สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานด้านการส่งเสริมการเกษตรด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมอย่างยั่งยืน ของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2 ได้ดังนี้

3.1 การสร้างจิตสำนึกรักบ้านเกิด เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตนรวมทั้งการมีจิตสาธารณะ และการมีความรับผิดชอบต่อสังคม สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะนำพาประเทศไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

3.2 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคสังคม ภาคประชาชน ฯ เข้ามามีส่วนร่วมรับฟังปัญหา และร่วมกันแก้ไขปัญหา พัฒนาเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ไปพร้อม ๆ กัน ส่งเสริมให้คนในชุมชนกล้าคิด กล้าแสดงความคิดเห็น มีความรัก ความสามัคคี และมีการสร้างเครือข่ายของชุมชนที่มีความเข้มแข็ง และพึ่งตนเองได้ต่อไป

3.3 การส่งเสริมวัฒนธรรม ที่โดดเด่นของชุมชน ให้เป็นที่ประจักษ์ ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ง่าย ทั้งเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมให้คงอยู่ ไม่สูญหายไปกับกาลเวลา ส่งเสริมในเด็กได้รู้จักวัฒนธรรมพื้นถิ่นของตน ปลูกฝังค่านิยมที่ต้องรักษาและอนุรักษ์วัฒนธรรมเก่าแก่ สืบสานประเพณี วัฒนธรรมอันดีงาม ทุกรุ่น ๆ ไป อีกทั้งยังเป็นการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวสร้างรายได้อีกทางหนึ่ง

3.4 การนำเทคโนโลยี หรือนวัตกรรม มาปรับใช้เพื่อส่งเสริมการเกษตร ทั้งในด้านยกระดับการผลิต การเพิ่มมูลค่า การลดต้นทุน และการพัฒนาคุณภาพให้ตรงตามความต้องการของตลาด

4. ข้อเสนอในการส่งเสริมการเกษตรด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมอย่างยั่งยืน ของกลุ่มจังหวัดสนุก

แนวทางการส่งเสริมการผลิตพืชผักคุณภาพ ปลอดภัยได้มาตรฐาน โดยใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม

1) เนื่องจากการผลิตภาคการเกษตรของกลุ่มจังหวัดสุรินทร์ มีการผลิตที่หลากหลาย ทั้งด้านพืช ด้านปศุสัตว์ ด้านประมง และการแปรรูปสินค้าเกษตร การส่งเสริมการเกษตรด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม อย่างยั่งยืนในระยะเริ่มต้นนี้ควรที่จะมีเป้าหมายชนิดสินค้าเกษตรที่ชัดเจน ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้ว เห็นควรเลือกชนิด “พืชผัก” ด้วยเหตุผลในการดำเนินการตามนโยบาย “การตลาดนำการผลิต” ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และสอดคล้องกับนโยบายของจังหวัดและกลุ่มจังหวัด โดยมีเป้าหมายตลาดรองรับ ได้แก่ 5ร. ดังนี้ 1.โรงพยาบาล 2.โรงเรียน 3.โรงแรม 4.ร้านอาหาร และ 5.เรือนจำ ซึ่งปัญหาในการผลิตพืชผักของกลุ่มจังหวัดสุรินทร์ มีความคล้ายคลึงกัน คือ ในฤดูฝนจะทำให้มีผลผลิตต่ำ ในขณะที่ความต้องการพืชผักของ 5ร. ยังมีความสม่ำเสมอ อีกทั้งนโยบายและเป้าหมายที่จะเป็นครัวอาหารปลอดภัยในการผลิตพืชผักจึงต้องมีการบริหารจัดการให้ได้คุณภาพและมาตรฐานในการผลิตตามมาตรฐานของไทยและสากลต่อไป

2) การนำแนวทางของ DMO มาใช้ ในลักษณะของคณะทำงานจิตอาสาเฉพาะกิจ โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาเชิงพื้นที่ เป็นการเน้น

ทุนฝึกอบรมเพื่อพัฒนาข้าราชการพลเรือนสามัญที่ปฏิบัติราชการในภูมิภาค

การพัฒนาด้านการเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน โดยในระยะเริ่มต้นอย่างน้อย จังหวัดละ 1 แห่ง โดยคำนึงถึงศักยภาพของคนและพื้นที่ เริ่มตั้งแต่ การแต่งตั้งคณะทำงานที่มีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ที่มีความเป็นจิตอาสา เป็นคนรุ่นใหม่ที่มีวิสัยทัศน์เข้ามาร่วม ได้แก่ Young Smart Farmer จิตอาสา/ผู้นำชุมชน ผู้แทนภาคการศึกษาผู้ประสบความสำเร็จในด้าน ที่เกี่ยวข้อง ผู้นำทางศาสนา องค์กรทุนที่พร้อมให้การสนับสนุน ส่วนราชการ ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น เพื่อร่วมกันรวบรวม ศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดทำยุทธศาสตร์ แผนงาน โครงการ โดยการทำ Workshop เรียนรู้ ร่วมกัน กำหนดเป้าหมาย แนวทาง และวิธีการดำเนินการต่อไป โดยใน ระยะเริ่มต้นเน้นในการปรับทัศนคติให้เกิด “สำนึกรักบ้านเกิด” “สร้างความภาคภูมิใจในเกษตรกรรมพื้นถิ่น” สร้างความภาคภูมิใจให้ตนเอง ชุมชน และคณะทำงาน แล้วจึงขยายผลสู่ชุมชนเครือข่ายอื่น ๆ ต่อไป

3) การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมในการผลิตพืชผักปลอดภัย ทั้งในและนอกโรงเรือนมาใช้ โดยหาได้จากสถาบันการศึกษาทั้งภายในและ ภายนอกพื้นที่ ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีอยู่มากมาย ทั้งงานวิจัยและสิ่งประดิษฐ์ จึงควรนำสิ่งเหล่านี้มาปรับใช้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น เรื่องการให้น้ำ ให้ปุ๋ยทางท่อ หรือเทคโนโลยีการผสมปุ๋ย การเตรียมดิน เทคโนโลยีการเก็บเกี่ยว ที่เหมาะสม การควบคุมอุณหภูมิสำหรับพืชบางชนิด นวัตกรรมการใช้พันธุ์ ที่ดี ตลอดจนเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ ในการแปรรูปสินค้า

4) การนำแนวคิดในการแบ่งปันผลประโยชน์ของ Inaho มาใช้ ซึ่งมองว่าเป็นนวัตกรรมในด้านการบริหารจัดการแบบใหม่ ซึ่งจะทำให้ เอกชนมีส่วนร่วมในการร่วมลงทุนการผลิต และไม่เป็นการสร้างภาระของการ

ซ่อมแซมบำรุงรักษาแก่เกษตรกร เจ้าของปัจจัยการผลิต/เครื่องจักร ได้นำข้อมูลการใช้ไปพัฒนาต่อไป เกษตรกรได้ใช้เครื่องจักรที่ทันสมัยอยู่เสมอ เกษตรกรและเอกชนผู้ให้ใช้เครื่องจักรต่างมีผลตอบแทนซึ่งกันและกันที่มีความเป็นธรรม

5) การพัฒนาเข้าสู่มาตรฐานการผลิตสินค้าเกษตร ทั้งในระดับ GAP และ Organics เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยคำนึงถึง การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นและองค์รวม การพัฒนาสังคม วัฒนธรรม ที่สมดุลและพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น พร้อมการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการตลาดต่อไป

ทั้งนี้ การดำเนินงานจะบรรลุวัตถุประสงค์และประสบความสำเร็จได้ จึงควรมีการปรับเปลี่ยนหรือแก้ไขข้อจำกัดบางอย่าง เช่น

(1) ในการสนับสนุนงบประมาณ วัสดุ ครุภัณฑ์ จากภาครัฐ ควรมีการยืดหยุ่น ปรับเปลี่ยนได้ เช่น การจัดซื้อจัดจ้าง บางกรณีอาจใช้วิธีพิเศษได้ เช่น การสนับสนุนโรงเรือน อาจจะไม่เป็นไปตามแบบมาตรฐาน ทั้งนี้เนื่องจากอาจจะต้องปรับเปลี่ยนตามชนิดของพืช และนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีที่ต้องใช้ในหรือนอกโรงเรือน

(2) การใช้จ่ายเงินหมุนเวียน เมื่อเกิดรายได้ขึ้นในโครงการ ควรสามารถใช้จ่ายต่อไปได้ทันที แต่มีการบริหารจัดการด้านการตรวจสอบได้ โปร่งใส ทุกขั้นตอน และเป็นไปตามเงื่อนไขของโครงการ

ทุนฝึกอบรมเพื่อพัฒนาข้าราชการพลเรือนสามัญที่ปฏิบัติราชการในภูมิภาค

ผู้จัดทำ

นายจิรัฏฐิติกาล โพธิผล นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ

นางทัศนีย์ มุลสมบัติ นักวิชาการพาณิชย์ชำนาญการ

นางณริศญาทิพย์ มีระหงษ์ นักวิชาการสหกรณ์ชำนาญการ

นวัตกรรมการพัฒนาภูมิปัญญาผู้สูงอายุสู่เทคโนโลยี การผลิตผ้าไหมโบราณ

1. ข้อมูลทั่วไปและแนวทางพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนล่าง 1

กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 (กลุ่มนครชัยบุรีรินทร์) ประกอบด้วย จังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ และสุรินทร์ มีพื้นที่ประมาณ 51,720.19 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 32,323,535 ไร่ สภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูง ดินร่วนปนทราย และดินเค็ม มีแม่น้ำสำคัญ ได้แก่ แม่น้ำมูล แม่น้ำชี มีฤดูกาล 3 ฤดู ได้แก่ ฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูแล้ง แบ่งเขตการปกครองเป็น 4 จังหวัด 88 อำเภอ 758 ตำบล 10,026 หมู่บ้าน เขตการปกครองส่วนท้องถิ่น 218 เทศบาลนคร/เมือง/ตำบล และ 656 อบต. ปี 2560 พบว่า กลุ่มจังหวัด “นครชัยบุรีรินทร์” มีประชากรจำนวน 6,767,667 คน คิดเป็นร้อยละ 10.26 ของจำนวนประชากรทั้งประเทศ (65,931,550 คน) โดยส่วนใหญ่เป็นประชากรวัยแรงงาน โดยมีอายุระหว่าง 35 – 50 ปี และมีแนวโน้มว่าประชากรผู้สูงอายุจะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีความหนาแน่นของประชากรในพื้นที่กลุ่มจังหวัด คิดเป็น 130 คน/ตารางกิโลเมตร

2. แนวทางการพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1

2.1 เป้าหมายการพัฒนา

“ศูนย์กลางของเกษตรอุตสาหกรรม ผลิตภัณฑ์ไหม ท่องเที่ยว
อารยธรรมขอม และสังคมเป็นสุข”

2.2 ประเด็นการพัฒนา

ประเด็นการพัฒนาที่ 1 การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันเกษตรอุตสาหกรรมและแปรรูป

ประเด็นการพัฒนาที่ 1 การพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์ใหม่

ประเด็นการพัฒนาที่ 3 ยกระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิต

2.3 ตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ (Strategies Position) ได้แก่

- (1) แหล่งผลิตสินค้าเกษตรและอาหารปลอดภัย
- (2) แหล่งท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย ทั้งการท่องเที่ยวอารยธรรม ขอม เขื่อนเวศน์ การกีฬาที่มีชื่อเสียง
- (3) แหล่งผลิตผลิตภัณฑ์ใหม่ระดับประเทศ
- (4) ประตูสู่อีสาน และเชื่อมโยงการค้าชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน

2.4 Unique Position กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตอนล่าง 1 คือ “ FASTTT ”

F = FUN ความสนุก เกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยว ผจญภัย ที่ทำให้ลัดวัยหรือกระชุ่มกระชวย การกีฬา

A = Agriculture การเกษตร เน้นที่เป็นเศรษฐกิจหลักของกลุ่มจังหวัดฯ ได้แก่ ข้าวหอมมะลิ มันสำปะหลัง โคเนื้อ/โคขาว

S = SILK ผลิตภัณฑ์ไหม ทุกจังหวัดในกลุ่มจังหวัดฯ มีวัฒนธรรมสิ่งทอ ผ้าไหมอันเป็นอัตลักษณ์เฉพาะ แต่ละจังหวัด จังหวัดนครราชสีมา มี “ไหมหางกระรอก” เป็นผ้าไหมโคราชที่มีชื่อเสียง

ทุนฝึกอบรมเพื่อพัฒนาข้าราชการพลเรือนสามัญที่ปฏิบัติราชการในภูมิภาค

เป็นเอกลักษณ์โดดเด่น “ไหมหมีคั่นขอนารี” ของจังหวัดชัยภูมิ เป็นลวดลายที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ฯ ทรงมีพระราชดำริให้อนุรักษ์ไว้มีความประณีตสวยงาม จังหวัดบุรีรัมย์ ลายไหมที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักคือ “ชิ้นดินแดง” และลายที่ได้รับการพัฒนาใหม่คือ “ไหมหางกระรอกหมีภูภิมย์” หรือ “LAVA SILK” มีลวดลายเฉพาะตัว และ “ผ้าไหมมัดหมี่ลายโฮล” จังหวัดสุรินทร์ อยู่ที่บ้านไหมน้อยซึ่งเป็นส่วนในสุดของรังไหม มีลวดลายสีสันทันเป็นแบบฉบับทางสุรินทร์และบ้านท่าสว่างมีโรงงานทอผ้าไหม ที่ทอผ้าให้ผู้นำ APAC ที่เดินทางมาร่วมประชุมที่ประเทศไทยเมื่อปีพ.ศ. 2546

T = Tourism การท่องเที่ยว กลุ่มจังหวัดมีการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทั้งด้านวัฒนธรรมขอมโบราณวัฒนธรรมท้องถิ่น การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ

T = Trade การค้า ภาคค้าปลีกค้าส่งสร้างรายได้ 56,673 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 12.48 ของผลิตภัณฑ์มวลรวม อยู่ในลำดับที่ 3 ของผลิตภัณฑ์มวลรวม นอกจากนี้ยังมีด้านค้าขายแดน ทั้งจุดผ่อนปรนการค้าชายแดนช่องสายตะกู จังหวัดบุรีรัมย์ และจุดผ่านแดนถาวรช่องจอม จังหวัดสุรินทร์

T = Transform หรือการสร้างขยะให้มีคุณค่าเป็นพลังงานทดแทน เกิดจากปริมาณขยะมูลฝอยที่มีจำนวนมากและการนำกลับไปใช้น้อย โดยนวัตกรรมการสร้างเชื้อเพลิงจากขยะมูลฝอย (Refuse Derived Fuel : RDF)

3. สถานการณ์ผู้สูงอายุในกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์

ในปี 2560 พบว่า กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 มีประชากรสูงอายุ จำนวน 6,693,963 คน คิดเป็นร้อยละ 16 ของจำนวนประชากรในกลุ่มจังหวัดทั้งหมด โดยเป็นเพศชาย จำนวน 489,762 คน เพศหญิง จำนวน 599,659 คน ซึ่งหมายความว่ากลุ่มจังหวัดฯ ได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแล้ว (ประชากรอายุมากกว่า 60 ปี มีมากกว่า ร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด) และมีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปี โดยจากโครงสร้างประชากร คาดว่าอีกไม่กี่ปีข้างหน้าจะก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ โดยจังหวัดที่มีประชากรสูงอายุมากที่สุด ได้แก่ จังหวัด นครราชสีมา จำนวน 435,347 คน

ผู้สูงอายุที่อยู่ลำพังคนเดียว ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ระหว่างปี พ.ศ.2555 – 2559 ขึ้นลงไม่คงที่ อาจจะขึ้นอยู่กับสภาวะทางเศรษฐกิจ และการที่คนออกไปทำงานนอกพื้นที่ที่อยู่อาศัย จึงทำให้ผู้สูงอายุอยู่ตัวคนเดียว โดยในปี พ.ศ. 2555 พบผู้สูงอายุที่อยู่ลำพังคนเดียว ร้อยละ 5.1 ปี 2556 พบร้อยละ 4.5 ปี 2557 พบร้อยละ 5.7 ปี 2558 พบร้อยละ 5.0 และปี 2559 พบร้อยละ 7.5 ซึ่งสูงกว่าทุกปีที่ผ่านมา และจากการสำรวจการทำงานของผู้สูงอายุในประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2558 – 2560 พบว่าจำนวนเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีจำนวนมากที่สุดในประเทศ ในปี พ.ศ. 2560 คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 35.78 ของผู้สูงอายุที่ทำงานในประเทศไทย และเป็นชายมากกว่าหญิง ซึ่งอาจสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากรที่มีแนวโน้มของผู้สูงอายุมากขึ้น ประกอบกับ

ผู้สูงอายุที่เกษียณอายุแล้ว ไม่มีเงินออมมากพอ ขาดรายได้ในการเลี้ยงชีพ ขาดความมั่นคงทางการเงิน ปัญหาความเจ็บป่วยและค่ารักษาพยาบาล อีกทั้งผู้สูงวัยยังมีประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถและความเชี่ยวชาญที่หลายองค์กรยังต้องการรักษาไว้ จึงมีผู้สูงวัยที่ทำงานเป็นจำนวนมากขึ้น

4. แนวคิดจากการศึกษาดูงาน ณ ประเทศญี่ปุ่น

4.1 แนวคิดจากการศึกษาดูงาน จังหวัดกิฟุ ประเทศญี่ปุ่น

(1) พิพิธภัณฑ์ Nagaragawa Ukai Museum ในพิพิธภัณฑ์จะแสดงประวัติและเรื่องราวการจับปลาอายุด้วยนกกาน้ำที่แม่น้ำนาการะ ซึ่งในอดีตจะเป็นการจับปลาเพื่อเอาไปถวายกษัตริย์แต่ถ้าหากตัวไหนมีรอยแหง็กก็จะเก็บเอาไว้กินเองหรือให้เป็นอาหารของนก การจับปลาจะต้องจับเฉพาะเวลากลางคืนโดยชาวประมงที่เรียกว่า “อุโซ” จะเอาเชือกผูกคอนกเอาไว้ให้กลืนปลาไม่ได้แล้วจะจุดโคมไฟไว้ที่หัวเรือเมื่อปลาเห็นแสงไฟก็จะว่ายมาใกล้ ๆ เมื่อเกล็ดสะท้อนกับแสงไฟจึงทำให้คนจับปลาได้ การจับปลาด้วยนกกาน้ำถือว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมพื้นบ้านที่จับต้องไม่ได้ของประเทศญี่ปุ่นที่ได้รับการสืบทอดมาแต่โบราณ มีบันทึกไว้ใน “นิฮงโชะกิ” และ “โคจิจิกิ” ซึ่งเป็นเอกสารประวัติศาสตร์เก่าแก่ของญี่ปุ่นว่าศิลปะการจับปลาด้วยนกกาน้ำที่แม่น้ำนาการะมีมานานกว่า 1,300 ปี และได้รับการขึ้นทะเบียนให้เป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมพื้นบ้านที่จับต้องไม่ได้ซึ่งมีความสำคัญของญี่ปุ่น ซึ่งผู้ที่จับปลาด้วยนกกาน้ำฝ่ายพิธีการแห่งสำนักราชวังจะได้รับการสืบทอดตำแหน่งกันมาจากรุ่นสู่รุ่นและปัจจุบันเหลืออยู่เพียง 6 ครอบครัว

(2) สวนดอกไม้ Flora Shimabe และ Tsumi Tsumi Ichigo Farm โดยสวน Flora Shimabe เป็นสวนที่ปลูกดอก Begonia ในกระถางส่งขายทั่วประเทศญี่ปุ่น ซึ่งสวนนี้จะมีการนำเครื่องจักรขนาดใหญ่มาช่วยในการจัดการดูแลการปลูก เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตตั้งแต่การผสมวัสดุปลูก การควบคุมอุณหภูมิโดยโรงเรือน จนถึงการบรรจุและส่งจำหน่ายซึ่งภาครัฐให้การสนับสนุนการลงทุน ใช้แรงงานคนเพียง 15 คนในการดูแล ซึ่งบางส่วนจะเป็นผู้สูงอายุ และในส่วนของฟาร์ม Tsumi Tsumi Ichigo Farm จะเป็นฟาร์มปลูกสตอเบอรี่พันธุ์ Nouhime ซึ่งจะมีขนาดใหญ่ประมาณเท่าไข่ไก่ จะใช้โรงเรือนในการควบคุมอุณหภูมิในการปลูก มีการวางระบบน้ำ การให้น้ำ การขยายพันธุ์ ตลอดจนการเก็บเกี่ยว การแปรรูปและการจัดจำหน่าย โดยจะมีการใช้ระบบการประกันภัยผลผลิต ซึ่งการบริหารจัดการในช่วงต้นจะมีภาครัฐให้การสนับสนุนและปัจจุบันได้กลายเป็นแหล่งเรียนรู้และศึกษาดูงาน

(3) แหล่งเรียนรู้ Gifu Media Cosmos เป็นแหล่งเรียนรู้ศูนย์กลางของชุมชนที่ได้รับการขนานนามว่า “แหล่งเรียนรู้อันอบอุ่นวัยที่แสนสงบ” สร้างขึ้นเมื่อปี ค.ศ.2015 ได้รับการออกแบบโดย โตโย อิโตะ สถาปนิกที่มีชื่อเสียงชาวญี่ปุ่น ตัวอาคารมีจุดเด่นคือหลังคา ซึ่งทำจากไม้เนื้อแข็งสานกันคล้ายตาข่ายและโดมผ้าใบทรงครึ่งวงกลมขนาดยักษ์ภายในอาคาร พื้นที่ภายในแบ่งออกเป็น 3 ส่วนตามวัตถุประสงค์การใช้งาน ได้แก่ FUFU เป็นลักษณะเหมือนห้องสมุดเมือง Doki Doki เป็นพื้นที่สำหรับจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมและนิทรรศการ Wai Wai เป็นศูนย์กลางชุมชนสำหรับการพบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน

(4) พิพิธภัณฑ์ Seki Hamono Museum เป็นพิพิธภัณฑ์ที่บอกเล่าเรื่องราวประวัติศาสตร์ของ “มิดแห่งเซกิ” ซึ่งเป็นมิดที่มีชื่อเสียงไปทั่วญี่ปุ่นกว่า 700 ปี ว่า “ไม่หัก ไม่งอ และคมกริบ” เป็นหนึ่งในสามแหล่งผลิตมิดที่มีชื่อเสียงที่สุดในโลก ร่วมกับเมืองโซลิ่งเงินของประเทศเยอรมันนีและเมืองเซฟฟีลด์ของประเทศอังกฤษจากทักษะดั้งเดิมที่สืบทอดกันมารวมกับวิทยาการสมัยใหม่ทำให้ปัจจุบันสามารถสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ มากมาย เช่น มิดทำครัวที่มีคุณภาพ กรรไกร กรรไกรตัดต้นไม้ กรรไกรตัดเล็บ และการทำดาบซามูไรที่ระลึก ซึ่งนักท่องเที่ยวที่เข้าชมจะได้ทดลองตีเหล็ก ได้สัมผัสกับดาบซามูไร นักท่องเที่ยวหญิงยังมีบริการให้แต่งกายชุดกิโมโนถ่ายรูป มีร้านค้าให้เลือกซื้อของฝากของที่ระลึกที่ผลิตจากเหล็กอย่างหลากหลาย พิพิธภัณฑ์เซกิฮาโมโน (Seki Hamono Museum) มีจุดเด่นที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวคือความเป็นตำนานในเรื่องราวของดาบซามูไร และแหล่งแร่เหล็กคุณภาพดี ประกอบกับการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวของหน่วยงานภาครัฐ และการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ที่ดีในรูปแบบเอกชนจึงทำให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมอย่างไม่ขาดสาย

4.2 แนวคิดจากการศึกษาดูงาน เมืองฟูกูโอกะ ประเทศญี่ปุ่น

(1) เมืองฟูกูโอกะ (Fukuoka) ฟูกูโอกะเป็นเมืองที่ใหญ่เป็นอันดับ 8 ของญี่ปุ่น และเป็นเมืองที่ใหญ่ที่สุดของเกาะคิวชู ตั้งอยู่ริมชายฝั่งทิศตะวันตกเฉียงเหนือของเกาะคิวชู มีประชากรมากเป็นอันดับ 5 ของญี่ปุ่น และเป็นเมืองหน้าด่านที่มีสนามบินนานาชาติที่ใหญ่ที่สุดของเกาะคิวชู ซึ่งมีความเจริญ มีระบบสาธารณูปโภคต่าง ๆ ครบถ้วน มีระบบการขนส่งที่

สะดวก เมืองถูกจัดอย่างเป็นระเบียบ สะอาดและมีความปลอดภัย มีสถานที่ท่องเที่ยวที่หลากหลาย อาทิเช่น สถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ สวนสาธารณะ วัด ศาลเจ้า แหล่งช้อปปิ้งและอาหาร ที่สำคัญมีการบริหารจัดการเมืองที่ดี ทั้งด้านการท่องเที่ยว ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการเกษตร โดยเฉพาะด้านคุณภาพชีวิต ซึ่งมีการจัดสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกตามแนวคิดอารยสถาปัตย์เพื่อคนทั้งมวล (Universal Design) ซึ่งช่วยลดอุปสรรคในการดำเนินชีวิตหรือเดินทางให้คนทุกช่วงวัย โดยเฉพาะผู้สูงอายุและคนพิการ ซึ่งมีการจัดบริการที่ครอบคลุม ทุกคนสามารถใช้งานได้อย่างสะดวก ปลอดภัย อาทิเช่น พื้นบล็อกนำทาง (Braille block) สำหรับคนพิการที่จอดรถ/ห้องน้ำคนพิการ รถเข็นผ่อนแรงสำหรับผู้สูงอายุใส่ของ ทางลาดบริเวณเข้า-ออกอาคาร ทางลาดขึ้นรถเมล์/รถไฟฟ้า ลิฟท์ขึ้นสะพานลอย รถลิฟท์และรถเข็นภายในเครื่องบิน การใช้สีนำทาง มัลติมีเดียสำหรับผู้พิการทางสายตา การออกแบบป้ายโดยใช้สัญลักษณ์ที่เข้าใจง่าย เพื่อจัดอุปสรรคด้านภาษา เป็นต้น

(2) บริษัท Inaho Corporation จำกัด (สาขาคาซิม่า) เป็นบริษัทนวัตกรรมด้านการเกษตรแนวใหม่ของญี่ปุ่น สำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ จังหวัดคานางาวะ เมืองคามาคุระ ได้ใช้แนวคิดการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ของประเทศญี่ปุ่น เป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนานวัตกรรมหุ่นยนต์เก็บเกี่ยวผลผลิตการเกษตร เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ของญี่ปุ่นเป็นผู้สูงอายุ และมีแนวโน้มลดลงเรื่อย ๆ ทำให้เกิดปัญหาขาดแคลนแรงงาน ค่าแรงสูงขึ้น ประกอบกับปัญหาที่สำคัญในการทำเกษตร คือ ระยะเวลาการเก็บเกี่ยวผลผลิตต้องใช้เวลาานาน มีความยากลำบาก ปัญหา

สุขภาพของเกษตรกร(ผู้สูงอายุ) และมาตรฐานของผลผลิต ดังนั้น บริษัท Inaho จึงเกิดแนวคิดสร้างหุ่นยนต์ (Robot) ช่วยเก็บเกี่ยวผลผลิตขึ้น ซึ่งช่วยลดระยะเวลาการเก็บเกี่ยว ลดอัตราการใช้แรงงานคน ลดค่าใช้จ่าย และผลผลิตมีคุณภาพได้มาตรฐานที่สำคัญผู้สูงอายุมีเวลาพักผ่อนมากขึ้น สามารถทำกิจกรรมนันทนาการอื่นได้

5. ประชาชนชาวบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุ

ประชาชนชาวบ้านคือบุคคลที่ภูมิปัญญาและมรดกความรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งจนสั่งสมเป็นประสบการณ์และเป็นขุมทรัพย์ทางปัญญาที่มีคุณค่าสำคัญของแผ่นดิน ซึ่งองค์ความรู้นั้นอาจจะเกิดจากสังเกตศึกษา ค้นคว้า ฝึกฝน ลองผิดลองถูก หรือได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษจากรุ่นสู่รุ่น เป็นเรื่องราวและเรื่องเล่าผสมผสาน การดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่าของบุคคลและสังคมนั้น ๆ ในปัจจุบันภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ อาทิเช่น ศาสนา ภาษา ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ฯลฯ ประชาชนชาวบ้านที่เป็นเจ้าของภูมิปัญญาหรือผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญานั้นส่วนใหญ่จะเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย ที่ในปี พ.ศ. 2564 นี้ จะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ ซึ่งภาครัฐจะต้องมีนโยบายและแผนการในการบริหารจัดการในเรื่องดังกล่าวโดยเฉพาะในด้านสุขภาพและสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่

ปัจจุบันด้วยการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมไทย ที่ประชาชนในวัยหนุ่มสาวซึ่งเป็นวัยทำงานส่วนใหญ่จะเดินทางไปศึกษาและทำงานในเมืองหลวงหรือเมืองใหญ่ ซึ่งเป็นที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรม โดยปรากฏเด่นชัดคือสังคมในชนบทจะพบว่าแนวโน้มผู้สูงอายุจะอยู่บ้าน

เพียงลำพังหรืออยู่ดูแลหลานซึ่งพ่อแม่ไปทำงานที่ต่างจังหวัดเพิ่มมากขึ้น และโดยส่วนใหญ่ผู้สูงอายุก็มักจะมีปัญหาเรื่องสุขภาพร่างกายอยู่แล้ว หากอยู่เพียงลำพังจะทำให้บั่นทอนสุขภาพจิตตลอดจนคุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่อันส่งผลให้ภาครัฐต้องดูแลเพิ่มมากขึ้น ซึ่งในปัจจุบันภาครัฐ ได้แก้ไขปัญหาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยใช้นโยบายจ่ายเบี้ยยังชีพ ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ดังนั้น จากสถานการณ์แนวโน้มดังกล่าว หากผู้สูงอายุได้มีการทำงาน ได้มีการพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับ บุคคลอื่นอยู่เป็นประจำจะทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น ซึ่งหากเปรียบเทียบกับ ประเทศญี่ปุ่นที่อยู่ในสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์แบบ หลังจากที่ได้ไปศึกษา ดูงานตั้งแต่ลงเครื่องบินจะมีผู้สูงอายุชายหญิงของญี่ปุ่นมาให้การต้อนรับ และให้บริการคำแนะนำ ที่พิพิธภัณฑ Nagaragawa Ukai Museum ก็จะมีผู้สูงอายุเป็นไกด์ผู้แนะนำเรื่องราว ที่สวนดอกไม้ Flora Shimabe จะมีผู้สูงอายุคอยผสมดินปลูกต้นไม้โดยใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วย พิพิธภัณฑ Seki Hamono Museum จะมีผู้อาวุโสมาคอยแนะนำช่างตีเหล็ก รวมถึงในสถานที่ต่าง ๆ เช่น โรงแรม พนักงานขับรถแท็กซี่ ส่วนใหญ่จะ พบว่ามีผู้สูงอายุเป็นพนักงานบริการเสมอ ซึ่งประเทศญี่ปุ่นแก้ไขปัญหา ไม่ให้ผู้สูงอายุอยู่โดดเดี่ยวคือการออกกฎหมายให้นายจ้างต้องรับผู้สูงอายุ เข้าทำงานประเภทบริการหรืองานอื่น ที่สามารถทำได้ ดังนั้น ในสังคมไทยซึ่งก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแล้วจะต้องมีการวางแผน สนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีกิจกรรม เพื่อสร้างคุณค่าให้สามารถ พึ่งพาตนเองได้อย่างเหมาะสม ลดภาวะพึ่งพิงบุตรหลานช่วงวัยอื่น ไมเช่นนั้น แล้วจำนวนผู้สูงอายุที่ไม่มีผู้ดูแลหรือถูกทอดทิ้งจะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น

และจะเป็นภาระของภาครัฐ ในการจัดสวัสดิการเข้ามาดูแล ทั้งในส่วนของที่อยู่อาศัย ค่าครองชีพ ค่ารักษาพยาบาล และสวัสดิการอื่น ๆ

ประเทศไทยผู้สูงอายุหรือผู้อยู่ในวัยเกษียณนับว่าเป็นบุคลากรที่มีคุณค่า โดยเฉพาะปราชญ์ชาวบ้านที่มีภูมิปัญญาและองค์ความรู้ที่ควรได้รับการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น ภาครัฐควรสนับสนุนและส่งเสริมการบันทึกเรื่องราวภูมิปัญญาเหล่านั้นไว้เป็นห้องสมุดขนาดใหญ่ ให้ประชาชนหรือคนรุ่นหลังสามารถสืบสานนำมาเป็นแนวคิดและพัฒนาโดยใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่มาต่อยอดสู่การสร้างรายได้ต่อไปได้ ซึ่งภูมิปัญญาที่ปราชญ์ชาวบ้านมีองค์ความรู้ อาทิเช่น วัฒนธรรมภาษาพื้นบ้านพญาพื้นบ้าน การสร้างบ้านเรือนโบราณ การทอผ้าไหม การสร้างอุปกรณ์ในการทอผ้า การตีมิติโบราณ การแสดงหมอลำพื้นบ้าน การทำเกวียนโบราณเทียมโค การทำบั้งไฟ การจักรสาน เครื่องปั้นดินเผา การทำอาหารพื้นบ้าน การทำ การเกษตร ฯลฯ ซึ่งการส่งเสริมหรือสนับสนุน ก็ใช้หน่วยงานที่มีหน้าที่ในการอนุรักษ์และพัฒนาท้องถิ่น อาทิ สำนักงานวัฒนธรรม สำนักงานพัฒนาชุมชน สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชนในพื้นที่นั้น ให้มีการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุผู้เป็นปราชญ์ชาวบ้านถ่ายทอดเรื่องราวองค์ความรู้เป็นครูของเรื่องที่เชี่ยวชาญ ซึ่งในหมู่บ้านหนึ่งอาจจะมีมากกว่าหนึ่งเรื่องราว สนับสนุนให้ผู้สูงอายุออกมาพบปะพูดคุยและทำกิจกรรมร่วมกัน (เมืองกิฟุ ประเทศญี่ปุ่น มีแหล่งเรียนรู้คือ Gifu Media Cosmos ที่เป็นแหล่งเรียนรู้ศูนย์กลางของชุมชน) เพื่อส่งเสริมสุขจิตและสุขกายของผู้สูงอายุ กำหนดสถานที่ที่เหมาะสมเป็นที่พบปะพูดคุยกันในหมู่บ้านหรือ

ชุมชนนั้น ๆ และสร้างเป็นแหล่งเรียนรู้โดยชุมชนเองโดยภาครัฐเป็นเพียงผู้สนับสนุน และประชาสัมพันธ์หากจุดใดสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ อาจจะมียุทธศาสตร์เพิ่มเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุให้กับประชาชนชาวบ้านที่มีความรู้และเข้าร่วมกลุ่มเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ สนับสนุนให้มีการเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ ตลอดจนสามารถสร้างเป็นแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่นั้น ๆ ในรูปแบบพิพิธภัณฑ์เพื่อรองรับการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวในพื้นที่ โดยการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุออกมารวมกลุ่มกันถ่ายทอดเรื่องราวที่ตนเองถนัด ตลอดจนพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวและจำหน่ายผลิตภัณฑ์หรือสินค้าทางภูมิปัญญาอย่างยั่งยืนต่อไปได้

6. นวัตกรรมสมัยใหม่กับภูมิปัญญาการทอผ้าไหมโบราณ

จากแนวทางการพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนล่าง 1 ได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาสู่การเป็น “ศูนย์กลางของเกษตรอุตสาหกรรม ผลิตภัณฑ์ใหม่ ท่องเที่ยวอารยธรรมขอม และสังคมเป็นสุข” ประกอบด้วยประเด็นการพัฒนาที่ 1 การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันเกษตรอุตสาหกรรมและแปรรูป ประเด็นการพัฒนาที่ 2 การพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และผลิตภัณฑ์ใหม่ และประเด็นการพัฒนาที่ 3 ยกระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 มีความโดดเด่นด้านภูมิปัญญาซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มจังหวัดและประเทศ คือ การทอผ้าไหม ซึ่งทั้ง 4 จังหวัดจะมีเอกลักษณ์ที่แตกต่างกัน ได้แก่ ผ้าไหมมัดหมี่ปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา ผ้าไหมมัดหมี่บ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ ผ้าซิ่นตีนแดง จังหวัดบุรีรัมย์ ผ้าไหมยกทองบ้านท่าสว่าง จังหวัดสุรินทร์

ผ้าไหมและผลิตภัณฑ์จากไหมจากกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์ เป็นไหมที่มีคุณภาพดี ได้รับความนิยมและเป็นที่ต้องการของตลาด แต่พบว่ามีปัญหาด้านกำลังการผลิต เนื่องจากผู้ผลิตไหมมีจำนวนไม่มาก และโดยส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ อีกทั้งกระบวนการผลิตไหมมีขั้นตอน ซับซ้อนและยังใช้วิธีการทอด้วยมือแบบดั้งเดิม จึงทำให้กระบวนการผลิต ใช้เวลานาน ปัญหาอีกประการหนึ่งที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต คือการ สูญหายไปของภูมิปัญญาการผลิตไหมแบบโบราณ เนื่องจากผู้ที่มีองค์ความรู้ และสามารถผลิตผ้าได้จะเป็นผู้สูงอายุ และคนรุ่นใหม่ที่สนใจการผลิตไหม มีจำนวนน้อยมาก

จากการศึกษาดูงานที่ประเทศญี่ปุ่น คณะผู้จัดทำจึงขอเสนอ แผนงานการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อผลิตไหมโบราณ โดยนำภูมิปัญญาผู้สูงอายุพัฒนาสู่นวัตกรรมกระบวนการผลิตที่มี ประสิทธิภาพ สามารถผลิตได้รวดเร็วมากขึ้น จำนวนมากขึ้น ลดอัตรา การใช้กำลังแรงงาน แต่คุณภาพของผ้าไหมยังเป็นผ้าทอมือที่มีคุณภาพ งดงามเหมือนเดิม ดังนี้

1. กระบวนการย้อมสีธรรมชาติ

เนื่องจากปัจจุบันการย้อมสีธรรมชาติ โทนสีของเนื้อผ้า ที่ย้อมแต่ละครั้งไม่สม่ำเสมอเท่ากันขึ้นอยู่กับการกะปริมาณวัตถุดิบของ ผู้ย้อมซึ่งเป็นภูมิปัญญาของผู้สูงอายุ ดังนั้น จึงควรมีการสกัดนำองค์ความรู้ ของผู้สูงอายุมาพัฒนาสู่เครื่องมือการย้อมสีธรรมชาติที่มีสูตรคงที่สามารถ ย้อมโทนสีได้ตามที่ต้องการ ดังนี้

การสร้างเครื่องมือเพื่อวัดปริมาณความเข้มข้นของเม็ดสี

(Pigmented) เนื่องจากการย้อมด้วยสีธรรมชาตินั้น ความเข้มของสีผ้าจะขึ้นอยู่กับปริมาณของวัตถุดิบทางธรรมชาติที่เป็นแม่สี เช่น เปลือกไม้ คราม คลั่ง กลีบบัว เป็นต้น รวมไปถึงคุณภาพของเส้นไหมที่นำมาย้อม และเวลาในการย้อมด้วย นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง ทำให้ความเข้มข้นของสีย้อมไม่สม่ำเสมอเท่ากันในแต่ละครั้ง ซึ่งเครื่องมือดังกล่าวจะมีกลไกในการตรวจจับความเข้มข้นของเม็ดสีในเส้นไหมที่ทำการย้อมเพื่อให้เส้นไหมที่ย้อมนั้นมีสีคงที่สวยงาม และมีคุณภาพดีเหมือนเดิมในทุกครั้งที่ทำการย้อม

2. กระบวนการทอผ้าไหมลายโบราณ

2.1 การสร้างเครื่องมือเขียนแบบลายผ้าโบราณ แม้

ปัจจุบันจะมีนักออกแบบลายผ้าที่เป็นคนรุ่นใหม่ที่ออกแบบลายตามความต้องการของผู้สวมใส่ตามยุคสมัยที่เปลี่ยนไป แต่พบว่าลายผ้าไหมโบราณที่มีความวิจิตรงดงาม มีวิธีการทอที่ซับซ้อนนั้น เป็นการส่งต่อภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่น และพบว่ามีจำนวนไม่มากนัก ที่ยังทอผ้าลายโบราณอยู่ โดยนำภูมิปัญญาของผู้สูงอายุที่มีความรู้เกี่ยวกับการเขียนแบบลายผ้าบันทึกลงในระบบจัดเก็บข้อมูล เพื่อส่งต่อไปยังเครื่องมือในการออกแบบลาย (sketching) เป็นการอนุรักษ์ลายผ้าโบราณไว้ให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาเรียนรู้ ช่วยลดระยะเวลาการแกะลาย และได้ผ้าไหมเอกลักษณ์ลายโบราณที่สืบทอดมาอย่างแท้จริง โดยงบประมาณในการสร้างระบบจัดเก็บข้อมูลและเครื่องมือในการออกแบบลายจะเป็นการร่วมมือกันระหว่างภาครัฐและ

ภาคเอกชน ซึ่งเป็นแนวทางในลักษณะเดียวกันกับที่ประเทศญี่ปุ่นได้นำมาใช้จนประสบความสำเร็จ

2.2 การสร้างเครื่องมือช่วยลดแรงและควบคุมน้ำหนัก

มือในการทอผ้า ขั้นตอนผลิตสำคัญก่อนที่จะได้ผืนผ้าไหม คือ ขั้นตอนการทอ ซึ่งมีความซับซ้อน และการทอผ้าจะใช้ระยะเวลาค่อนข้างนาน และต้องออกแรงในการทอเพื่อให้เส้นไหมมีความแน่น เป็นผ้าผืนที่สวยงาม มีคุณภาพดี แม้ว่าปัจจุบันจะมีการใช้กี่กระตุก ซึ่งเป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านมาช่วยลดระยะเวลาในการทอลงได้ แต่ผู้ทอก็ยังต้องออกแรงในการทอ (ภาษาอีสาน เรียกว่า ต่ำहुก) ซึ่งผู้สูงอายุจะมีอาการเมื่อยล้าจากการทอผ้าเป็นระยะเวลานาน และหากออกแรงไม่สม่ำเสมอ ก็จะทำให้ความแน่นของเส้นไหม และคุณภาพของผ้าไหมไม่ดีเท่าที่ควร ดังนั้น การสร้างเครื่องมือช่วยลดแรงและควบคุมน้ำหนักมือในการทอผ้า จะสามารถลดปัญหาดังกล่าวได้ เช่นเดียวกับที่ประเทศญี่ปุ่นได้มีการนำระบบเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในภาคการเกษตร ที่เกษตรกรจำนวนมากเป็นผู้สูงอายุ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยเทคโนโลยีและเครื่องมือที่ทันสมัยเข้ามาช่วยในการทำเกษตร

ผลที่คาดว่าจะได้รับ เมื่อมีการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการผลิตไหมจากภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้านโบราณ จะเป็นการคงไว้ซึ่งภูมิปัญญาการทอผ้าไหมลายโบราณที่เป็นเอกลักษณ์สืบสานต่อจากรุ่นสู่รุ่น นำสู่การพัฒนาทักษะอาชีพและดึงดูดคนวัยทำงานกับภูมิลำเนา ทั้งนี้ ยังช่วยลดอัตราการใช้แรงงานของผู้สูงอายุทำให้มีเวลาพักผ่อนมากขึ้น และเกิดมูลค่าเพิ่มจากการย้อมสีธรรมชาติที่มีความงดงาม

ทุนฝึกอบรมเพื่อพัฒนาข้าราชการพลเรือนสามัญที่ปฏิบัติราชการในภูมิภาค

และการยอมรับในมาตรฐานคุณภาพผ้าไหมของกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์
อันจะนำไปสู่การเพิ่มปริมาณและคุณภาพของผลิตภัณฑ์นำไปสู่การพัฒนา
เป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน สร้างงานและสร้างรายได้ในพื้นที่ ส่งผลให้
คุณภาพชีวิตของครอบครัวและชุมชนอบอุ่นและมั่นคงต่อไป

ผู้จัดทำ

นางสาวธนา รัตน์ประโคน	นักพัฒนาสังคมชำนาญการ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคง ของมนุษย์จังหวัดบุรีรัมย์
นายชาตรี เขียวอ่อน	เจ้าพนักงานปกครองชำนาญการ ที่ทำการปกครองจังหวัดนครราชสีมา
นางสาวสมลักษณ์ สมบัติมี	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดชัยภูมิ

แนวทางการพัฒนาพืชและผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพื่อการสร้างรายได้

กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 ตั้งอยู่ในบริเวณตอนล่างของภาค ประกอบด้วย 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดยโสธร และจังหวัดอำนาจเจริญ มีพื้นที่รวมกันประมาณ 31,907 ตารางกิโลเมตร หรือ 19,942,336 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 18.89 ของพื้นที่ภาค และร้อยละ 6.2 ของพื้นที่ประเทศไทย มีระยะทางห่างจากกรุงเทพมหานครถึงจังหวัดอุบลราชธานีซึ่งเป็นจังหวัดศูนย์กลางของกลุ่มจังหวัดฯ ประมาณ 600 กิโลเมตร โดยกลุ่มจังหวัดฯ มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดในปี พ.ศ. 2559 คิดเป็น 222,725 ล้านบาท โดยภาพรวมมีมูลค่าเพิ่มขึ้นจากปี 2558 จำนวน 10,367 ล้านบาท การประกอบการด้านธุรกิจการค้า ส่วนใหญ่เป็นธุรกิจทางด้านการเกษตร การค้าปลีกค้าส่งและการบริการ นอกจากนี้ยังมีการนำเข้าส่งออกสินค้า โดยเฉพาะสินค้าการเกษตร เนื่องจากกลุ่มจังหวัดฯ มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน 2 ประเทศ คือ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และราชอาณาจักรกัมพูชา โดยมีจังหวัดที่ติดต่อกับประเทศดังกล่าว 3 จังหวัด คือ อุบลราชธานี ศรีสะเกษ และอำนาจเจริญ นอกจากนี้กลุ่มจังหวัดยังมีข้อมูลพื้นฐานที่แสดงถึงศักยภาพในการพัฒนาที่สำคัญ 3 ด้าน ได้แก่

ตาราง 1 : ข้อมูลการทำเกษตรอินทรีย์ภายในกลุ่มจังหวัดฯ ประจำปี
งบประมาณ พ.ศ. 2561

กลุ่มจังหวัด / จังหวัด	พื้นที่เกษตรอินทรีย์ (ไร่)			
	ระยะเริ่มใหม่	ระยะปรับเปลี่ยน	ได้รับรองมาตรฐาน	รวม
กลุ่มจังหวัด	183,870	195,127	138,588	517,585
อุบลราชธานี	39,425	37,013	27,531	103,969
ศรีสะเกษ	53,522	30,640	30,929	115,091
ยโสธร	88,689	77,233	56,558	222,480
อำนาจเจริญ	2,234	50,241	23,570	76,045

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดภายในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2

ตาราง 2 : รายได้จากการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดฯ พ.ศ.2557 – 2560
(หน่วย : ล้านบาท)

กลุ่มจังหวัด / จังหวัด	รายได้จากการท่องเที่ยว			
	พ.ศ. 2557	พ.ศ. 2558	พ.ศ. 2559	พ.ศ. 2560
กลุ่มจังหวัด	7,991.15	8,412.91	8,946.20	9,906.36
อุบลราชธานี	5,404.70	5,664.72	6,049.39	7,068.05
ศรีสะเกษ	1,649.37	1,766.62	1,866.71	1,970.75
ยโสธร	581.62	609.18	646.85	454.91
อำนาจเจริญ	355.46	372.39	383.25	412.65

ที่มา : กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา และสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดภายในกลุ่มจังหวัดฯ

ตาราง 3 : มูลค่าการค้าชายแดนและดุลการค้าของกลุ่มจังหวัดฯ

พ.ศ. 2558 – 2560 (หน่วย : ล้านบาท)

กลุ่มจังหวัด / จังหวัด	พ.ศ. 2558		พ.ศ. 2559		พ.ศ. 2560	
	มูลค่าการค้าชายแดน	ดุลการค้า	มูลค่าการค้าชายแดน	ดุลการค้า	มูลค่าการค้าชายแดน	ดุลการค้า
กลุ่มจังหวัด	1,596.93	1,124.45	1,602.17	947.39	1,604.39	723.93
อุบลราชธานี	1,514.40	1,046.06	1,552.81	900.23	1,554.40	684.96
ศรีสะเกษ	76.55	72.41	47.32	45.12	45.94	34.92
อำนาจเจริญ	5.98	5.98	2.04	2.04	4.05	4.05

ที่มา : เว็บไซต์กระทรวงพาณิชย์ (<http://www.aecthaibiz.com/pcocaecreport/fm/factsheet.aspx>)

ทั้งนี้ จากข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญ 3 ด้าน ดังกล่าว กลุ่มจังหวัดฯ ได้มีการจัดประชุมสัมมนาทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่องเพื่อระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการในการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มจังหวัดฯ ในด้านต่าง ๆ นำไปสู่การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดฯ โดยสรุป ดังนี้

วิสัยทัศน์ : อุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปและเกษตรอินทรีย์เพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ การค้าชายแดนได้มาตรฐานสากล

ประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนา :

1. การเพิ่มมูลค่าข้าวหอมมะลิ พืชเศรษฐกิจ ปศุสัตว์และประมง ด้วยอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปและมาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์
2. การขยายฐานตลาดการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ
3. สนับสนุนและส่งเสริมศักยภาพผู้ประกอบการเพื่อเชื่อมโยงธุรกิจการค้าการลงทุนสู่สากล

เป้าประสงค์รวม :

1. พัฒนาอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูป และผลิตสินค้าเกษตรตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์เพื่อเพิ่มมูลค่า
2. พัฒนาการท่องเที่ยวโดยยกระดับมูลค่าและคุณค่าเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน
3. พัฒนาวิสาหกิจชุมชน สหกรณ์ ผู้ประกอบการเพื่อเพิ่มมูลค่าการค้าชายแดน

อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากลุ่มจังหวัดฯ จะได้มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการประจำปี โดยได้มีการดำเนินการตามแผนงานโครงการต่าง ๆ ซึ่งได้ใช้จ่ายงบประมาณในแต่ละปีเป็นจำนวนมาก แต่การขยายตัวทางเศรษฐกิจของกลุ่มจังหวัดฯ ก็ยังมีการขยายตัวอย่างช้า ๆ อันเนื่องมาจากความแตกต่างกันของขนาดเศรษฐกิจและทรัพยากรภายในแต่ละจังหวัด โดยเฉพาะยังคงมี “ประเด็นปัญหาร่วมที่สำคัญ” ทั้งทางด้านการเกษตร การลงทุน และการท่องเที่ยว ตามลำดับ ดังนี้

1. ผลผลิตทางการเกษตรโดยรวมมีผลผลิตต่ำ โดยเฉพาะผลผลิตเกษตรอินทรีย์ยังไม่มี การรับรองมาตรฐานการผลิต ไม่มีตลาดรองรับและมีราคาต่ำ
2. ขาดความเชื่อมโยงกันระหว่างผู้ผลิต แหล่งผลิต ผู้ค้า ผู้บริโภค ทำให้ขาดองค์ความรู้ที่จำเป็นต่อการพัฒนาทั้งระบบ
3. เกษตรกรจำหน่ายผลผลิตที่ได้โดยตรง เพราะขาดความรู้และขาดหน่วยงานที่จะส่งเสริมสนับสนุนการนำผลผลิตมาแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มแก่สินค้า / ผลิตภัณฑ์

4. ขาดเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนภายในกลุ่มจังหวัดฯ ทำให้ไม่มีศักยภาพในการผลิตสินค้าอันเป็นที่ต้องการของประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้สินค้าส่วนใหญ่ที่ส่งออกไปใช้สินค้าที่ผลิตในกลุ่มจังหวัดฯ เอง

5. ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการส่งออก นำเข้าสินค้าไปยังประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้เกิดการกระทำผิดกฎหมายระหว่างประเทศ

6. หน่วยงานภาครัฐที่ดูแลสนับสนุนการท่องเที่ยว ขาดการประสานงานและบูรณาการการทำงาน ทำให้การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ไม่เกิดผลสัมฤทธิ์

7. การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวไม่ตรงกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว จึงทำให้สถานที่ท่องเที่ยวไม่เป็นที่รู้จัก

8. ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวหรือกิจกรรมการท่องเที่ยว ในฐานะข้อมูลส่วนราชการไม่เป็นปัจจุบัน ไม่มีการเชื่อมโยงโปรแกรมการท่องเที่ยวกับภาคเอกชน

9. สินค้าและบริการการท่องเที่ยวไม่ได้มาตรฐาน รวมถึงผู้ให้บริการยังไม่มีความพร้อมในการให้บริการ

ทั้งนี้ จากยุทธศาสตร์การพัฒนาของกลุ่มจังหวัดฯ ที่มีเป้าประสงค์ในการพัฒนาอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปและเกษตรอินทรีย์ เพื่อเพิ่มมูลค่า การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยยกระดับมูลค่าและคุณค่า และการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน สหกรณ์ ผู้ประกอบการ รวมทั้งประเด็นปัญหาที่สำคัญซึ่งเกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้าเกษตร การท่องเที่ยวเชิงคุณภาพและ

การค้าสากล ดังที่กล่าวมาข้างต้น เมื่อนำมาประกอบกับจุดแข็งที่มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากกลุ่มจังหวัดอื่น ๆ อีก 2 ประการ ของกลุ่มจังหวัดฯ อันได้แก่ จุดแข็งด้านการสาธารณสุข ซึ่งกลุ่มจังหวัดฯ มีโรงพยาบาลศูนย์ 4 แห่ง โรงพยาบาลชุมชน 56 แห่ง และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล 750 แห่ง ที่กระจายตัวอยู่ทั่วพื้นที่ ไม่รวมสถานพยาบาลของเอกชนและร้านขายยาที่มีอยู่อย่างมากมายและจุดแข็งด้านการเกษตรพืชสมุนไพร ที่กลุ่มจังหวัดฯ มีแหล่งปลูกพืชสมุนไพรที่หลากหลาย มีสมุนไพรที่สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจที่ปลูกได้เป็นอันดับหนึ่งของประเทศ ได้แก่ บัวบก ซึ่งปลูกมากในพื้นที่ตำบลบึงหวาย อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี โดยขนส่งไปจำหน่ายยังตลาดไทยและตลาด 4 มุมเมือง วันละ 1.5 - 2 ตัน เกษตรกรที่ปลูกมีมากกว่า 500 หลังคาเรือน

รองลงมา ได้แก่ ขมิ้นชันคุณภาพสูง (ปลูกได้ในจังหวัดอำนาจเจริญ) ตะไคร้หอม รางจืด ไพล และเพชรสังฆาต เป็นต้น อีกทั้งจังหวัดภายในกลุ่มจังหวัดฯ มีโรงงานผลิตสมุนไพรของทางราชการ ครบทุกจังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดอุบลราชธานี ได้แก่ โรงพยาบาลตระการพืชผล จังหวัดศรีสะเกษ ได้แก่ โรงพยาบาลห้วยทับทัน จังหวัดยโสธร ได้แก่ โรงพยาบาลกุดชุม และจังหวัดอำนาจเจริญ ได้แก่ โรงพยาบาลพนา และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การที่จังหวัดอำนาจเจริญได้รับคัดเลือกเป็นเมืองต้นแบบเมืองสมุนไพร เพื่อพัฒนาเป็นเมืองสมุนไพร (Herbal City) เต็มรูปแบบ โดยมีศูนย์แผนแผนไทยพนา อำเภอพนา จังหวัดอำนาจเจริญ เป็นต้นแบบอยู่ในปัจจุบัน ในขณะที่จังหวัดอื่น ๆ ภายในกลุ่มจังหวัดฯ ก็มีแหล่งผลิตสมุนไพรตามโรงพยาบาลต่าง ๆ โดยเกษตรกรผู้ผลิตสามารถ

นำสมุนไพรที่ได้จากการเพาะปลูกส่งแหล่งผลิตที่อยู่ใกล้ ๆ ตามโรงพยาบาลภายในจังหวัดได้อย่างสะดวก ซึ่งที่ผ่านมา ภายในกลุ่มจังหวัดฯ ได้มีแผนงานและโครงการในการส่งเสริมการผลิตสมุนไพรเพื่อจำหน่ายในลักษณะต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ดังนั้น จึงพบว่ามีความเป็นไปได้ที่จะใช้การพัฒนาพืชและผลิตภัณฑ์สมุนไพรให้มีความครอบคลุมในทุกมิติ ทั้งการปรับปรุงการเพาะปลูก การแปรรูปและพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อจำหน่าย การผนวกรวมให้กลายเป็นสินค้าและบริการในทางการท่องเที่ยว ตลอดจนการยกระดับให้กลายเป็นสินค้าส่งออกที่สามารถทำรายได้จากต่างประเทศ เพื่อให้เป็นอีกหนทางหนึ่งในการช่วยให้เกิดการสร้างรายได้ให้แก่ประชาชน ทั้งในภาคการเกษตร ภาคการบริการและภาคการค้า ช่วยให้เกิดการพัฒนาขึ้นภายในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 โดยมี “แนวทางการพัฒนาพืชและผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพื่อการสร้างรายได้” ทั้งหมด 5 ประการ ได้แก่

แนวทางการพัฒนาที่ 1 การผลิตพืชสมุนไพร

ภาครัฐควรสนับสนุนให้เกษตรกรพัฒนาการปลูกพืชสมุนไพรในแบบเกษตรอินทรีย์ เพื่อการเพิ่มมูลค่าให้มากขึ้นกว่าปกติ โดยเฉพาะการสร้างเครือข่ายเกษตรกรมีการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาการเพาะพันธุ์ การขยายพันธุ์ การเพาะปลูก และพัฒนานวัตกรรมการผลิตในขั้นตอนการเก็บเกี่ยวและการเก็บรักษาที่สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตและเก็บรักษาไว้ให้นานโดยที่คุณภาพของผลผลิตที่จะเป็นวัตถุดิบสำหรับใช้ในห่วงโซ่ผลิตภัณฑ์สมุนไพรไม่เสื่อมสภาพไป ซึ่งในระยะแรกภาครัฐควรจะต้องสนับสนุนให้แก่เกษตรกรในทุกกระบวนการโดยไม่มี

ค่าใช้จ่าย เพื่อจูงใจให้เกษตรกรมีความสนใจและหันมาเพาะปลูกพืชสมุนไพรเป็นอาชีพหลักให้มากขึ้น

แนวทางการพัฒนาที่ 2 การแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าพืชสมุนไพร

ดำเนินการต่อยอดผลิตภัณฑ์สมุนไพร โดยการเพิ่มความหลากหลายและความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ให้มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นยาสมุนไพร ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร หรือเครื่องสำอาง เป็นต้น และต้องส่งเสริมผลักดันให้ภาคเอกชนในพื้นที่กลุ่มจังหวัดเข้ามาประกอบธุรกิจเกี่ยวกับสมุนไพรอย่างจริงจัง ให้เป็นการประกอบธุรกิจอย่างเต็มรูปแบบเพื่อให้เกิดการพัฒนาธุรกิจสมุนไพรได้ในระยะยาวและเกิดความยั่งยืนต่อเนื่อง ซึ่งจำเป็นจะต้องมีการวิจัยและพัฒนาทั้งตัวสินค้าและบรรจุภัณฑ์ให้เหมาะสมกับภาพลักษณ์และตำแหน่งทางการตลาด เช่น อาจให้มีการใช้วัสดุธรรมชาติเป็นบรรจุภัณฑ์ให้มีความสวยงาม และมีการต่อยอดให้เป็นสินค้าโอท็อป (OTOP) ระดับ 5 ดาว

แนวการพัฒนาที่ 3 การพัฒนาบุคลากรและมาตรฐานสถานบริการที่ใช้สมุนไพร การนวด สปา

จัดฝึกอบรมให้ความรู้กับเกษตรกร ในทุกระบวนการ ตั้งแต่ การเริ่มเพาะปลูก การพัฒนาผลิตภัณฑ์ จนถึงการขาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ต้องมีการเพิ่มมูลค่าโดยการสร้างสินค้าสมุนไพรรูปแบบอื่น ๆ เช่น สินค้าสมุนไพรสำหรับใช้ในสถานบริการ นวด สปา ต้องจัดให้มีการอบรมตามมาตรฐานหลักสูตรจากสถาบันหรือองค์กรที่เป็นที่ยอมรับในระดับสากล และภาครัฐต้องรับประกันให้ผู้ผ่านหลักสูตรดังกล่าว มีงานทำร้อยละ 100 อันได้แก่ แพทย์แผนโบราณ แพทย์ทางเลือก พนักงานนวด

สปา พนักงานร้านเสริมความงาม เพื่อจูงใจให้มีกำลังแรงงานในสาขานี้ อย่างเพียงพอและมีคุณภาพ ซึ่งจะช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ใช้บริการ และนักท่องเที่ยว โดยทุกผลิตภัณฑ์ ต้องมีการรับรองมาตรฐานในเรื่องของคุณภาพและความปลอดภัย

แนวทางการพัฒนาที่ 4 การตลาดสินค้าสมุนไพร

มีการหาแหล่งทุนและอำนวยความสะดวกให้เกษตรกร โดยให้มีการใช้เทคโนโลยี เช่น การใช้แบบฟอร์ม Google Form ในการวางแผนธุรกิจ โดยภาครัฐต้องให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ดำเนินการเพิ่มช่องทางการตลาด โดยการนำผลิตภัณฑ์ไปจัดจำหน่ายทั้งในและต่างประเทศ ผ่านการจัดงานแสดงสินค้า การโฆษณาผ่านสื่อออนไลน์ สื่อโทรทัศน์ จัดให้มีศูนย์กลางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทุกจังหวัดในกลุ่มจังหวัด ผลักดันให้มีการใช้สมุนไพรในภาคส่วนต่าง ๆ มากขึ้น เช่น เพิ่มการจ่ายยาประเภทสมุนไพรในโรงพยาบาล การแก้ไขระเบียบกฎหมายให้สามารถนำค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับสมุนไพรที่ไปใช้บริการจากสถานบริการภาคเอกชนมาเบิกกับทางราชการได้ เพิ่มนวัตกรรมการเข้าถึงช่องทางการตลาด โดยเฉพาะช่องทางการขายในระบบออนไลน์ เช่น การใช้ GRAB ในการส่งสมุนไพร และการใช้ระบบออนไลน์ในการเรียกใช้บริการนวดสปา เป็นต้น

แนวทางการพัฒนาที่ 5 การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่เกี่ยวกับสมุนไพร

มีการให้บริการด้านสมุนไพร ทั้งเพื่อการรักษาและสู่การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เช่น พัฒนาศูนย์แพทย์แผนไทย ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพครบวงจร ทั้งการบริการตรวจรักษาด้วยแพทย์แผนไทย การนวดเพื่อสุขภาพ สปา อบสมุนไพร และเป็นศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร และผลิตภัณฑ์ชุมชนเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวจากกลุ่มจังหวัด จัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตรอินทรีย์สำหรับนักท่องเที่ยวคุณภาพ เช่น เส้นทางท่องเที่ยวสมุนไพร (การปลูก อาหารการกิน) เชื่อมโยงเมืองรองทั้ง 4 จังหวัด โดยมีทั้ง จำนวน 1 วัน 2 วัน หรือ 3 วัน และจัดกิจกรรมนำผู้ประกอบการทั้ง ภาคผลิต (ผลิตภัณฑ์สมุนไพร) และภาคบริการ (ร้านนวดสปา) ร่วมท่องเที่ยวในเส้นทางท่องเที่ยวแต่ละเส้นทาง มีการใช้การประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวอย่างเข้มข้น เช่น การจัดทำสื่อหนังสือ เพื่อนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ นำ Blogger ที่มีชื่อเสียง เดินทางมาท่องเที่ยวและทำรีวิว เผยแพร่ผ่าน Website และ Blog ต่าง ๆ สร้าง Story เพื่อสร้างการจดจำ จัดแคมเปญส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น ปีแห่งการรักษาสุขภาพ การจัดส่วนลดให้กับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการในสถานบริการเพื่อสุขภาพ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม เนื่องจากแนวทางการพัฒนาพืชและผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพื่อการสร้างรายได้ ดังกล่าวข้างต้น มีองค์ประกอบที่จะต้องดำเนินการในหลายส่วน ซึ่งหลาย ๆ องค์ประกอบจะต้องดำเนินการเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องและต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินการนานพอสมควร

ดังนั้น ในระยะแรกจึงจำเป็นต้องกำหนด “จุดเน้นหลัก (Flagship)” เพื่อเป็นการกำหนดทิศทางของการพัฒนาพืชและผลิตภัณฑ์สมุนไพรให้ทุกภาคส่วนในกลุ่มจังหวัดฯ ได้มีความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกัน ซึ่งมีแนวคิดที่ได้จากการศึกษาดูงานการประกอบกิจการโรงงานผลิตเครื่องปั้นดินเผา Hataman Ceramic ในหมู่บ้านโอคาเวะชิยามะ จังหวัด Saga ภูมิภาคเกาะคิวชู (Kyushu) ประเทศญี่ปุ่น ด้วยทุนฝึกอบรมเพื่อพัฒนาข้าราชการพลเรือนสามัญที่ปฏิบัติราชการในส่วนภูมิภาค ประจำปี พ.ศ. 2562 ของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) ซึ่งโรงงานดังกล่าวสามารถประกอบกิจการได้ประสบความสำเร็จ สามารถสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนและจังหวัดเป็นอย่างดี โดยมีข้อเสนอ ดังต่อไปนี้

1. **การกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดที่ชัดเจน:** ทุกภาคส่วนในกลุ่มจังหวัดฯ จะต้องมีความเห็นพ้องต้องกัน ยอมรับและร่วมกันกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาพืชและผลิตภัณฑ์สมุนไพรให้มีความชัดเจน ได้แก่ การกำหนดให้ “พืชสมุนไพร ผลิตภัณฑ์สมุนไพรและธุรกิจต่อเนื่องที่เกี่ยวข้อง เป็นสินค้าหลักของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนล่าง 2” โดยกำหนดตัวชี้วัด ประกอบด้วย

- การใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรภายในกลุ่มจังหวัดฯ เพิ่มขึ้นร้อยละ 5 ภายในระยะเวลา 3 ปี
- มูลค่าการจำหน่ายพืชและผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่ได้จากการผลิตภายในกลุ่มจังหวัดฯ เพิ่มขึ้นร้อยละ 10 ภายในระยะเวลา 3 ปี

- รายได้จากการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดฯ ที่เกี่ยวข้องกับสมุนไพร เพิ่มขึ้นร้อยละ 5 ภายในระยะเวลา 3 ปี
- รายได้จากธุรกิจต่อเนื่องที่เกี่ยวข้องกับสมุนไพรภายในกลุ่มจังหวัดฯ เพิ่มขึ้นร้อยละ 5 ภายในระยะเวลา 3 ปี

2. การสร้างกระบวนการที่เหมาะสม : กลุ่มจังหวัดฯ

จะต้องสร้างกระบวนการความร่วมมือที่ถือได้ว่าเป็นกุญแจแห่งความสำเร็จของการพัฒนาที่มีตัวอย่างแล้วจากหลาย ๆ เรื่อง นั่นก็คือ การร่วมมือในลักษณะภาคีเครือข่ายของ 3 ภาคส่วน ได้แก่ “ภาคราชการ ภาคสมาคมหรือกลุ่มเกษตรกร ภาคผู้ประกอบการธุรกิจ” โดยภาคราชการจะทำหน้าที่สนับสนุนช่วยเหลือในด้านการผลิต การวิจัยพัฒนา การสร้างและหาตลาด การปรับปรุงแก้ไขระเบียบกฎหมายที่เป็นอุปสรรค กลุ่มจังหวัดฯ จะต้องมีการสร้างสมาคมหรือกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตและแปรรูปสมุนไพรให้มีความเข้มแข็ง เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและเป็นการลดต้นทุนในการผลิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อสร้างอำนาจการต่อรองอันจะเป็นการรับประกันรายได้ที่จะเกิดขึ้นอีกทางหนึ่ง และภาคผู้ประกอบการธุรกิจที่ดำเนินกิจการด้านพืชสมุนไพรหรือธุรกิจเกี่ยวข้องจะต้องมีการรวมตัวกัน ซึ่งในการดำเนินการบางอย่างจะสามารถดำเนินการร่วมกันได้ทำให้เกิดประสิทธิภาพในองคร่วม เช่น การร่วมกันทำตลาด การโฆษณาประชาสัมพันธ์ หรือการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เป็นต้น

3. การมีต้นแบบ (Role Model) เพื่อสร้างแรงจูงใจ :

กลุ่มจังหวัดฯ จะต้องค้นหาและสร้างต้นแบบที่เป็นบุคคลหรือองค์กรที่ประกอบกิจการด้านพืชสมุนไพร ผลิตภัณฑ์สมุนไพรและธุรกิจต่อเนื่องที่เกี่ยวข้อง ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่กลุ่มจังหวัดฯ เอง ที่ประสบความสำเร็จและมีความเป็นเลิศ (Excellent) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ของการทำรายได้ เพื่อแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของการประกอบการด้านพืชสมุนไพรดังกล่าวทำให้เกิดแรงจูงใจที่จะร่วมกันดำเนินการในวงกว้างและมีความต่อเนื่องต่อไป

ผู้จัดทำ

นายพิทักษ์พงษ์ จันทร์แดง	นายแพทย์ชำนาญการพิเศษ
นายกฤตศักดิ์ โนมะยา	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน ชำนาญการพิเศษ
นางสาวปิ่นรัก หลักทอง	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ

การยกระดับการผลิตปศุสัตว์ (โคเนื้อ) เพื่อความมั่นคง มั่งคั่ง ชายแดนใต้

1. หลักการและเหตุผล

1.1 สภาพการณ์และปัญหาสำคัญของกลุ่มจังหวัด

กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน ประกอบด้วย จังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส เป็นกลุ่มจังหวัดที่ตั้งอยู่ใต้สุดของประเทศไทย พื้นที่รวม 10,936 ตารางกิโลเมตร มีประชากรกว่า 2.0 ล้านคน นับถือศาสนาอิสลาม (82%) และศาสนาพุทธ (17%) ส่วนใหญ่อยู่ในวัยแรงงาน (65.2%) วัยเด็ก (26.7%) และวัยสูงอายุ (11.9%) มีรายได้เฉลี่ย 79,651 บาท/คน/ปี (ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยประเทศที่มีรายได้เฉลี่ยประชากร 156,387 บาท/คน/ปี) มีสัดส่วนคนจน 31.51% เกณฑ์เส้นความยากจนอยู่ที่ 2,580 บาท/คน/เดือน (ระดับประเทศเกณฑ์อยู่ที่ 2,579 บาท/คน/เดือน) ซึ่งจังหวัดปัตตานีและจังหวัดนราธิวาสถูกประเมินจากสำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติว่าเป็นจังหวัดที่ยากจนเรื้อรังซ้ำซาก 10 ลำดับแรกของประเทศ ทั้งนี้ เศรษฐกิจของกลุ่มจังหวัดฯ พึ่งพาภาคเกษตร (ยางพารา ปาล์มน้ำมัน) เศรษฐกิจภาคการเกษตรและอุตสาหกรรมมีแนวโน้มการเติบโตลดลงขณะที่ภาคการบริการ (การศึกษา และบริการภาครัฐ) มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น อัตราการขยายตัวเศรษฐกิจ 9.01% ต่อปี (สูงกว่าระดับประเทศที่เฉลี่ย 5.72% ต่อปี) มีอัตราการว่างงาน 1.63% มีด้านชายแดนติดต่อกับ

ประเทศมาเลเซีย 4 แห่ง (ยะลา 1 แห่ง นราธิวาส 3 แห่ง) มูลค่าการค้าชายแดน เฉลี่ย 5,800 ล้านบาทต่อปี

สภาพปัญหาที่สำคัญของกลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน คือ

- 1) ด้านการเกษตรที่ขาดการนำความรู้ความเชี่ยวชาญในการพัฒนาคุณภาพผลผลิตและการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์เพิ่มมูลค่า รวมทั้งช่องทางการตลาดรองรับผลผลิต
- 2) ด้านการท่องเที่ยว ที่มีสภาพแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม ขาดการพัฒนาที่ได้มาตรฐาน ขาดความเชื่อมั่นในการท่องเที่ยวในพื้นที่
- 3) ด้านสังคม ปัญหาความยากจน ความเหลื่อมล้ำของรายได้ และคุณภาพชีวิตของประชาชน
- 4) ด้านความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน จากปัญหาความไม่สงบในพื้นที่
- (5) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การบุกรุกพื้นที่ป่า ปัญหาขยะมูลฝอย การกัดเซาะชายฝั่ง ภัยแล้งและอุทกภัย

1.2 การวิเคราะห์ศักยภาพ และแนวทางการแก้ไขปัญหา

จากสภาพปัญหาที่สำคัญและบริบทของพื้นที่กลุ่มจังหวัดฯ จึงควรเร่งแก้ไขปัญหาที่มุ่งตอบโจทย์ประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่ โดยเฉพาะเรื่องเศรษฐกิจที่มีความจำเป็นจะต้องหาช่องทางแนวใหม่เพื่อเป็นแหล่งสร้างรายได้ใหม่ให้แก่ประชาชนในกลุ่มจังหวัดเพิ่มเติมจากการเกษตรแบบดั้งเดิมที่พึ่งพาธรรมชาติเป็นหลัก ทั้งนี้ กิจกรรมเศรษฐกิจที่มีศักยภาพและโอกาสในการสร้างรายได้เพิ่มเติมให้ประชากรกลุ่มจังหวัดคือ การเลี้ยงและการแปรรูปโคเนื้อเพื่อการบริโภคและการส่งออก ซึ่งนอกจากจะช่วยยกระดับเศรษฐกิจของกลุ่มจังหวัดแล้ว ยังเป็นการแก้ไขปัญหาที่สนับสนุนให้ปัญหาอื่น ๆ ของกลุ่มจังหวัดได้รับการยกระดับการแก้ไขปัญหาให้ดีขึ้นด้วย

ปัจจุบันพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดนมีการเลี้ยงโคเนื้อประมาณ 1.85 แสนตัว โดยเลี้ยงมากในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส ยะลา และปัตตานี ตามลำดับ มีเกษตรกรเลี้ยงโคเนื้อกว่า 390,000 คน มีอัตราสัดส่วนการเลี้ยงโคเนื้อต่อเกษตรกร เท่ากับ 4.72 ตัว/คน โดยจังหวัดที่มีสัดส่วนโคเนื้อต่อประชากรมากที่สุดคือ นราธิวาส (5.93 ตัว/คน) ยะลา (4.58 ตัว/คน) และปัตตานี (3.77 ตัว/คน) จะเห็นได้ว่าเป็นการเลี้ยงแบบดั้งเดิมที่พึ่งพิงธรรมชาติอยู่มาก อย่างไรก็ตาม พื้นที่ภาคใต้ชายแดนกลับมีศักยภาพที่โดดเด่นเหมาะสมสำหรับการดำเนินการเรื่องดังกล่าว ดังนี้

(1) ภูมิศาสตร์ของกลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดนที่มีพรมแดนและด่านชายแดนติดต่อกับประเทศมาเลเซีย ซึ่งปัจจุบันมีการส่งออกโคเนื้อมีชีวิตจากประเทศไทยสู่ประเทศมาเลเซียผ่านด่านชายแดนสุไหงโก-ลกเป็นจำนวนมาก โดยพบว่าเป็นโคเนื้อที่บรรทุกรถขนส่งจากพื้นที่ภาคเหนือและภาคตะวันตกของไทย โดยมาพักกักโรคปากเท้าเปื่อยและแท้งติดต่อกันในพื้นที่ภาคกลาง

(2) วิธีการเกษตรของคนภาคใต้ชายแดนที่มีทักษะดั้งเดิมจากอาชีพเกษตรกรรม มีพื้นฐานที่จะสามารถส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อในเชิงธุรกิจได้ โดยอาจต้องเสริมองค์ความรู้และการสร้างความเข้าใจในกระบวนการผลิตที่ได้คุณภาพ และมาตรฐานของตลาดเพื่อมุ่งเป้าหมายการผลิตสัตว์เพื่อการค้าที่มีมูลค่าสูงกว่าในปัจจุบัน

(3) สัดส่วนคนว่างงาน คนยากจน และคนด้อยโอกาสในสังคมภาคใต้ชายแดน ที่มีสัดส่วนค่อนข้างสูงและอยู่ในช่วง

ประชากรวัยแรงงาน เป็นกลุ่มคนที่สามารถนำเข้ามาสู่กระบวนการผลิต สัตว์เพื่อการค้าได้ อันจะเป็นการส่งเสริมการสร้างงาน ก่อเกิดรายได้จาก อาชีพที่มีความมั่นคงตามบริบทของสังคมภาคใต้ชายแดนได้

(4) การสนับสนุนของภาคส่วนต่างๆ ผ่าน นโยบายของภาครัฐ ซึ่งมีแผนงานการให้ความช่วยเหลือและการพัฒนา พื้นที่ภาคใต้ชายแดนเป็นการเฉพาะ เช่น นโยบายการแก้ไขปัญหาและพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ การพัฒนา เมืองต้นแบบ สามเหลี่ยมเศรษฐกิจ มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน รวมทั้งแผนการ พัฒนาจังหวัด แผนพัฒนากลุ่มจังหวัด แผนพัฒนาภาค และแผนการ ดำเนินงานศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งจะช่วย ส่งเสริมให้มีการช่วยเหลือสนับสนุนทั้งในด้านบุคลากร องค์ความรู้ และงบประมาณสำหรับขับเคลื่อนการดำเนินงาน

(5) ศักยภาพทางการตลาด จากสภาพ สังคมที่มีคนมุสลิมจำนวนมาก เป็นพื้นที่ที่นิยมบริโภคเนื้อโคเป็น ชีวิตประจำวัน รวมทั้งในโอกาสสำคัญ ๆ ต่าง ๆ ทำให้ตลาดโคเนื้อมีความ ต้องการสูง โดยจะเห็นได้จากราคาเนื้อหน้าเชียงที่จะมีราคาสูงกว่าพื้นที่อื่น ๆ ประมาณ 20 – 40 บาทต่อกิโลกรัม จึงเป็นปัจจัยสนับสนุนให้มีการนำเข้า โคเนื้อเพื่อการบริโภคจากนอกพื้นที่ภาคใต้ชายแดน

(6) ฐานบริบทสังคมภาคใต้ชายแดน ซึ่งเป็น สังคมชาวมุสลิมเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยสนับสนุนกระบวนการแปรรูปเนื้อ โคสู่อุตสาหกรรมเนื้อโคส่งออก เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อตลาดเนื้อ ต่างประเทศที่ต้องการการยอมรับ โดยเฉพาะการได้รับมาตรฐานฮาลาล

ถึงแม้ว่า พื้นที่ภาคใต้ชายแดนมีศักยภาพที่โดดเด่นอยู่หลายประการตามที่ได้ระบุไว้แล้ว แต่ก็ยังมีข้อด้อยและอุปสรรคที่อาจส่งผลให้การขับเคลื่อนการส่งเสริมงานในพื้นที่ประสบความสำเร็จยากได้แก่

(1) ความเข้มแข็งของการรวมกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ที่มักมีปัญหากระบวนการจัดการภายในทำให้กระทบต่อการดำเนินธุรกิจในการรวม การขาดประสบการณ์ในการดำเนินธุรกิจด้านปศุสัตว์กับการจัดการองค์กรเกษตรกรในพื้นที่ เป็นจุดด้อยในการพัฒนากิจกรรมแนวใหม่ในพื้นที่

(2) ทักษะและวัฒนธรรมการผลิตสัตว์แบบดั้งเดิม โดยเกษตรกรก็ยังคงคุ้นชินกับการเลี้ยงสัตว์โดยอาศัยธรรมชาติ ขาดการนำเทคโนโลยีการผลิตสัตว์และการจัดการสมัยใหม่มาใช้ในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ซึ่งอาจส่งผลต่อการปรับรูปแบบการเลี้ยงในรูปแบบใหม่ที่เน้นตอบโจทย์การผลิตเพื่อการพาณิชย์ ที่ต้องได้คุณภาพและมาตรฐาน

(3) การขาดผู้ประกอบการที่มีความรู้และประสบการณ์ในการนำวงจรธุรกิจการผลิตสัตว์เชิงอุตสาหกรรมในพื้นที่ ซึ่งจะเป็นกลไกหลักในการผลักดันและขับเคลื่อนกระบวนการปศุสัตว์โคเนื้อในพื้นที่ภาคใต้ชายแดนไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ และเกิดความยั่งยืน

(4) สภาพภูมิอากาศที่มีฝนตกชุกติดต่อกันหลายเดือน อาจส่งผลต่ออุปสรรคการผลิตปศุสัตว์ในเชิงพาณิชย์ เช่น

แหล่งอาหารสัตว์ โรคระบาดและพาหะนำโรค เป็นต้น ทั้งนี้สามารถใช้เทคโนโลยีและวิทยาการสมัยใหม่ในการจัดการปัญหาเหล่านี้ได้

(5) บรรยายภาพความไม่สงบของพื้นที่ภาคใต้ ชายแดน อาจเป็นอุปสรรคต่อความเชื่อมั่นในการดึงดูดการลงทุนจากผู้ประกอบการภายนอกในการร่วมธุรกิจกับประชาชนในพื้นที่

จากศักยภาพและจุดด้อยของภาคใต้ชายแดนข้างต้น จึงมีแนวทางการผลักดันการยกระดับการผลิตปศุสัตว์ (โคเนื้อ) เพื่อความมั่นคง มั่งคั่ง ชายแดนใต้ ใน 2 รูปแบบ คือ รูปแบบที่ 1 เป็นการส่งเสริมกระบวนการผลิตเชิงพาณิชย์เพื่อมุ่งตอบโจทย์การยกระดับการสร้างเศรษฐกิจครัวเรือนประชาชนภาคใต้ชายแดน มุ่งใช้การผลิตโคเนื้อเพื่อการพาณิชย์เป็นกลไกในการสร้างงาน สร้างอาชีพ ก่อเกิดรายได้เสริมจากกิจกรรมเศรษฐกิจเดิมที่ประชาชนดำเนินการ เป็นการผลิตที่มุ่งสู่การตลาดในพื้นที่ทดแทนการนำเข้าจากต่างพื้นที่ รวมทั้งอาจยกระดับสู่การส่งออกไปประเทศเพื่อนบ้าน และรูปแบบที่ 2 เป็นการยกระดับสู่ผลิตภัณฑ์ที่สร้างรายได้สูง (Premium Beef) โดยมุ่งพัฒนารูปแบบการผลิตควบคู่กับการแปรรูปให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดที่มีมูลค่าสูง (เช่น ตลาดบน หรือตลาดส่งออกต่างประเทศ) เพื่อเป็นช่องทางสร้างรายได้เศรษฐกิจตัวใหม่ให้แก่กลุ่มจังหวัด ทั้งนี้ แนวทางการดำเนินการทั้งสองรูปแบบจะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะเอื้อให้ภาคใต้ชายแดนสู่สันติสุขที่ยั่งยืน จากเศรษฐกิจที่มั่งคั่ง และสังคมชุมชนที่เข้มแข็ง

2. แนวคิดที่ได้จากการฝึกอบรมและศึกษาดูงาน ณ ประเทศญี่ปุ่น

2.1 แนวคิดที่ได้จากการฝึกอบรม

(1) การใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี เป็นแนวคิดการพัฒนาประเทศตามแนวทาง Thailand 4.0 ที่นำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในกระบวนการผลิต การแปรรูป และการตลาด เพื่อส่งเสริมให้เกิดการลดต้นทุน ลดเวลา เพิ่มผลผลิต และเพิ่มมูลค่า ปรับเปลี่ยนจากการทำมากได้น้อย ให้เป็นการทำน้อยแต่ได้มาก ซึ่งสามารถนำมาปรับใช้ในกระบวนการผลิตสัตว์ในเชิงพาณิชย์ที่จะส่งเสริมให้เกิดขึ้นในพื้นที่ภาคใต้ชายแดน มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องนำองค์ความรู้สมัยใหม่เหล่านี้มาช่วยในการปรับแนวคิด (Mindset) ของเกษตรกรและประชาชนในพื้นที่ ซึ่งเป็นต้นน้ำที่สำคัญในกระบวนการยกระดับการผลิตปศุสัตว์ในพื้นที่

(2) การพัฒนาที่ยั่งยืน Sustainable Development Goal (SDGs) ตามข้อตกลงร่วมในการพัฒนาประเทศของไทยกับสหประชาชาติ ในการมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชน ลดความอดอยาก และการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของประชาชน ซึ่งเป็นแนวทางที่จะส่งผลให้เกิดการพัฒนาที่เป็นรูปธรรมและก่อให้เกิดความยั่งยืน สามารถสร้างภาพลักษณ์การแข่งขันของประเทศในระดับโลก ซึ่งแนวทางโครงการที่เสนอการพัฒนาในพื้นที่ภาคใต้ชายแดนมุ่งเน้นการตอบโจทยการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนควบคู่กับการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิต รวมทั้งการยกระดับความสามารถในการแข่งขันของกลุ่มจังหวัด

(3) การพัฒนาพื้นที่ตามแนวทางประชารัฐ และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ซึ่งมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมในการดำเนินการจากทุกภาคส่วน (ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน ภาคประชาสังคม ภาคการศึกษา) โดยอาศัยศักยภาพและบทบาทของทุกส่วนในการช่วยสนับสนุนการดำเนินงาน เพื่อประโยชน์ของประชาชน อันจะส่งผลดีต่อการยอมรับ และความสมบูรณ์ในกระบวนการดำเนินงาน

2.2 แนวคิดที่ได้จากการศึกษาดูงาน ณ ประเทศญี่ปุ่น

(1) การมีระบบข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ ติดตาม และวางแผน จากการศึกษาดูงานที่บริษัท Inaho ที่มีรูปแบบธุรกิจการเกษตรแนวใหม่ ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ (Robot) มาใช้ส่งเสริมการจัดการฟาร์มเกษตรโดยมุ่งแก้ไขปัญหาระยะสุขภาพและค่าใช้จ่ายด้านแรงงานของเกษตรกร ซึ่งจะเห็นได้ว่าการนำข้อมูลทุกสายโซ่การผลิตพืชเกษตรมาวิเคราะห์หาจุดบกพร่อง และนำมากำหนดเป็นรูปแบบในการดำเนินธุรกิจที่แปลกใหม่ ไม่เป็นการเอาเปรียบเกษตรกร เปลี่ยนจากพ่อค้าคนกลางเป็นเพื่อนคู่คิดเกษตรกร เปลี่ยนจากการเกษตรแบบเอาเปรียบเป็นการเกษตรแบบแบ่งปัน ซึ่งรูปแบบดังกล่าวนี้มีความสำคัญกับการนำมาประยุกต์ในกระบวนการส่งเสริมการเกษตรของไทย ที่นอกจากส่งเสริมเฉพาะกระบวนการผลิต มาเป็นการส่งเสริมการผลิตที่ใช้การตลาดมาเป็นตัวนำ มีระบบการจัดเก็บข้อมูลที่ถูกต้อง น่าเชื่อถือ

(2) การใช้เทคโนโลยีมาช่วยในกระบวนการผลิต จากการศึกษาดูงานของไร้สตรอเบอรี่และสวนไม้ดอกจะเห็นการนำเอาเทคโนโลยีการผลิตพืชที่มีการควบคุมสภาวะการเจริญเติบโตของพืชมาช่วย

ในกระบวนการผลิต ทำให้เกษตรกรผู้ผลิตสามารถผลิตสินค้าได้ตามคุณภาพตามความต้องการของตลาด ประหยัดค่าใช้จ่ายด้านแรงงาน มีผลประกอบการที่สูง ซึ่งเป็นแนวทางที่สามารถประยุกต์ใช้ในการเพาะปลูกพืชและการทำปศุสัตว์ของไทย ที่มุ่งใช้เครื่องมือเทคโนโลยีช่วยในการผลิต ช่วยประหยัดแรงงาน และสร้างความสุขให้แก่เกษตรกร ดูแลรักษาสุขภาพ ลดการทำงานหนักในฟาร์ม

(3) รูปแบบการสนับสนุนเกษตรกรและผู้ประกอบการ

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรและผู้ประกอบการของประเทศญี่ปุ่นจะพบว่า หน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินกิจการของเกษตรกรและผู้ประกอบการสินค้าในรูปแบบที่แตกต่างจากประเทศไทย กล่าวคือ รัฐจะไม่อุดหนุนงบประมาณสำหรับการดำเนินการทั้งหมด แต่จะให้การช่วยเหลือเพียงบางส่วนก่อน เพื่อฝึกหัดให้เกิดความเข้มแข็งของประชาชน และมีการสนับสนุนในด้านอื่น ๆ เพิ่มเติมที่ไม่ใช่รูปแบบทางการเงิน เช่น การสร้างองค์ความรู้ การพัฒนาทักษะฝีมือ การให้โอกาสในการแสดงผลงานและจับคู่ธุรกิจ การให้ข้อมูลด้านอุตสาหกรรมและการตลาด ซึ่งลักษณะดังกล่าวส่งผลให้เกิดความกระตือรือร้นของเกษตรกรและผู้ประกอบการที่จะต้องพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ทั้งนี้หากจะนำมาปรับใช้กับเกษตรกรและผู้ประกอบการของไทย จำเป็นต้องมีการจัดระดับของเกษตรกรและผู้ประกอบการที่มีความเหมาะสมกับการส่งเสริมตามรูปแบบดังกล่าว เนื่องจากบริบทของภูมิสังคมที่แตกต่างกัน

3. การประยุกต์ใช้ความรู้กับข้อเสนอในการพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน

จากองค์ความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรม และประสบการณ์ที่ได้เดินทางไปศึกษาดูงานต่างประเทศ สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้รับมาประยุกต์เป็นข้อเสนอในการพัฒนาพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดนให้สอดคล้องกับบริบทและภูมิสังคม ตามแนวคิดการยกระดับสินค้าปศุสัตว์ (โคเนื้อ) เพื่อความมั่นคง มั่งคั่ง ชายแดนใต้ โดยมีรายละเอียดข้อเสนอ ดังนี้

แนวทางที่ 1 การเพิ่มศักยภาพการผลิตโคเนื้อในเชิงพาณิชย์เพื่อสนองการตลาดระดับพื้นที่ (Local Products) จากศักยภาพและบริบทของภาคใต้ชายแดนที่สามารถใช้เป็นฐานในการพัฒนารายได้ของประชาชนภาคใต้ชายแดนในการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อเป็นการส่งเสริมเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาดในระดับพื้นที่โดยมุ่งสร้างรายได้ไปพร้อมกับการลดความเหลื่อมล้ำของประชาชนด้านรายได้ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) เป้าหมายการดำเนินงาน

1.1) เน้นการสร้างรายได้ใหม่ให้แก่ประชาชนจากการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอาชีพเดิม ซึ่งต้องยกระดับรูปแบบ วิธีการ และการจัดการระบบการเลี้ยงให้ได้มาตรฐาน มีการนำเอาเทคโนโลยีและนวัตกรรมการผลิตสัตว์สมัยใหม่เข้าไปใช้ในกระบวนการผลิต

1.2) กลุ่มเป้าหมายที่จะเข้าร่วมโครงการ แบ่งเป็น 2 ส่วนคือเกษตรกรที่มีคุณสมบัติตามข้อกำหนดของโครงการ เพื่อตอบโจทย์การขับเคลื่อนของระบบเศรษฐกิจกลุ่มจังหวัด และกลุ่มครัวเรือนยากจน

และผู้ด้อยโอกาสในสังคม เพื่อตอบโจทย์การแก้ไขปัญหาในมิติสังคมในเรื่องคุณภาพชีวิต

1.3) การดำเนินการมุ่งเน้นการผลิตโคเนื้อมาตรฐาน เพื่อป้อนเข้าสู่ตลาดเนื้อท้องถิ่น ซึ่งเป็นตลาดภายในกลุ่มจังหวัด และประเทศเพื่อนบ้าน

2) ลักษณะโครงการ

2.1) เป็นกิจกรรมการส่งเสริม สนับสนุน กลุ่มเป้าหมายของโครงการ ในการผลิตโคเนื้อ 2 รูปแบบ คือ รูปแบบที่ 1 การผลิตโคเนื้อ (โคขุน) เพื่อการจำหน่าย โดยการนำเอาโคโครง (โคเนื้ออายุ 1.5 – 2.5 ปี ที่มีลักษณะค่อนข้างผอม) จากต่างพื้นที่เข้ามาในพื้นที่เพื่อเข้าสู่กระบวนการขุน (เลี้ยงด้วยหญ้า-อาหารคุณภาพ และการจัดการที่ดี) ให้มีลักษณะที่เหมาะสมสำหรับการนำไปผลิตเป็นเนื้อจำหน่ายให้แก่ตลาด และรูปแบบที่ 2 คือ การส่งเสริมให้มีการเลี้ยงแม่พันธุ์โคเนื้อเพื่อเป็นแม่พันธุ์พื้นฐานสำหรับการผลิตโคโครงตอบสนองการเลี้ยงในรูปแบบที่ 1 ที่จะมีขึ้นในพื้นที่

2.2) การดำเนินโครงการเน้นเริ่มต้นจากจุดเล็ก ๆ จากกลุ่มเป้าหมายที่มีศักยภาพและมีความสนใจ โดยการกำหนดพื้นที่ดำเนินการจากบริบทของสังคม ความพร้อมของพื้นที่ และศักยภาพของผู้เข้าร่วมโครงการ ซึ่งในเบื้องต้น อาจกำหนดดำเนินการในจุดนาร่องในพื้นที่ 3 จังหวัด ๆ ละ 1-2 อำเภอก่อน เมื่อผลการดำเนินงานเป็นไปได้ดี จึงมีการขยายผลสู่พื้นที่อื่น ๆ

2.3) เน้นให้กลุ่มเป้าหมายดำเนินการเป็นรายครัวเรือน ไม่ส่งเสริมให้ดำเนินการรวมกันเป็นกลุ่ม เนื่องจากการผลิตสัตว์ต้องใช้ความใส่ใจและทักษะเฉพาะบุคคล แต่ให้มีการเชื่อมโยงสร้างเครือข่ายเพื่อวางแผนการผลิต และการตลาดระหว่างผู้เข้าร่วมโครงการ

2.4) โครงการฯ จะต้องไม่มีลักษณะการแจกโคเนื้อฟรีให้แก่กลุ่มเป้าหมาย แต่ให้มีลักษณะการลงทุนร่วมกัน เช่น ในการส่งเสริมรูปแบบที่ 1 รัฐอาจลงทุนให้ในต้นทุนผันแปร (ค่าโคโครง ค่าอาหาร) ในครั้งแรกโดยไม่มีดอกเบี้ย เมื่อเกษตรกรจำหน่ายโคเนื้อแล้วจึงหักขดค่าใช้จ่ายที่รัฐลงทุน เกษตรกรได้รับกำไรจากการดำเนินงาน หรือในการส่งเสริมรูปแบบที่ 2 รัฐลงทุนซื้อแม่พันธุ์ให้เกษตรกรเลี้ยงเพื่อผลิตลูกโค อาจกำหนดเงื่อนไขว่า ลูกโคตัวแรกที่เกิดขึ้นจะต้องส่งคืนรัฐ เพื่อให้เกษตรกรรายอื่นเลี้ยงต่อไป ส่วนแม่พันธุ์ที่ได้รับก็จะเป็นกรรมสิทธิ์ของเกษตรกรเองต่อไป เป็นต้น

2.5) โครงการฯ จะต้องมีระบบในการรับซื้อผลผลิตที่มีคุณภาพของผู้เข้าร่วมโครงการคืน ในราคาที่เป็นธรรม ซึ่งจะเป็นการประกันผลผลิตที่เกิดขึ้นจากการส่งเสริม อันเป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้เกิดการดำเนินงานที่มีความต่อเนื่องและยั่งยืน

3) กิจกรรมสำคัญที่ต้องดำเนินการ

3.1) การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมโครงการ จะต้องคัดเลือกผู้ที่มีศักยภาพและความสนใจจริง พร้อมทั้งจะพัฒนารูปแบบการเลี้ยงเดิมเป็นการใช้นวัตกรรมเข้ามาช่วยในการเลี้ยง เพื่อก้าวสู่การผลิตสัตว์สร้างรายได้ที่สูงขึ้นในขณะที่ต้นทุนจะไม่เพิ่มสูงขึ้นมากนัก โครงการฯ

จะต้องมีการประเมินศักยภาพของผู้สนใจทุกคน ทำระบบทะเบียนข้อมูลสำหรับการตรวจติดตามอย่างเป็นระบบ

3.2) จัดให้มีการเสริมสร้างองค์ความรู้และทักษะจำเป็นที่เกี่ยวข้อง ให้แก่ผู้เข้าร่วมโครงการทุกประเภท เพื่อปรับแนวคิดเดิมให้เป็นแนวคิดใหม่ ได้มีความเข้าใจต่อรูปแบบที่กำลังส่งเสริม และเป้าหมายที่โครงการต้องการ รวมทั้งสร้างเครือข่ายการดำเนินงานร่วมกันระหว่างกลุ่มเกษตรกรผู้สนใจ เจ้าหน้าที่รัฐ และระบบการตลาด

3.3) สร้างเครือข่ายผู้เกี่ยวข้องตลอดสายโซ่การผลิต ตั้งแต่การส่งเสริมการผลิตพืชอาหารสำหรับการเลี้ยงปศุสัตว์ เครือข่ายผู้ผลิตโคเนื้อในพื้นที่ และเครือข่ายด้านการตลาด โดยในส่วนนี้รัฐจะมีบทบาทที่สำคัญในการให้ข้อมูลด้านการตลาดที่จำเป็นแก่ผู้เกี่ยวข้องในทุกกระบวนการ

3.4) พัฒนาระบบการตรวจสอบย้อนกลับ (Traceability) ในทุกขั้นตอนของกระบวนการผลิต เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในความปลอดภัยของการผลิตอาหาร

3.5) ใช้แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมที่มีอยู่ เช่น กลไกสานพลังประชารัฐ มาช่วยในกระบวนการส่งเสริมการผลิตทุกขั้นตอน เพื่อเป็นพี่เลี้ยงในการสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้เข้าร่วมโครงการ และช่วยอำนวยความสะดวกให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จ

แนวทางที่ 2 การยกระดับการผลิตเชิงพาณิชย์เพื่อมุ่งสู่การตลาดระดับโลก (Premium Products) เพื่อให้การเติบโตทางเศรษฐกิจของกลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดนเติบโตแบบก้าวกระโดด จึงมี

ความจำเป็นที่จะต้องหารูปแบบการดำเนินงานใหม่ ๆ ในการสร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นกับพื้นที่ ซึ่งเป็นการยกระดับสู่การแข่งขันของกลุ่มจังหวัดไปในระดับที่สูงขึ้น โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) เป้าหมายการดำเนินงาน

1.1) เน้นการสร้างรายได้ใหม่ให้แก่กลุ่มจังหวัดจากการปรับเปลี่ยนกรรมวิธีการผลิต ซึ่งเน้นการนำเอาเทคโนโลยีการแปรรูปมาช่วยในกระบวนการผลิต พร้อม ๆ กับการสร้างตลาดที่มีระดับสูงขึ้น เพิ่มมูลค่าให้แก่สินค้าภาคใต้ชายแดน

1.2) เน้นการดำเนินการกับเกษตรกรที่มีความพร้อมและมีศักยภาพที่จะพัฒนาหรือยกระดับตนเองสู่การเป็นผู้ประกอบการมืออาชีพ (เน้นการผลิตในมิติเศรษฐกิจ)

1.3) การผลิตมุ่งตอบสนองต่อโจทย์ความต้องการของตลาดเนื้อสากล ซึ่งอาจเป็นตลาดภายในประเทศ ประเทศเพื่อนบ้าน หรือประเทศตะวันออกกลาง แต่มีกำลังในการซื้อในระดับราคาที่สูง (High Value)

2) ลักษณะโครงการ

2.1) ส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้ประกอบการผลิตโคเนื้อที่ให้เนื้อคุณภาพสูง สอดคล้องกับความต้องการของตลาดสากล ใส่ใจการผลิตทุกขั้นตอนตลอดห่วงโซ่คุณค่า โดยรัฐมุ่งสร้างและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อสนับสนุนกระบวนการผลิต

2.2) รัฐต้องร่วมมือกับผู้ประกอบการแปรรูปเนื้อสัตว์ที่มีศักยภาพในการตลาดส่งออก (Premium market) เพื่อกำหนดกลยุทธ์ในการดำเนินงานและวางแผนการผลิต

2.3) จัดให้มีโครงสร้างพื้นฐานเพื่อตอบสนองการดำเนินงาน เช่น ระบบโรงเชือดที่ได้มาตรฐานสากลเป็นที่ยอมรับของตลาดเป้าหมาย การพัฒนาแรงงานที่มีทักษะความรู้เฉพาะด้าน ระบบการตรวจสอบข้อมูลการผลิตที่เป็นระบบ เป็นต้น

2.4) ส่งเสริมระบบการเลี้ยงที่เป็นระบบมาตรฐานฟาร์ม โดยการคัดเลือกพันธุ์สัตว์ที่ให้ผลผลิตสอดคล้องกับความต้องการของตลาดส่งออก โดยความร่วมมือกับเกษตรกรผู้ประกอบการที่มีศักยภาพ และทักษะการผลิตในระดับมืออาชีพ

2.5) การสนับสนุนของภาครัฐอาจอยู่ในรูปเงินลงทุน ดอกเบี้ยต่ำ หรือการลงทุนร่วมของภาครัฐ-เอกชน เช่น รัฐลงทุนโครงสร้างพื้นฐานแล้วให้ผู้ประกอบการเอกชนมาเช่าใช้ เป็นต้น นอกจากนี้รัฐจะต้องมีบทบาทในการสร้างโอกาสในการนำการตลาดให้แก่ผู้ประกอบการ สร้างทักษะความรู้ รวมทั้งอุปกรณ์เครื่องมือต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในกระบวนการผลิต

2.6) ในส่วนของการผลิตโคเนื้อคุณภาพ สามารถคัดเลือกเกษตรกรผู้มีความสนใจโดยต่อยอดจากการดำเนินงานในแนวทางที่ 1 แต่เพิ่มระดับความเข้มงวดในกระบวนการผลิตให้มีความละเอียดมากขึ้น เช่น การเลือกใช้สายพันธุ์โคที่มีคุณภาพสูงสอดคล้องกับความต้องการของตลาด และมีความเจริญเติบโตได้ดีในสภาพอากาศของภาคใต้ชายแดน การเลือกใช้อาหารสัตว์ที่ครบถ้วนโภชนาการ และระบบการจัดการฟาร์มที่ได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับและต้องการของตลาดผู้บริโภค

2.7) เริ่มต้นกระบวนการจากจุดเล็ก ๆ ค่อย ๆ ทำการตลาดจากส่วนน้อย เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องตลอดห่วงโซ่การผลิตมีความเข้าใจในรูปแบบการดำเนินงาน แล้วค่อยขยายผลให้กว้างขึ้นตามการตลาดที่มีศักยภาพในการสร้างส่วนแบ่งที่เพิ่มขึ้น

3) กิจกรรมสำคัญที่ต้องดำเนินการ

3.1) ดำเนินการเช่นเดียวกับแนวทางที่ 1

3.2) การศึกษาพันธุ์โคเนื้อที่มีประสิทธิภาพสูง มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับการผลิตตามความต้องการของตลาดสำหรับการเลี้ยงในพื้นที่ภาคใต้ชายแดน โดยไม่จำเป็นต้องมีการวิจัยสายพันธุ์ใหม่ หากแต่ให้นำเอาสายพันธุ์ที่มีอยู่แล้วในปัจจุบันมาทดสอบการเลี้ยงในพื้นที่ก็จะทำให้ประหยัดเวลาและได้ผลสัมฤทธิ์ที่รวดเร็วมากขึ้น

3.3) การจัดให้มีโรงเชือดมาตรฐานฮาลาลหรือมาตรฐานสากล รองรับการแปรรูปโคเนื้อมีชีวิตเป็นเนื้อภาคใต้ชายแดนที่มีคุณภาพสูง ป้อนให้แก่ความต้องการของผู้บริโภคตลาดบน (High Value)

3.4) จัดให้มีกองทุนหรือแหล่งทุนสำหรับการอุดหนุนและช่วยเหลือผู้ประกอบการ รวมทั้งเกษตรกรที่มีศักยภาพในการสร้างการตลาดและกระบวนการผลิตที่มีศักยภาพสูง

กฎระเบียบปัจจุบันที่อาจเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงาน และแนวทางการปรับปรุง

1. การส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อให้แก่เกษตรกร มีความจำเป็นต้องมีการจัดซื้อพันธุ์โคเนื้อ และลูกโคเนื้อ เพื่อสนับสนุนให้แก่เกษตรกรไปใช้ในกระบวนการผลิตเพื่อการจำหน่าย และมีการหมุนเวียนกัน ซึ่งโดย

พระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ พ.ศ. 2560 กำหนดให้ โฉนดแผนที่ เป็นครุภัณฑ์ รวมทั้งผลผลิตที่เกิดจากครุภัณฑ์นั้นก็จะมีสภาพเป็นสมบัติของแผ่นดินด้วย เพื่อให้การบริหารครุภัณฑ์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ให้สมาชิกต้องทำสัญญาเช่า 5 ปี ถ้าหากเสียชีวิตด้วยเหตุสุดวิสัยก็ไม่ต้องขอคืน ถ้าเกิดจากการประมาทเลินเล่อ เกษตรกรก็ต้องขอคืน มีคณะกรรมการพิสูจน์ทราบ หากครบสัญญา 5 ปี เกษตรกรขอซื้อเป็นของตนเองได้

นอกจากนี้รูปแบบการดำเนินงานที่มีลักษณะเป็นการหมุนเวียนเงินทุนจะไม่สามารถขอตั้งงบประมาณผ่านงบประมาณของจังหวัดและกลุ่มจังหวัดได้ ดังนั้นหากจะส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานตามข้อเสนอข้างต้นควรมีข้อตกลงกับสำนักงบประมาณและกรมบัญชีกลางเป็นกรณีข้อยกเว้น ดังนี้

1. กำหนดให้โฉนด โฉนดแม่พันธุ์ ที่จะใช้ในโครงการส่งเสริมการผลิตของเกษตรกรมีสภาพการเป็นครุภัณฑ์ โดยให้มีลักษณะเป็นวัสดุสำหรับสนับสนุนการสร้างอาชีพของเกษตรกร

2. ให้มีข้อยกเว้นในการดำเนินงานตามโครงการที่มีลักษณะการหมุนเวียนของเงินทุนของกลุ่มเกษตรกรหรือกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมโครงการ

ผู้จัดทำ

นายสำเริง แก้วสุวรรณ นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ

นายปิยะ ลำพรหมสุข นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ

การพัฒนาบ่อน้ำแร่ร้อนระนองให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว
เชิงสุขภาพที่ได้มาตรฐาน

1. ข้อมูลทั่วไป

จังหวัดระนองเป็นจังหวัดภาคใต้ตอนบน ติดกับชายฝั่งทะเลอันดามันและสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา มีระยะห่างจากกรุงเทพมหานคร 568 กิโลเมตร มีพื้นที่ 2,077,875 ไร่ พื้นที่จังหวัดมีลักษณะรูปร่างเรียวยาว จากทิศเหนือสู่ทิศใต้ 169 กิโลเมตร มีพื้นที่ส่วนที่กว้างที่สุด 25 กิโลเมตร และแคบที่สุดกว้าง 9 กิโลเมตร ลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขาสลับซับซ้อนซึ่งเป็นพื้นที่ภูเขาร้อยละ 86 และที่ราบร้อยละ 14 ทางด้านทิศตะวันออกของจังหวัดเป็นพื้นที่ป่า โดยพื้นที่จะลาดเอียงลงสู่ทะเลอันดามันทางด้านทิศตะวันตก จากลักษณะของจังหวัดระนองที่เป็นพื้นที่เป็นป่า ภูเขา และติดกับทะเลอันดามัน จึงทำให้จังหวัดระนองมีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 3,91.80 – 5,330.70 มิลลิเมตรต่อปี จนได้ชื่อว่าเป็นเมือง “ฝนแปดแดดสี่” จังหวัดระนอง มี 2 ฤดูกาล ฤดูร้อนได้รับอิทธิพลจากมรสุมตะวันออกเฉียงใต้ เริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ - พฤษภาคม และฤดูฝนได้รับอิทธิพลจากมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม - ตุลาคม และได้รับอิทธิพลจากมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ตั้งแต่เดือนตุลาคม - กุมภาพันธ์ จึงทำให้มีฝนตกเป็นระยะเวลายาวนาน

ทุนฝึกอบรมเพื่อพัฒนาข้าราชการพลเรือนสามัญที่ปฏิบัติราชการในภูมิภาค

2. ข้อมูลศักยภาพและทิศทางการพัฒนาจังหวัด

2.1 ศักยภาพด้านเศรษฐกิจ

จังหวัดระนองมีประชากร 190,399 คน ในพื้นที่ 5 อำเภอ มีผลิตภัณฑ์มวลรวม ปี 2559 ณ ราคาประจำปี มีมูลค่า 25,707 ล้านบาท เป็นลำดับที่ 14 ของภาคใต้และลำดับที่ 68 ของประเทศ โครงสร้างทางเศรษฐกิจที่สำคัญ คือ ภาคการเกษตร มูลค่า 10,082 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 39.20 ล้านบาท และการผลิตนอกภาคการเกษตร มีมูลค่า 15,625 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 62.80 อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจเฉลี่ย 3 ปี เท่ากับร้อยละ 13.27 ต่อปี ซึ่งสูงกว่าอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของ 76 จังหวัด และมูลค่าผลิตภัณฑ์ต่อหัว เพิ่มขึ้นต่อเนื่องทุกปี ปี 2559 มีมูลค่าเท่ากับ 100,720 บาท

2.2 ศักยภาพบ่อน้ำร้อน

น้ำแร่ร้อนของจังหวัดระนองเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด แหล่งน้ำแร่ร้อนจังหวัดระนองที่มีความสำคัญและเป็นที่รู้จักของชาวระนองและนักท่องเที่ยว มีจำนวน 6 แหล่ง ประกอบด้วย

1) บ่อน้ำร้อนรักษะวาริน รับผิดชอบโดยเทศบาลเมืองระนอง ตั้งอยู่ในพื้นที่สวนสาธารณะรักษะวาริน ถนนชลลະอุ ตำบลเขานิเวศน์ อำเภอเมืองระนอง อยู่ห่างจากถนนเพชรเกษมประมาณ 1 กิโลเมตร และห่างจากศาลหลักเมืองระนองประมาณ 3.7 กิโลเมตร ภายในพื้นที่บ่อน้ำร้อนประกอบด้วย ลานสำหรับชมและถ่ายภาพทิวทัศน์ บ่อแช่เท้า บ่อแช่ตัว และลานนอนหินร้อน ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวและประชาชนภายในจังหวัด และโรงพยาบาลระนองได้นำน้ำแร่ร้อนไปใช้ในการบำบัดและรักษาผู้ป่วยของศูนย์ฟื้นฟูสภาพด้วยการแพทย์ทางเลือก

2) บ่อน้ำร้อนพรุฬหมี รับผิดชอบโดยเทศบาลเมืองบางริ้น อยู่ในพื้นที่เทศบาลเมืองบางริ้น หมู่ที่ 2 บ้านทุ่งยอ ตำบลบางริ้น อำเภอเมืองระนอง ห่างจากถนนเพชรเกษมประมาณ 400 เมตร และห่างจากศาลหลักเมืองระนองประมาณ 7.2 กิโลเมตร บ่อน้ำร้อนแห่งนี้ใช้วิธีการตักอาบ ส่วนใหญ่เป็นประชาชนในพื้นที่

3) บ่อน้ำร้อนธาริน ระนอง ฮอทสปริง เป็นบ่อร้อนของเอกชนที่เปิดให้บริการ มีบ่อแช่ตัว สระว่ายน้ำ ห่างจากถนนเพชรเกษมประมาณ 600 เมตร และห่างจากศาลหลักเมืองระนองประมาณ 7.4 กิโลเมตร

4) บ่อน้ำร้อนพรรั้ง รับผิดชอบโดยอุทยานแห่งชาติ น้ำตกหงาว อยู่ในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติน้ำตกหงาว หมู่ที่ 3 ตำบลบางริน อำเภอมืองระนอง ห่างจากถนนเพชรเกษมประมาณ 2 กิโลเมตร และห่างจากศาลหลักเมืองระนองประมาณ 10 กิโลเมตร สภาพพื้นที่เป็นเนินเขาต่างระดับ เป็นพื้นที่ป่าธรรมชาติ มีความหลากหลายทางชีวภาพ ภายในพื้นที่มีบ่อแช่ตัว และมีลำธารไหลผ่านสำหรับการแช่น้ำเย็น

5) บ่อน้ำร้อนค่ายรัตนรังสรรค์ รับผิดชอบโดยกองพันทหารราบที่ 2 กรมทหารราบที่ 25 อยู่ในพื้นที่ค่ายรัตนรังสรรค์ ตำบลราชกรุ อำเภอมืองระนอง ห่างจากถนนเพชรเกษมประมาณ 500 เมตร และห่างจากศาลหลักเมืองระนองประมาณ 22 กิโลเมตร พื้นที่โดยรอบทั่วไปเป็นที่ราบติดแนวเขตป่าธรรมชาติ มีบ่อน้ำแร่ร้อน และลำธารน้ำแร่ไหลจากชอกหินเป็นธารน้ำแร่ร้อนเล็ก ๆ

6) บ่อน้ำร้อนบ้านหาดยาย รับผิดชอบโดยหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติลำน้ำกระบบุรี ที่ กบ. 1 หาดยาย ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติลำน้ำกระบบุรี หมู่ที่ 3 ตำบลบางพระเหนือ อำเภอละอุ่น ห่างจากถนนเพชรเกษมประมาณ 29 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากศาลหลักเมืองระนองประมาณ 32 กิโลเมตร มีบ่อน้ำแร่ร้อน และบ่อแช่ตัว

2.3 ประเด็นการพัฒนาจังหวัด

จังหวัดระนองเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวที่สามารถพัฒนาให้มีความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวได้ทั้งในระดับประเทศ และระดับนานาชาติ โดยมีความหลากหลายทางการท่องเที่ยวโดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่มีน้ำแร่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว และสามารถเข้าถึงได้ง่าย จังหวัดระนองจึงตั้งเป้าหมายในการพัฒนาเป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Wellness City) ภายใต้วิสัยทัศน์ “เมืองท่องเที่ยวเชิงสุขภาพระดับชั้นนำในภูมิภาคเอเชีย” นอกจากนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวทางทะเล ศิลปะ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ วิถีชุมชน และการส่งเสริมการท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภายใต้โครงการ “12 เมืองต้องห้าม...พลาด Plus” จังหวัดระนองจึงได้ประชาสัมพันธ์จังหวัดภายใต้แคมเปญ “รักนะ...ระนอง” มีแนวคิดในการสร้างความทรงจำในการเดินทางของนักท่องเที่ยวให้เกิดความรักและความผูกพันกับจังหวัดเล็ก ๆ แต่น่ารัก ซึ่งจังหวัดระนองมีรายได้จากการท่องเที่ยวในปี 2559 มูลค่า 3,977.80 ล้านบาท ปี 2558 มูลค่า 3,726.70 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 6.74

3. แนวคิดที่ได้จากการฝึกอบรมและศึกษาดูงาน ณ ประเทศญี่ปุ่น

ทุนฝึกอบรมเพื่อพัฒนาข้าราชการพลเรือนสามัญที่ปฏิบัติราชการในภูมิภาค ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 มีเนื้อหาการฝึกอบรม 2 ส่วน ส่วนที่ 1 การเรียนรู้ในชั้นเรียนภาควิชาการ หัวข้อ การนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีไปใช้ในการพัฒนาพื้นที่ การพัฒนาอย่างยั่งยืน

โดยการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน และการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และส่วนที่ 2 การศึกษาดูงาน ณ เมืองนาโกยา และเมืองฟุกุโอกะ

1) จากการศึกษาดูงานองค์กรสวนดอกไม้ (Flora Shimabe) เป็นฟาร์มปลูกดอกบีโกเนีย (Begonia) ขนาดใหญ่ ในจังหวัดกิฟุ ที่ผ่านการรับรองมาตรฐานทางด้านการเกษตรของประเทศญี่ปุ่น มีการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านการเกษตรที่ทันสมัยเข้ามาช่วยในการบริหารจัดการฟาร์มทุกขั้นตอน ตั้งแต่ขั้นตอนการผสมดินและบรรจุดินลงกระถาง การจัดวางกระถางในบล็อกปลูก (1 บล็อก 700 กระถาง) ซึ่งบล็อกสามารถเคลื่อนย้ายได้ตามระยะการเจริญเติบโตของบีโกเนีย โดยใช้รางล้อเลื่อน การให้น้ำและปุ๋ยมีเครื่องวัดปริมาณปุ๋ย วัด pH และการเติมน้ำและปุ๋ยจะทำได้โดยอัตโนมัติ และติดหลอดไฟไว้ในโรงเรือนเพื่อกำหนดการบานของดอกบีโกเนีย ทำให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพได้มาตรฐานและมีผลผลิตต่อเนื่องตลอดทั้งปี ซึ่งฟาร์มแห่งนี้สามารถผลิตบีโกเนียกระถางเพื่อส่งขายภายในประเทศญี่ปุ่น ได้ปีละ 800,000 ต้นต่อปี และใช้คนงานเพียง 15 คน การดำเนินงานของฟาร์ม ในการสร้างโรงเรือนรัฐสนับสนุนงบประมาณร้อยละ 50 และส่วนที่เหลือรัฐให้กู้ยืมในอัตราดอกเบี้ยต่ำ

2) ฟาร์มสตอเบอรี่ Tsumi Tsumi Ichigo เป็นฟาร์มขนาดกลาง เน้นเปิดให้บริการแก่นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมและกินสตอเบอรี่ฟรี ราคาเข้าชม 1,700 เยนต่อคน ใช้เวลาประมาณครึ่งชั่วโมง มีพนักงานประจำอยู่ 4 คน นอกจากนั้นเป็นพนักงานพาสไทม์ จะเปิดฟาร์มประมาณเดือนธันวาคมคือช่วงที่สตอเบอรี่ออกผลผลิตซึ่งจะเก็บได้ประมาณเดือนพฤษภาคม มีนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมฟาร์มดังกล่าว

ประมาณปีละ 25,000 คน ปลุกต้นสตรอเบอร์รี่ประมาณ 40,000 ต้น ใช้คอมพิวเตอร์ในการควบคุมอุณหภูมิ น้ำอุ่นจะทำงานเมื่ออุณหภูมิประมาณ 9 องศาเซลเซียส นอกจากจะปลูกสตรอเบอร์รี่แล้ว ยังมีงานโรงงานแปรรูปผลไม้ และมีร้านค้าสำหรับจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่ทำจากสตรอเบอร์รี่ด้วย

3) โรงงานเครื่องปั้นดินเผา Hataman Ceramic หมู่บ้าน โอคาวะชิยามะ จะผลิตเครื่องปั้นดินเผาเกือบทุกคร้วเรือน โดยร้อยละ 70 จะดำเนินธุรกิจแบบครอบครัว ซึ่งแต่ละครอบครัวทำเครื่องปั้นดินเผาจะมีฝีมือการผลิตที่แตกต่างกัน ลูกค้าจึงเป็นลูกค้าคนละกลุ่ม โดยหน่วยงานภาครัฐจะให้การสนับสนุนในการให้ข้อมูลรูปแบบผลิตภัณฑ์ การพัฒนารูปแบบการผลิตสินค้าตามความต้องการของตลาด สนับสนุนเทคโนโลยี 3D Printing เพื่อลดต้นทุนการผลิตและการสูญเสียทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด กำหนดมาตรฐานการส่งออก ภาครัฐสนับสนุนการส่งออกผลิตภัณฑ์ สนับสนุนทุนในการวิจัย โดยเจ้าของธุรกิจจะต้องเขียนแผนงานโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณ ซึ่งรัฐจะให้การสนับสนุนงบประมาณ โดยพิจารณาจากแผนงานโครงการที่เสนอประมาณร้อยละ 50 ของวงเงินที่เสนอขอทั้งหมด โดยธุรกิจจะต้องเขียนรายงานผลความสำเร็จของการใช้งบประมาณให้ภาครัฐ และสนับสนุนการประชาสัมพันธ์สินค้าในต่างประเทศ นำสินค้าไปโชว์ในต่างประเทศ กลุ่มสมาคมผู้ประกอบการเครื่องปั้นดินเผา จะเป็นตัวกลางในการประสานงานช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ การจัดหาวัตถุดิบ (หิน Kumamoto) เพื่อสร้างอำนาจต่อรองในการจัดซื้อในราคาที่เหมาะสม

ส่วนผู้ประกอบการจะพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่องตามความต้องการของตลาด เช่น ตลาดยุโรป

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ในดำเนินกิจการของภาคเอกชนของประเทศญี่ปุ่น รัฐบาลจะช่วยสนับสนุนการลงทุนที่ส่งผลต่อการพัฒนานวัตกรรม และเอกชนเป็นผู้ดำเนินการ รวมทั้งภาครัฐและเอกชน รวมถึง เกษตรกรให้ความสำคัญกับการพัฒนาองค์ความรู้และส่งเสริมการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารจัดการ เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพได้มาตรฐานเดียวกัน และช่วยลดต้นทุนการผลิต

4. ข้อเสนอในการพัฒนาบ่อน้ำแร่ร้อนระนองให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่ได้มาตรฐาน

กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข โดยศูนย์วิทยาศาสตร์การแพทย์ที่ 11 ได้สำรวจคุณภาพน้ำจากบ่อน้ำร้อนจังหวัดระนอง ตั้งแต่ พ.ศ. 2558 – 2560 พบว่า บ่อน้ำร้อนต้นกำเนิดของจังหวัดระนองมีคุณภาพดี ผ่านเกณฑ์มาตรฐานที่เกี่ยวข้องทางด้านกายภาพ ด้านเคมี และด้านจุลชีววิทยา แต่พบว่า มีการการปนเปื้อนของเชื้อจุลินทรีย์จากสิ่งแวดล้อม เช่น เศษใบไม้ ฝุ่นละออง น้ำฝน และบ่อแช่ มีการตรวจพบเชื้อจุลชีววิทยา E.coli บ่งชี้การปนเปื้อนของอุจจาระ S.aureus เชื้อที่ปนเปื้อนจากผิวหนังที่มีแผล ซึ่งพบจำนวนสูงตามจำนวนการใช้ของนักท่องเที่ยว ซึ่งศูนย์วิทยาศาสตร์การแพทย์ที่ 11 มีข้อเสนอให้นักท่องเที่ยวต้องชำระล้างร่างกายให้สะอาดก่อนการลงแช่น้ำแร่ และผู้ประกอบการควรทำความสะอาดบ่อน้ำแร่และหลังแช่

จากข้อมูลดังกล่าวจึงได้นำกระบวนการพัฒนา โดยมุ่งเน้นที่ลูกค้า คือ ผู้ใช้บริการบ่อน้ำร้อน ปัญหา คือ กรณีบ่อน้ำร้อนที่ภาครัฐเป็นเจ้าของ การบริหารจัดการ ไม่ได้มาตรฐาน ขาดการสื่อสารกับผู้ใช้บริการในการปฏิบัติตามกฎ ขาดผู้ควบคุมดูแลพื้นที่ และบ่อแช่ตัวน้ำไม่สะอาด อุณหภูมิไม่คงที่ จึงเสนอแนวคิดในการบริหารจัดการบ่อแช่ตัวซึ่งดูแลโดยภาครัฐ โดยเฉพาะบ่อน้ำร้อนรักษะวาริน ซึ่งมีผู้บริการต่อวันจำนวนมาก ดังนี้

1) การบริหารจัดการ

จำแนกผู้ให้บริการเป็น 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 ผู้ใช้บริการซ้ำต่อเนื่อง ให้สมัครเป็นสมาชิก มีการลงทะเบียนจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคล และข้อมูลสุขภาพอย่างละเอียด บันทึกไว้ในบัตรสมาชิก และจัดเก็บข้อมูลสุขภาพ ประกอบด้วย วัดความดันโลหิต อัตราการเต้นของหัวใจ ในช่วงมาใช้บริการ

กลุ่มที่ 2 นักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไป จัดเก็บข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วย เพศ อายุ ที่อยู่ และข้อมูลสุขภาพ ประกอบด้วย วัดความดันโลหิต อัตราการเต้นของหัวใจ ในช่วงมาใช้บริการ

โดยกำหนดขั้นตอนการบริการ ดังนี้

- (1) จุดคัดกรอง : ผู้ใช้บริการทั้ง 2 กลุ่ม จะต้องผ่านการตรวจสุขภาพทั่วไป ณ จุดคัดกรอง โดยมีเจ้าหน้าที่ให้บริการ

เพื่อประเมินผลการเข้าใช้บริการ ประกอบด้วย การวัดความดัน อัตราการเต้นของหัวใจ และสุขภาพภายนอก เช่น บาดแผล โรคผิวหนัง โดยกลุ่มที่ 1 สแกนบัตรสมาชิกและบันทึกข้อมูลสุขภาพเพิ่มเติม ส่วนกลุ่มที่ 2 จะต้องบันทึกข้อมูลทั่วไปและข้อมูลการตรวจสุขภาพลงในฐานข้อมูลเพื่อประกอบการให้บริการ โดยออกแบบ Application ให้ง่ายในการบันทึกข้อมูลด้วยตนเองทั้ง 2 กลุ่ม เพื่อข้อมูลที่ได้ใช้ประกอบการติดตามประเมินผลการบำบัดรักษาด้วยน้ำแร่

(1) แสดงผลการประเมินการให้ใช้บริการ : เมื่อบันทึกข้อมูลสุขภาพ ลงใน Application ระบบจะประมวลแสดงผลการประเมินผ่าน/ไม่ผ่าน ผ่าน หมายถึง ให้เข้าใช้บริการได้ ไม่ผ่าน หมายถึง ไม่สามารถเข้าใช้บริการได้

(2) ผู้ใช้บริการที่ผ่านการประเมิน จะได้รับเสื้อผ้าสำหรับการเปลี่ยนเพื่อแช่น้ำ และสายรัดข้อมือ เพื่อวัดอัตราการเต้นของหัวใจ และจับเวลาการแช่น้ำ โดยทุกคนจะต้องอาบน้ำทำความสะอาดร่างกายก่อนการแช่น้ำ

(3) ขณะแช่น้ำ สายรัดข้อมือจะแสดงเวลาการแช่น้ำร้อน ครั้งละไม่เกิน 10 นาที ผู้ใช้บริการจะต้องเปลี่ยนไปแช่น้ำเย็นเพื่อปรับอุณหภูมิร่างกาย โดยแช่สลับกัน หากกรณีภาวะร่างกายผิดปกติ สายรัดข้อมือจะแจ้งเตือนให้ผู้ใช้บริการทราบ และส่งสัญญาณไปยังจุดคัดกรอง เพื่อแจ้งเจ้าหน้าที่ให้การช่วยเหลือ

(4) หลังใช้บริการเสร็จ ผู้ใช้บริการอาบน้ำ เปลี่ยนเสื้อผ้า คืนเสื้อผ้าและสายรัดข้อมือ บริเวณทางออก

2) ระบบควบคุมอุณหภูมิของน้ำ

น้ำแร่ร้อนที่ได้มาตรฐานและส่งผลดีต่อสุขภาพจะต้องมีอุณหภูมิประมาณ 40 องศาเซลเซียส ดังนั้นในบ่อน้ำร้อนสำหรับแช่ตัว และบ่อน้ำเย็น จะติดตั้งติดตั้งเทอร์โมมิเตอร์เพื่อวัดอุณหภูมิ น้ำ เมื่ออุณหภูมิ น้ำร้อนลดลงต่ำกว่า 40 องศาเซลเซียส น้ำร้อนจะเติมโดยอัตโนมัติเข้าบ่อแช่ตัว ส่วนในบ่อน้ำเย็นเมื่ออุณหภูมิเพิ่มขึ้น น้ำเย็นจะเติมโดยอัตโนมัติเช่นเดียวกัน

1) ความสะอาดของบ่อแช่ตัว

กำหนดระยะเวลาให้บริการเปิด - ปิดบ่อแช่ตัว และกำหนดเวลาการทำความสะอาดบ่อ โดยทำความสะอาดบ่อวันละ 1 ครั้ง และเปลี่ยนน้ำในช่วงปิดให้บริการ และเนื่องจากบ่อแช่ตัวในปัจจุบันของบ่อน้ำร้อนรักษะวาริน เป็นสถานที่โล่ง มีต้นไม้รายล้อมอยู่ท่ามกลางธรรมชาติที่สวยงาม ดังนั้น การป้องกันใบไม้สิ่งปนเปื้อนจากน้ำฝน จึงให้ปรับปรุงบริเวณบ่อแช่ตัว โดยจัดทำหลังคาเป็นกระบอกใส และโปร่งแสง เพื่อมิให้บดบังทัศนียภาพที่สวยงาม รวมทั้ง ปรับปรุงอาคารเพื่อให้สอดคล้องกับการเข้าใช้บริการ ตามขั้นตอนที่กำหนด

2) บทบาทหน้าที่ของภาครัฐ

(1) กรณีบ่อน้ำร้อนอยู่ในความดูแลของภาครัฐ ซึ่งบ่อน้ำร้อนที่มีศักยภาพในการพัฒนา คือ บ่อน้ำร้อนรักษะวาริน ดังนั้น สิ่งที่ภาครัฐจะต้องดำเนินการ คือ การสนับสนุนให้ภาคเอกชนเข้ามาร่วมลงทุนและบริหารจัดการ

(2) กรณีบ่อน้ำร้อนที่ประชาชนใช้ร่วมกัน เช่น บ่อน้ำร้อนพรุหลุมพี ให้ประชาชนผู้ใช้บริการร่วมกันพัฒนา และภาครัฐมีหน้าที่สนับสนุนตามความต้องการ

(3) กรณีบ่อน้ำร้อนของภาคเอกชน ภาครัฐมีหน้าที่ในการกำหนดมาตรฐานการบริการและควบคุมให้เป็นไปตามมาตรฐาน รวมทั้งสนับสนุนการประชาสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัด และเนื่องจากน้ำแร่ร้อน เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้แล้วหมดไป จึงควรกำหนดให้เอกชนชำระภาษีให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เพื่อเป็นรายได้ที่จะนำไปใช้ในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและพัฒนาพื้นที่ต่อไป ซึ่งแนวทางดังกล่าว เป็นแนวทางที่ประเทศญี่ปุ่นได้มีการนำมาใช้จนประสบความสำเร็จในเรื่องการอนุรักษ์แหล่งน้ำแร่ธรรมชาติภายในพื้นที่ไว้ได้อย่างยั่งยืน

ผู้จัดทำ

นางจุรีรัตน์ รัตนศิลา นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ

การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการ
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดความยั่งยืน

1. ศักยภาพของกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย

กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย (East Coast Southern Sub region) ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของภาคใต้ฝั่งทะเลอ่าวไทย ประกอบด้วย จังหวัดชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช พัทลุง และสงขลา มีสภาพภูมิประเทศเป็นที่ราบชายทะเล และพื้นที่เชิงเขาตอนกลางของคาบสมุทร ได้แก่ เทือกเขานครศรีธรรมราช เทือกเขาตะนาวศรี และเทือกเขาภูเก็ต โดยมีชายฝั่งทะเลยาวประมาณ 817 กิโลเมตร ด้วยลักษณะภูมิประเทศดังกล่าว จึงทำให้กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ บางส่วนเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำสำคัญของประเทศ ได้แก่ ทะเลน้อยทะเลสาบสงขลาจังหวัดพัทลุง และจังหวัดสงขลา ป่าชายเลนทุ่งคา-สวี จังหวัดชุมพร หมู่เกาะอ่างทอง และในบางคลองร้อยสาย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งพื้นที่เหล่านี้นอกจากจะมีคุณค่าในเชิงนิเวศน์แล้ว ยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่สำคัญของกลุ่มจังหวัดอีกด้วย ทั้งนี้ สามารถแบ่งทรัพยากรธรรมชาติของกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยเป็น 2 ประเภทได้แก่

1) ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ซึ่งมีความหลากหลายของทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งสูงมาก เป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมต่อการเป็นแหล่งกำเนิดอาหารสูง เนื่องจากตั้งแต่จังหวัดชุมพร จนถึงจังหวัดสงขลา เป็นพื้นที่แนวชายฝั่ง และมีสภาพเป็นอ่าวที่เหมาะสมโดยเฉพาะอ่าวบ้านดอน นอกจากนี้ ยังมีทรัพยากรป่าชายเลนคงสภาพที่เชื่อมโยงกัน

จำนวนทั้งสิ้น 160,756 ไร่ อีกทั้งเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญด้านการประมงแห่งหนึ่งของประเทศ โดยมีทั้งการประมงทะเล การประมงน้ำจืด การเพาะเลี้ยงชายฝั่ง เมื่อพิจารณาการประมงทะเลของกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย จากปริมาณการจับสัตว์น้ำเค็ม ณ ท่าขึ้นท่าเทียบเรือขององค์กรสะพานปลา ในปี พ.ศ. 2559 พบว่า ปริมาณการจับสัตว์น้ำโดยรวมของกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย มีจำนวน 43,819 เมตริกตัน มีมูลค่า 978 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 15.86 ของประเทศ ขณะที่การประมงน้ำจืดและน้ำกร่อยกระจายอยู่ตามริมปากแม่น้ำหรือคลองในบริเวณที่มีลักษณะน้ำจืด น้ำกร่อย และน้ำเค็มมาผสมกันซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีทรัพยากรทางธรรมชาติอย่างอุดมสมบูรณ์

2) ทรัพยากรบนบก เนื่องจากกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยมีสภาพพื้นที่เชิงเขาตอนกลางของคาบสมุทร ทำให้มีความหลากหลายของระบบนิเวศป่าเขา โดยเฉพาะพื้นที่ป่าไม้คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 5.05 ของพื้นที่ป่าไม้ทั่วประเทศ หรือสัดส่วน ร้อยละ 46.62 ของพื้นที่ป่าไม้ภาคใต้ นอกจากนี้ยังมีความแตกต่างของลักษณะภูมิประเทศเฉพาะถิ่น เช่น ทะเลสาบ เขื่อน น้ำตก และบ่อน้ำร้อนอีกด้วย

1.1 แหล่งท่องเที่ยวสำคัญของกลุ่มจังหวัด

ด้วยลักษณะภูมิประเทศที่มีศักยภาพ ส่งผลให้กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยมีทรัพยากรที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศ มีความโดดเด่นและมีชื่อเสียงระดับโลก ทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางทะเล และแหล่งท่องเที่ยวบนบกบริเวณพื้นที่ชั้นในที่หาได้ยาก แปลกตา และลุ่มลึก

ความรู้สึก โดยสามารถแบ่งประเภทแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญตามประเภทของทรัพยากรธรรมชาติ รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูง กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย

จังหวัด	ประเภทแหล่งท่องเที่ยว	
	แหล่งท่องเที่ยวทางทะเลและชายฝั่ง	แหล่งท่องเที่ยวบนบก
1. ชุมพร	- หาดทรายรี อำเภอเมือง - หาดทุ่งวัวแล่น อำเภอปะทิว - หาดอรุณชัย อำเภอทุ่งตะโก - หาดปอเนาะ อำเภอปะทิว	- อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะชุมพร อำเภอเมือง - เกาะพิทักษ์ อำเภอหลังสวน - ช่องพะพะใต้ อำเภอพะโต๊ะ - เขาดินสอ อำเภอปะทิว - น้ำตกเหวไหลม อำเภอพะโต๊ะ
2. สุราษฎร์ธานี	- เกาะสมุย - เกาะพะงัน - เกาะเต่า - หมู่เกาะ อ่างทอง	- อุทยานเขาสก อำเภอพนม - เขื่อนรัชชประภา อำเภอบ้านตาขุน - อุทยานใต้ร่มเย็น อำเภอบ้านนาสาร - น้ำตกตาดฟ้า อำเภอบ้านนาสาร - น้ำตก ๓๕๗ อำเภอเวียงสระ
3. นครศรีธรรมราช	- แหลมตะลุมพุก อำเภอปากพะนัง - หาดโนนพลา อำเภอขนอม - ปลาโลมาสีชมพู อำเภอขนอม - อ่าวทุ่งไผ่ อำเภอสิชล	- อุทยานเขาลวง อำเภอลานสกา - น้ำตกกรุงชิง อำเภออบพิทักษ์ - น้ำตกพรหมโลก อำเภอพรหมคีรี - น้ำตกกระโรม อำเภอลานสกา - หาดขนอมหมู่ เกาะทะเลใต้ - อุทยานแห่งชาติ น้ำตกโยง อ.ทุ่งสง - น้ำตกท่าแพ อำเภอช้างกลาง - จุดชมวิวทะเลหมอกกรุงชิง อำเภออบพิทักษ์
4. พัทลุง	- ทะเลน้อย อำเภอควนขนุน - เทศกาลล่องเรือ แสนกทะเลน้อย - หาดแสนสุขลำปำ อำเภอเมือง - แหลมจอง ถนนเขาชัยสน - เกาะสี เกาะห้า อำเภอปากพะยูน - รังนกนางแอ่น	- ป่อน้ำร้อนเขาชัยสน อำเภอเขาชัยสน - น้ำตกไพรวัลย์ อำเภองหวา - ภูเขาเจ็ดยอด - อุทยานเขาปู่เขาเย่า
5. สงขลา	- หาดสมิหลา - แหลมสนอ่อน - หาดแก้วแสง - หาดสะกอม - หาดทรายแก้ว อำเภอสิงหนคร	- สถานแสดงพันธุ์สัตว์น้ำสงขลา - เขาดังกวน - สวนสาธารณะเทศบาลนครหาดใหญ่ - อุทยานนกน้ำคูขุด อำเภอสตงพระ - น้ำตกโดนงช้าง อำเภอหาดใหญ่ - น้ำตกบริพัตร อำเภอรัตนภูมิ

การท่องเที่ยว นับเป็นแหล่งสร้างรายได้ที่สำคัญของกลุ่มจังหวัด โดยเฉพาะการท่องเที่ยวทางทะเล ซึ่งข้อมูลจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า ในปี 2559 มีรายได้จากการท่องเที่ยวจำนวน 157,098 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2558 ซึ่งมีมูลค่า 138,961 ล้านบาท โดยรายได้จากการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดมาจากจังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งมีปริมาณมากเป็นอันดับ 1 มีมูลค่า 79,136 ล้านบาท รองลงมา คือ จังหวัดสงขลา จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดชุมพร และจังหวัดพัทลุง มีมูลค่า 54,337 14,465 6,240 และ 2,920 ล้านบาท ตามลำดับ นอกจากนี้ ยังพบว่า มีจำนวนผู้เยี่ยมเยือนประมาณ 18,551,128 คน เป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ จำนวน 6,036,355 คน นักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 12,514,773 คน โดยจังหวัดที่มีผู้เยี่ยมเยือนสูงเป็นอันดับ 1 ได้แก่ จังหวัดสงขลา คิดเป็นร้อยละ 35.98 ของกลุ่มจังหวัด รองลงมา ได้แก่ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดพัทลุง และจังหวัดชุมพร คิดเป็นร้อยละ 29.46 19.22 ร้อยละ 8.02 และร้อยละ 7.32 ตามลำดับ

2. สถานการณ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จากการประเมินศักยภาพทางยุทธศาสตร์ของกลุ่มจังหวัด โดยใช้เครื่องมือทางการบริหาร SWOT Analysis มาใช้ในการวิเคราะห์ปัจจัยภายใน ซึ่งเป็นจุดแข็ง (Strength) และจุดอ่อน (Weakness) ของกลุ่มจังหวัด ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่า

จุดแข็ง	จุดอ่อน
- ฐานทรัพยากรธรรมชาติมีความหลากหลาย - ทรัพยากรป่าไม้มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น - ปริมาณขยะสะสมมีแนวโน้มลดลง - ภาครัฐให้ความสำคัญโดยกำหนดเป็นประเด็นการพัฒนา	- ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งถูกใช้ประโยชน์จนเกิดความเสื่อมโทรม - การทำประมงทะเลที่เกินกว่าศักยภาพการผลิต (Overfishing) และการทำประมงผิดกฎหมาย - ปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งทะเลที่ทวีความรุนแรงอย่างต่อเนื่อง - ปัญหาน้ำเสียและขยะเพิ่มมากขึ้นในเมืองใหญ่และเมืองท่องเที่ยว - ปัญหาภัยพิบัติ มีความรุนแรงมากขึ้นในแต่ละปี

นอกจากนี้ จากการสำรวจประเด็นปัญหาและความต้องการเชิงพื้นที่ พบว่า ประชาชนให้ความสำคัญกับปัญหาเรื่องการจัดการขยะในแหล่งท่องเที่ยว และประชาชนขาดความตระหนักในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยต้องการให้ภาครัฐเข้ามาวางแผนการบริหารจัดการขยะในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ให้มีประสิทธิภาพ และสร้างการมีจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมของ ภาคส่วนต่าง ๆ ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3. การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการฐานทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมให้เกิดความยั่งยืน

จากศักยภาพของกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีความหลากหลาย และอุดมสมบูรณ์ ทำให้กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สำคัญ สามารถสร้างรายได้ให้กับประชาชนในพื้นที่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะบริเวณพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลและชายฝั่ง อย่างไรก็ตาม ผลกระทบจากการใช้ประโยชน์ทรัพยากรอย่างไร้ขีดจำกัดได้ส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเกิดความเสื่อมโทรม ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านการจัดการขยะในพื้นที่ท่องเที่ยว การปล่อยน้ำเสียของสถานประกอบการ/ชุมชน หรือการเกิดภัยพิบัติที่นับวันจนทวีความรุนแรงซึ่งต่อไปในอนาคตหากไม่สามารถจัดการปัญหาเหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อาจส่งผลกระทบต่อฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเกิดความเสื่อมโทรมเพิ่มมากขึ้น ภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวเกิดความเสียหาย ส่งผลกระทบต่อรายได้ของประชาชนในพื้นที่ในภาพรวมได้จากการตระหนักถึงความสำคัญของสภาพปัญหาและผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้น จึงนำมาสู่การจัดทำข้อเสนอ “การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดความยั่งยืน” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจะให้ภาคส่วนต่าง ๆ โดยเฉพาะชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและบูรณาการการทำงานในการจัดการฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งระบบให้เกิดความยั่งยืน เพื่อที่จะสามารถ

ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในด้านการท่องเที่ยว ได้อย่างคุ้มค่าควบคู่ไปกับการจัดการบนพื้นฐานของการอนุรักษ์อย่างยั่งยืน

3.1 กรอบแนวคิดการมีส่วนร่วม

การสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ส่งผลกระทบต่อปัจจัยความสำเร็จ ประกอบด้วย 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) หน่วยงานภาครัฐ 2) ภาคเอกชน/ผู้ประกอบการ 3) ภาคประชาชน/ชุมชน/กลุ่มเครือข่าย 4) สื่อมวลชน และ 5) สถาบันการศึกษา ซึ่งในแต่ละภาคส่วนจะต้องบูรณาการการทำงานตามบทบาทของตนเองร่วมกัน โดยตามรายงานการศึกษานี้ ผู้รายงานให้ความสำคัญ ของ “ชุมชน” ในการจัดการฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดความยั่งยืน เนื่องจากชุมชนเป็นกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เป็นทั้งผู้ใช้ประโยชน์ รับประโยชน์ และอยู่ใกล้ชิดกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการกำหนดแนวทางในการดำเนินงานของชุมชน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด ต้องอาศัยหลักการ 3 ส่วนมาประกอบกัน คือ

1) แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยใช้กลไกการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ซึ่งบทบาทในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จะอาศัยการดำเนินงานและกลไกหลักของภาครัฐเพียงอย่างเดียว ย่อมไม่บรรลุผลสำเร็จ หากแต่ต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ อย่างเป็นเครือข่ายและเป็นระบบที่เข้มแข็ง โดยจะต้องสร้างความตระหนักและสนับสนุนการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายของแต่ละภาคส่วน

เพื่อให้ร่วมกันทำงานในการจัดการฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดความยั่งยืน

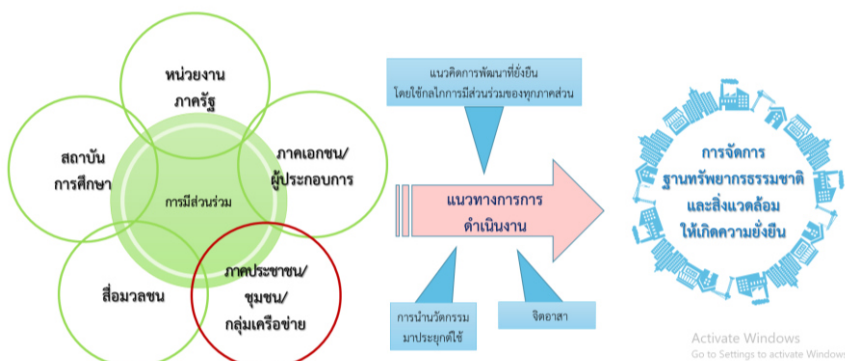
2) การนำนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้

การจัดการฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน มีความจำเป็นที่จะต้องนำนวัตกรรมเข้ามาช่วยสนับสนุนในการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูล การวางแผนการบริหารจัดการ ตลอดจนการจัดกิจกรรมต่าง ๆ โดยนวัตกรรมจะทำให้กลุ่มเครือข่ายอนุรักษ์ในพื้นที่สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน และสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเกิดประสิทธิผล

3) จิตอาสา

การพัฒนาที่ยั่งยืนจะเกิดขึ้นได้ในสังคมไทย ทุกภาคส่วนของสังคมควรผนึกกำลังร่วมกันในการขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบนพื้นฐานของทุนทรัพยากรที่มีอยู่ ทั้งนี้ จำเป็นต้องสร้างจิตสำนึกใหม่ของคนในสังคมให้มุ่งผลประโยชน์ส่วนรวม และปรับวิธีคิด ทักษะคติ ในการดำเนินชีวิตใหม่ โดยต้องฝึกให้เป็นผู้มีจิตที่เป็นผู้ให้ คิดดี คิดทางบวก มีความหวังดีต่อผู้อื่นเป็นความสมัครใจ เต็มใจ ตั้งใจทำ อยากช่วยเหลือ โดยไม่หวังผลตอบแทน และส่งผลให้เกิดความสุขทางจิตใจ ผู้ที่มีจิตสาธารณะจะแสดงพฤติกรรมที่อาสาทำประโยชน์ เพื่อส่วนรวม การงดเว้นการกระทำที่จะส่งผลให้เกิดความชำรุดเสียหาย การมีส่วนร่วมดูแลรักษา และเคารพสิทธิของบุคคลอื่นในการใช้ทรัพยากรส่วนรวม

แผนภาพแสดงกรอบแนวคิดของการมีส่วนร่วม

3.2 กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนกรณีศึกษา Gifu media cosmos

จากการศึกษาดูงานที่ Gifu media cosmos ทำให้ได้แนวคิดในการนำมาปรับใช้กับบริบทของประเทศไทย สรุปได้ดังนี้

- 1) การรวมกลุ่มจัดการช่วยเหลือตนเองของชุมชน
- 2) ภาครัฐทำหน้าที่สนับสนุน ให้คำปรึกษาและอำนวยความสะดวก ในการดำเนินกิจกรรมของชุมชน ลดบทบาทการสั่งการและการกำหนดนโยบายจากภาครัฐความสำเร็จของการมีส่วนร่วมในชนชน คือ การเกิด connection ที่ดีของภาครัฐและชุมชน
- 3) คนใน Gifu มีความตระหนักถึงการมีส่วนร่วม ในกิจกรรมของชุมชนเป็นอย่างดี มีความสามัคคี เสียสละเพื่อส่วนรวมอย่างจริงจัง

4) สร้างพื้นที่ที่ให้เกิดการทำกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกในครอบครัว ให้เกิดสถาบันครอบครัวที่เข้มแข็ง ครอบครัวเข้มแข็งชุมชนเข้มแข็ง

5) ใช้มติร่วมของชุมชนที่ผ่านความเห็นชอบร่วมกันไม่ใช่เพียงแค่เสียงส่วนใหญ่ แต่เป็นมติเอกฉันท์ในการดำเนินกิจกรรมนโยบายต่าง ๆ เพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งและการต่อต้านในพื้นที่ เพราะเสียงส่วนน้อยอาจนำมาซึ่งข้อขัดแย้งที่ยิ่งใหญ่

6) การสร้างจิตสำนึกรักษากันเกิด เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน รวมทั้งการมีจิตสาธารณะ และการมีความรับผิดชอบต่อสังคม สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะนำพาประเทศไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

7) รัฐบาลต้องให้ความสำคัญในการสร้างจิตสำนึกแก่เด็ก นักเรียนนักศึกษา และประชาชนอย่างจริงจัง รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้ใหญ่เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก และเยาวชนต่อไป

8) ส่งเสริมวัฒนธรรม ที่โดดเด่นของชุมชน ให้เป็นที่ประจักษ์ ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ง่าย

3.3 กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดความยั่งยืน

จากกรอบแนวคิดการมีส่วนร่วม และแนวคิดกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนกรณีศึกษา Gifu media cosmos จึงขอเสนอกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดความยั่งยืน โดยการจัดตั้ง “ศูนย์การ

เรียนรู้ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม” (Natural and Environment Learning Center) เพื่อให้เป็นศูนย์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ศูนย์กลางฐานข้อมูล และเป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมของกลุ่มอนุรักษ์ เพื่อฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ ซึ่งการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ฯ ดังกล่าว ต้องอาศัยความร่วมมือและสนับสนุนจากภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษา ซึ่งแต่ละภาคส่วนต้องบูรณาการการทำงานร่วมกัน ดังนี้

1) บทบาทของหน่วยงานภาครัฐ/สถาบันการศึกษา

- สนับสนุนงบประมาณ เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานอนุรักษ์

- เปิดโอกาสให้กลุ่มอนุรักษ์ได้มีในการเสนอแนวคิด วิธีการ ความรู้ภูมิปัญญา ในการอนุรักษ์

- สนับสนุน ให้ความรู้ พัฒนางาน วิจัย เทคโนโลยี เพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์ และจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อย่างยั่งยืน

2) บทบาทของภาคเอกชน

- สนับสนุนงบประมาณบางส่วนขับเคลื่อนการดำเนินงานอนุรักษ์

- เปิดโอกาสให้กลุ่มอนุรักษ์ได้มีการของบประมาณ (CSR) ในการดำเนินกิจกรรม

- ร่วมสนับสนุน ให้ความรู้ พัฒนางานวิจัย เทคโนโลยี เพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์ และจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3) บทบาทของกลุ่มอนุรักษ์

- ร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการจัดตั้งเป็นกลุ่ม/สมาคมอนุรักษ์

- ร่วมแสดงความคิดเห็นการนำองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการอนุรักษ์

- ร่วมดำเนินกิจกรรมกับหน่วยงานภาครัฐ/ภาคีร่วมอื่น เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- สร้างความเข้มแข็งของกลุ่ม และขยายผลความสำเร็จของการอนุรักษ์สู่กลุ่มอื่น สร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วม

สำหรับรูปแบบของศูนย์การเรียนรู้ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีดังนี้

1) มีโครงสร้างการทำงาน โดยให้มีผู้แทนจากภาคส่วนต่าง ๆ ร่วมกันบริหารงาน เพื่อให้การขับเคลื่อนการทำงานของศูนย์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถแก้ไขปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างทันทั่วทั้งที่

2) นำเทคโนโลยีและนวัตกรรมในการถ่ายทอดและส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ เพื่อขยายองค์ความรู้ในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไปยังกลุ่มและเครือข่ายเพื่อการอนุรักษ์ต่าง ๆ

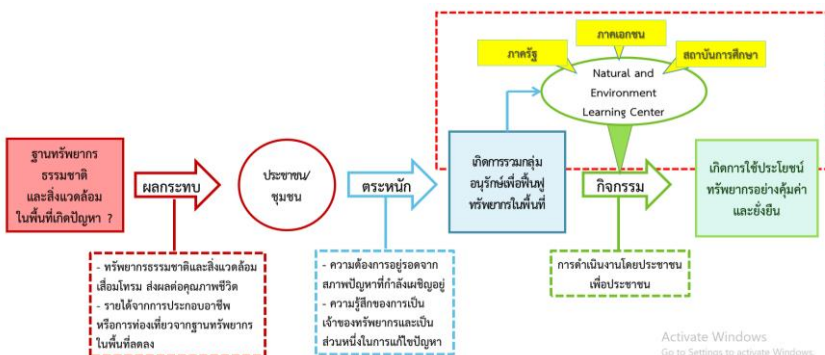
3) ส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ทุนฝึกอบรมเพื่อพัฒนาข้าราชการพลเรือนสามัญที่ปฏิบัติราชการในภูมิภาค

4) เป็นแกนนำหรือสนับสนุนการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

5) การจัดทำ Model ต้นแบบ เพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการสร้างความรู้และรับรู้ให้กับประชาชน

แผนภาพแสดงกระบวนการมีส่วนร่วม

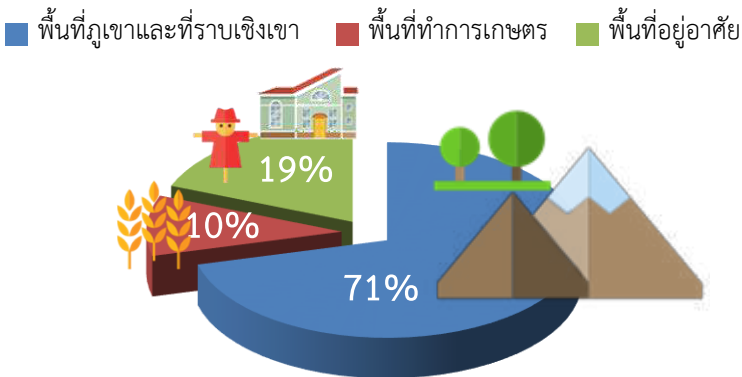

ผู้จัดทำ

นางสาววรรณิการ์ ปลื้มใจ	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จังหวัดสุราษฎร์ธานี
นางสาวนิภาพรรณ ศรีฟ้า	นักวิชาการสิ่งแวดล้อมชำนาญการพิเศษ สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมจังหวัดสุราษฎร์ธานี
นายคมกฤษ บัวคำ	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ กลุ่มยุทธศาสตร์การพัฒนาคใต้ สป.มท.

การพัฒนาและเพิ่มมูลค่าลำไย ของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1

สภาพภูมิประเทศของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1

กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1 ประกอบไปด้วย จังหวัดเชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ลำพูน และลำปาง มีพื้นที่ประมาณ 49,828.163 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 31,142,602 ไร่ สภาพภูมิประเทศของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1 จำแนกเป็นพื้นที่ภูเขาและที่ราบเชิงเขา ร้อยละ 71 พื้นที่ทำการเกษตรร้อยละ 10 และพื้นที่อยู่อาศัยร้อยละ 19 ของพื้นที่ทั้งหมด พื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์และความหลากหลายทางชีวภาพ โดยเป็นพื้นที่ต้นน้ำสำคัญของประเทศ ประกอบด้วย กลุ่มน้ำปิงและสาขา กลุ่มน้ำกว๊ม กลุ่มน้ำแม่ทา กลุ่มน้ำลี้ กลุ่มน้ำปาย และสาขากลุ่มน้ำว้าง กลุ่มน้ำวังและสาขากลุ่มน้ำยมและสาขา รวมทั้งเป็นพื้นที่ทางการเกษตรที่สำคัญของประเทศ

ในปี พ.ศ. 2559 ผลิตภัณฑ์มวลรวม (GPP) ของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1 มีมูลค่าเท่ากับ 374,015 ล้านบาท สำหรับมูลค่าเศรษฐกิจรายสาขาที่สำคัญ 3 ลำดับแรกของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1 ได้แก่ 1) สาขาเกษตรกรรม การป่าไม้ และการประมง 2) สาขาการผลิต 3) สาขาการขนส่ง และการขายปลีก การซ่อมแซมยานยนต์ และจักรยานยนต์

ด้านการเกษตร

กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1 มีมูลค่าเศรษฐกิจของกลุ่มจังหวัดที่เป็นมูลค่าจากภาคเกษตร ในปี พ.ศ. 2559 จำนวน 65,990 ล้านบาท หรือร้อยละ 17.66 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของกลุ่มจังหวัด

ลำไย เป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1 เป็นผลไม้ที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจชนิดหนึ่งของประเทศไทย โดยเป็นที่นิยมบริโภคทั้งชาวไทยและต่างชาติ ซึ่งในแต่ละปีนั้นมีการส่งออกลำไยและผลิตภัณฑ์ประมาณ 5 แสนตัน คิดเป็นมูลค่ามากกว่า 1.5 หมื่นล้านบาท แหล่งผลิตลำไยที่สำคัญของประเทศไทยอยู่ใน 8 จังหวัด ภาคเหนือ ได้แก่ เชียงราย เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง พะเยา แพร่ น่าน ตาก และภาคตะวันออก ได้แก่ จันทบุรี โดยปี 2561 กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1 มีเนื้อที่ปลูกลำไยอยู่ในพื้นที่ 3 จังหวัด คือจังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำพูน และจังหวัดลำปาง เนื้อที่ยืนต้นรวมทั้งหมด 605,270 ไร่ เนื้อที่ให้ผลรวม 598,046 ไร่ ผลผลิตรวม 498,248 ตัน แบ่งเป็น ลำไย (ในฤดู) เก็บเกี่ยวผลผลิตประมาณช่วงเดือนมิถุนายน-เดือนกันยายน (ผลผลิต 357,274 ตัน) ลำไย (นอกฤดู) เก็บเกี่ยวผลผลิตประมาณช่วงเดือนมกราคม-พฤษภาคม

และช่วงเดือนตุลาคม-ธันวาคม (ผลผลิต 240,772 ตัน) โดยจังหวัดที่มีพื้นที่ปลูกมากที่สุด คือจังหวัดเชียงใหม่ เนื้อที่ยืนต้น 315,177 ไร่ เนื้อที่ให้ผล 309,144 ไร่ รองลงมา คือจังหวัดลำพูน เนื้อที่ยืนต้น 270,189 ไร่ เนื้อที่ให้ผล 269,469 ไร่ และจังหวัดลำปางมีพื้นที่ปลูกลำไยน้อยที่สุด เนื้อที่ยืนต้น 19,904 ไร่ เนื้อที่ให้ผล 19,433 ไร่ (ผลการประชุมคณะทำงานสำรวจข้อมูลไม้ผลเศรษฐกิจภาคเหนือ, 2562) ซึ่งกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1 มีแผนส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตลำไยนอกฤดูร้อยละ 60 เพื่อลดปัญหาการกระจุกตัวของลำไยในฤดู และกระจายผลผลิตลำไยให้ออกสู่ตลาดตลอดทั้งปี

จากสถานการณ์การผลิตและการตลาดลำไย ปี 2561 และจากการศึกษาศักยภาพการแข่งขันสินค้าเกษตรที่สำคัญในตลาดอาเซียนและตลาดโลกของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร พบว่าลำไยเป็นสินค้าที่เป็นที่ต้องการของตลาดอาเซียนและตลาดโลก และประเทศไทยจัดเป็นผู้ส่งออกรายใหญ่ที่สุด ซึ่งเมื่อพิจารณาเทียบกับคู่แข่งพบว่าประเทศไทยมีศักยภาพในการแข่งขันสูงกว่าคู่แข่ง อาทิ เวียดนาม แม้ว่าลำไยของไทยจะมีความโดดเด่นในแง่คุณลักษณะและเนื้อสัมผัส ทำให้เป็นที่ต้องการของตลาด แต่เนื่องจากลำไย เป็นผลไม้ที่พึ่งพิงการส่งออกกับตลาดต่างประเทศถึงร้อยละ 80 ประกอบกับคุณภาพของลำไยสดที่ส่งไปยังกลุ่มตลาดผู้บริโภคกลายเป็นประเด็นสำคัญที่มีผลต่อการส่งออกลำไยสดของประเทศไทย ด้วยเหตุที่แนวโน้มการแข่งขันด้านการค้าลำไยสูงขึ้น ดังนั้น การแข่งขันกันด้วยราคา จึงเป็นเรื่องท้าทายสำหรับประเทศไทย ที่มีต้นทุนการผลิตและต้นทุนการขนส่งที่สูง การแข่งขันด้วยคุณภาพเป็นทางเลือกที่ประเทศไทย

จะต้องมีการพัฒนา และการแปรรูปลำไยเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ก็เป็นอีกทางเลือกที่จะสามารถรองรับผลผลิตลำไยสด และสามารถพัฒนาให้เป็นสินค้าเพื่อการส่งออกได้

เพื่อให้สินค้าลำไยของกลุ่มจังหวัด มีความแข็งแกร่งและมีขีดความสามารถในการแข่งขันเพิ่มมากขึ้น การพัฒนาการผลิตลำไยให้มีคุณภาพ รวมถึงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ตรงกับความต้องการของตลาดทางกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1 จึงต้องเน้นให้มีการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตลำไย และการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ลำไย เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันให้แก่เกษตรกร จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาการผลิตลำไยให้มีคุณภาพ และยกระดับผลิตภัณฑ์ลำไยเพื่อรองรับตลาดทั้งในและต่างประเทศ ของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1

ประเด็นปัญหาและความต้องการเชิงพื้นที่

กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1 ได้เก็บรวบรวมปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่ โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนาในกลุ่มจังหวัด ทั้งจากการประชุมคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1 การประชุมเพื่อพิจารณาข้อเสนอการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคเหนือของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1 และการประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นแผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1 (พ.ศ. 2561 - 2565) ฉบับยกร่าง ประจําปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 ปัญหาและความต้องการของพื้นที่ที่สำคัญด้านการเกษตร คือ ต้องการให้รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนโครงการยกระดับพื้นที่เศรษฐกิจนวัตกรรมอาหาร

ภาคเหนือ มุ่งสู่การเป็นฐานการผลิตเกษตรกรรมเกษตรแปรรูปมูลค่าเพิ่มสูง (Next Northern Thailand Food Valley : High Value Agro Industry Base) เน้นการผลิตอาหารเพื่อสุขภาพ (Healthy Food) อาหารเพื่อคุณประโยชน์ (Functional Food) และอาหารเพื่อผู้สูงอายุ (Aging Food)

แนวคิดที่ได้จากการฝึกอบรมและศึกษาดูงานจากประเทศญี่ปุ่น

จากการเรียนรู้ในชั้นเรียนภาควิชาการในหัวข้อเศรษฐกิจดิจิทัลและสร้างสรรค์ การพัฒนาอย่างยั่งยืน การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน และนวัตกรรมเกษตรและอาหาร และจากการศึกษาดูงานที่ Tsumi Tsumi Ichigo Farm ซึ่งเป็นฟาร์มที่ปลูกสตอเบอรี่พันธุ์ Nouhime โดยจัดให้นักท่องเที่ยวเข้าชมสวนและชิมสตอเบอรี่ในแปลง ผลผลิตบางส่วนนำมาจำหน่ายที่ร้านค้าภายในฟาร์ม ซึ่งในส่วนของร้านค้าได้เปิดเป็นร้านขายเครื่องดื่มกาแฟ ชา ไอศกรีม รวมถึงผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่แปรรูปจากสตอเบอรี่ เช่น คุกกี้ โยเกิร์ตสตอเบอรี่ แยมสตอเบอรี่ สตอเบอรี่อบแห้ง ซอฟครีม สตอเบอรี่ และผลไม้ดอง จากกระบวนการการบริหารจัดการแบบครบวงจรซึ่งผู้ประกอบการจะมีรายได้จากการเก็บค่าเข้าชมเป็นรายหัวจากสวนผลไม้ที่ปลูกไว้เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้าเยี่ยมชม การจำหน่ายผลผลิตร้านจำหน่ายอาหารสำหรับครอบครัวที่มาเที่ยวชมสวน มีสถานที่รองรับนักท่องเที่ยวเป็นลักษณะการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเรียนรู้เชิงเกษตร ทั้งนี้ ผู้ประกอบการได้ให้ความสำคัญกับ กลุ่มเกษตรกร ผู้ผลิต ผู้บริโภคที่เอื้อประโยชน์ต่อกัน เป็นการสร้างสรรค์สังคมให้เข้มแข็ง โดยไม่พึ่งพาภาครัฐ ผู้ประกอบการแห่งนี้ไม่ได้มีนวัตกรรม แต่มุ่งเน้นด้านการบริหาร

จัดการที่มีแนวคิดและเทคนิคที่สำคัญเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร พัฒนาภาคเกษตรกรให้เข้มแข็งยั่งยืน สามารถพึ่งพาตนเองได้ปัจจัยความสำเร็จ (Key Success Factor) ของฟาร์มแห่งนี้ คือ การผลิตที่มีปริมาณ (Quantity) เหมาะสมกับตลาดเชื่อมโยงการท่องเที่ยว เป็นผลผลิตที่มีคุณภาพ (Quality) และเน้นบริการ (service) ลูกค้าแบบครบวงจร

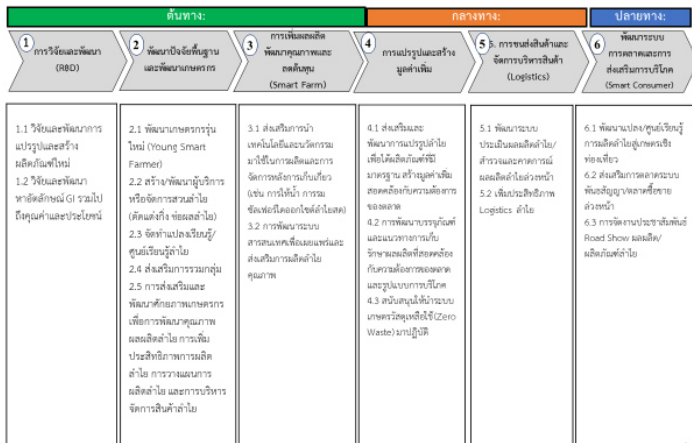
บริษัท Inaho ผู้พัฒนาโมเดลธุรกิจเพื่อตอบสนองอุตสาหกรรมเกษตรที่เรียกว่า Robot as a Service (RaaS) หรือการนำเสนอบริการเก็บเกี่ยว ผลผลิตด้วยหุ่นยนต์ ที่ช่วยลดความต้องการแรงงาน และยังสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานได้เป็นอย่างดี ด้วยโครงสร้างธุรกิจที่ชัดเจนของบริษัทที่ว่า “Inaho ไม่ใช่ บริษัทขาย Robot แต่เป็นการขาย Service” จึงทำให้ Inaho มีรายได้จากส่วนแบ่งการตลาด ความโดดเด่นใน Business Model ของ Inaho คือ การที่ผู้ประกอบการสามารถนำหุ่นยนต์มาใช้ในการช่วยเก็บเกี่ยว ผลผลิต ด้วยรูปแบบการยืมใช้โดยไม่ต้องพะวงเรื่องการดูแลรักษาและการอัปเดตรุ่นหรือซอฟต์แวร์ของ Robot เพราะ Inaho จะเป็นผู้รับผิดชอบตลอดการใช้งาน แทนการซื้อขาดเป็นของตนเอง นับเป็นเรื่องที่น่าสนใจอย่างยิ่ง เพราะเป็นเรื่องยากที่ผู้ประกอบการจะตัดสินใจซื้อหุ่นยนต์พร้อมกับความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นภายหลัง เดิมทีได้มีการใช้ Robot ในภาคอุตสาหกรรมเกษตรแล้ว (โดยเก็บเกี่ยวพืชในดินทั้งหมด) แต่ผู้ประกอบการต้องซื้อ Robot เท่านั้น แต่ Inaho ได้ดำเนินธุรกิจที่แตกต่างออกไป นอกจากนี้การเก็บเกี่ยวแล้วยังสามารถรวบรวมข้อมูล สภาพผลผลิต ปริมาณของเสียจากการผลิต และอื่น ๆ ได้อีกด้วยสิ่งที่น่าสนใจใน Business Model ของ Inaho คือ รายได้

จาก Market Share ที่ Inaho จะเป็นผู้ดำเนินการตรวจสอบราคาตลาดของผลผลิตที่ได้จากการคำนวณปริมาณผลผลิต แล้วนำมาคิดเปอร์เซ็นต์ของการให้บริการ

แนวคิดการพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1

คณะผู้จัดทำขอแนะนำเสนอแนวทางการพัฒนาและเพิ่มมูลค่าลำไยกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1 เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน การสร้างมาตรฐาน และการสร้างมูลค่าเพิ่มและคุณค่าใหม่ โดยใช้นวัตกรรมตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ โดยการวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) และปัจจัยสู่ความสำเร็จ (Critical Success Factor) ดังนี้

วิเคราะห์ห่วงโซ่มูลค่า (Value Chain) และปัจจัยสู่ความสำเร็จ (Critical Success Factor) ด้วย Generic VC

กระบวนการต้นทาง

1. การวิจัยและพัฒนา (R&D)

1.1 วิจัยและพัฒนาเรื่องการแปรรูปและสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่

- การออกแบบเครื่องอบแห้ง/เครื่องสกัด/ตรวจวิเคราะห์
คุณสมบัติทางเคมี

1.2 วิจัยและพัฒนาระบบตลาดให้สอดคล้องกับรูปแบบการ
บริโภค

- วิเคราะห์โมเดลธุรกิจ โดยใช้ Business Model Canvas
และ Lean Canvas ผ่านการจัดประชุมแบบมีส่วนร่วมของผู้ผลิตลำไย

- สร้างตัวตนแบบทางการตลาดและโมเดลธุรกิจของ
ผู้ประกอบการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯ โดยใช้ Branding & Packaging และ
Business Model

- พัฒนาความพร้อมด้านการตลาดและสร้างกลยุทธ์
ทางการตลาดสำหรับเพิ่มโอกาสทางการตลาดของผู้แปรรูปลำไย

2. พัฒนาปัจจัยพื้นฐานและพัฒนาเกษตรกร

2.1 พัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) ที่ม
ความพร้อมในการเรียนรู้และปรับปรุงกระบวนการเพาะปลูกแนวใหม่

2.2 สร้าง/พัฒนาผู้บริการหรือจัดการสวนลำไย (ตัดแต่งกิ่ง ช่อ
ผลลำไย)

2.3 จัดทำแปลงเรียนรู้/ศูนย์เรียนรู้ลำไย

2.4 ส่งเสริมการรวมกลุ่ม

2.5 การส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพเกษตรกรเพื่อการพัฒนา
คุณภาพผลผลิตลำไย การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตลำไย การวางแผน
การผลิตลำไย และการบริหารจัดการสินค้าลำไย

3. การเพิ่มผลผลิตพัฒนาคุณภาพและลดต้นทุน (Smart Farm)

3.1 ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการผลิต และการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว (เช่น การให้น้ำ การรมซัลเฟอร์ไดออกไซด์ลำไยสด)

3.2 การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อเผยแพร่และส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ

กระบวนการกลางทาง

1. การแปรรูปและสร้างมูลค่าเพิ่ม

1.1 ส่งเสริมและพัฒนาการแปรรูปลำไยเพื่อได้ผลิตภัณฑ์ที่มีมาตรฐาน สร้างมูลค่าเพิ่มสอดคล้องกับ ความต้องการของตลาด เป็นการยกระดับผลิตภัณฑ์ลำไยกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1 สู่อินค้าเกษตรมูลค่าสูงด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยี

1.2 การพัฒนาบรรจุภัณฑ์และแนวทางการเก็บรักษาผลผลิต ที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด และรูปแบบการบริโภค

1.3 สนับสนุนให้นาระบบเกษตรวัสดุเหลือใช้ (Zero Waste) มาปฏิบัติ โดยถ่ายทอดนวัตกรรมการใช้ประโยชน์จากวัสดุเหลือทิ้งจาก กระบวนการผลิตลำไยเนื้อสีทอง สู่เชิงพาณิชย์

2. การขนส่งสินค้าและจัดการบริหารสินค้า (Logistics)

2.1 พัฒนาระบบประเมินผลผลิตลำไย/สำรวจและคาดการณ์ผลผลิตลำไยล่วงหน้า

2.2 เพิ่มประสิทธิภาพ Logistics ลำไย

กระบวนการปลายทาง

1. พัฒนาระบบการตลาดและการส่งเสริมการบริโภค (Smart Consumer)

1.1 พัฒนาแปลง/ศูนย์เรียนรู้การผลิตลำไยสู่เกษตรกรเชิง
ท่องเที่ยว

1.2 ส่งเสริมการตลาดระบบพันธสัญญา/ตลาดซื้อขายล่วงหน้า

1.3 การจัดงานประชาสัมพันธ์ Road Show ผลผลิต/
ผลิตภัณฑ์ลำไย การทดสอบตลาด (Market Test) โดยทดสอบตามรูปแบบ
กลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดของลำไยอบแห้งเนื้อสีทองที่สร้างขึ้น
ผ่านการจัดแสดงสินค้าระดับนานาชาติเพื่อส่วนแบ่งการตลาดลำไยเนื้อสี
ทองของกลุ่มจังหวัด

จากแนวคิดสู่แนวทางการปฏิบัติเพื่อเพิ่มมูลคาลำไยของกลุ่มจังหวัด ภาคเหนือตอนบน 1

การพัฒนาเพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิตทางการเกษตรเป็นการนำผลผลิต
ทางการเกษตรมาแปรสภาพจากลักษณะเดิมไปเป็นกระบวนการผลิตที่ไม่
ซับซ้อน ซึ่งในส่วนของสินค้าทางการเกษตรในรูปแบบของอาหารจะมี
กระบวนการแปรรูปและถนอมอาหารที่จะทำให้สินค้าทางการเกษตรมี
ราคาและมูลค่าเพิ่มขึ้น ซึ่งการสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าเกษตรมีหลายรูปแบบ
ได้แก่ 1) การสร้างแบรนด์ เพื่อให้เกิดเอกลักษณ์ ลดการเลียนแบบสินค้า
2) การหาทางเลือกให้กับผลิตภัณฑ์ และ 3) บรรจุภัณฑ์สร้างสรรค์
เป็นการออกแบบโดยอาศัยเทคโนโลยี ซึ่งการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร
4.0 เป็นอีกแนวทางหนึ่งในการส่งเสริมให้เกษตรกรที่มีองค์ความรู้

ด้านเทคโนโลยีการแปรรูปและการตลาดเองควบคู่กันไปด้วย อีกโครงการหนึ่งที่เราเห็นว่าดีคือ โครงการ Young smart farmer ที่ได้ทำการคัดเลือกเยาวชนผู้ที่สนใจในการทำเกษตรมาเป็นกำลังหลักในการขับเคลื่อนการทำเกษตรยุค 4.0 ด้านเกษตร สร้างแบรนด์ ปลุกเอง ขายเอง ทำตลาดเอง ใช้ในการเพิ่มมูลค่าสินค้า ซึ่งเกษตร 4.0 เป็นการเกษตรที่ใช้นวัตกรรมแบบเกษตรอัจฉริยะ (Smart Agriculture) ตั้งแต่การผลิต แปรรูป และการตลาด ด้วยสินค้าที่มีความปลอดภัย ยกระดับมูลค่าด้วยคุณภาพ มาตรฐานประหยัดทรัพยากรน้ำและใช้พื้นที่ การเกษตรให้เกิดประโยชน์สูงสุด เชิงเศรษฐกิจและสังคมช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12-15 (พ.ศ. 2560-2579) ผลผลิตทางการเกษตร การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรให้เป็นผลิตภัณฑ์อาหาร หรือวัตถุดิบอาหาร จะทำให้สามารถขยายตลาดการค้าออกไปสู่ต่างประเทศ จะช่วยเพิ่มพูน รายได้ให้แก่ประเทศได้เป็นอย่างดี เทคนิคในการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรมีหลายขั้นตอน และหลายรูปแบบ แต่ที่สำคัญผลิตภัณฑ์ อาหารแปรรูปนั้น ๆ จะต้องมีความอร่อย ผู้บริโภคประทับใจแล้วต้องติดใจในรสชาติซึ่งผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปสามารถทำรายได้ให้แก่เกษตรกร และผู้ประกอบการ ไม่ว่าจะจำหน่ายในประเทศ หรือการส่งออก ที่สามารถเป็นรายได้นำเข้าสู่ประเทศ ซึ่งแนวทางการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร

จากการที่กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้ดำเนินการโครงการรณรงค์การผลิตลำไยคุณภาพ ปี 2561 พัฒนาคุณภาพผลผลิตลำไยเป็นเกรด AA เพื่อกระตุ้นการบริโภคสดภายในประเทศ ลดการพึ่งพาตลาดส่งออก เริ่มตั้งแต่การเตรียมต้นจนถึง

การพัฒนาคุณภาพ ซึ่งจะเน้นการตัดแต่งกิ่ง ตัดแต่งข้อผล เพื่อให้มีปริมาณ จำนวนผลในข้อให้เหมาะสม เพื่อพัฒนาคุณภาพลำไยจากเกรด A เป็น AA โดยวัตถุประสงค์เพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตลำไยคุณภาพแก่เกษตรกร และเพิ่มปริมาณผลผลิตลำไยคุณภาพตามความต้องการของตลาด โดยมี เป้าหมายพัฒนาเกษตรกร 6,543 ราย ผลิตลำไยคุณภาพมากกว่า 28,000 ตัน ในพื้นที่ 7 จังหวัดภาคเหนือ โดยใช้กลไกแปลงใหญ่และศูนย์เรียนรู้การเพิ่ม ประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) เป็นเครื่องมือในการทำงาน จากการดำเนินโครงการดังกล่าวจะช่วยเพิ่มขนาดผลลำไย และทำให้ผลมี ขนาดที่สม่ำเสมอ ผลสุกเร็วขึ้น ต้นลำไยไม่โทรม ขนาดผลผลิตมีขนาดใหญ่ ตรงใจกับผู้บริโภคและความต้องการของตลาดรวมถึงมีแนวทางการผลิตที่ เน้นความปลอดภัยของผลผลิต เพิ่มผลผลิตต่อหน่วยพื้นที่ให้สูง เลือกช่วง การผลิตให้เหมาะสม และสร้างเครือข่ายการผลิตและการตลาด ซึ่งจะ ส่งผลให้เกษตรกรสามารถทำราคาลำไยต่อกิโลกรัมที่สูงขึ้นในราคาเกรด AA เพื่อกระตุ้นการบริโภคสดภายในประเทศ และลดการพึ่งพาสลัด อินโดนีเซีย เพิ่มช่องทางแข่งขันสินค้าเกษตรกับนานาประเทศพร้อมเกิด การพัฒนาสินค้าเกษตรให้อยู่พัฒนาได้อย่างยั่งยืนต่อไป

แต่ทั้งนี้ยังพบปัญหาสำหรับเกษตรกรอยู่ในบางส่วน ไม่ว่าจะเป็น ปัญหาราคาลำไยตกต่ำ ไม่แน่นอนเพราะผลผลิตลำไยส่วนใหญ่จำหน่าย ให้กับล้งรับซื้อและพ่อค้าคนจีนเป็นผู้กำหนดราคา ทำให้เกษตรกรผู้ปลูก ลำไยต้องอยู่ในสภาพจำยอม การพัฒนาเพื่อยกระดับราคาลำไยจึงมี ความสำคัญ ดังนั้นจึงได้มีการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ พืชผักสมุนไพรและผลไม้ โดยการรวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อแก้ไขปัญหา

ดังกล่าว โดยนำเอาเทคโนโลยีฟรีซดราย (Freeze dried technology) มาใช้ในการแปรรูปผลผลิตลำไย จนประสบความสำเร็จ ลำไยฟรีซดราย ซึ่งโดยเนื้อของลำไยเองนั้นเป็นผลไม้เพื่อสุขภาพ รสชาติ หวานตามธรรมชาติ กรอบอร่อย เนื้อลำไยมีสรรพคุณช่วยบำรุงร่างกาย แก้อ่อนเพลีย มีแคลเซียม และฟอสฟอรัส ช่วยบำรุงกระดูกและฟัน มีธาตุ เหล็ก บำรุงเลือด และมีวิตามินซีป้องกันโรคหวัด และโรคเลือดออกตามไรฟัน ชาวจีนเชื่อว่าลำไยมีสรรพคุณทางยา คือเป็นยาบำรุงหัวใจและ ม้าม เหมาะสำหรับผู้ที่มึนร่างกายอ่อนแอทรุดโทรม อีกทั้งยังมีประโยชน์ ด้านการบำรุงเลือดช่วยให้นอนหลับง่าย คลายความเครียดและความวิตก กังวล ไฟเบอร์สูงและมีสารต่อต้านอนุมูลอิสระลำไย ดังนั้นการที่จะคงไว้ซึ่งคุณภาพของลำไย ทั้งรสชาติ กลิ่นสี การใช้เทคโนโลยีฟรีซดราย (Freeze dried technology) เข้ามาก็จะช่วยเพิ่มมูลค่าทางการเกษตร ให้แก่เกษตรกร ทั้งยังมีอำนาจในการต่อรองที่เพิ่มขึ้น

จากการไปศึกษาดูงานที่ประเทศญี่ปุ่นจะเห็นได้ว่าประเทศญี่ปุ่นได้ ส่งเสริมให้เกษตรกรนำผลผลิตทางเกษตรมาแปรรูปที่มีลักษณะรูปร่างที่น่า รับประทาน รวมไปถึงรสชาติที่ชวนให้น่าลิ้มลอง อีกทั้งยังมีรูปแบบของ บรรจุภัณฑ์ที่น่าสนใจ น่าซื้อไปเป็นของฝาก จึงทำให้มองเห็นถึงการส่งเสริม พัฒนารูปแบบลำไยที่ผ่านกระบวนการ ฟรีซดราย (Freeze dried technology) ที่ยังคงสภาพของทั้งรูปลักษณะของลำไย และยังคงไว้ซึ่ง สารอาหาร ความกรอบอร่อยของลำไย หากที่การเพิ่มรสชาติชวนให้ ผู้บริโภคได้ลิ้มลอง เช่น การนำลำไยที่ผ่านกระบวนการฟรีซดราย (Freeze dried technology) มาเคลือบ ไวท์ช็อกโกแลต ดาร์กช็อกโกแลต หรือชาเขียว

ก็อาจจะช่วยเพิ่มมูลค่าให้แก่เกษตรกร และยังเป็นที่ต้องการของผู้บริโภค รวมทั้งหากมีการทำบรรจุภัณฑ์ที่สวยงามก็จะยิ่งสร้างมูลค่าเพิ่มขึ้นให้กับลำไยได้มากยิ่งขึ้น

แนวคิดสำหรับของเสียเหลือศูนย์หรือ Zero waste เมล็ดลำไยที่เหลือจากการแปรรูป ความสำเร็จที่เกิดขึ้นนี้มาจากสำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน) สวก. และสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ได้คิดค้นผลงานวิจัยสารสกัดเมล็ดลำไยต้านเชื้อแบคทีเรีย

กล้ามเนื้ออักเสบ ภายใต้ชื่อสิทธิบัตร “ลองกานอยด์” โดยศาสตราจารย์ (เกียรติคุณ) ดร.อุษณีย์ วินิตเขตคันฉนวน เจ้าของผลงานวิจัย ได้เริ่มทำการวิจัยเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิตลำไยที่ประสบกับภาวะราคาคตกต่ำ โดยมุ่งไปที่การเพิ่มมูลค่าทางการแพทย์ จนได้พบกับสารยับยั้งการสลายของคอลลาเจน รวมทั้งสารที่ยับยั้งการสลายของกระดูกอ่อน จึงได้ขอรับการ

สนับสนุนทุนวิจัยจาก สวก. และทำการวิจัยเกี่ยวกับสารสกัดจากเมล็ดลำไยมาตั้งแต่ปี 2552 และได้จดสิทธิบัตร “ลองกานอยด์” ในปี 2553 รวมทั้งขยายผลสู่เชิงพาณิชย์ในปี 2555 โดย “ลองกานอยด์” เคยได้รับรางวัลต่าง ๆ มาแล้วมากมาย อาทิ สุดยอดนวัตกรรมระดับนานาชาติ ประจำปี 2560 ณ นครเชียงใหม่ สาธารณรัฐประชาชนจีน และรางวัลชนะเลิศนวัตกรรมดีเด่นประจำปี 2560 จากกรุงโซล เกาหลีใต้ “รางวัลในครั้งนี้ถือเป็นการประกาศศักยภาพของสมุนไพรไทยครั้งสำคัญ เนื่องจากยังมีชาวต่างชาติอีกมากที่ไม่รู้จักลำไยมาก่อน เมื่อทราบถึงที่มาที่ไปคุณสมบัติ ผู้ร่วมงานและคณะกรรมการต่างก็ทึ่งกับผลงานชิ้นนี้ เพราะเป็นทั้งสารสกัดจากธรรมชาติ มีการจดสิทธิบัตร การรับรองทางการแพทย์ด้วยผลการวิจัยทางคลินิก” อีกทั้งยังเป็นการวิจัยที่เป็นระบบ สามารถต่อยอดสู่เชิงพาณิชย์ส่งต่อรายได้กลับไปยังชุมชน รวมทั้งลดปริมาณขยะจาก “เมล็ดลำไย” ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากการเผาทิ้งเมล็ดลำไย แนวคิดสู่การปฏิบัติสำหรับของเสียเหลือศูนย์หรือ Zero waste อย่างแท้จริง

นอกจากนี้มีแนวคิดในการจัดตั้งศูนย์รวมลำไยครบวงจร ซึ่งภายในศูนย์รวมลำไยครบวงจรแห่งนี้ จะรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับลำไยทุกด้าน เช่น ด้านการผลิต การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยว การแปรรูป และด้านการตลาด อีกทั้งยังมีการจัดแสดงและจัดจำหน่ายต้นพันธุ์กิ่งพันธุ์ลำไยผลิตภัณฑ์จากลำไยทุกชนิด ทั้งสดและแปรรูป โดยใช้แนวทางการทำงานร่วมระหว่างภาครัฐกับหน่วยงานอื่น ๆ มาใช้ ซึ่งภาครัฐจะสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานการจัดตั้งศูนย์ฯ เพียงร้อยละ 50 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ

50 นั้นจะมาจากภาคส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง หลังจากนั้นมีการบริหารจัดการในรูปแบบกลุ่มสหกรณ์ หรือกลุ่มวิสาหกิจชุมชน มีการบริหารจัดการในรูปแบบคณะกรรมการ และนำรายได้ที่เกิดจากการดำเนินงานมาพัฒนาศูนย์ต่อไปในระยะยาว ซึ่งนอกจากจะเป็นการพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์ลำไย ยังเป็นการต่อยอดเชื่อมโยงการท่องเที่ยวภายในจังหวัดและกลุ่มจังหวัด โดยจะมีการบรรจุศูนย์รวมลำไยครบวงจรไว้ในเส้นทางการท่องเที่ยวของจังหวัดและกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1 อีกด้วย

ผู้จัดทำ

นางศิริพร รือเรือง

นักวิเคราะห์นโยบายและแผน

ชำนาญการพิเศษ

นางสาวอุบลวรรณ รักษ์ธรรม

นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร

ชำนาญการ

นางสาวปทุม กาวิละ

นักวิชาการพาณิชย์ชำนาญการ

การท่องเที่ยวแบบเชื่อมโยงภายในจังหวัด

และกลุ่มจังหวัด *How Ciao Lanna*

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2

กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2 ประกอบด้วยจังหวัดเชียงราย จังหวัดพะเยา จังหวัดแพร่ และจังหวัดน่าน มีชื่อเรียกของกลุ่มจังหวัดว่า “ถิ่นฟ้าล้านนาตะวันออก” มีพื้นที่รวม 36,024 ตารางกิโลเมตร (22.5 ล้านไร่) คิดเป็นร้อยละ 7.02 ของพื้นที่ประเทศไทย พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าไม้และภูเขา โดยมีพื้นที่ป่าไม้จำนวน 20,733.11 ไร่ พื้นที่เกษตรกรรมจำนวน 5,559,699 ไร่ มีจำนวนประชากรจำนวนทั้งสิ้น 2,692,117 คน (ข้อมูลจากกรมการปกครอง ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2561) โดยมีเพศหญิงมากกว่าเพศชาย (ชาย 1,319,794 คน หญิง 1,372,323 คน) ส่วนใหญ่เป็นประชากรวัยแรงงาน (อายุ ตั้งแต่ 26 – 59 ปี) จำนวน 1,352,022 คน หรือร้อยละ 47 ในขณะที่มีจำนวนผู้สูงอายุจำนวน 495,222 คน หรือร้อยละ 19 จึงทำให้กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2 เป็นกลุ่มจังหวัดที่มีสถานะสังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) ที่มีประชากรสูงอายุมากกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ ผลิตภัณฑ์มวลรวมกลุ่มจังหวัด (ปี 2559) มีมูลค่า 192,111 ล้านบาท สำหรับการเจริญเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมคิดเป็นร้อยละ 5.22 โดยมีผลิตภัณฑ์ในสาขาภาคการเกษตร ป่าไม้ และประมงเป็นหลัก ในขณะเดียวกันรัฐบาลได้มีนโยบายส่งเสริมการใช้จ่าย เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ รวมถึงมีโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวและการใช้จ่ายในประเทศมากขึ้น จึงทำให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างมาก หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.19 ซึ่งจังหวัดเชียงราย

เป็นจังหวัดที่มีผู้เยี่ยมเยียนมากที่สุดในกลุ่มจังหวัดฯ โดยจังหวัดแพร่และจังหวัดน่านเป็น 2 จังหวัดที่มีการขยายตัวของผู้เยี่ยมเยียนอย่างต่อเนื่อง เป็นผลให้รายได้จากการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดฯ มีอัตราเพิ่มขึ้นทุกปี

สภาพปัญหาที่กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2 เผชิญอยู่ในปัจจุบัน คือ ประสบปัญหาหมอกควันมีการบุกรุกและตัดไม้ทำลายป่าเพื่อขยายพื้นที่เพาะปลูกอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลกระทบต่อพื้นที่ป่าต้นน้ำ ความสมดุลของระบบนิเวศ การสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ ก่อให้เกิดปัญหาการชะล้างหน้าดินในพื้นที่ลาดชัน อุทกภัย ภัยแล้ง นอกจากนี้ ยังมีปัญหาหมอกควันและฝุ่นละอองขนาดเล็กเกินมาตรฐาน ซึ่งเป็นผลมาจากการเผาป่า การเผาในที่โล่งและการเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร ส่งผลกระทบโดยตรงต่อการดำรงชีวิตของประชาชน ภาวะเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว รวมไปถึงปัญหาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร ซึ่งมีสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุสูงขึ้นส่งผลให้สัดส่วนประชากรวัยแรงงานลดลง แต่ทั้งนี้กลุ่มจังหวัดฯ มีความโดดเด่นในด้านความเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมล้านนา ธรรมชาติสวยงาม มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์กลุ่มล้านนาตะวันออก อันสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าหัตถกรรมอุตสาหกรรม/สินค้าชุมชนได้ รวมทั้งยังมีศักยภาพในด้านที่ตั้ง สามารถเชื่อมโยงการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมกับกลุ่มประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง (GMS) และประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน จึงได้กำหนดประเด็นการพัฒนา 4 ประเด็น ตามเป้าหมายการพัฒนา “**ประตูการค้า**

สากล โดดเด่นวัฒนธรรมล้านนา สินค้าเกษตรปลอดภัย ประชาชนร่วมใจ
อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ” ประกอบด้วย

- 1) พัฒนาสภาพแวดล้อมในการพัฒนาการค้า การลงทุน และ
โลจิสติกส์เชื่อมโยงกับต่างประเทศ
- 2) การสร้างความเข้มแข็งและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต
ภาคเกษตรและอุตสาหกรรมการเกษตร เพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้า
เกษตรปลอดภัยที่มีศักยภาพ
- 3) พัฒนาและยกระดับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ศิลปวัฒนธรรม
และสุขภาพ เพื่อสร้างรายได้สู่ชุมชนและเชื่อมโยงห่วงโซ่
มูลค่าเพิ่มการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดอย่างยั่งยืน
- 4) ดำรงฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ การบริหาร
จัดการสิ่งแวดล้อมและพลังงาน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
สู่การเป็นกลุ่มจังหวัดสีเขียว

ด้วยประเด็นการพัฒนาและศักยภาพของกลุ่มจังหวัดฯ จึงได้กำหนด
จุดยืนทางยุทธศาสตร์ (Positioning) ในการเป็นศูนย์กลางการขนส่งและ
กระจายสินค้า เป็นศูนย์กลางเมืองท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา รวมถึง
สินค้าเกษตรคุณภาพดีและปลอดภัย ตลอดจนให้ความสำคัญกับการพัฒนา
คุณภาพชีวิตและพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ

ประเด็นการเรียนรู้

ด้วยองค์ความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมในประเทศ ทำให้เกิดแนวคิด
สำหรับองค์ประกอบของความสำเร็จที่สำคัญในการพัฒนาประเทศในมิติ
การสร้างสรรค์นวัตกรรม มิติการพัฒนาที่ยั่งยืน มิติการวางแผนในอนาคต

ทุนฝึกอบรมเพื่อพัฒนาข้าราชการพลเรือนสามัญที่ปฏิบัติราชการในภูมิภาค

และมีมติการสร้างมูลค่าทางการท่องเที่ยวและการบริการ อันเป็นประโยชน์ต่อการจัดทำข้อเสนอแนวทางการพัฒนากลุ่มจังหวัด ดังนี้

1) การสร้างสรรค์นวัตกรรม (Innovation) ซึ่งนิยามของนวัตกรรม ไม่ใช่เป็นเพียงสิ่งประดิษฐ์ เทคโนโลยีที่ทันสมัย หรือทรัพย์สินทางปัญญา แต่นวัตกรรม คือ สิ่งที่น่าไปใช้และเป็นที่ยอมรับโดยประกอบด้วย 3 องค์ประกอบคือ ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ และคุณค่า ซึ่งการจัดการนวัตกรรมจำเป็นต้องอาศัยกรอบความคิดที่ต้องเปลี่ยนกรอบความคิดให้ออกจากมุมมองเดิมดังคำกล่าวที่ว่า *“We cannot solve the problems we have created, with the same thinking we used in creating them”* เพื่อแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์ ด้วยกระบวนการ “Design Thinking Process” โดยให้ความสำคัญกับการทำความเข้าใจความต้องการและพฤติกรรมผู้ใช้ (Human-centric) ผ่านมุมมองและแนวคิดที่หลากหลาย เพื่อนำไปสู่ทางเลือกที่ตอบโจทย์อย่างแท้จริง ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) การกำหนด Persona เพื่อหาความต้องการ 2) การกำหนดความต้องการที่แท้จริง 3) การวิเคราะห์ออกแบบแนวทางแก้ปัญหาโดยพิจารณาจาก Persona และ 4) การลงมือปฏิบัติจริงที่มีลักษณะตาม Persona

2) การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) การพัฒนาที่ยั่งยืนตามเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals หรือ SDGs) ขององค์การสหประชาชาติที่ได้กำหนดไว้จำนวน 17 เป้าหมาย (goals) 169 เป้าประสงค์ (targets) ในรายงาน เรื่อง “Transforming our World : the 2030 Agenda for Sustainable Development” ซึ่งมีตัวชี้วัด 241 ตัวชี้วัด (indicators)

เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการติดตามความสำเร็จในการบรรลุเป้าหมายต่าง ๆ ให้ได้ภายในปี พ.ศ. 2573 สำหรับบริบทประเทศไทยการพัฒนาที่ยั่งยืน ควรก้าวเดินไปพร้อมกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องจากการเชิดชูจากองค์การสหประชาชาติว่าเป็นปรัชญาที่มีประโยชน์ต่อประเทศไทยและนานาประเทศ และสนับสนุนให้ประเทศสมาชิกยึดเป็นแนวทางสู่การพัฒนาแบบยั่งยืน ซึ่งต้องมีคุณสมบัติพื้นฐาน คือ ความรู้และคุณธรรมเพื่อเป็นหลักแห่งการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล พอประมาณ มีภูมิคุ้มกัน นำไปสู่การพัฒนาอย่างสมดุลเพื่อความสุขที่ยั่งยืนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม ทั้งนี้เพื่อให้การทำงานสามารถช่วยให้ประเทศไทยยั่งยืนได้ ควรพิจารณาถึงการดำเนินงานแบบ CHANGE for Sustainability ด้วยกลยุทธ์ **CHANGE** Model ประกอบด้วย **C**-Creative **H**-Happy **A**-Alternative **N**-Networking **G**-Good Mind **E**-Egovernance โดยตระหนักเสมอว่า “เศรษฐกิจที่เจริญนั้นสำคัญ แต่ไม่สำคัญเท่ากับสิ่งที่หายไปจากสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ไม่สามารถเรียกกลับคืนมา” กล่าวคือ สังคม ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นปัจจัยหลักในการเชื่อมโยงถึงความยั่งยืนต่าง ๆ ที่ถูกทำลายอย่างต่อเนื่องจะสร้างผลกระทบต่อการพัฒนา

3) การสร้างฉากทัศน์ (Scenario Building) หรือการวางแผนในอนาคต เป็นวิธีการวิเคราะห์สถานการณ์แนวโน้มที่เป็นไปได้ในอนาคต (trends) โดยอาศัยเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นจากแนวโน้ม ในปัจจุบันกับความไม่แน่นอน (uncertainties) ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตนำไปสู่การวางแผนรับมือได้อย่างเหมาะสม เพื่อช่วยให้เข้าใจองค์กรในปัจจุบันได้ดีขึ้น โดยจินตนาการถึงอนาคตแต่ไม่ใช่เป็นการทำนายอนาคต (forecasting)

นำไปสู่การกำหนดวิสัยทัศน์และนโยบายที่กว้างขึ้น ส่งผลให้พบจุดที่ต้องการเปลี่ยนแปลงได้เร็วกว่าแต่ก่อนซึ่ง Scenario Building เหมาะกับการวางแผนองค์กรระยะยาว กระบวนการวิเคราะห์พยากรณ์แนวโน้มเริ่มจากการเลือกสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นจริงทั้งที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ แล้วจึงนำมาวิเคราะห์ถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากสถานการณ์ที่มีความเป็นไปได้มากที่สุด เพื่อตัดสินใจวางแผนได้เหมาะสม เกิดประโยชน์ต่อองค์กรมากที่สุด และเกิดความสูญเสียน้อยที่สุด โดยปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการวางแผนในอนาคตให้มีความแม่นยำมากยิ่งขึ้น คือ “ข้อมูล” และสถานการณ์ในอนาคตจะต้องถูกสร้างขึ้นจากข้อมูลที่น่าเชื่อถือมากกว่าการคาดคะเน Scenario Building จะช่วยสร้างยุทธศาสตร์ในเรื่องต่าง ๆ เพื่อจัดลำดับความสำคัญของยุทธศาสตร์และกำหนดโจทย์ขององค์กรได้อย่างถูกต้อง จากนั้นจึงนำโจทย์ดังกล่าวเข้าสู่กระบวนการคิดเชิงออกแบบเพื่อสร้างรูปแบบธุรกิจใหม่ หรือสินค้าและบริการใหม่ที่จะทำให้องค์กรสามารถเดินทางจากปัจจุบันไปสู่อนาคตที่พึงปรารถนาได้

4) การสร้างมูลค่าเพิ่มทางการท่องเที่ยวและบริการ (Value Added Creation for Tourism and Service) โดยการสร้างคุณค่าแบ่งเป็น 4 ประเภท คือ คุณค่าการใช้สอยพื้นฐาน (Functional) คุณค่าทางอารมณ์ (Emotional) คุณค่าทางการเปลี่ยนแปลงชีวิต (Life Changing) และคุณค่าต่อสังคม (Social Impact) ซึ่งการสร้างคุณค่านั้นต้องไม่ขายจุดเด่นทุกอย่างที่มี แต่เลือกจุดเด่นเพียงสิ่งเดียวที่ทรงพลัง โดยการสร้างคุณค่านั้นจำเป็นต้องตระหนักถึง 3 สิ่ง คือ การกำหนดจุดยืนที่เป็นเอกลักษณ์ โดยการกำหนดภายในมองสู่ภายนอก (Unique Positioning) กลยุทธ์

ได้อย่าง-เสียอย่าง (Trade-offs) โดยพิจารณาเลือกการทำกิจกรรมที่มีต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายที่ต่ำ ในสภาวะที่มีกิจกรรมหลายกิจกรรมและมีค่าใช้จ่ายแตกต่างกัน กล่าวคือ อย่าเสียดยสิ่งที่ทำแล้วไม่ตอบโจทย์ให้ตัดทิ้งไป และการคงความเป็นตัวตนและเอกลักษณ์ (consistency) คือ การสื่อสารเอกลักษณ์ออกมาให้คงเดิมทุกครั้งเพื่อเป็นการต่อยอดภาพลักษณ์หรือการจดจำได้ของผู้บริโภค

สิ่งที่พบเห็นได้ชัดเจนในประเทศญี่ปุ่น นอกจากความสะอาดและความมีระเบียบวินัยที่เคร่งครัดแล้ว นั่นคือ ประชากรตามสถานที่ต่าง ๆ แม้กระทั่งพนักงานบริการในร้านอาหาร ล้วนเป็นผู้สูงอายุที่มีอายุเกิน 60 ปี นับเป็นที่ทราบกันดีว่าประเทศญี่ปุ่นเป็นประเทศที่ก้าวสู่วัยผู้สูงอายุก่อนประเทศไทยหลายปี ในขณะนี้ประเทศญี่ปุ่นมีผู้สูงอายุเกิน 100 ปี จำนวน 68,000 คน ซึ่งมากกว่าประเทศใดในโลก ส่งผลให้ญี่ปุ่นประสบปัญหาแรงงานที่มีสัดส่วนลดลงและเกิดปัญหาขาดกำลังซื้อ กระทบต่อระบบเศรษฐกิจโดยตรง ประเทศญี่ปุ่นจึงได้มีการวางแผนแก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงาน และการบริหารจัดการเรื่องการเพิ่มกำลังการซื้อ การอุปโภค บริโภค จากการเดินทางไปศึกษาดูงาน ณ เมืองนาโกย่า และเมืองฟูกูโอกะ ทำให้ได้เห็นถึงการบริหารจัดการประเด็นปัญหาโครงสร้างประชากรที่มีประสิทธิภาพของประเทศญี่ปุ่น เทคโนโลยีนวัตกรรมทางการเกษตร การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ และการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งประเด็นที่น่าขบคิดเพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับบริบทประเทศไทย ที่ผู้รับทุนได้เล็งเห็นถึงความสำคัญมีดังนี้

1) การศึกษา รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลอย่างละเอียดรอบคอบ เพื่อนำไปเป็นปัจจัยนำเข้าในการวางแผนเพื่อบริหารจัดการและแก้ไขปัญหา มีการนำข้อมูลและงานวิจัยมาทำให้เกิดประโยชน์ถึงที่สุด รวมทั้งการประสานงาน การดำเนินงานอย่างเป็นระบบ และมีการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน

2) รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ไม่ยึดการพัฒนาแบบกระจุกตัว ให้ความสำคัญกับพื้นที่และคนในชุมชนเพื่อสร้างความเข้มแข็งจากภายในก่อน โดยให้ชุมชนเกิดการยอมรับ เห็นความสำคัญ และสร้างความภาคภูมิใจของคนในพื้นที่ให้เกิดจิตสำนึกรักบ้านเกิด หลังจากนั้นจึงกระจายการพัฒนาไปสู่พื้นที่อื่นในรูปแบบ Partner ซึ่งกระบวนการที่น่าสนใจ คือ การใช้ข้อมูล การเล่าเรื่อง การสร้างคุณค่าให้กับทุกสิ่งที่ต้องการพัฒนา การสร้างเสน่ห์ การคงความเป็นเอกลักษณ์และมรดกทางวัฒนธรรม การสร้างความสะดวกสบายในการเข้าถึง และการสื่อสารด้วยภาษาและเทคโนโลยี ที่สำคัญคือ “การลงมือทำ และทำอย่างต่อเนื่อง”

3) Business Model สำหรับการทำธุรกิจสมัยใหม่ โดยไม่เล็งเห็นถึงแค่ปัญหาแต่พิจารณาถึงผลลัพธ์ระยะยาว การทำการตลาดแบบ Digital Marketing และการพัฒนานวัตกรรมภาคการเกษตรที่ตอบโจทย์การลดลงของประชากรที่อยู่ในภาคการเกษตร เพื่อเพิ่มสัดส่วนประชากรและพื้นที่ภาคการเกษตรในอนาคต การใช้เทคโนโลยีมาลดจำนวนแรงงานคนในภาคการเกษตรแต่ได้ผลผลิตที่มากกว่าและคุ้มค่า ชี้ให้เห็นว่าได้มีการคิดวิเคราะห์แบบองค์รวม คำนึงผลที่จะเกิดขึ้นอย่างครบถ้วนในกระบวนการดำเนินงาน

4) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ ที่ใส่ใจในเรื่องคุณภาพ ประณีต งดงาม แม้ต้องให้ความสำคัญกับความต้องการของตลาดในยุคสมัยที่เปลี่ยนไป แต่ยังคงคุณภาพและความเป็นเอกลักษณ์ของตนเองไว้ได้อย่างน่าชื่นชม อันเกิดจากความร่วมมือจากรัฐและเอกชน

5) การลดบทบาทภาครัฐและเพิ่มบทบาทของภาคส่วนอื่น โดยภาครัฐเป็นเพียงส่วนสนับสนุนข้อมูล ให้ทุนเบื้องต้น ให้คำปรึกษาหรือองค์ความรู้ ในขณะที่ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม/ชุมชน เป็นฝ่ายบริหารจัดการในกระบวนการดำเนินงาน จึงทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน พึ่งพาตัวเองเป็นหลัก เพราะตระหนักถึงประโยชน์ของการอยู่ร่วมกัน มากกว่าการตั้งคำถามว่า “ฉันจะได้อะไร”

6) การบริการด้วยใจโดยไม่ต้องลงทุน ซึ่งเห็นได้จากคำขอบคุณ ที่ได้ยินตลอดเวลา และการแสดงออกเมื่อลาจากในสถานที่ต่าง ๆ ล้วนสร้างความประทับใจที่ไม่มีต้นทุนใด ล้วนเป็นอิทธิพลจากการสร้างคน ญี่ปุ่นให้เป็นคนญี่ปุ่น ที่ไม่สามารถปฏิเสธไม่ได้ว่าประเทศญี่ปุ่นมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม โดยยึดหลักการไม่รบกวนผู้อื่น สังเกตได้จากพฤติกรรม การแสดงออก ทำให้ประเทศญี่ปุ่นถูกมองเป็นประเทศที่เจริญแล้ว ด้วยความมีระเบียบ ผู้คนมีวินัย ที่แฝงไปด้วยเสน่ห์แบบเก่าผสมใหม่ของคน ญี่ปุ่น ที่ยังใส่ชุดกิโมโน เข้าพิธีชงชา รักษาขนบธรรมเนียมโบราณ แต่สามารถพัฒนาเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ทันสมัยได้

แนวทางการพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2

ประเทศไทยยังคงมีศักยภาพเพียงพอในการพัฒนาทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรมนุษย์ได้ หากแต่ต้องทุ่มเท ให้ความสำคัญกับข้อมูลและชุมชน ส่งเสริมนวัตกรรมและต่อยอดประสานความร่วมมือดำเนินงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ และทำอย่างต่อเนื่อง พร้อมกับ การพยายามลดบทบาทภาครัฐ ให้ภาคส่วนอื่นในสังคมเข้ามามีส่วนร่วม ให้มากที่สุด และไม่หลงลืมการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาใช้ที่จะสามารถนำพาประเทศไทยให้หลุดพ้นจากประเทศที่มีกับดัก รายได้ปานกลางไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนได้ ซึ่งทั้งหมดนี้ได้หลอมรวมสู่ข้อเสนอแนวทางการพัฒนากลุ่มจังหวัดฯ โดยมุ่งหมายว่าจะนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับมาสร้างกลไกการดำเนินงานให้ได้มากที่สุด

แม้ที่ผ่านมากลุ่มจังหวัดได้มีการวางยุทธศาสตร์และพัฒนาการท่องเที่ยวที่ชัดเจน แต่ยังมีการพัฒนาที่แยกส่วน พื้นที่ท่องเที่ยวค่อนข้างกระจุกตัว มีฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอัตลักษณ์ และมีองค์ความรู้ แต่ยังไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ได้อย่างคุ้มค่า ดังนั้น ผู้รับทุนจึงได้นำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมและการศึกษาดูงาน มาจัดทำข้อเสนอแนวทางการพัฒนากลุ่มจังหวัดโดยเน้นด้านการท่องเที่ยว (เนื่องด้วยการท่องเที่ยวเป็นรายได้หลักของประเทศที่เป็นตัวกำหนดการเติบโตทางเศรษฐกิจของไทย และการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2 มีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง) เรื่อง “การท่องเที่ยวแบบเชื่อมโยงภายในจังหวัดและกลุ่มจังหวัด” ประกอบด้วย 5 กระบวนการพัฒนา ได้แก่

การกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยว (Route Map) การสร้างเรื่องราว (Core Story) การกำหนดสัญลักษณ์ประจำจังหวัด (Mascot) การสะสมตราประทับแห่งความทรงจำ (E-stamp) และการสร้างอาสาสมัครนำเที่ยว (Volunteer Tour Guide) หรือ RCMEV Model โดยแต่ละกระบวนการจะมีผลลัพธ์ที่จะนำไปสู่ขั้นตอนต่อไป ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

กระบวนการที่ 1 สร้างเส้นทางการท่องเที่ยว (Route Map) เน้นการท่องเที่ยวตลอดทั้งปีตามฤดูกาล

การศึกษาความเชื่อมโยง และรวบรวม วิเคราะห์ความเป็นไปได้ของเส้นทางสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแห่ง ภายในจังหวัดและกลุ่มจังหวัด โดยในแผนที่จะบอกเส้นทางคมนาคมต่าง ๆ ซึ่งจะมีสีที่ต่างกันทำให้ดูง่าย และบอกป้ายรถสาธารณะที่อยู่ใกล้กับสถานที่เที่ยวด้วย นักท่องเที่ยวเพียงดูเลขป้ายสถานที่จะลงจากแผนที่ได้เลย ทั้งนี้การสร้างเส้นทางจะกำหนดเป็นเส้นทางใหญ่ของธีม และเส้นทางย่อยแยกตามประเภทของการท่องเที่ยว เช่น เชิงวัฒนธรรม เชิงธรรมชาติ เชิงสุขภาพ เชิงกีฬา และเชิง Shopping เป็นต้น โดยมีขั้นตอนดังนี้

- ใช้ Drone สำรวจเส้นทางทางภูมิศาสตร์เพื่อหาความแตกต่างและความเชื่อมโยงของพื้นที่
- บันทึกลง server ตามแบบ google form ที่ทำขึ้นเพื่อสามารถป้อนและคำนวณเส้นทาง

- นำข้อมูลการคมนาคมและที่พักเข้าระบบเพื่อนำมา Matching เส้นทางที่กำหนดไว้ให้สามารถแสดงรายละเอียดของสถานที่แห่งหนึ่งให้ครบถ้วนที่สุด

- สร้างระบบ Web Map Application เพื่อให้นักท่องเที่ยวยุค IoT สามารถค้นหาเส้นทางท่องเที่ยว และทำการ Download QR Code บนมือถือหรือสามารถ print out ออกมาได้

- นำ Route ที่ได้ไปทำการ survey ความนิยมด้วยการนำไปฝากตาม Link ต่าง ๆ ใน Social Media เพื่อนำมาวิเคราะห์พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวเพื่อเจาะกลุ่มเป้าหมายในอนาคต

ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว โรงแรมที่พัก จำเป็นต้องมีแผนที่เส้นทางท่องเที่ยวแจกให้กับนักท่องเที่ยวทุกแห่ง โดยในระยะต่อไปจะมีระบบให้นักท่องเที่ยวสร้าง Route Map ได้ด้วยตนเองผ่าน Google Map โดยจะมีเส้นทางที่กลุ่มจังหวัดได้จัดทำขึ้นเป็น Guide Line เพื่อความสะดวกมากยิ่งขึ้น

กระบวนการที่ 2 การสร้างเรื่องราว (Core Story)

ในปัจจุบันผู้คนชอบ Story หรือการเล่าเรื่องราว เพราะการเล่าเรื่องราวส่วนใหญ่นั้นจะเป็นเรื่องของอารมณ์ ทำให้เกิดการจดจำ เกิดการมีส่วนร่วม และเกิดการบอกต่อได้ง่าย การดึงดูดนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะให้ท่องเที่ยวตาม Route ที่ได้กำหนดขึ้น จำเป็นต้องเริ่มต้นทำการเล่าเรื่องแล้วผูกสถานที่เข้ากับเรื่องราวนั้น โดยใช้หลักการ “เล่าความจริง-อิงประสบการณ์-สร้างตัวละคร-สอดแทรกประเด็นสำคัญ-ไม่หยุดกลางคันกับเรื่องราวดี ๆ” เพื่อสื่อถึงคุณค่าของสถานที่ท่องเที่ยวให้มีเรื่องราวที่น่า

จดจำ เชื่อมโยง มีความเป็นจริงและเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวนักท่องเที่ยว เน้นความโดดเด่นของแต่ละจังหวัดแบบไม่ซ้ำกับจังหวัดอื่น โดยนำไปเผยแพร่ช่องทางดังนี้

- เผยแพร่ทาง Social Media เพื่อจูงใจนักท่องเที่ยว
- เชื่อมต่อกับนักท่องเที่ยวตลอดเวลา ตามวัฒนธรรม Always on
- เปิดพื้นที่ให้นักท่องเที่ยวได้นำเสนอเรื่องราว ประสบการณ์และ

ความประทับใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของพวกเขาด้วยการสร้างชุมชนเสมือน (Virtual community) ให้ได้แลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์ซึ่งกันและกันเกี่ยวกับเรื่องการท่องเที่ยวในแง่มุมต่าง ๆ

กระบวนการที่ 3 การกำหนดสัญลักษณ์ประจำจังหวัด (Mascot)

นำความโดดเด่นของแต่ละจังหวัดมาทำเป็น Mascot สัญลักษณ์ประจำจังหวัด ให้จังหวัดได้เป็นที่รู้จักผ่านสัญลักษณ์ Mascot นั้น โดยคง Concept ให้มีความน่ารักเพื่อนำไปเป็นจุดขายให้คนจดจำ ประเทศไทยได้มีการทำ Mascot ในบางจังหวัดแล้ว แต่ทว่ายังไม่เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายเพราะขาดการประชาสัมพันธ์ ความต่อเนื่อง และความมีชีวิตของสัญลักษณ์นั้น หากพัฒนา Mascot อย่างจริงจังจะสามารถส่งเสริมให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถจำหน่ายและสร้างรายได้ให้กับจังหวัด อาทิ การนำมาเป็นสินค้าที่ระลึกจำหน่ายตามสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ โดยกำหนดว่าผู้ผลิตต้องลงทะเบียนและใช้วัตถุดิบในจังหวัด หรือมีโฆษณาบนสินค้าที่เชิญชวนให้ผู้คนมาเยือนจังหวัดเท่านั้น โดยไม่เก็บค่าลิขสิทธิ์ของสัญลักษณ์ Mascot แต่อย่างใด ทั้งนี้ต้องทำการประชาสัมพันธ์ให้ผู้คนพบเห็นสัญลักษณ์

ในทุก ๆ ที่ที่ไปในเมืองประจำสัญลักษณ์นั้น และประชาสัมพันธ์ให้เกิดภาพติดตามเพราะมนุษย์จดจำจากภาพมากกว่าข้อความ หากเปรียบเทียบการรับรู้แล้ว 80% คือ สิ่งที่คนจะจดจำจากการมองเห็น 20% จากการอ่าน และ 10% จากการฟัง 80:20:10 ดังนั้นการทำให้คนจำ “ติดตาม” Visual จึงเป็นสิ่งที่สำคัญ เครื่องมือในการสื่อความเป็น Mascot ประจำจังหวัดสามารถทำได้ดังนี้

- สกรีนติดบนรถสาธารณะในจังหวัดเพื่อให้พบเห็นสัญลักษณ์นั้นตลอดเวลา

- ประชาสัมพันธ์ผ่าน Youtuber ที่มีชื่อเสียง
- โปสทอน Facebook ที่สอดคล้องกับข้อกำหนดการใช้งานของแพลตฟอร์มที่นำไปเผยแพร่

- จัดทำเป็น Sticker Line Free Download
- ภาพลวดลายบนบัตรรถไฟฟ้า BTS หรือ MRT สำหรับกลุ่มผู้โดยสารสะสม รวมถึงตั๋วรถไฟรางคู่เส้นทางเด่นชัย-เชียงใหม่ ที่จะแล้วเสร็จในปี 2565 และเส้นทางรถไฟรางคู่ลาว-จีน ที่จะแล้วเสร็จในปี 2564

ในอนาคตผลิตภัณฑ์จากสัญลักษณ์ Mascot จะมีแนวโน้มที่สามารถพัฒนาไปเป็นสินค้าส่งออกผ่านเส้นทางรถไฟลาว-จีน ณ จุดนี้อาจเกิด Social Business Model ที่เน้นการ Stop Con Use ด้วยการส่งเสริมการปรับเปลี่ยนการค้า การเกษตรจากการปลูกพืชเชิงเดี่ยวไปสู่การปลูกพืชในกระบวนเกษตร คือ “ไร่” โดยให้จังหวัดน่านเป็นพื้นที่ปลูกไผ่ทดแทนการปลูกข้าวโพดที่มีการเผาผลาญก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศ ในขณะที่ไผ่จะให้ออกซิเจนมากกว่าพืชอื่น 35% และดูดซับคาร์บอน

ในอากาศได้ถึง 5 เท่า ประกอบกับไผ่เป็นพืชที่สามารถนำไปก่อให้เกิดประโยชน์ได้ทุกสัดส่วน โดยอาจกำหนดให้จังหวัดแพร่และจังหวัดพะเยาเป็นพื้นที่แปรรูป และจังหวัดเชียงรายเป็นพื้นที่การขนส่ง Logistic ตามศักยภาพของจังหวัด

กระบวนการที่ 4 Stamp แห่งความทรงจำ (E-stamp)

ส่งเสริมให้สะสมตราประทับสถานที่ท่องเที่ยวตาม Route เพื่อแลกกับของที่ระลึก หรือเป็นส่วนลดสำหรับที่พักและร้านอาหารในจังหวัด ใน 2 รูปแบบ คือ แบบตราประทับ และ E-Stamp โดยมีตามจุดท่องเที่ยวต่าง ๆ รวมถึงในสนามบินและสถานีขนส่งโดยสารด้วย เพราะการได้ปั๊มตราประทับลงในสมุด หรือสะสมในรูปแบบ E-Stamp ที่สามารถ Download จาก QR Code ตามสถานที่ดังกล่าว (ทั้งนี้ต้องมีภาพให้ดูด้วยว่าที่ไหนมีเอกลักษณ์ยังไฉ่บ้าง) เหมือนเป็นการบันทึกความทรงจำระหว่างทริปท่องเที่ยวว่า “เคยมาที่นี่แล้วนะ” แถมยังเป็นของที่ระลึกที่ไม่เสียค่าใช้จ่ายอีกด้วย ที่สำคัญคือในตราประทับจะมีวันที่กำกับเพื่อเตือนความทรงจำของนักท่องเที่ยวด้วย นอกจากการสะสมแบบปกติแล้วอาจมีการจัด Campaign Stamp Rally ประจำปีในเส้นทางท่องเที่ยวยอดนิยมที่ได้จากการสำรวจจาก Social Media ข้างต้น

กระบวนการที่ 5 การสร้างอาสาสมัครนำเที่ยว (Volunteer Tour Guide)

ด้วยกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2 กำลังเผชิญกับสังคม Aging Society ซึ่งมีประชากรสูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปถึงร้อยละ 19 ของประชากรทั้งหมด แม้ว่ารัฐมีหน้าที่ให้บริการและสวัสดิการต่าง ๆ แก่ประชาชน หากแต่การพัฒนาให้กลุ่มเป้าหมายมีศักยภาพ สามารถ

ดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขพร้อมกับการมีงานทำและรายได้ ย่อมเป็นการ Provide ที่ยั่งยืนที่สุด ปัจจุบันทุกพื้นที่ที่มีโรงเรียนผู้สูงอายุรวมถึงกิจกรรม โครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพกลุ่มผู้สูงอายุ จึงมี แนวคิดการเปลี่ยนจากปัญหาการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุให้เป็นสังคมผู้สูงอายุ ที่มีพลัง (Active Aging) โดยให้ผู้สูงอายุที่มีองค์ความรู้ในสถานที่ท่องเที่ยว เชิงประวัติศาสตร์ หรือการถ่ายทอดภูมิปัญญาเชิงศิลปวัฒนธรรม เข้ามาเป็น Volunteer Tour Guide เพื่อให้ผู้สูงอายุได้เห็นคุณค่าในตัวเอง และให้ผู้ประกอบการบริษัททัวร์เป็นผู้สนับสนุนเรื่องค่าเบี้ยเลี้ยงหรือ ค่าตอบแทนสำหรับผู้สูงอายุที่อาสาเป็น Guide กล่าวคือ 1 บริษัทนำเที่ยวต้องมีการให้ผู้สูงอายุเป็น Guide ในอัตรา 1:1 ด้วยการสื่อออกไปว่า “ทุกสถานที่ที่คุณไป สามารถส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้เห็นคุณค่าในตัวเอง”

กลยุทธ์ที่ใช้ในการดึงดูดระหว่างนักท่องเที่ยวกับ Volunteer Tour Guide สามารถทำในรูปแบบการสร้างควมมีชื่อเสียงให้กับบุคคล นั้น ๆ เช่น “ปากาสะลองมีความเชี่ยวชาญในการทอผ้าเป็นอย่างมาก ผ้าทอที่สวยงามและดีที่สุดในจังหวัดน่าน หากใครมาเที่ยวจังหวัดน่าน นอกจากจะได้เที่ยวตามเส้นทางแล้วยังจะได้พบกับปากาสะลองที่มีคว การถ่ายทอดภูมิปัญญายาวนานเป็นเดือน ๆ อีกด้วย” ด้วยการ Add on กิจกรรม เสริมเข้าไปตามความประสงค์ แต่ต้องทำการลงทะเบียนจองล่วงหน้าพร้อม ค่าใช้จ่ายสำหรับอุปกรณ์ที่นักท่องเที่ยวสามารถนำกลับไปเป็นที่ระลึกได้ ซึ่งการจะทำให้ปากาสะลองมีชื่อเสียงได้ยังคงต้องอาศัย Youtuber ที่มี ผู้คนติดตามจำนวนมากเพื่อการประชาสัมพันธ์ในระยะแรกเริ่ม รายได้ที

Youtuber จะได้รับ คือ เพอร์เซ็นต์จากยอดการกด Like และจำนวนคนลงทะเบียนในแต่ละกิจกรรมรวมกัน เรียกว่า ส่วนแบ่งการตลาด ตามข้อตกลง

ในระยะต่อไปจะนำกลุ่มวัยแรงงานที่มีสูงถึง 47% สานต่อการเป็น Volunteer Tour Guide เช่นกัน โดยจะสร้างความสำนึกรักบ้านเกิดของตัวเองในรูปแบบ Generation to Generation อีกทั้งในอนาคตเส้นทางรถไฟเด่นชัย-เชียงของ และเส้นทางรถไฟลาว-จีน เสร็จสิ้นจะสามารถทำให้ประชาชนในจังหวัดมีรายได้จากการพัฒนาจุดเชื่อมต่อของเส้นทางรถไฟ ณ ด่านเชียงของ ที่มีสะพานมิตรภาพข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 4 เชียงของ-ห้วยทราย โดยความร่วมมือระหว่างไทยและจีนนี้ได้ต่อไป

จากกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบเชื่อมโยงทั้ง 5 กระบวนการ ล้วนต้องอาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วน ซึ่งต้องดำเนินการให้ไปเป็นในทิศทางเดียวกันของกลุ่มจังหวัดอย่างต่อเนื่องและจริงจัง โดยรัฐจะเป็นผู้สนับสนุนด้านข้อมูลและกระบวนการต่าง ๆ ส่วนภาคเอกชนให้เป็นผู้ดำเนินการร่วมกับชุมชนเพื่อให้ชุมชนเกิดความยั่งยืนได้ในอนาคตข้างหน้า ตามหลักแนวคิดประชารัฐที่จะสำเร็จต้องเกิดความร่วมมือภายในอย่างแท้จริง นั่นคือการที่ภาครัฐ เอกชน และภาคประชาสังคมหรือประชาชน มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกิจการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชน โดยลดบทบาทภาครัฐเน้นบทบาทของภาคส่วนอื่น อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของภาคธุรกิจได้อีกทางหนึ่งด้วย

ท้ายนี้ ผู้รับทุนได้ประมวลความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรม การดูงาน และการสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมโดยตระหนักว่าการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนาใด ๆ ไม่สามารถทำได้เพียงชั่วพริบตา แต่หากแค่ลงมือทำด้วยความตั้งใจจริงทุกสิ่งย่อมเป็นไปได้ ดังคำกล่าวที่ว่า *“If you have the inspiration and aspiration, you will be succeeded in every best things that you desire.”* ผู้รับทุนหวังเป็นอย่างยิ่งว่าแนวทางการพัฒนาตามข้อเสนอแนะจะเป็นประโยชน์ต่อการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวให้เกิดเป็นรูปธรรม นำไปสู่การยกระดับการพัฒนาของกลุ่มจังหวัดได้ และยินดีอย่างยิ่งที่จะได้เป็นส่วนหนึ่งในการร่วมพัฒนาการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัด ถิ่นฟ้าล้านนาตวันออกให้เกิดความยั่งยืน ตามเป้าหมายการพัฒนา “ประตูการค้าสากล โดดเด่นวัฒนธรรมล้านนา สินค้าเกษตรปลอดภัย ประชาชนร่วมใจอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ” ในประเด็นการพัฒนาและยกระดับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ศิลปวัฒนธรรมและสุขภาพ เพื่อสร้างรายได้สู่ชุมชน และเชื่อมโยงห่วงโซ่มูลค่าเพิ่มการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดอย่างยั่งยืน

ผู้จัดทำ

นางสาวนงลักษณ์ บรรณเลิศ	นักวิชาการเงินและบัญชีชำนาญการ
นางสาวศันสนีย์ สุทธิ	นักพัฒนาสังคมชำนาญการ

นวัตกรรมการบริหารจัดการขยะ ตัดแยกขยะ เปลี่ยนเป็นเงิน ต้นแบบ เพื่อยกระดับการท่องเที่ยว

เมื่อวันที่ 22-23 มิถุนายน 2562 ประเทศไทย นำโดย พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้เป็นเจ้าภาพจัดการประชุมสุดยอดอาเซียน (ASEAN Summit) ครั้งที่ 34 ร่วมกับผู้นำอาเซียนอีก 9 ประเทศ นับเป็นการประชุมครั้งแรกภายใต้การดำรงตำแหน่งประธานอาเซียนของไทยต่อจากสิงคโปร์ โดยครั้งนี้ได้กำหนดแนวคิด Advancing Partnership for Sustainability หรือ “ร่วมมือร่วมใจ ก้าวไกล ยั่งยืน” ซึ่งหนึ่งในความคืบหน้าสำคัญต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมว่าด้วยขยะพลาสติกในอาเซียน คือ การรับรองปฏิญญากรุงเทพฯ ว่าด้วยการต่อต้านขยะทะเลในภูมิภาคอาเซียน โดย พล.อ.

ประยุทธ์ จันทร์โอชา กล่าวว่า ปฏิญญานี้ "แสดงเจตนารมณ์ของอาเซียนที่มุ่งมั่นที่จะแก้ไขปัญหาขยะทะเลอย่างจริงจังและยั่งยืน" โดยอาเซียนจะสนับสนุนนวัตกรรม งานวิจัย ตลอดจนการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ

ซึ่งจากรายงานการทิ้งขยะพลาสติกลงในทะเลขององค์กรอนุรักษ์ท้องทะเล (Ocean Conservancy) เมื่อปี 2015 พบว่าชาติสมาชิกอาเซียน 4 ชาติ ได้แก่ ฟิlippินส์ เวียดนาม ไทย และจีน ทิ้งขยะลงทะเลมากที่สุด

นอกจากนี้ การประชุม G20¹ ระดับรัฐมนตรีสิ่งแวดล้อม และพลังงานที่จังหวัดนาగాโนะ ประเทศญี่ปุ่น เมื่อวันที่ 16 มิถุนายน 2019 โดยที่ประชุมเห็นพ้องในกรอบความร่วมมือระดับนานาชาติให้ช่วยกันรับมือกับปัญหาขยะพลาสติกในทะเล และส่งเสริมให้ใช้พลังงานทดแทนเพื่อแก้ปัญหามลพิษในอากาศ กรอบข้อตกลงยังเรียกร้องให้มีการร่วมมือกันในระดับนานาชาติในพื้นที่ต่าง ๆ ที่ธรรมชาติถูกทำลายจากขยะพลาสติก รวมถึงการร่วมมือกันใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาเทคโนโลยีและแนวทางการบริหารจัดการของเสียและบำบัดน้ำเสียให้ดีขึ้น และคิดค้นหรือออกแบบผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

¹ G20 คือ Group of Twenty หมายถึง กลุ่มประเทศกำลังพัฒนาผู้ส่งออกสินค้าเกษตร 23

ประเทศ ได้แก่ บราซิล อินเดีย อาร์เจนตินา อียิปต์ ซิธิ แอฟริกาใต้ จีน โบลิเวีย คิวบา กัวเตมาลา เม็กซิโก ไนจีเรีย ปากีสถาน ปารากวัย เวเนซุเอลา อุรุกวัย ซิมบับเว เปรู และ เอกวาดอร์ รวมทั้งอาเซียน 3 ประเทศ ได้แก่ อินโดนีเซีย ฟิlippินส์ และไทย

ทุนฝึกอบรมเพื่อพัฒนาข้าราชการพลเรือนสามัญที่ปฏิบัติราชการในภูมิภาค

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-พ.ศ. 2580) ยุทธศาสตร์ที่ 5 ด้านการสร้างความเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-พ.ศ. 2564) ยุทธศาสตร์ที่ 4 การเติบโตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยต้องการที่จะจัดการกับขยะมูลฝอยชุมชนได้รับการจัดการอย่างถูกต้อง ร้อยละ 75

คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่วันพฤหัสบดีที่ 25 กรกฎาคม 2562 นโยบายที่ 10 การฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและรักษาสิ่งแวดล้อมเพื่อสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืน ข้อ 10.6 พัฒนาระบบการจัดการกับสิ่งแวดล้อมภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน เพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพโดยการนำความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม อาทิ การจัดการขยะหรือของเสีย

แผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศไทย (พ.ศ. 2560-2564) กรอบแนวคิดลดการเกิดขยะมูลฝอยหรือของเสียอันตรายที่แหล่งกำเนิด การนำของเสียกลับมาใช้ซ้ำและใช้ประโยชน์ใหม่

ณ แหล่งกำเนิดตามหลักการ 3Rs(Reduce, Reuse, Recycle) ซึ่งจะ
ช่วยลดต้นทุนการผลิตของภาคการผลิต รวมทั้งลดปริมาณการเกิดขยะมูลฝอย
เพื่อให้เกิดการจัดการขยะมูลฝอยอย่างยั่งยืนต่อไป ส่งเสริมการกำจัดขยะ
มูลฝอยและของเสียอันตรายแบบศูนย์รวม โดยใช้เทคโนโลยีแบบ
ผสมผสาน และการแปรรูปผลิตพลังงานอย่างเหมาะสม และความ
รับผิดชอบ/การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดการขยะมูลฝอยและ
ของเสียอันตราย โดยมีมาตรการการจัดการขยะมูลฝอยและของเสีย
อันตราย 3 ด้าน คือ 1) มาตรการลดการเกิดขยะมูลฝอยและของเสีย
อันตรายที่แหล่งกำเนิดและโดยการสนับสนุนและการขยายผลให้มีการ
จัดการขยะมูลฝอยตั้งแต่บ้านเรือน สถานศึกษา สถานประกอบการ
รวมทั้งสถานบริการต่าง ๆ ทั้งในชุมชนและสถานที่ท่องเที่ยว ส่งเสริม
ให้เกิดกลไกการคัดแยกขยะมูลฝอยและนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่
ให้มากที่สุด 2) มาตรการเพิ่มศักยภาพการจัดการขยะมูลฝอย
โดยจังหวัด ดำเนินการรวบรวม ขนส่ง และกำจัดขยะมูลฝอย สนับสนุน
ให้มีระบบจัดระบบผู้คัดแยกขยะมูลฝอยรายย่อย ร้านค้าของเก่า และ
เครือข่ายรีไซเคิลชุมชน 3) มาตรการส่งเสริมการบริหารจัดการขยะมูลฝอย
โดยสร้างจิตสำนึกให้กับประชาชนตั้งแต่ระดับเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วม
ในการจัดการขยะมูลฝอย ตั้งแต่การลดขยะมูลฝอยจากบ้านเรือน
สถานศึกษา สถานประกอบการ แหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งสถานบริการ
ต่าง ๆ พัฒนานองค์ความรู้ รูปแบบเทคโนโลยีการบำบัด/กำจัดขยะมูลฝอย
พัฒนาและเชื่อมโยงระบบฐานข้อมูลเพื่อการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ

และสร้างแรงจูงใจในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยโดยใช้กลไกทางเศรษฐกิจและกลไกทางสังคม

กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 ประกอบด้วย 5 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดตาก จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดเพชรบูรณ์ จังหวัดสุโขทัย และจังหวัดอุตรดิตถ์

ยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1

1. วิสัยทัศน์ (Vision)

“เป็นศูนย์กลางการบริการสี่แยกอินโดจีน เชื่อมโยง เศรษฐกิจ สังคม และบริการของภูมิภาคสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน”
(Regional Linkage Center for Economic Social and Services to Stability Prosperity Sustainability)

2. ประเด็นการพัฒนา (Strategic Issue)

2.1 พัฒนาอุตสาหกรรมเกษตรอัจฉริยะ อาหารปลอดภัย บนความต้องการของตลาดและส่งเสริมระบบตลาดอย่างยั่งยืน

2.2 สร้างสรรค์การท่องเที่ยวและบริการมูลค่าสูงบนฐาน นิเวศและประวัติศาสตร์

2.3 ยกระดับเครือข่ายการค้า โครงข่ายการขนส่งคมนาคมและระบบโลจิสติกส์จากกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 สู่ภูมิภาคและอาเซียน

2.4 อนุรักษ์ ฟื้นฟูและจัดการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและพลังงานอย่างยั่งยืน

2.5 เสริมสร้างความมั่นคงและยกระดับคุณภาพชีวิตแบบ

บูรณาการและฐานความรู้ดิจิทัล

ข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1

- พื้นที่ประมาณ 54,325 ตร.กม.
- ประชากร 3,541,863 คน
- มูลค่าผลิตภัณฑ์(GRP) 286,025 ล้านบาท
- รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี 85,072 บาท

โครงสร้างพื้นฐาน

1) การคมนาคมขนส่งทางบก การเดินทางผ่านกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 สามารถเดินทางตามทางหลวงหมายเลข 11 และ

หมายเลข 12 เป็นเส้นทางหลักที่จะอำนวยความสะดวกให้การขนส่งจากสหภาพเมียนมาร์ – ประเทศไทย-สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว-ประเทศเวียดนาม ออกสู่มหาสมุทรอินเดีย และมหาสมุทรแปซิฟิกได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว ทางหลวงหมายเลข 12 แม่สอด-ชุมแพ เป็นส่วนหนึ่งของเส้นทางคมนาคมที่สำคัญของประเทศเชื่อมต่อการเดินทางระหว่างภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นเส้นทางยุทธศาสตร์

สายเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (EWEC) ที่เป็นเส้นทางที่รัฐบาลส่งเสริมให้เชื่อมระหว่างเมืองดานัง ประเทศเวียดนาม -เมืองสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผ่านสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2 เข้าสู่จังหวัดมุกดาหาร ผ่านจังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดขอนแก่น เข้าสู่กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 ทางจังหวัดเพชรบูรณ์ ผ่านต่อไปยังจังหวัดพิษณุโลก จังหวัดสุโขทัย จังหวัดตาก และด่านพรมแดนแม่สอดไปจนถึงทิศตะวันตกของเส้นทาง คือ เมืองเมาะลำเลิง สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ โดยปัจจุบันได้รับความเห็นชอบให้ขยายเป็น 4 ช่องจราจรตลอดเส้นทางแล้วและยังมีทางหลวงแผ่นดินที่สามารถเข้าสู่จังหวัดในกลุ่มจังหวัดได้ เช่น ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 (กำแพงเพชร-ตาก-ลำปาง) ที่ผ่านจังหวัดตากไปสู่ภาคเหนือตอนบน ทางหลวงหมายเลข 101 (กำแพงเพชร-สุโขทัย-แพร่) ทางหลวงหมายเลข 117 (นครสวรรค์-พิษณุโลก-อุตรดิตถ์) และทางหลวงหมายเลข 21 (สระบุรี-เพชรบูรณ์-เลย)

2) การคมนาคมขนส่งทางรถไฟให้บริการคมนาคมแก่ประชาชนทั่วไปผ่านพื้นที่ กลุ่มจังหวัด ได้แก่ จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดสุโขทัย และจังหวัดอุตรดิตถ์

3) การคมนาคมขนส่งทางอากาศ ของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 มีลักษณะเป็นท่าอากาศยานรอง มีทั้งหมด 5 แห่ง ได้แก่

1. ท่าอากาศยานตาก จังหวัดตาก ปัจจุบันไม่มีการให้บริการเชิงพาณิชย์
2. ท่าอากาศยานแม่สอด จังหวัดตาก

3. ทำอากาศยานสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย
4. ทำอากาศยานพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก
5. ทำอากาศยานเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ ปัจจุบัน
ไม่มีการให้บริการเชิงพาณิชย์

ข้อมูลด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1) ทรัพยากรป่าไม้ : เนื้อที่ป่าไม้ในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือ
ตอนล่าง 1 มีสัดส่วนประมาณร้อยละ 36 ของพื้นที่ป่าไม้ภาคเหนือ และ
ร้อยละ 80 อยู่ในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1

2) แหล่งน้ำชลประทานขนาดใหญ่ที่สำคัญ ได้แก่

- เขื่อนภูมิพล อำเภอสามเงา จังหวัดตาก
- เขื่อนสิริกิติ์ อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์
- เขื่อนนเรศวร อำเภอพรหมพิราม จังหวัด
พิษณุโลก
- เขื่อนแควน้อยบำรุงแดน อำเภอวัดโบสถ์
จังหวัดพิษณุโลก
- เขื่อนแม่ปิงตอนล่าง อำเภอสามเงา จังหวัด
ตาก

3) สถานการณ์สิ่งแวดล้อม

- สถานการณ์ไฟป่า พบว่ามีพื้นที่เสียหายจากไฟป่า
เพิ่มขึ้นทุกปี และจังหวัดตาก เป็นจังหวัดที่พบว่ามี
สถานการณ์ไฟป่ามากที่สุด

- ปริมาณขยะมูลฝอย จากข้อมูลปี 2557 กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 มีขยะมูลฝอยคิดเป็นร้อยละ 30 ของปริมาณขยะในภาคเหนือ และร้อยละ 4.97 ของปริมาณขยะในประเทศ จังหวัดที่มีปริมาณขยะมากที่สุดคือ จังหวัดเพชรบูรณ์ รองลงมาคือจังหวัดพิษณุโลก จังหวัดตาก จังหวัดสุโขทัย และจังหวัดอุตรดิตถ์ ตามลำดับ

โครงสร้างเศรษฐกิจกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1

- มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 (GRP) มีมูลค่า 287,025 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 2.24 ของทั้งประเทศ และจังหวัดพิษณุโลก มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมสูงสุดในกลุ่มจังหวัด

- มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมเฉลี่ยต่อประชากรต่อหัว/ปี มีมูลค่า 85,072 บาท จังหวัดพิษณุโลก มีมูลค่ามากที่สุดรองลงไปคือ จังหวัดตาก จังหวัดเพชรบูรณ์ จังหวัดอุตรดิตถ์ และจังหวัดสุโขทัย ตามลำดับ 2) ด้านการเกษตร

- พืชเศรษฐกิจที่สำคัญได้แก่ ข้าว พืชไร่ สวนผัก และสวนผลไม้ยืนต้น

- ข้าวนาปี จังหวัดพิษณุโลก มีพื้นที่ปลูกข้าวนาปีมากที่สุดในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1

รองลงมาคือจังหวัดเพชรบูรณ์ ส่วนจังหวัดตากมีพื้นที่ปลูกน้อยที่สุด

- ข้าวนาปรัง จังหวัดสุโขทัย มีพื้นที่ปลูกข้าวนาปรังมากที่สุด รองลงมาคือจังหวัดพิษณุโลก ส่วนจังหวัดตากมีพื้นที่ปลูกน้อยที่สุด

- ข้าวโพด จังหวัดเพชรบูรณ์ มีพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มากเป็นอันดับ 1 รองลงมาคือจังหวัดตาก ส่วนจังหวัดสุโขทัยมีพื้นที่ปลูกน้อยที่สุด

- อ้อย จังหวัดเพชรบูรณ์ มีพื้นที่ปลูกและผลิตอ้อยมากที่สุด รองลงมาคือจังหวัดสุโขทัย

- มันสำปะหลัง จังหวัดเพชรบูรณ์ มีพื้นที่ปลูกมากที่สุด รองลงมาคือจังหวัดสุโขทัย

3) ด้านอุตสาหกรรม

ในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 จังหวัดพิษณุโลกมีจำนวนอุตสาหกรรมมากที่สุด รองลงมาคือจังหวัดเพชรบูรณ์ จังหวัดตาก จังหวัดสุโขทัย และจังหวัดอุตรดิตถ์ตามลำดับ แต่จังหวัดที่มีแรงงานมากที่สุดคือจังหวัดตาก รองลงมาคือ จังหวัดเพชรบูรณ์ จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดสุโขทัย และจังหวัดอุตรดิตถ์ตามลำดับ และสถานประกอบการพบว่า มีอุตสาหกรรมขนส่งมากที่สุด รองลงมาคืออุตสาหกรรมกระดาษและอุตสาหกรรมเครื่องจักรกล

4) ด้านการท่องเที่ยว

พบว่าจำนวนนักท่องเที่ยวกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 ปี 2561 มีจำนวน 789,586 คน แบ่งเป็นชาวไทย จำนวน 753,187 คน และชาวต่างชาติ จำนวน 36,399 คน คาดว่า ปี 2562 มีจำนวน 803,592 คน เพิ่มขึ้นร้อยละ 4.8 แบ่งชาวไทย 766,742 คน และชาวต่างชาติ จำนวน 36,850 คน รายได้จากการท่องเที่ยว ปี 2561 มีมูลค่า 2,063.02 ล้านบาท แบ่งเป็นชาวไทย 1,932.07 ล้านบาท และชาวต่างชาติ 130.95 ล้านบาท

และคาดว่าจะรายได้จากการท่องเที่ยว ปี 2562 มีมูลค่า 2,141.93 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 3.82 แบ่งเป็นชาวไทย 2,006.57 ล้านบาท และชาวต่างชาติ 135.36 ล้านบาท (ที่มา : กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา)

- **จำนวนนักท่องเที่ยว** จังหวัดที่มีนักท่องเที่ยวมากที่สุด ปี 2561 คือ จังหวัดพิษณุโลก 258,751 คน รองลงมาคือ จังหวัดตาก 179,767 คน จังหวัดเพชรบูรณ์ 161,704 คน จังหวัดสุโขทัย 119,196 คน และจังหวัดอุตรดิตถ์ 64,168 คน

- **รายได้จากการท่องเที่ยว** จังหวัดที่มีรายได้จากการท่องเที่ยวมากที่สุด ปี 2561 คือ จังหวัดตาก 572.8 ล้านบาท รองลงมาจังหวัดพิษณุโลก 563.02 ล้านบาท จังหวัดเพชรบูรณ์ 506.2 ล้านบาท จังหวัดสุโขทัย 261.8 ล้านบาท และจังหวัดอุตรดิตถ์ 159.2 ล้านบาท

จังหวัดพิษณุโลก โดยนายพิพัฒน์ เอกภาพันธ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดพิษณุโลก และหัวหน้ากลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 เข้ารับรางวัลจังหวัดที่มีการบริหารจัดการคัดแยกขยะครบ 100% ทุกครัวเรือน ในงานสัมมนา “Success of Waste Separation – Change for Good: ความสำเร็จในการคัดแยกขยะ-เปลี่ยนเพื่อประเทศไทยไร้ขยะ ปี 2561” เมื่อวันที่ 11

ทุนฝึกอบรมเพื่อพัฒนาข้าราชการพลเรือนสามัญที่ปฏิบัติราชการในภูมิภาค

กรกฎาคม 2562 ณ ห้องมฆวานรังสรรค์ สโมสรทหารบก ถนนวิภาวดีรังสิต กรุงเทพมหานคร โดยมี พลเอก อนุพงษ์ เผ่าจินดา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นประธานเปิดงานสัมมนาฯ

นายพิพัฒน์ เอกภาพันธ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดพิษณุโลก และหัวหน้ากลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 เป็นประธานเปิดงานและนำกล่าวปณิธาน “ประกาศสงครามขยะจังหวัดพิษณุโลก” โดยมี ข้าราชการ ลูกจ้าง พนักงาน นักเรียน นักศึกษา หน่วยงานภาคเอกชน องค์กร ชุมชน จากทุกภาคส่วนเข้าร่วมกิจกรรมรวมกว่า 5,000 คน กิจกรรมทำสงครามกับขยะ (Waste War) เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2561

บทสรุปที่ได้จากการฝึกอบรมและศึกษาดูงาน ณ ประเทศญี่ปุ่น

คณะผู้จัดทำรายงานกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 ได้ร่วมกันวิเคราะห์ และแสดงความคิดเห็นในมุมมองต่าง ๆ โดยนำความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรม การเสริมสร้างองค์ความรู้ (Knowledge-based Building) และการเสริมสร้าง

ประสบการณ์ การเรียนรู้ (Experience-based Learning)

ณ ประเทศญี่ปุ่น มาประยุกต์ใช้กับงานราชการของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 และได้มี

ถอดบทเรียนจากการอบรม

ข้อเสนอของการเปลี่ยนแปลง พัฒนา ปรับปรุง ด้านนวัตกรรมการบริหารจัดการขยะ ตัดแยกขยะเปลี่ยนเป็นเงิน ต้นแบบ เพื่อยกระดับการท่องเที่ยวกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 ที่สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล ทั้งการรับรองปฏิญญากรุงเทพฯ ว่าด้วยการต่อต้านขยะทะเลในภูมิภาคอาเซียน การประชุม G20 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-พ.ศ.2580) ยุทธศาสตร์สร้างการเติบโตคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2559-พ.ศ. 2564) ยุทธศาสตร์ด้านการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๕ กรกฎาคม 2562 นโยบายที่ 10 การฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและการรักษาสิ่งแวดล้อมเพื่อสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืน แผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ (พ.ศ. 2560-

2564) และเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals 2030: SDGs) ด้านส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นการบริหารการเปลี่ยนแปลงหรือการเตรียมการเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดและจะเกิดขึ้นในอนาคต

1) **สิ่งที่ได้จากการอบรมการเสริมสร้างองค์ความรู้ (Knowledge-based Building)** เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals 2030: SDGs) ด้านส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน ตลอดจนปัญหาภาวะโลกร

ร้อน (Climate Change) ในปี 2019 เป็นปีที่อากาศร้อนที่สุดในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ ปัญหามลพิษต่อสิ่งแวดล้อม รวมถึงปัญหาขยะกลางทะเล แพขยะขนาดยักษ์กลางอ่าวไทย ยาวกว่า 10 กิโลเมตร ในการจัดการปัญหาขยะพลาสติกในทะเล ประเทศไทยทิ้งขยะพลาสติกลงทะเลเป็นอันดับ 6 ของโลก (ที่มา : ดร.ธรณ์ อำรงนาวาสวัสดิ์)

2) **สิ่งที่ได้จากการศึกษาดูงานการเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ (Experience-based Learning)** ณ ประเทศญี่ปุ่น ประเทศญี่ปุ่นมีการบริหารจัดการขยะที่ดีมาก ประชาชนมีระเบียบ วินัย มีจิตสำนึกสูงต่อการคัดแยกขยะ มีการคัดแยกขยะก่อนทิ้งทุกครั้ง ซึ่งเป็นสิ่งที่แต่ละครัวเรือนต้องมีความรับผิดชอบและทำให้การจัดการขยะได้ผลสัมฤทธิ์ เนื่องจากประเทศญี่ปุ่นมีกฎหมายด้านการจัดการขยะเฉพาะ ทุกภาคส่วน

ทุนฝึกอบรมเพื่อพัฒนาข้าราชการพลเรือนสามัญที่ปฏิบัติราชการในภูมิภาค

ต้องมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบการจัดการขยะและกฎหมายฯ ดังกล่าวถูกนำมาบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ประเทศญี่ปุ่นประสบความสำเร็จในการจัดการขยะ จากการศึกษาดูงาน ณ สถานที่ท่องเที่ยวของประเทศญี่ปุ่น จะพบว่า ไม่ว่าจะเป็นศาสนสถาน สวนสาธารณะ แม่น้ำ ถนนหนทาง จะไม่มีขยะให้พบเห็น หรือแม้แต่ถังขยะในบริเวณโดยรอบก็ไม่พบเห็น

กรอบแนวคิดการพิจารณาที่ได้จากการฝึกอบรมและศึกษาดูงาน ณ ประเทศญี่ปุ่น

จากศักยภาพและสภาพปัญหาของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 โดยเฉพาะสถานการณ์สิ่งแวดล้อม จำนวนปริมาณขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย ซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี โดยข้อมูลจากกรมควบคุมมลพิษ พบว่าขยะมูลฝอยในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 เมื่อปีงบประมาณ พ.ศ.2560 มีปริมาณขยะมูลฝอยเกิดขึ้นรวม 2,353.02 ตัน/วัน นำไปกำจัดและใช้ประโยชน์ตามหลักวิชาการได้ 1,168.66 ตัน/วัน และปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 มีปริมาณขยะมูลฝอยเกิดขึ้นรวม 3,515.65 ตัน/วัน เพิ่มขึ้นร้อยละ 49.4 นำไปกำจัดและใช้ประโยชน์ตามหลักวิชาการได้ 2,157.70 ตัน/วัน เหลือขยะตกค้าง จำนวน 1,357.95 ตัน/วัน ซึ่งปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี ในขณะที่ระบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยยังไม่ครอบคลุมทุกสถานที่หรือเวลาจัดเก็บที่เหมาะสม การกำจัดขยะมูลฝอยที่มีประสิทธิภาพและถูกต้องตามหลักวิชาการไม่สามารถรองรับปริมาณขยะที่เกิดขึ้นได้ทั้งหมด ปัญหาขยะมูลฝอยจึงส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน ภาพลักษณ์ของนักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศ การมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่าง ๆ ที่เป็นผู้ก่อให้เกิดขยะมูลฝอยยังมีน้อย การสร้างความรู้ความเข้าใจ การสร้างจิตสำนึก ยังไม่ทั่วถึงในระดับรากหญ้าคือหมู่บ้าน/ชุมชน/แหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนยังไม่มีหรือนำนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการบริหารจัดการขยะอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ดังนั้น คณะผู้จัดทำจึงได้นำเสนอแนวคิด “นวัตกรรมการบริหารจัดการขยะด้วย ตู้อัดแยกขยะ

เปลี่ยนเป็นเงิน ต้นแบบ เพื่อยกระดับการท่องเที่ยว กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 ” ขึ้น เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาขยะในแหล่งท่องเที่ยว และยกระดับการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 ซึ่งมีแนวโน้มสูงขึ้น โดยจะสามารถแก้ไขปัญหา สร้างจิตสำนึกที่ดีให้แก่ชุมชน นักท่องเที่ยวให้ตระหนักถึงปัญหาขยะในแหล่งท่องเที่ยว และเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยวได้ตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 นโยบายรัฐบาล แผนพัฒนาภาคเหนือ แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ โดยมีแนวทางและขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

ภาพแนวคิดผู้คัดแยกขยะเปลี่ยนเป็นเงิน ต้นแบบคุณลักษณะของผู้คัดแยกขยะเปลี่ยนเป็นเงิน ต้นแบบ

1. สามารถคำนวณขยะเป็นเงินได้ เช่น ขวดพลาสติก เศษกระดาษ เศษโลหะ เป็นต้น
2. สามารถโอนเงินผ่านบัญชี โดยใช้ Application Online ได้
3. มีระบบแจ้งเตือนเมื่อขยะเต็ม ผ่าน Application Online จากนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็สามารถนำรถบรรทุกมาขนย้าย ตามจุดต่าง ๆ ได้ตามช่วงเวลาที่เหมาะสม โดยเฉพาะในแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของไทย
4. สามารถจัดเก็บข้อมูลขยะในรูปแบบของ Big Data ที่แท้จริง

ข้อเสนอแนะ

1. เห็นควรจัดให้มีผู้คัดแยกขยะเปลี่ยนเป็นเงิน ต้นแบบ จัดตั้งไว้ในแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ เพื่อลดปริมาณขยะจากการท่องเที่ยว และเป็นการปลูกจิตสำนึก ความมีวินัย และความสะอาดให้แก่สถานที่ท่องเที่ยวของประเทศไทย โดยเป็นการร่วมทุนระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน เช่น บริษัททวงษ์พานิช ซึ่งปัจจุบันบริษัททวงษ์พานิช เป็นสถานที่รับซื้อของเก่า มีศูนย์รับซื้อของเก่ากระจายอยู่ทุกแห่งหน
2. เห็นควรส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ให้ชุมชน โรงเรียน วัด บริษัท ห้างร้านและสถานที่ท่องเที่ยวตระหนัก และมีส่วนร่วมในการจัดการขยะและรักษาสีสิ่งแวดล้อมในพื้นที่

ผู้จัดทำ

นางรัตนภรณ์ จันทา นักทรัพยากรบุคคลชำนาญการพิเศษ
สำนักงานจังหวัดพิษณุโลก

ว่าที่ร้อยตรี ต่อพงษ์ บวรพงษ์สกุล นักวิชาการพาณิชย์ชำนาญการพิเศษ
สำนักงานพาณิชย์จังหวัดพิษณุโลก

นางอำไพ สงวนเครือ นักวิชาการอุตสาหกรรมชำนาญการ
สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดเพชรบูรณ์

การพัฒนาเมืองอัจฉริยะ (Smart Lower North Thailand) ด้วยนวัตกรรมหุ่นยนต์โต้ตอบแบบปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence Chatbot)

ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป

กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 2 ประกอบด้วย 4 จังหวัด ได้แก่ นครสวรรค์ กำแพงเพชร พิจิตร และอุทัยธานี มีขนาดพื้นที่ทั้งหมด 29,467 ตารางกิโลเมตร มีจำนวนประชากรรวม 2,678,963 คน เป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ เนื่องจากมีแม่น้ำสายสำคัญไหลผ่าน ได้แก่ แม่น้ำปิง แม่น้ำวัง แม่น้ำยม และแม่น้ำน่าน ไหลมาบรรจบกันเป็นแม่น้ำเจ้าพระยาที่ตำบลปากน้ำโพ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ และแม่น้ำสะแกกรังที่มีต้นกำเนิดอยู่ในเขตเทือกเขาโมโกจูในเขตจังหวัดกำแพงเพชร ไหลไปบรรจบกับแม่น้ำเจ้าพระยาที่ตำบลท่าซุง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี จึงทำให้พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ ประกอบกับลักษณะดินเป็นดินเหนียวปนทราย มีการระบายน้ำได้ดีพื้นที่ในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 2 จึงเหมาะสมแก่การทำนาและปลูกพืชไร่

ในปี 2560 ภาวะเศรษฐกิจโดยรวมกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 2 เมื่อพิจารณาจากผลิตภัณฑ์ภาคต่อหัว (GRP per capita) เท่ากับ 228,398 บาทต่อปี เพิ่มขึ้นจากปี 2559 215,767 บาทต่อปี และผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อหัว (GPP per capita) จังหวัดกำแพงเพชร 142,660 บาทต่อปี จัดอยู่ลำดับที่ 26 ของประเทศ จังหวัดนครสวรรค์ 109,977 บาทต่อปี

จัดอยู่ลำดับที่ 35 ของประเทศ จังหวัดอุทัยธานี 97,948 บาทต่อปี จัดอยู่ลำดับที่ 42 ของประเทศ และจังหวัดพิจิตร 83,504 บาทต่อปี จัดอยู่ลำดับที่ 55 ของประเทศ

กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 2 มีโครงข่ายโลจิสติกส์หรือระบบขนส่งสินค้าทางบก ทางน้ำ และทางราง โครงข่ายเส้นทางคมนาคมกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 2 ที่เชื่อมโยงกับภูมิภาคอาเซียน ได้แก่ การเชื่อมโยงการขนส่งทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 ตามแนวระเบียงเศรษฐกิจ แนวเหนือ-ใต้ (North South Economic Corridor : NSEC) ตั้งแต่จังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ ลำปาง ลำพูน ตาก กำแพงเพชร นครสวรรค์ อุรุษยา กรุงเทพฯ และการเชื่อมโยงการขนส่งทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 117 ตามแนวระเบียงเศรษฐกิจแนวตะวันออก-ตะวันตก (East West Economic Corridor : EWEC) ตั้งแต่จังหวัดนครสวรรค์ พิจิตร พิษณุโลก เพชรบูรณ์ ขอนแก่น กาฬสินธุ์ มุกดาหาร

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันโลกเข้าสู่ยุคระบบเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล (Digital Economy หรือ DE) ซึ่งหลอมรวมเทคโนโลยีดิจิทัลให้เข้ากับวิถีชีวิตของผู้คน โดยเป็นยุคสมัยที่สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต และอุปกรณ์สื่อสารไอทีเป็นสิ่งจำเป็นที่ขาดไม่ได้ เครือข่ายการสื่อสารถูกเชื่อมโยงและเข้าถึงได้ในทุกที่และตลอดเวลา ส่งผลให้ระบบโทรคมนาคมที่ถูกใช้ติดต่อสื่อสารกันผ่านเครือข่ายไร้สายความเร็วสูง (Wireless Broadband) เช่น 3G, 4G และ 5G ใช้งานได้ง่ายกว่า PC มาก ทำให้เกิดการใช้งานในวงกว้าง

แม้กระทั่งในคนที่ไม่เคยใช้คอมพิวเตอร์หรืออินเทอร์เน็ตมาก่อนก็สามารถใช้งานได้ จึงทำให้เปิดโอกาสสู่ทางธุรกิจใหม่ ๆ มากมายในแทบทุกแขนง

เมื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทกับวิถีชีวิตของผู้คน ในสังคม รัฐบาลได้มีนโยบายที่ชัดเจนในการเข้าสู่สังคมดิจิทัล โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มกฎหมายเพื่อวางรากฐาน Digital Economy เน้นการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาบูรณาการการทำงานของหน่วยงานภาครัฐโดยสามารถทำงานร่วมกับภาคเอกชนได้ และกลุ่มกฎหมายเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับ การเข้าสู่สังคมดิจิทัล มุ่งวางกฎเกณฑ์ในการดูแลความมั่นคงปลอดภัยของระบบสารสนเทศ และข้อมูลส่วนบุคคลต่าง ๆ

กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 2 ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของเศรษฐกิจดิจิทัล เนื่องจากการเติบโตทางเศรษฐกิจดังกล่าว ต้องอาศัยไอทีหรือเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาใช้ในการดำเนินงาน พร้อมกับการขับเคลื่อนทุกภาคส่วนให้มีความพร้อมในระบบสารสนเทศที่มีเสถียรภาพ สร้างสรรค์โครงข่ายและรองรับการพัฒนาทั้งระบบ ตั้งแต่กฎหมาย ระบบการศึกษา การเพิ่มผลผลิต เพิ่มผลงาน ใช้นวัตกรรมและสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้าและบริการต่าง ๆ เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจดิจิทัลของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 2 ให้ดียิ่งขึ้น จากข้อมูลที่ได้กล่าวมาข้างต้น ได้นำไปสู่การกำหนดวิสัยทัศน์ของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 2 ที่ว่า “ศูนย์กลางสินค้าเกษตรปลอดภัยที่มีนวัตกรรม การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมล้ำค่า ยกระดับคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน” ซึ่งเป็นโจทย์สำคัญยิ่งต่อทิศทางเศรษฐกิจของประเทศในการปรับตัวแข่งขันกับภูมิภาคอาเซียนต่อไป

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมภาควิชาการและศึกษาดูงาน

1. ภาควิชาการ การเสริมสร้างองค์ความรู้ (Knowledge-based Building) ในหัวข้อ (1) การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) (2) เศรษฐกิจดิจิทัลและการสร้างสรรค์นวัตกรรม (Digital Economy and Innovation) (3) การสร้างมูลค่าเพิ่มทางการท่องเที่ยวและการบริการ (Value added Creation for Tourism and Service) และ (4) นวัตกรรมเกษตรและอาหาร (Innovative Agriculture and Food) จาก 4 ประเด็นการเรียนรู้ดังกล่าว ได้แนวคิดเรื่องการพัฒนา นวัตกรรมเชิงนิเวศ (Eco Innovation) ในการพัฒนานวัตกรรมต้องคำนึงถึงประโยชน์ต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนา นวัตกรรมผลิตภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อม เช่น การออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อม นวัตกรรมกระบวนการทางสิ่งแวดล้อม เช่น มีกระบวนการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม นวัตกรรมองค์กรเพื่อสิ่งแวดล้อม เช่น คนในองค์กรร่วมกันวางแผนการดำเนินงานออกแบบการทำงานที่มีส่วนช่วยสิ่งแวดล้อมและลดการใช้พลังงาน ซึ่งการให้ความสำคัญด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมเป็นหลักจะส่งผลต่อความยั่งยืนของทั้งองค์กร ทั้งประเทศ และรวมถึงโลกของเรา ดั่งนิยาม “โลกสวย ด้วยมือเรา”

2. การเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ในสถานที่จริง (Experience-based Learning)

2.1 การศึกษาดูงาน ณ เมืองนาโกย่า ประเทศญี่ปุ่น จำนวน 5 หน่วยงาน ได้แก่ (1) พิพิธภัณฑ์การจับปลาด้วยนกกาน้ำ (Nagaragawa Ukai Museum) (2) องค์กรสวนดอกไม้ (Flora Shimabe)

(3) ฟาร์มสตอร์เบอรรี่ (Tsumi Tsumi Ichigo Farm) (4) แหล่งเรียนรู้ของชุมชน (Gifu Media Cosmo) และ (5) พิพิธภัณฑ์ดาบซามูไร (Seki Hamono Museum)

จาก 5 หน่วยงานดังกล่าว ได้ทราบถึงองค์ความรู้จากภูมิปัญญาชาวบ้านในการจับสัตว์น้ำด้วยระบบนิเวศวิทยา ผลิตอาวูจในการสู้รบ (ดาบซามูไร) ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวถ่ายทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น การบูรณาการระหว่างภาครัฐ เอกชน และคนในชุมชน สร้างแหล่งเรียนรู้ให้ชุมชนเข้ามาศึกษาหาความรู้ การสร้างจิตสำนึกเสียสละรักชุมชน และการนำเครื่องจักรด้านการเกษตรมาเพิ่มประสิทธิภาพในการปลูก แปรรูป และการจำหน่ายทดแทนกำลังคน ลดต้นทุนการจ้างงาน

2.2 การศึกษาดูงาน ณ เมือง ฟุกุโอกะ จำนวน 4 หน่วยงาน ได้แก่ (1) Saga Prefecture of Tourism Department เพื่อดูงานด้านการท่องเที่ยวและการพัฒนาชุมชน (2) โรงงานเครื่องปั้นเซรามิก Hataman Ceramic (3) บริษัทด้านการเกษตร Inaho (4) พิพิธภัณฑ์สงคราม (Nagasaki Atomic Bomb Museum) จากการศึกษาดูงานดังกล่าว ได้เรียนรู้ถึง กระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชน เน้นการสร้าง Digital Marketing โดยใช้สื่อดิจิทัลสื่อออนไลน์ในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว การสร้างสิ่งแวดล้อมที่อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว การสร้างเอกลักษณ์ให้กับสินค้าและพัฒนาสินค้าของตนเองอยู่ตลอดเวลาให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค การใช้เทคโนโลยีหุ่นยนต์เข้ามาเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตรเพื่อทดแทนแรงงานภาคการเกษตรที่ลดลง ทำให้การเก็บเกี่ยวผลผลิตมีประสิทธิภาพ

เพิ่มมากขึ้น ใช้แรงงานในการเก็บเกี่ยวน้อยลงแต่ได้ปริมาณผลผลิตมากขึ้น) การนำผู้สูงอายุมาเป็นไกด์จิตอาสาถ่ายทอดเรื่องราวต่าง ๆ ให้แก่นักท่องเที่ยว เป็นการสร้างคุณค่าให้แก่ผู้สูงอายุเกิดความภาคภูมิใจในตนเองที่ยังสามารถสร้างประโยชน์ให้กับสังคม

แนวคิดการพัฒนา

จากองค์ความรู้ภาควิชาการ ภาคการศึกษาดูงาน และการเข้าสู่ยุคระบบเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล (Digital Economy) ทำให้เกิดแนวคิดด้านการให้บริการประชาชน การให้บริการสำหรับนักท่องเที่ยว และผู้มาเยือนพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 2 ด้านการพัฒนา นวัตกรรมหุ่นยนต์โต้ตอบแบบปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence Chatbot) ผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่ด้วยการบริการส่งข้อความสั้น (SMS) เพื่อส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ทันสมัยและชาญฉลาด เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการให้บริการและการบริหารจัดการองค์กร ชุมชน ลดต้นทุนด้านกำลังคน และลดปัญหาการให้บริการที่ล่าช้าจากบุคลากรภาครัฐ ลดค่าใช้จ่ายและการใช้ทรัพยากรในองค์กร ชุมชน เน้นการออกแบบที่ดี และการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนในการพัฒนาจังหวัดในกลุ่มจังหวัด ภายใต้แผนการพัฒนาเมืองอัจฉริยะประเทศไทย (Smart City Thailand) โดยมีแผนการพัฒนา แนวคิดระยะ 14 ปี ตามลักษณะของการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ 7 ด้าน ประกอบด้วย

ระยะที่ 1 พ.ศ. 2562 – 2563 ด้านสิ่งแวดล้อมอัจฉริยะ (Smart Environment) จังหวัดในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 2 ต้องปลูกฝังจิตสำนึกให้ประชาชนในจังหวัดคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อมและสภาวะการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยพัฒนานวัตกรรมหุ่นยนต์โต้ตอบแบบปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence Chatbot) ด้านระบบการเตือนภัยและเฝ้าระวังภัยพิบัติ (น้ำท่วม ภัยแล้ง) แจ้งเตือนสภาพอากาศให้กับประชาชนในพื้นที่หรือนักท่องเที่ยวที่มาเยือนพื้นที่จังหวัดในกลุ่มจังหวัด และระบบแจ้งเตือนนักท่องเที่ยวหรือประชาชนที่อยู่ในเขตพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกการมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษา และอนุรักษ์ให้คงไว้ โดยได้แนวคิดการการเรียนรู้ภาควิชาการในหัวข้อการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) และการสร้างการมีส่วนร่วมจากชุมชน

ระยะที่ 2 พ.ศ. 2564 – 2565 ด้านเศรษฐกิจอัจฉริยะ (Smart Economy) จังหวัดในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 2 ส่งเสริมและสนับสนุนใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในระบบเศรษฐกิจและบริหารจัดการทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพ โดยพัฒนานวัตกรรมหุ่นยนต์โต้ตอบแบบปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence Chatbot) ด้านระบบฟาร์มอัจฉริยะเปลี่ยนไร่นาและฟาร์มเกษตรธรรมดาให้กลายเป็นฟาร์มอัจฉริยะ มีระบบฐานข้อมูลเกษตร ระบบติดตามข้อมูลในไร่นา ระบบการแจ้งเตือนการให้น้ำให้ปุ๋ย ซึ่งจะนำไปสู่การประมวลผลแบบ Cloud Computing ที่จะทำให้ตัวแปรเสริม เช่น ปัจจัยการผลิต สภาพผลผลิต เชื่อมโยงกันหมด จากไร่นาไปสู่โรงงานแปรรูป ผู้จัดส่งอาหารไปสู่ผู้บริโภค

รวมถึงการเชื่อมโยงบริการอื่น ๆ ในห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) ทั้งหมด ซึ่งได้แนวคิดจากการศึกษาฐานงานของบริษัทหุ่นยนต์เพื่อการเกษตร Inaho องค์การสวนดอกไม้ (Flora Shimabe) และฟาร์มสตรอเบอร์รี่ (Tsumi Tsumi Ichigo Farm)

ระยะที่ 3 พ.ศ. 2566-2567 ด้านพลังงานอัจฉริยะ (Smart Energy) จังหวัดในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 2 สามารถบริหารจัดการด้านพลังงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยพัฒนานวัตกรรมหุ่นยนต์โต้ตอบแบบปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence Chatbot) ด้านระบบ Energy Control ควบคุมการใช้พลังงานภายในที่พักอาศัย/หน่วยงาน ระบบแจ้งเตือนการใช้ทรัพยากรในหน่วยงาน เพื่อควบคุมและลดค่าใช้จ่ายจากการใช้พลังงาน ได้แนวคิดจากภาควิชาการเรื่อง Internet of Things (IoT) การใช้เทคโนโลยีมาขับเคลื่อนองค์กร (Process Innovation)

ระยะที่ 4 พ.ศ. 2568-2569 ด้านการบริหารภาครัฐอัจฉริยะ (Smart Governance) จังหวัดในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 2 สามารถพัฒนาระบบบริการภาครัฐ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของภาครัฐ โดยมุ่งเน้นความโปร่งใสและการมีส่วนร่วม และมีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องผ่านการประยุกต์ใช้นวัตกรรมบริการ โดยพัฒนานวัตกรรมหุ่นยนต์โต้ตอบแบบปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence Chatbot) เชื่อมโยงกับระบบ CITIZENinfo และระบบ Citizen Feedback ให้ประชาชนประเมินความพึงพอใจในการใช้บริการแสดงความคิดเห็นและข้อร้องเรียน

ได้แนวคิดจากภาควิชาการเรื่องการนำนวัตกรรมมาใช้ในระบบราชการ (Governmental Innovation)

ระยะที่ 5 พ.ศ. 2570-2571 ด้านการดำรงชีวิตอัจฉริยะ (Smart Living) จังหวัดในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 2 สามารถพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกโดยคำนึงถึงหลักการยสถาปัตยกรรม (Universal Design) ให้ประชาชนมีสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดี มีความปลอดภัย และมีความสุขในการดำรงชีวิต โดยพัฒนานวัตกรรมหุ่นยนต์โต้ตอบแบบปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence Chatbot) เชื่อมโยงกับระบบบันทึกข้อมูลสุขภาพ ระบบติดตามและแจ้งเตือนข้อมูลกิจกรรมด้านสุขภาพรายบุคคลในที่อยู่อาศัย ระบบตรวจวัดค่าจากเซนเซอร์และแจ้งเตือนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเมื่อพบสิ่งผิดปกติ ได้แนวคิดมาจากภาควิชาการเรื่องนวัตกรรมเพื่อสังคมและนวัตกรรมเมือง (Social and City Innovation)

ระยะที่ 6 พ.ศ. 2572-2573 ด้านการเดินทางและขนส่งอัจฉริยะ (Smart Mobility) จังหวัดในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 2 มุ่งเน้นพัฒนาระบบจราจรและขนส่งอัจฉริยะโดยเพิ่มประสิทธิภาพความเชื่อมโยงของระบบขนส่งและการสัญจรที่หลากหลาย เพิ่มความสะดวกและความปลอดภัยในการเดินทางและขนส่ง รวมทั้งเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยพัฒนานวัตกรรมหุ่นยนต์โต้ตอบแบบปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence Chatbot) เชื่อมโยงกับระบบ Google map เพื่อค้นหาสถานที่ ที่พัก ร้านอาหารได้สะดวก และกรณีเกิดเหตุฉุกเฉินบนท้องถนนสามารถเชื่อมโยงกับระบบกล้องโทรทัศน์วงจรปิด (CCTV)

ในพื้นที่เกิดเหตุได้รวดเร็วและสะดวกยิ่งขึ้น ได้แนวคิดจากภาควิชาการ
การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Striving for Sustainable Tourism)
นวัตกรรมเพื่อสังคมและนวัตกรรมเมือง (Social and City Innovation)
และภาคการศึกษาดูงานพิพิธภัณฑ์การจับปลาด้วยนกกาโน่ (Nagaragawa
Ukai Museum) เรื่องการสร้างเครือข่ายระบบขนส่งสาธารณะสำหรับ
นักท่องเที่ยว

ระยะที่ 7 พ.ศ. 2574-2575 พลเมืองอัจฉริยะ (Smart
People) จังหวัดในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 2 มุ่งเน้นการพัฒน
องค์ความรู้ ทักษะด้านปฏิสัมพันธ์ เข้าถึงผู้คน สังคม กฎระเบียบต่าง ๆ
และสิ่งแวดล้อม ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตลอดจนเปิดกว้างสำหรับ
ความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรม และการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยมี
นวัตกรรมหุ่นยนต์โต้ตอบแบบปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence
Chatbot) ในรูปแบบ Machine learning เข้ามาช่วยเชื่อมโยงค้นคว้าข้อมูล
ที่แต่ละบุคคลให้ความสนใจผ่านระบบคลังข้อมูล Cloud Computing
ได้แนวคิดจากภาควิชาการเรื่องนวัตกรรมเพื่อสังคมและนวัตกรรมเมือง
(Social and City Innovation) และภาคการศึกษาดูงาน แหล่งเรียนรู้ของ
ชุมชน (Gifu Media Cosmo)

ผู้จัดทำ

นางสาวณัสนันท์ สาทรัมย์ทอง

นักวิชาการคอมพิวเตอร์ชำนาญการ

นายกฤษฎา วันดี

นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ

นางสาวกชพร วรรณโชน์

นักจัดการงานทั่วไปชำนาญการ

OCSC

47/111 ถ. ทิวานนท์
อ.เมือง นนทบุรี 11000
โทร. 0 2547 1000
www.ocsc.go.th

